శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

శ్రీమద్రామానుజగురువరచరణకటాక్షలబ్ధ
శ్రీరఙ్గరాజారోగ్యశాలావల్లభేన, కవివైద్యపుర
స్సర శ్రీగరుడవాహనపణ్డితేనప్రణీతం మహాకావ్యరూపం

శ్రీ దివ్య సూ రి చ రి త మ్.

సమ్ప్రదాయార్థవిశేషైస్సహ సాహి
త్యవ్యుత్పత్తూనాముపకారాయ,
శ్రీనారాయణపురద్రావిడసూక్తిదేశికాపర
నామధేయానాం శ్రీమదుభయవేదాన్త
తిరునారాయణాచార్యస్వామినాం ప్రేరణేన,
శ్రీమాన్, మైసూరుసంస్థాన అసిస్టెంట్ ఇంజనీర్
ఆళ్వార్ ణ్డవిల్లిగోవిన్దాచార్యైః
ద్రవ్యశోధనసహకారిభిః,
మైసూరు విద్యాతరఙ్గిణీముద్రాక్షరశాలాయాం
ముద్రాపితమ్.

కల్యబ్దాః ౪౯౮౬ పార్థివవర్షమ్.

౧౮౮౫ ఎప్రెల్ తా॥ ౧౦

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

ప్రభారాకావిపసంపృక్తౌ భవభీతినివృత్తయే ; రక్షితారౌ త్రి
జగతాం లక్ష్మీనారాయణౌ భజే ॥ ౧ ॥ క్వదివ్యసూరిచరితం క్వచ మే
మన్దశేముషీ । నియన్తుకామోస్మిగజం సాహసాద్బిసతన్తునా ॥ ౨ ॥
ప్రాచాం ప్రశస్తిం ప్రాజ్ఞానాం ప్రార్థయే ప్రాకృతాగ్రణీః । పిపా
సారఙ్గమాగ్రిష్టం క్షౌద్రిం పద్మోస్సమోస్మ్యహమ్ ॥ ౩ ॥ పూర్వాచా
ర్యాదృతం వృత్తం సూరీణామాద్రియేప్యహమ్ । ద్యుమణిద్యోతితాపి
ద్యౌఃఖద్యోతేనాపభాసతే ॥ ౪ ॥ ప్రాచీనవాచాం విషయం చరితం
వర్ణయామ్యహమ్ । గజేనప్రస్థితేమార్గే కిం నయాతి పిపీలికా ॥ ౫ ॥
దోషాశ్లిష్టాపి మే సూక్తిర్విద్వద్భ్యో రోచతే భృశమ్ । చన్ద్రికేవ చ
కోరేభ్యస్సర్వాశాన్తరచారిణీ ॥ ౬ ॥ సతాంభవతు మే వాణీ చపలా
పిముదే పరమ్ । శిశోరవ్యక్తవచనం గురుభ్యః కిం నరోచతే ॥ ౭ ॥
శ్రీశసఙ్కల్పపాత్రాణాం జగదుద్ధారకరాత్మనామ్ । భక్తిప్రపత్త్యోరు
ద్రేకైస్సముద్రీకృతచేతసామ్ ॥ ౮ ॥ సంసారసాగరోత్తార యానపా
త్రితసద్గిరామ్ । అమన్దానన్దసన్దోహనిరన్తరితచేతసామ్ ॥ ౯ ॥ సంసా
రిమృగబన్ధార్థే దీపికానాం మురద్విషః । రాగాదిదోషరిక్తానాం శీలా
దిగుణశాలినామ్ ॥ ౧౦ ॥ భగవధ్యాననిష్ఠానాం శుకవచ్ఛుద్ధయోగి
నామ్ । తైర్యన్తనిష్ణాతధియాం వైకుణ్ఠనగరైషిణామ్ ॥ ౧౧ ॥ సదా
ముఖానాం భక్తానాం లక్ష్మణార్యావసాయినామ్ । అవతారాపదానా
దీన్ వక్ష్యేహం విదితంయథా ॥ ౧౨ ॥ శృణ్వన్తు సాత్వికోత్తంసా
స్సూక్తిం సూరిషు వాఞ్ఛయా । పయోఖిలామాత్వాక్షంహిపరిగృ
హ్ణన్తి సజ్జనాః ॥ ౧౩ ॥ అస్తి ప్రశస్తమహిమా వైకుణ్ఠోత్కణ్ఠవైభ

వః ! లోకాలోకోపకారార్థో నాకౌకోభిర్నమస్కృతః ॥ ౧౪ ॥ వా
య్వాదిభూతాహంకారమహదవ్యక్తరూపతః । యస్సప్తావరణీతస్తు
పరస్తాత్ప్రకృతేరపి ॥ ౧౫॥ యమాహుర్నిగమానిత్యం పరమవ్యోమ
నామకమ్।స్వయమ్భుశమ్భుముఖ్యానామవాఙ్మనసగోచరమ్ ॥ ౧౬ ॥
ముకున్దవాచ్యస్సమగాద్యేన దేవశ్చిరన్తనః । విలుప్తపునరావృత్తిమా
ర్గః *పాదత్రయాత్మకః ॥ ౧౭ ॥ యదన్తే దివ్యతటినీ విరజానామవి
శ్రుతా । సంసారదావదగ్ధానాం జీవానాం తాపహారిణీ ॥ ౧౮ ॥ క
రుణైవద్రవీభూయకమలాక్షస్య కేవలమ్ । విరజాపరసంజ్ఞాయా వా
సనాపాప్మనహారిణీ ॥ ౧౯ ॥ ముక్తాశ్రితాతిశిశిరా హంసైశ్చ పరమై
ర్వృతా । సజ్జనానాసన్తత్యా మూర్తైవమురజిద్దయా ॥ ౨౦ ॥యా
తనాతనుమహస్నాయ చేతనానాం నిమజ్జతామ్ । హృత్వాస్వవాసనాంవ
త్తేపఞ్చోపనిషదాకృతిమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఆవర్తనాభిసుభగా కోకస్తనవిరా
జితా । మృణాళహారాపద్మాక్షీ ముక్తిశ్రీరివ భాతియా ॥ ౨౨ ॥ య
త్రారామేషుభగవచ్ఛ్రితయే తరురూపిణః । ఛాయాపుష్పఫలైర్ముక్తా
నుపకుర్వన్తి సూరయః ॥ ౨౩ ॥ దివ్యమైరమ్మదీయాఖ్యం సరోరా
జత్యనుత్తమమ్ । యత్ర కాఞ్చనకల్హారకమలోత్పలమణ్డితమ్ ॥ ౨౪ ॥
యత్రైరేఽశ్వత్థతల్పీయాం ఛాయామాశ్రిత్య శీతళామ్।రమన్తేప్సరసస్స
పఞ్చ శతాన్యద్భుతవిగ్రహాః ॥ ౨౫ ॥ భూషాచూర్ణాఞ్జనక్షౌమమా
లాభిర్విలసత్కరాః।లబ్ధదివ్యాకృతీన్ముక్తానలఙ్కుర్వన్తియత్ర తాః॥ ౨౬
అర్చిరాదిభిరధ్వానమతివాహ్యాతివాహికైః । యత్ర వాస్తవ్యతాం
యాన్తి భక్తవర్గాఃపరశ్శతమ్ ॥ ౨౭ ॥ అమానవకరస్పర్శవిమా
నితభవార్తయః । ముక్తాయత్రావలమ్బన్తే దివ్యసుజ్జ్వలవిగ్రహాః ॥౨౮
యత్రోద్యానేషు దివ్యేషు సూరిభిశ్శుకకోకిలైః । ఉద్ఘుష్యతే
పరం బ్రహ్మ పాహ్యస్మాన్నాన్యత్సతామితి ॥ ౨౯ ॥ యత్రాచరన్తి మన్దా

* పాదత్రయాస్థితః (పా) § కరుణేవ (పా)

రమఃక్షీరసపాయినః । షట్పదాస్సత్పదాకారా ధ్యాష్షట్పదావృత్తిఝుఙ్కృ
యాః ॥ ౩౦ ॥ మాకన్దవనవాటీషు గోవిన్దగుణఘోషిభిః । శారికా
శ్శ్రవణాతిథ్యమ్ముక్తానాం యత్ర తన్వతే ॥ ౩౧ ॥ తత్ర తేజోమ
యీ కాచిన్నగరీ శాశ్వతాకృతిః । శంసన్తి సన్తస్సాన్ద్రాం యాం మహాయో
ధ్యామపరాజితామ్ ॥ ౩౨ ॥ భక్తిప్రతిభువం సన్తః ప్రపత్తిప్రతిగ
హిణీమ్ । వ్యక్తిప్రదాయినీం బుద్ధేర్ముక్తిక్షేత్రం ప్రచక్షతే ॥ ౩౩ ॥
నానామణిగణైః క్లిప్తైస్సహస్రావరణైశ్శుభైః । సంవీతా భాతి నగరీ సే
వాయాతైరివాబ్ధిభిః ॥ ౩౪ ॥ యా దివ్యగోపురోద్బద్ధై*ర్ధ్వజోదఞ్చత్ప
టాఞ్చలైః । హస్తైరివాపరాన్ లోకానధిక్కరోతి వనశ్వరాన్ ॥ ౩౫ ॥
గన్ధతోరణభాభిర్యా తనోతీన్ద్రాయుధశ్రియమ్ । ఇన్ద్రనీలప్రభా
జాలైర్యమునాఞ్చోర్ధ్వగామినీమ్ ॥ ౩౬ ॥ యత్ర హర్మ్యాస్స్ఫటికా
కారాస్సాన్ద్రశాన్వైర్విరావృతాః । అనుయాన్తి ఫణారత్నప్రభోజ్జ్వలమ
హీశ్వరమ్ ॥ ౩౭ ॥ ప్రాసాదమాలాసఙ్కీర్ణా కాసారశతసఙ్కులా ।
వ్యాసాదిమునిభిర్ధ్యేయా యా సాధారణముక్తిభూః ॥ ౩౮ ॥ యా ది
వ్యవనమాలాఢ్యా శ్రీమతీ మణిభాసురా । ముక్తావలీవృతా భాతి యథా
విష్ణోరురస్థలీ ॥ ౩౯ ॥ నానామణిమయైస్తుఙ్గైర్నారాయణరమాప్రియైః ।
క్రీడాశిఖరిభిస్పూర్ణా చూడారూఢామరద్రుభిః ॥ ౪౦ ॥ తత్ర దివ్యం
మహద్ధామ వైకుణ్ఠాభిధముజ్జ్వలమ్ । అవర్ణనీయం వచసాం సువర్ణమణితో
రణమ్ ॥ ౪౧ ॥ తత్రాస్తమ్భసహస్రాఢ్యే దివ్యే శ్రీమణిమణ్టపే । సా
న్ద్రానన్దసుధాలిప్తే సహస్రార్కసమప్రభే ॥ ౪౨ ॥ సింహాసనే తిరుచి
రేవిభూతిద్వయచిత్రితే । దివ్యపుష్పభరాస్తీర్ణే భవ్యరోచిర్వితానితే ॥ ౪౩
ధర్మాదిసూరిపాదస్థే నానామణిగణావృతే । సహస్రదళపద్మ

---

* ధ్వజైశ్చఞ్చత్పటాఞ్చలైః (పా)

స్యకర్ణికాన్తేఽవిస్తరే ॥ ౪౪ ॥ శబ్దతన్మాత్రఘుతీణస్య లుప్తస్వాతన్త్ర్య
కర్మణః । శేషస్యానన్యశేషభోగే ఫణామణిరుచాస్తృతే ॥ ౪౫ ॥ ని
మగ్నో నిర్ధ్యానస్థో నిజానన్దమహోదయః । సమస్తశోభిభగవాన్ ల
క్ష్మ్యా భూమ్యా చ నీళయా ॥ ౪౬ ॥ ప్రఫుల్లపద్మసుషమా ప్రతిభావిపద
ద్ద్వయః । కాఞ్చీగర్వసర్వస్వహారిజఙ్ఘాయుగోజ్జ్వలః ॥ ౪౭ ॥ సౌన్ద
ర్యసాగరోన్మగ్నజానుమైనాకశృఙ్గకః । యౌవనారామకదళీ కాణ్డో
రుయుగళాఞ్చితః ॥ ౪౮ ॥ రశనారత్నరుగ్విస్ఫీతామ్బరకటీతటః ।
సన్ధ్యాతపసమాస్పృష్టఘారాధరసమప్రభః ॥ ౪౯ ॥ విరిఞ్చోత్పత్తికమ
లలసన్నాభిపుటోజ్జ్వలః । ఉదరస్థత్రిజగతీసీమాకల్పవలిత్రయః ॥ ౫౦ ॥
లక్ష్మీవిలాసాదర్శేన కౌస్తుభేనాత్మరూపిణా । శ్రీవత్సేన ప్రభా
వేన విలసద్భుజాన్తరః ॥ ౫౧ ॥ మాలయా వైజయన్త్యా చ మహాభూ
తస్వరూపయా । పర్యాయదోళయా లక్ష్మ్యా భాసమానభుజాన్తరః ॥ ౫౨ ॥
హారైరనేకైరమలైర్హ్రాదివక్షఃస్థలోజ్జ్వలః । లావణ్యముగ్ధసిన్ధూద్యత్తర
ఙ్గైరివ సఙ్గతైః ॥ ౫౩ ॥ అహఙ్కృతిమనోరూపే పాఞ్చజన్యసుదర్శ
నే । వహన్ కరాభ్యామూర్ధ్వాభ్యాం కాలత్రేపాంసహాధ్రువమ్ ॥ ౫౪ ॥
ఫణిపర్యఙ్కవిన్యస్తసవ్యబాహుసముజ్జ్వలః । లీలాప్రసార్యమాణా
న్యపాణిసంసక్తజానుకః ॥ ౫౫ ॥ రత్నాఙ్గదాఙ్కితకేయూరరమణీయచ
తుర్భుజః । కస్తూరికాపఙ్కదిగ్ధకణ్ఠకమ్బుమనోహరః ॥ ౫౬ ॥ స్వా
స్థ్యనిత్యసామ్రాజ్యసింహాసనముఖామ్బుజః । అరుణాధరవిస్ఫూర్జద
వ్యాజహాసితోదయః ॥ ౫౭ ॥ నయనాబ్ధ్యోర్విరోధస్య సేతుభూతసు
నాసికః । విశాలదీర్ఘసుస్నిగ్ధవ్యక్తవర్ణత్రయాఞ్చకః ॥ ౫౮ ॥ కరు
ణాపరుణాపాఙ్గకటాక్షైః పాలయఞ్జగత్ । సమప్రాప్తశార్ఙ్గకోద
ణ్డవిభ్రమభ్రూలతోజ్జ్వలః ॥ ౫౯ ॥ ఆనీలకుఞ్చితస్నిగ్ధదీర్ఘకున్తళసు
న్దరః । త్రైలోక్యరక్షాపారీణమహార్ఘమకుటాఞ్చితః ॥ ౬౦ ॥ కరు
ణాధీనసఙ్కల్పసఙ్కల్పాధీనరక్షణః । రక్షణాధీనసద్భక్తభక్తాధీనా

త్త్వవైభవః ॥ ౬౧ ॥ సమస్తకల్యాణగుణః ప్రశస్తాత్మా పరాత్పరః । అ
వాప్తాఖిలకామార్థో నిరస్తాశేషకల్మషః ॥ ౬౨ ॥ త్రికాలజ్ఞస్త్రివర్గా
ర్థస్త్రిధామా త్రిగుణాతిగః । త్రివర్గదస్త్రితాపఘ్నస్త్రిలోకేశ
స్త్రివిక్రమః ॥ ౬౩ ॥ ఛత్రపీఠాసనోపానత్తల్పదీపాంశుకాది
నా ॥ శేషేణభూషితోపాన్తో దివ్యవేషేణభోగినా ॥ ౬౪ ॥ వితాన
దాసవ్యజన మిత్రకేతుగధారిణా । వైనతేయేనపురతస్సేవితశ్శ్రీ
తరూపిణా ॥ ౬౫ ॥ విద్యావేత్రలతాధీనవిభూతియుగవృద్ధినా । విష్వ
క్సేనేనసైన్యానామీశ్వరేణనిషేవితః ॥ ౬౬ ॥ అనన్యభక్తైనిలమైస్స
నన్దసనకాదిభిః । చిరన్తనవచస్తోత్రైర్నిరన్తరమభిష్టుతః ॥ ౬౭ ॥ న
గరావరణద్వారగోపురావనకర్మఠైః । చణ్డాద్యైర్గకుముదాద్యైశ్చగజ
వక్త్రాదిభిర్వృతః ॥ ౬౮ ॥ జయశబ్దముఖైర్దివ్యైర్గైరేయపాణిపా
రణైః । హేతిభిశ్చేతనైస్సాక్షాత్పఞ్చభిర్పర్యుపాసితః ॥ ౬౯ ॥ నిత్యా
నవద్యయాదేవ్యానిష్కారణదయాయుజా । జనన్యాసర్వజగతామన
న్యావనసక్తయా ॥ ౭౦ ॥ త్రైలోక్యరక్షాసామ్రాజ్య మహిష్యా
మఞ్జుహాసయా । ఇతిపృష్టోభవల్లక్ష్మ్యా భగవాన్ స్నిగ్ధయాగిరా ॥ ౭౧ ॥
సృష్టిస్థిత్యన్తకర్మాణి త్వదాయత్తానిసర్వదా । ఆద్యన్తకర్మణీప్రాదా
స్స్వయమ్బ్రహ్మహరయోగపురా ॥ ౭౨ ॥ అవశిష్టంభవానేవ భగవన్
కరుణానిధే । కరోతివిష్ణురూపేణపి శేషాద్విశ్వపాలనమ్ ॥ ౭౩ ॥ వే
దాననన్తానసృజల్లకర్మబ్రహ్మప్రకాశకాన్ । నిజయాదయయాసాఙ్గం
శాస్త్రైస్తముపబృంహణైః ॥ ౭౪ ॥ అనాదివాసనాదోషదూషితా
త్మీయదృష్టయః । అవమత్యజనాస్తాన్యదపథైస్స్వైరగామినః ॥ ౭౫ ॥
తత్స్వమాజ్ఞాంగతాన్ జేతుం భూపాస్స్వయమివైత్యతాన్ । రామకృ
ష్ణాదిభిశ్శశ్వ దవతారైర్భువన్గతః ॥ ౭౬ ॥ గృహీష్యామీతిగత్వాస్వగృ
హీత్వాగతోత్రికమ్ । ఇతిపృష్టకమలయా సస్మితప్రపురుషోత్తమః ॥ ౭౭ ॥

వ్యాజహారరహామేవం సమ్ప్రబుద్ధోస్మ్యహం త్వయా । శృణు
మద్వచనం దేవి త్వముక్తిప్రతిభాషణమ్ ॥ ౨౮ ॥ నానావతారం ప్రా
ప్తం మామనధీర్యనరాభువి । ఆసురప్రకృతిత్వాచ్చ బలాత్పూర్వా
ఘసన్తతేః ॥ ౨౯ ॥ వాసనావశతో మూఢాశ్శాసనానర్హతాం గతాః
ఘటీయన్త్రఘటన్యాయా న్నిరయో*త్పత్తిగామినః ॥ ౩౦ ॥ కరస్థై
స్తైర్మయాదత్తైర్విషయాననుభుఞ్జతే । సమిచ్ఛేదార్థశస్త్రేణ గో
పుచ్ఛచ్ఛేదనీతితః ॥ ౩౧ ॥ తానిదానీం సముద్ధర్తుం సఙ్కల్పం కల్పయా
మ్యహమ్ । ఉపాయో నిరపాయో మే రోచతే సర్వసఙ్గ్రహాత్ ॥ ౩౨ ॥
పరత్వవ్యూహవిభవైరపర్యాప్తశ్చ సఙ్గ్రహః । అన్తర్యామితదద్వ్యాహ
మర్చారూపేణ తం లభే ॥ ౩౩ ॥ ఇతో౽హం దివ్యదేశేషు శ్రీరఙ్గాది
షు కల్పయే । అర్చావతారసాన్నిధ్యం త్వయాభూమ్యాచనీళయా ॥ ౩౪ ॥
శేష శేషాశనాద్యైశ్చ సూరయో భూరిబుద్ధయః । నానావర్ణస
ముత్పన్నా నానాదేశేషువాసినః ॥ ౩౫ ॥ నానాప్రబన్ధనిర్మాణైర్నా
నాకైఙ్కర్యవృత్తిభిః । ఆమ్నాయాన్తవివర్తైశ్చ సర్వవర్ణోచితక్రమైః ॥ ౩౬
మద్గుణాశంసిభిస్తోత్రై ర్ద్రామిడైర్గేయమాత్రికైః । శబ్దాదివిషయా
సక్తాన్ దుర్దర్శనపరాయణాన్ ॥ ౩౭ ॥ బాహ్యారాద్ధాన్తమ
ర్ధ్వాన్తనిరన్తరవిమోహితాన్ । సంసారవనసమ్భ్రాన్తకరికల్పాంశ్చ
నైర్ఘ్నరాన్ ॥ ౩౮ ॥ ప్రాపయ్యభక్తిపదవీం ప్రపత్త్యేచ తతో మమ ।
ఉపనేష్యన్తి సఙ్కాశే మహోల్కానేగజానివ ॥ ౩౯ ॥ అఙ్గీకృత్య తతో౽
హం తాన్ సూరిభిస్సదృశానిహ । సదానుభవితా తేషాం కైఙ్కర్యైజ్యా
మితప్రియే ॥ ౪౦ ॥ నిత్యసూరీంశ్చ ముక్తాంశ్చ హేతీంశ్చ కమలాం భువమ్ ।
సమ్ప్రేష్య సయథాస్థానమవతారాయ భూతలే ॥ ౪౧ ॥ స్వయంచ
కార భగవాం ఛ్రీరఙ్గాదిషుధామసు । సాన్నిధ్యమర్చారూపేణ స

* నిరయస్స్వర్గగామినః (పా)

ర్వభూతాను కమ్పయా ॥ ౯౨ ॥ నిర్దిష్టా మధురిపుణా దయాకరేణ శ్రీర
ఙ్గావిషు బహుధా మసుక్తమాయామ్ । ముక్త్వాస్తైపునరపిసూరయోవతీ
ర్ణాస్సంసారే నగురువచో హి లఙ్ఘనీయమ్ ॥ ౯౩ ॥ స్వామీరఙ్గపతిర్గురు
ర్వరవరాధీశశ్చ యస్యాతులౌ వాధూలాన్వరదప్పితా వరవరత్న్యా మేశల
క్ష్మీసఖః । లోకేశా జననీతు తస్య గరుడశ్రీవాహన శ్రీసదగ్రకావ్యేదిన్య
తిదివ్యసూరిచరితే సర్గోయమాదిర్గతః ॥ * * * * * * * *

ఇతి శ్రీకాశ్యపకులతిలకస్య రఙ్గాధిపారోగ్యశాలావల్ల
భస్య కవివైద్యపుగన్దరాపరనామధేయస్య గరుడ
వాహనపణ్డితస్య శ్రీనివాసకవేః కృతౌ
దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే
ప్రథమస్సర్గః

ద్వితీయసర్గప్రారమ్భః

—* ముదలాళ్వార్ కళ్ వైభవమ్ . *—

అస్తి ప్రశస్తా భువనేషు కాఞ్చీపురీవిరిఞ్చోత్తరవేదికాఖ్యా । యా
మ్యాభవన్ముక్తికరీషు పూర్వం ధన్యాకృతిస్సప్తసుయా పురీషు ॥ ౧ ॥ ఉ
త్ఫుల్లకల్హారసరోజవత్యా కూలఙ్కషోత్తుఙ్గతరఙ్గవత్యా । సమావృతా
యా సరితా మహత్యా స్వచ్ఛామ్బువత్యా భువి వేగవత్యా ॥ ౨ ॥ యత్రో
న్నతానాం మణిగోపురాణాం శుభ్రప్రవాహైగరుణామ్బుపూరామ్ ॥
యత్నేన జానన్త్యమరస్రవన్తీం సురాఙ్గనా గ్గకాఞ్చనపుణ్డరీకైః ॥ ౩ ॥
ఆకర్ణ్య యస్యాం వరదోత్సవోద్యన్మృదఙ్గభేరీనినదం గభీరమ్ । కుర్వన్తి
కేకాశ్శిఖినస్సలీలం కాలం వినా కాలవలాహకానామ్ ॥ ౪ ॥ యత్రా
ధ్వజైర్గగనప్రవన్త్యా స్వశృఙ్గభాజా కలయా సుధాంశోః । భాగీర్వ
జేనాపి విడమ్బయన్తి శమ్భుం కిలైకా ప్రతిం సమీపే ॥ ౫ ॥ యత్రా

గ్రీహారాధ్వరభూమలెకాం కాదమ్మినీంమానమవేక్ష్యమోదాత్ : త
న్వన్త్యకాలెపిచ తాణ్డవాని శిఖావళాలోలకలాపభారాః ॥ ౬ ॥
యదన్వరేఒనన్తసరస్తదన్తే దన్త్యద్రిశృఙ్గాన్తరపుణ్యకోట్యామ్ । శ్రీ
మాౢర్గజగదద్రిజుజాగదుః శ్రీదేవగాజగ్రకురుతెనివాసమ్ ॥ ౭ ॥ పే
ధౌశ్చమెఘాదిలదివ్యసూరిరాధారభోభక్తమనోగజానామ్ ॥ బాధో
పఘాతేనమతాంజనానాం భాధాదధిద్యత్రసస్నిధత్తే ॥ ౮ ॥ ఆధా
రభూతాజగతాంత్రియాణాం సాధారణోనిర్జరదానవానామ్ । తా
పత్రయప్లాపజుషాంజనానాం అపత్సఖోయత్రచకాస్తిదేవః ॥ ౯ ॥

§ శ్రీకాసారసూరిణోవతారః

హేమాబ్జినీహేమసరోజగర్భాచ్ఛ్రిపాఞ్చజన్యాంశజనిత్రయోగీ
తారేహరెరాశ్వయుజాఖ్యమాసె సమస్తజీవావనకర్మహేతోః ॥౧౦
సజ్జీవనత్వాద్బహుసత్వయోగాత్సంసారదావాగ్నివినాశకత్వాత్ ।
శైత్యోదయాత్పుష్కరసంభృత* ప్రదానాత్సరోభిధానం యముదాహర

† శ్రీభూతసూరిణోవతారః

న్తి ॥ ౧౧ ॥ మాసోత్తతస్మిన్ననుభేఒజనిష్టసారెపముద్రిం పురిమల్లనా ।
మ్న్యామ్ । నీలోత్పలాన్తాన్మ్బవిభూతనామా కౌమోదకీశక్తిముమో

‡ శ్రీమహదాహ్వయసూరిణోవతారః

మునీన్ద్రైః ॥ ౧౨ ॥ తస్మాసవావిరభూద్విపశ్చిత్ప్రిచేతసన్నైక
మయూరపుర్యామ్ । మహాభిదానో౽లతికాహరిదాన్తార్చిః నన్దకాన్తా
మణికైరవాన్తాత్ ॥ ౧౩ ॥ లక్ష్మీపతేస్పూర్ణకటాక్షలబ్ధజ్ఞానాతిరేకో

పతనూ్సరిత్రయవైభవమ్

జ్ఝితసఙ్గదోషాః । అయోనిజాతాః ప్రథమాస్త్రియస్తె విచేరురు
ర్వ్యాంవిదితాఖిలార్థాః ॥ ౧౪ ॥ ఆరభ్యబాల్యాదరవిన్దనాభ మా

§పొయ్కైయార్. * ప్రవాహాత్ (పా) †పూదత్తార్. ‡పేయార్.

ధారమన్త్రగకరణైరవాప్య । రామంపురాలక్ష్మణవత్ప్రియస్తే మిథోన
సమ్పురః జుషాంబభూవుః ॥ ౧౫ ॥ నారాయణన్యస్తభరాధరణ్యాం వ
యంయథాఽన్యే నభవన్తి వేతి ।కుత్రాప్యపక్తానమిథోపియత్ర ప్రసాయం
గృహేస్తే వ్యచరంస్త్రయోపి ॥ ౧౬ ॥ ఏవం యథేచ్ఛంవిహరత్సు తే
షు నారాయణోభక్తిపరాఙ్ముఖానామ్ । శబ్దాదిభోగప్రసతేన్ద్రియా
ణామజ్ఞానినాంమోహమపాకరిష్యన్ ॥ ౧౭ ॥‡ శ్రీవామనక్షేత్రపు
రే కదాచిత్సంయోజ్య శౌరిర్భగవానకస్మాత్ ।అనభ్రవృష్టింనిశికల్ప యి
త్వాప్రవేశయత్సఙ్కటదేహళీం తాన్ ॥ ౧౮ ॥ అపీడయత్సాదరమ
ప్యుజాతు స్తానిక్షుఖణ్డానివ తత్ర గత్వా। రసోత్తరైస్సూక్త్యమృతైశ్చ
తేషాం సఞ్జీవయిష్యన్ భవతప్తమర్త్యాన్ ॥౧౯॥ పరస్పరం తత్ర నిపీ
డ్యమానాస్సరోముఖాఙ్గకోస్త్యపరోస్మదన్యః । ఇతి ప్రదీప్తాన్ పరవ
స్తురూపప్రకాశకాం స్తైస్పృథగేవచక్రుః ॥ ౨౦ ॥ ధ్వాన్తేప్రదీ
పం ప్రథమోపరోపి జ్ఞానప్రదీపం చరమోనుభూతిమ్ । వితేనురే
తే భగవాన్ సతావత్స్వవిశ్వరూపం ప్రకటీచకార ॥ ౨౧ ॥ ని
ర్వర్ణ్య తం తేపరమానుభూతిప్రతారితాన్తఃకరణాఃప్రబద్ధాః ।కృ
త్వాస్పృశస్సర్వజనావనాయ యోగం సమాస్థాయ పునర్విచేరుః ॥ ౨౨ ॥

§ శ్రీభక్తిసారసూరిణోవతారః

అథాస్తి కాఞ్చీపురిపూర్వభాగే *పయోనిధేఃపశ్చిమపారసీమ్ని । భూ
మోదయామోచితజీవలోకోగ్రామో మహీసారఇతిప్రతీతః ॥ ౨౩ ॥
చిరన్తనానాంశిఖరేషువాచాంనిరన్తరంకర్ణితాపదానః । త్రాణాయ
యస్మిన్ జగతాంత్రయాణాం నారాయణోఽర్చాకృతిరావిరాసీత్ ॥
పదం ప్రపిత్సుర్గపరమం మహర్షిస్త్వాదృశానాంతపసాం ప్రభావాత్ ।
తపస్తికే భార్గవనామధేయస్తపోవనం పావనమాససాద ॥ ౨౪ ॥
శిఖావళాఙ్గకుణ్డలిభిస్మృగేన్ద్రైర్ముదావహైర్వాల్మృగణాఙ్కురాగ్రైః ।వి

‡ తిరుక్కోవలూర్. § తిరుమళిశైయాళ్వార్. * పాథో (పా)

హాయ సర్వేపి మిథో విరోధం శరారవో యత్ర చరన్తి సత్త్వాః ॥ ౨౬ ॥
తపోనిధౌ భార్గవనామ్ని తత్ర తపోవిశేషాచరణప్రవీణే । విరాజమాన
స్స్వపదస్యపాయం విస్పృధమానస్య శతమన్యురాసీత్ ॥ ౨౭ ॥ తపోవి
ఘాతం తరసా విధాతుం తపోనిధేస్తత్ర సహస్రనేత్రః । విశార
దాం యోగిసమాధిభఙ్గే సురాఙ్గనాం కాఞ్చన సన్దిదేశ ॥ ౨౮ ॥ ఆ
జ్ఞాపితా గోత్రభిదాప్సరస్త్రీ తపోవనం ప్రాప్తవతీ తదీయమ్ । ఆలోక
నేన ప్రాయమాకులానాం ముహూపాదయన్తీ హరిణీకులానామ్ ॥ ౨౯ ॥
పత్యుస్సురాణాం ప్రమదం విధిత్సుస్తపోధనస్యాగ్రభువం సమేత్య ।
మనోవికర్తుస్సహేలాతదీయం వ్యధీరచద్విభ్రమచేష్టితాని ॥ ౩౦ ॥ సా
స్రస్తధమ్మిల్లనిబన్ధనేన సవిభ్రమభ్రూసముదఞ్చనాని । విలాసహా
సేన సహావ్యతానీద్విలోచనద్వన్ద్వవివర్తనాని ॥ ౩౧ ॥ విలాసభఙ్గి
వివృతోత్తరీయపటాన్తరాలక్ష్య పయోధరశ్రీః । యోగాన్తరేతస్య
మనస్సరస్త్రీజహారబ్రుద్ధైనసహేన్ద్రియాణామ్ ॥ ౩౨ ॥ అపేక్ష్యమా
ణస్య మునేః పురస్తాదనర్తయోషాపపురాభిరూప్యమ్ । అభూత్తదా
న్తఃకరణే సురాగశ్శరారుపక్షేష్వపి కృతావతారే ॥ ౩౩ ॥ విహాయ
యోగాన్విషమేషువిద్ధం మనో మునేస్తస్య సురుత్తరుణ్యామ్ । ఆసక్తి
మాపద్యత కౌశికస్య మనోహరాయామివ మేనకాయామ్ ॥ ౩౪ ॥ సా
గర్భమాధత్త మునేస్సరస్త్రీ సుదర్శనాం శేన తదానువిష్టమ్ । పపా
తగర్భో భువి లైన్యమాంసే మఖాభిధానే మహనీయతారే ॥ ౩౫ ॥ ని
క్షిప్యత స్యాస్తికవేత్రగర్తే గర్భం తముల్బావృతముల్బణాభమ్ । య
థాగతం దివ్యనభోజ్జగామునిశ్చిత్ర్ధాఖిని షివణాయి ॥ ౩౬ ॥ గర్భ
స్సకాలే నవిభిన్నపిణ్డం గర్తైగరుత్మానివడిమ్భరూపః । స్తన్యాభిలాషే
ణతతః క్షుధార్తస్సన్నరంన్యరోదీద్విజనే ప్రదేశే ॥ ౩౭ ॥ నాథోమ
హీసారపురస్య విష్ణుర్బాలం రుదన్తం తముపేత్య తత్ర । కటాక్షపా
తైస్సకరుణామృతార్ద్రైర్గాపాయ్యయత్సద్యస్తన్యధాత్స్వభూయః ॥ ౩౮ ॥

స్తనన్ధయస్య ద్విరహాసహిష్ణుర్య్యాభవరోహ్యరోదీత్స యథాజ్ఞనేయః । త
త్రాగతౌ వేత్ర విలాపహేతోస్తజ్జీవినశ్శుశ్రువురార్తనాదమ్ ॥ ౩౯॥
బైడాలమాశజ్య ర్యరవం తదీయం స్వభావయూపాక ఇతి బ్రువాణాః ॥
తే గర్తమాగత్య శిశుం విలోక్య సఙ్గృహ్య పాకాహ్వయమేవచ
క్రుః ॥౪౦॥ నీత్వా గృహం భార్గవమాశు తం తే ప్రాదుర్వధూభ్యః పరిపో
షణాయ। అవర్ధయన్నానకమస్తు భిం తా గోప్యః పురానన్దకులే యథైతాః॥
ఉవాస తత్రైవ జనార్దనస్య దయాసుధాస్వాదనవర్ధమానః । స్తన్యా
దిభోజ్యేషు నిరాశ ఏవ న వాచమూచే న రురోద బాలః ॥ ౪౧ ॥ సుప
ర్వకాన్తోదరలబ్ధజన్మా యథైవ మైత్రావరుణిస్స బాలః । జ్ఞానోదయప్రో
ష్ణసమస్తకామో భస్మావృతో వహ్నిరివాస్త తత్ర ॥ ౪౩ ॥ తతో మహీ
సారపురాధివాసీ ప్రాజ్ఞో మహాన్ కశ్చన శూద్రవృద్ధః । శ్రుత్వాద్భుతం త
స్య శిశోరుదన్తం ద్రష్టుం తమాయాత్తనయేన రిక్తః ॥౪౪॥ ప్రాప్యాలయం
శూర్పకృతస్స బాల సనాథితం క్షీరమయోపహారః । దృష్ట్వా శిశుం త
త్ర చతుర్థవంశ్యో విసిస్మయే దివ్యమహానిధానమ్ ॥౪౫॥ పయస్స పిబే
త్యాత్మసమర్పితం తమయాచతాఙ్ఘ్ర్యోః ప్రణామసభక్త్యా। సపూ
రయిష్యన్నభిలాషమస్య పీత్వా పయస్తం విససర్జ భూయః ॥౪౬॥ ఏవం
సవృద్ధకః కతిచిద్దినాని పయఃప్రదానాత్పరితోష్య సమ్యక్ ॥ అభ్యేత్య తం
వృద్ధవధూసమేతః కదాచిదస్మై ప్రదదౌ పయస్తత్ ॥ ౪౭॥ పుత్రార్థినౌ
తౌ మనసా విదిత్వా తాభ్యాం దదౌ పీతపయోవశేషమ్ । పీత్వా పయ
స్తత్తరుణా వధూ తాం తౌ దమ్పతీ గర్భముధాచ్చ శూద్రీ ॥ ౪౮ ॥ కా
లేగతే సా హరిభక్తిభాజం ప్రాసూత శూద్రీ సుధియం కుమారమ్ । తేజ
స్వినా తేన రరాజ శూద్రా యథా హి మాతా విమరేణ పూర్వమ్॥౪౯॥
చకార నామ్నా కణికృష్ణమేనమశిక్షయత్సర్వకలాశ్చ తాతః । సో
ప్యాచరత్ భార్గవపాదసేవాం ముకున్దభక్తిప్రవణో బభూవ ॥ ౫౦॥

సభార్గవీయో భగవత్కటాక్షదయాసుధాస్వాదనతృప్తచేతాః । స
ముజ్ఝితాహారపయోభిలాషః కులేముదావర్ధత వైత్రికాణామ్ ॥ ౫౦ ॥
విచక్షణో విశ్వవిమోహహేతోః కులోచితాచారకలానుషక్తః । పు
ణ్యే మహీసారపురే విధాయ విక్రీయశూర్పం విచచారయోగీ ॥ ౫౨ ॥
మలీమసే వేశ్మని వైత్రికాణాం కృతాధివాసోపి సభార్గవీయః । స్వతే
జసా విశ్వవిబోధకేన దివీవ దేవో దినకృద్దిదీపే ॥ ౫౩ ॥ క్వచిద్వనే క్షిప్తగు
హాధివాస స్సాష్టాఙ్గయోగోపిత చిత్తవృత్తిః । స నిర్భరజ్ఞాన రవిప్రకా
శైరపాచకారాన్తరమన్ధకారమ్ ॥ ౫౪ ॥ నిరుధ్య మార్గాన్మరుతాం నిసర్గా
న్నిరర్గళం ప్రాప్తసమాధియోగః । నిజాం పరబ్రహ్మణి చిత్తవృత్తిం ని
వేశయామాస నిరన్తరాయమ్ ॥ ౫౫ ॥ ఇత్థం సమాస్థాయ తపోభివృద్ధ్యై స్థా
నాని సప్త క్రమశస్స యోగీ । పృథక్పృథక్త్రి గుహానివిష్టో ముదా
శరత్సప్తశతీమనైషీత్ ॥ ౫౬ ॥ తతస్స శైవార్హత బౌద్ధముఖ్యాన్ బా
హ్యాన్ తపస్వీ సమయాన్ విగాహ్య । తదీయభావానుగతశ్చిరేణ వి
వేద తత్త్వన్న తతత్త్వసారమ్ ॥ ౫౭ ॥ వైయాసికం కాపిలమాక్షపా
దం కాణాదపాతఞ్జలజైమినీయమ్ । విజ్ఞాయ శాస్త్రం తదనుప్రవి
ష్టల్లకుదృష్టిసిద్ధాన్తమపి వ్యబోధి ॥ ౫౮ ॥ ఏకైక సిద్ధాన్త రహస్యము
ద్రా నిరూపణక్రీడనలమ్పటేన । మహాజసా భార్గవ నన్దనేన శతం
సమగ్రం శరదామనాయి ॥ ౫౯ ॥ శైవాదిరాద్ధాన్త సమర్థితాని
సమీక్ష్య సర్వాణ్యపి దైవతాని ॥ వినశ్వరాణీతి విహాయ తాని స వై
ష్ణవం దర్శన మాససాద ॥ ౬౦ ॥ స వైష్ణవం వేదశిరోరహస్య నిదర్శ
నం దర్శన మీక్ష్య సాక్షాత్ । తన్మన్యమానశ్చ పరతత్త్వముద్రా ప్రకాశ
కం తత్త్వ ప్రవణో బభూవ ॥ ౬౧ ॥ తపోనిధిస్తత్ర సమస్తలోక నిదా
నమాలోక్య పతిం రమాయాః । నివేశయామాస విశేషభక్తిం పరస్య
తస్యాఙ్ఘ్రిసరోజయుగ్మే ॥ ౬౨ ॥ సాష్టాఙ్గయోగం సహసా ప్రపద్య
సనాతనం యోగవతాం వతంసః । తమేవ హేతుం జగతాం త్రి
యాణాం విభావయామాస సభార్గవీయః ॥ ౬౩ ॥ నారాయణో

భార్గవనన్దనస్య తదీయచేతోనళినద్విరేఫః । తదా దయాళుస్సవిభూ
తికం స్వం సన్దర్శయామాస సవిశ్వరూపమ్॥౬౪॥అపేక్ష్యభక్తిం పర
మాం తదీయాంయదాదయాళుర్భగవాననుష్మై । అదర్శయచ్ఛ్రీపతి
గాత్రరూపం తదాసనామ్నా ఽజనిభక్తిసారః ॥ ౬౫ ॥ సభక్తిసా
రో జగతాంశరణ్య§మానన్దసన్దర్శిత విశ్వరూపమ్ । ఆలోక్యసాక్షాదర
విన్దనేత్ర మభూత్తదానన్దపయోధిమగ్నః ॥ ౬౬ ॥సఏవమూచే హ
రిసన్నిధానే శాక్యార్హతాద్యాస్సమయాః ప్రవిష్టాః । సర్వాణిశా
స్త్రాణి మయేక్షితానిభాగ్యేనవిష్ణుం పరతత్వమాపమ్ ॥ ౬౭ ॥ ని
ర్గత్యతస్మాత్సహసాప్రదేశాత్రపోవనం పావనమస్యదైత్యః । తపశ్చ
రన్తంగిరిజాగిరీశౌ వపశ్యతాంతౌవృషభాధిరూఢౌ ॥ ౬౮ ॥ అపృ
చ్ఛదద్రేస్తనయామహేశమస్మిన్వనాన్తేనిభృతాత్తవృత్తిః । కోయం
తపస్యాకుశలస్సహాస్తే జ్ఞాత్వైనమేహ్యావ ఇతోయథేచ్ఛమ్॥౬౯॥
ఇతి ప్రియాయావచనం నిశమ్య తమాహయోగీశ్వర మిన్దుమౌళిః ।
సమాగతోహం భగవన్మహేశో మత్తోవరం ప్రార్థయవాఞ్ఛితంత్వమ్ ॥
శ్రుత్వావచస్తస్య సభక్తిసారో విహస్యవవ్రే వరమేకమీశమ్। సూ
త్రం యథాగచ్ఛతి సూచికాయామార్గేతథాత్వం కురుమే ప్రసా
దమ్ ॥ ౭౧ ॥ ఇతి బ్రువాణం కుపితస్యశమ్భోరనఙ్గతాంయోగివరం
నినీషోః ।లలాటనేత్రాత్ప్రససారసద్యోజ్వాలాజటాలోఽజ్వలనప్ర
రోహః ॥ ౭౨ ॥ సమీక్ష్యతం శాఙ్కవలోచనాగ్నిం ప్రసారయామా
స పదామ్బుజేసః।జ్వలత్కృశానూన్యకృశాన్యభూవం స్తయోస్తదా
తాదృశలోచనాని ॥ ౭౩ ॥ అన్యోన్యవైశ్వానరమస్యపాద చక్షు
స్సహస్రాంశుమశక్నువానః । తచ్ఛాన్తిహేతోస్తరుణేన్దుమౌళిస్సపు
ష్కలావర్తకమాదిదేశ ॥ ౭౪ ॥ ధారాళధారాధర*జృమ్భితేన
నారాయణాసక్తమనఃప్రవృత్తిః । సభక్తిసారోనచచాల యోగీ

§ముమాన్ద (పా) *జృమ్భమాణో (పా)

కాలేయథా ప్రావృషి ఘూధరేన్ద్రైః ॥ ౨౫ ॥ విలోక్యతం విస్మయమానచేతా హరోభవానీమితివాచమూచే । సుమర్జయా భాగవతానుయాహీ రుషాంవ్రుగీవస్యజితోఽత్రిపుత్రః ॥ ౨౬ ॥ అథవిషమశరారిర్భక్తిసారస్య తేజఃప్రసరమపరిభావ్యం శ్లాఘ్యమానోనికామమ్ । సహగిరివరపుత్ర్యా § శాకరేన్ద్రాదిదూర్ధ్వోనిజవసతి మయాసీన్నిర్జరైరన్వీయమానః॥ ౨౭ ॥ స్వామీరఙ్గపతిస్తురుర్వరవరాధీశశ్చయస్యాత్ములో వాధూలోవరగస్త్యపితాపరవరత్మ్మేమెశలక్ష్మీసఖః । లోకేశాజననీతు తస్య గరుడః శ్రీవాహనః శ్రీసఖః కావ్యే దివ్యేతిదివ్యసూరిచరితేసర్గోద్వితీయోగతః ॥ * * * * * * * * * *

ఇతిదివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యేద్వితీయస్సర్గః.

తృతీయసర్గప్రారమ్భః

అథైకదా బ్రహ్మణిరూఢమానసే పటచ్చరం సీవ్యతి భార్గవాత్మజే। యదృచ్ఛయాఽఽగత్య ‡తరత్తుఃవాహనస్వమాయయాఽవ్యోమపథేనకోఙ్కణః ॥ ౧॥సభార్గవీయస్యతపఃప్రభావతస్తదాతరత్తుర్దివిగస్తుమక్షమః । స్థితోఽభవత్తం సమవేక్ష్యకోఙ్కణః కిమేతదిత్యా†కులపత్సవిస్మయః॥౨॥మమాద్యవాహస్యగతేర్నిరోధకో నకశ్చిదభ్రేభువి కేనుయోగినః । వసన్త్యధస్తాదితి చారయన్దృశౌ సభార్గవీయం సమలోకయన్మునిమ్ ॥ ౩ ॥ తదాతరత్తుర్వరవరుహ్యసత్త్వరాత్తమన్తరిక్షాదభిగమ్య భార్గవమ్ । జగాదజీర్ణాంశుకమద్యసీవ్యసిత్యజైతదన్యద్భజమత్ప్రసాదతః ॥ ౪ ॥ ఇతి బ్రువన్ దివ్యపటేన నిర్మితం సవారవాణం మునయేవదౌముదా । అదర్శయత్సోఽపినిజాఙ్గసఙ్గినం మణిస్వరూపం వ్యామణిప్రభాపమమ్ ॥ ౫ ॥ సకోఙ్కణఙ్గకోట్యయసావిభేదినీ మణిప్రమా

---

§ శాకఙ్కరేన్ద్రా(పా) ‡తరత్తుః=సివంగి. †ఆకులయుతస్సవిస్మయః.(పా)

ణాఙ్గులికాం దదౌ పునః । సభక్తిసారశ్చ నిరస్య తాం హసన్ స్వకర్ణవి
ద్ధ్యఙ్గులికాం తథాఽకరోత్ ॥ ౬ ॥ ఇయం హి కోట్యాధికకోటిభేదినీ
ప్రగృహ్యతాం మే గుళికేతి శంసినః । స భార్గవీయస్య వినమ్య పా
దయోర్వ్యయాదివివ్యాఘ్రగతో మునీశ్వరః ॥ ౭ ॥ సభక్తిసారోఽపి
చిరం గుహాన్తరే విహారిభిః ప్రత్యటవిద్యాశ్ఛలాత్ । వసన్ స
రోఽభూత పిశాచనామభిస్సమారతో దివ్యా దృశా వ్యదృశ్యత ॥ ౮ ॥
మహాగకిమేతన్మహనీయముజ్జ్వలమ్మహాత్మనః కస్యచిదేధతేఽగ్రతః । ఇ
తి బ్రువన్తౌ చరమౌ యథాగతం గతౌ మహాస్తత్సరసీభవోఽభ్యగాత్ ॥ ౯ ॥
గుహాన్తికం ప్రాప్య స దివ్యచక్షుషా సమీక్ష్య కిం భార్గవవర్త్మనే సుఖ
మ్ । స భార్గవీయః కిముపక్రమస్సభపత్త్వమాగతోఽసీతి మిథస్సమాచ
తుః ॥ ౧౦ ॥ పరస్పరం తావభివన్ద్య సజ్జతౌ ముదా సమాలిఙ్గ్య సబా
ష్పలోచనౌ । ఉభౌ సుఖప్రశ్నవిధేరనన్తరం న్యషీదతాం బ్రహ్మవివి
ష్టమానసౌ ॥ ౧౧ ॥ యథా పయోభిర్పయసాం సమాగమో యథా మ
ధూనాం మధుభిశ్చ సఙ్గమః । తథైకరస్యాత్ప్రియయోస్తయోరభూన్ముకు
న్దనిష్ఠా* రసముహ్యదాత్మనోః ॥ ౧౨ ॥ తతః ప్రహృష్టౌ చరమేతరామ్బు
ధేస్తథా ధనౌ పశ్చిమతీరసీమని । § మయూరనామ్నో నగరస్య మణ్డ
నం తమోపహం కైరవతీర్థమాపతుః ॥ ౧౩ ॥ తదీయ తీరాభరణస్య
కేసరద్రుమస్య మూలే కలితాస్పదావుభౌ । సమాధిభేదం సరహ
స్యమాస్థితౌ సమన్వభూతాం సమయేఽధికం సుఖమ్ ॥ ౧౪ ॥ సమా
ధిభేదాన్ సనిశమ్య భార్గవ స్సరోముఖాత్తత్ప్రియమదస్య దిత్సయా ।
సమాహ్వయత్సప్తశతాలయాధిపాన్ రమాపతీం స్తత్ర వృషాద్రి
పాదిమాన్ ॥ ౧౫ ॥ బహూనుషిత్వా దివసాన్యదృచ్ఛయా గతే
సరోజన్మని భార్గవాత్మజః । నిజోర్ధ్వపుణ్డ్రాచరణాయ నిర్మలాన్ మఖిద్య
తో చైన్నరనవాప్య మృత్తికామ్ ॥ ౧౬ ॥ సమాగతాత్స్వప్నముఖేన వి

---

*సుఖముహ్య (పా) § మైలాపురి.

ష్టపత్రయీపరిత్రాణధురీణ వీక్షణాత్ । అవాపయోగీ నిశి వేఙ్క-
టేశ్వరాత్ప్రవృత్తికామనుష్ఠమనస్త్రవైభవః ॥ ౧౭ ॥ తతస్స నానీయ
తపోనిధిస్స తామనన్యలభ్యామవదాత వృత్తికామ్ । యథాస్థలం కే
శవపూర్వనామభిస్సమార్చయద్ద్వాదశపుణ్డ్రకాఙ్కితః ॥ ౧౮ ॥ తతో
వినిర్గత్యస భార్గవో మునిర్జగామ కాఞ్చీ నగరం మనోహరమ్ । సరస్వ
తీసిన్ధునిరోధసేతువచ్ఛయానమాసేవత తత్ర మాధవమ్ ॥ ౧౯ ॥
నిషేవ్య తం పన్నగభోగశాయినం గిరా సతుష్టావకృపాకరం హరిమ్ ।
తదన్తికోదారగుహాకృతాస్పదో నినాయ కాలం కణికృష్ణసఙ్గతః ॥ ౨౦ ॥
విశోధ్య కాచిజ్జరఠాగుహాముఖం తపస్వినో గోమయవారిసేచనైః । సు
జాతగన్ధైస్సుమనోభిరక్షతైరలఞ్చకారానుదినం సమాహితా ॥ ౨౧ ॥

సమాధిముక్తస్సకదాచిదన్తికే సమీక్ష్య వృద్ధామభివృద్ధవైభవః । జ
గాదయోగీ వదకిం తవేప్సితం ముదాదదామీతితమాహ సాపునః ॥ ౨౨ ॥

అపాస్యవృద్ధత్వముపాఙ్గవీక్షణాదనుగ్రహేణా మయ్యనవగ్రహేణాయ
ది । ప్రదీయతాంయౌవనసమ్పదుజ్జ్వలా త్వయాద్యమహ్యం దయ
మానచేతసా ॥ ౨౩ ॥ వరం వృణానామితి వామలోచనాం చకార
యోగీయువతీంకటాక్షితః । విదిత్య తేనాపి విలాసపేశలామవాప్య
శోభామతిసర్గరాఙ్గనామ్ ॥ ౨౪ ॥ సమీక్ష్యతద్రాజ్యపతిస్తదాకృతిం మ
నోహరో మన్మథబాణబాధితః । తతస్స్వభార్యామకరోద్విలాసినీం న
వస్తుగమ్యం హరతేకథం మనః ॥ ౨౫ ॥ అనేహసాభూమిపతిర్మహీ
యసా జగాదదేవీం జరసాకులేన్ద్రియః । న మానుషీష్వీదృశమస్తి యౌ
వనం కుతో భవత్యా ప్రియతే సమార్జితమ్ ॥ ౨౬ ॥ ఇతీరయన్తం పతి
మాహ సా మునేరవేక్షణాత్కస్యచిదాత్తయౌవనా । తదీయశిష్యం క
ణికృష్ణసత్కవిం సమేత్యసద్యో భవితా భవానపి ॥ ౨౭ ॥ నిశమ్యత
స్యా వచనం మహీపతిః కవీశ్వరం తం కణికృష్ణమాహ్వయత్ । గు

రుం తవ ద్రష్టుమిహాహముత్సహే * తమానయస్వాగతమిత్యవాచ
సః ॥ ౨౮ ॥ త్వామద్య పద్యం నిరవద్యమాదరాత్ఫణీన్ద్ర కిఞ్చిత్క
థయస్వమత్కృతే । ఇతీరితస్తం కణికృష్ణసత్కవిర్జగాద రోషాదరుణీ
కృతేక్షణః ॥ ౨౯ ॥ వినాహరిం స్తోతుమిహాన్యమీహతే న మానుషం వా
న చ దేవతాన్తరమ్ । మదీయ వాణీనియమో మహానయం గురుశ్చ మే నా
న్యగృహాన్ సమేష్యతి ॥ ౩౦ ॥ తదీయమాకర్ణ్య వచో ధరాధిపస్స హా
బభాషే పరుషం రుషా తతః। మదీయరాజ్యాదవిళమ్బితం భవాన్ ప్రయా
తు సాకం గురుణాపి సామ్ప్రతమ్॥ ౩౧ ॥ ఇతి క్షితీన్ద్రేణ సమీరితస్స్వ
యం సభక్తిసారం ప్రణిపత్య యోగినమ్ । నివేద్య వృత్తాన్తమిమం ప్ర
చక్రమే తతః ప్రయాతుం కణికృష్ణ కోవిదః ॥ ౩౨ ॥ సగస్తు కా
మలకణికృష్ణమబ్రవీత్త్వానుయాస్యామ్య(§)యనం జవాదహమ్। అథా
చ్యుతో మామనుయాస్యతి ధ్రువం తతోనుయాస్యన్తి తమేవ దేవతాః ॥
ఇతీరయిత్వా సహసా సముత్థితస్స భక్తిసారో భగవన్తమచ్యుతమ్ । జ
గాద కాఞ్చీనగరస్య నాయకం భుజఙ్గమాధీశ్వరభోగశాయినమ్ ॥ ౩౪ ॥
ప్రయాతి రోషాత్కణికృష్ణకోవిదస్తమన్వగేమి త్వమిహాస్పదం త్య
జ । ఫణీన్ద్రతల్పం పరిగృహ్య మామనువ్రజేః పద్యం సవిధాయ
నిర్యయౌ ॥ ౩౫ ॥ తదానుయాతే తమశేషదైవతైస్సహాపరం గ్రా
మమహీన్ద్రశాయిని । తమోమయం విశ్వమువేక్ష్య సవ్యథస్సపదో
షతో భూపతిరప్యథాన్వగాత్ ॥ ౩౬ ॥ సభక్తిసారం కణికృష్ణమాన
మన్ తమస్వ మన్దోషమితి ప్రసాదయన్ । మహీపతిస్తౌ ముదితా
న్యవర్తయత్సమస్తదేవైశ్చ సహాహిశాయినమ్ ॥ ౩౭ ॥ పునర్నివృత్తః క
ణికృష్ణకోవిదస్సుధార్థపః కాఞ్చ్యధినాథమాధవ। ఇహత్వమాస్తీర్య భుజ
ఙ్గమాస్తరం కురుష్వనిద్రామితి పద్యమాతనోత్ ॥ ౩౮ ॥ తథేతి గత్వా
గతిసూచనాదథస్వసవ్యబాహుం పరిధాయ మాధవః । యతోధిశశ్యే

* సమానయస్వాశ్రితమిత్యవాచసః (పా). § అయనం = వర్త్మ.

భుజగేన్ద్రసంస్తరం తదుక్తకారీ సజితీర్వ్యతైజసైః ॥ ౩౯ ॥ సభక్తసా
రో నిజమానసాద్బహిర్వినిస్సృతాం భక్తిమివాత్తవిగ్రహామ్ । కృతిం
త్రిలోకోపకృత్యైకకృతే తదాముదద్వైపాద్రివిడభాపయాఽకృత ॥ ౪౦ ॥
సతత్రనీత్వా తపసామహీయసా సముజ్జ్వలస్సప్తశతీమనేహ
సామ్ । నిధాయభక్త్యా హృదినిర్వ్యయాస్థితం శయానమాసీ
నమపీన్దిరాపతిమ్ ॥ ౪౧ ॥ విగాహ్య హాళేన్ద్రభువం తపోధనో ముదుద్వ
వద్భక్తిమనోజ్ఞమానసః । కవేరజాతీరవిశేషభూషణం సకుమ్భఘోణం
ముదితస్సమాసదత్ ॥ ౪౨ ॥ ప్రణమ్య భక్త్యా పరయా సభార్గవశ్చి
రా*వత్పృష్టాన్నృతనామసంజ్ఞకమ్ । త్రివిష్టపత్రాణ§చణం వ్యజిజ్ఞపత్ఫ
ణీన్ద్రపర్యఙ్కశయం శ్రియఃపతిమ్ ॥ ౪౩ ॥ విభో కిమర్థం వదకుణ్డ
లీశితుస్తనోషినిద్రాముధునాతనోతనో । కిము త్రిలోకోద్ధరణక్రమ
క్లమాత్కిమాదిదేవద్విషదాహతిక్లమాత్ ॥ ౪౪ ॥ కిమమ్బురా
శేర్మథనక్రియార్తితః కిముత్తమోద్ధారణఖేదసఙ్క్రమాత్ । త్రి
లోకమానశ్రమతోఽనుదణ్డకావనాన్తసఞ్చారపరిశ్రమేణ వా ॥ ౪౫ ॥
ముదా సముత్థాయ ఫణీన్ద్రసంస్తరాజ్జగత్ప్రభో నః కథయస్వ కార
ణమ్ । ఇతి బ్రువాణం మునిమైక్షతాచ్యుతశ్శిరస్సముద్ధృత్య సభ
క్తవత్సలః ॥ ౪౬ ॥ నిజస్వరూపం సవిభూతికం హరౌ విశృఙ్ఖలాద్వ
త్కరుణే వివృణ్వతి । అనన్తవేదాన్తవివర్తమాతనోత్స్తవం గిరా
శార్ఙ్గధరస్య భార్గవః ॥ ౪౭ ॥ మయూరపుర్యామధికాఞ్చ్యయోమ
యావ్యలోకి దేవో భుజగేన్ద్రవిష్టరే । సకుమ్భఘోణేప్యపరోక్ష
తాం గతస్తపఃఫలాత్తామరసేక్షణోద్యమే ॥ ౪౮ ॥ ఇతీరయన్ భా
ర్గవనన్దనో మునిర్నినాయగేస్మిన్నిభృతాక్షవిభ్రమః । ‡అనేహసాం సప్త
శతద్వయం తతో యయౌ(౧) మహద్వ్యాఘ్రపురం యదృచ్ఛయా ॥ ౪౯

---

* ఆరావముదాప్త్వార్. § చణమ్=(త్రాణేన) విత్తమ్.

౧ పెరుమ్బులియూర్. ‡ అనేహసామ్=వర్షాణామితియావత్.

తమాపతన్తం ప్రతివీథియోగినం విచిన్త్య శూద్రం కృతపూర్వవిక్ర
యమ్ । విహాయ వేదాధ్యయనక్రియాపరం ద్విజాతిబాలాదధతిస్మ
మానితామ్ ॥ ౨౦ ॥ విమాననాద్యోగివరస్య తేత్రుటేర్విముక్తశే
షప్రతిభావివర్జితాః । తమన్వయుస్తత్ప్రతిబోధసిద్ధయే సకృష్ణశా
లిం నఖదారితం వ్యధాత్ ॥ ౨౧ ॥ పితన్వతి గ్రామపతేస్తదార్హ
ణాం హరేర్ద్విజేన్ద్రే*హరిపాదనామని । సయత్ర యోగీ విచచా
ర తత్ర తం దదర్శ వక్త్రం పరివృత్యమాధవః ॥ ౨౨ ॥ సవిస్మయస్తం
పరివృత్తకన్ధరం విలోక్య విష్ణుం హరిపాదకోవిదః । సభక్తియుక్తో
పి చగన్తియోగినస్సలీలమత్రేతి బహిర్వినిర్గతః ॥ ౨౩ ॥ సవిష్ణుపాద
స్తమువేత్యయోగినం వితీర్ణచక్షుస్సకలాసుదిక్ష్వపి । ఉదగ్రరోమా
ఞ్చ ఘనాం తనుం వహన్నువాచ వాచం ప్రణిపత్యపాదయోః ॥ ౨౪ ॥
భవత్ప్రభావం పరివృత్తకన్ధరో మమాధునాఽదర్శయదత్రమాధవః ।
మఖం ప్రవృత్తం ప్రతిపద్య మామకం త్వయాగ్రపూజా ప్రతి
గృహ్యతాం మునే ॥ ౨౫ ॥ ఇతి బ్రువాణేన సభార్గవః క్రతుం స
మేత్య §సత్రా హరిపాదసూరిణా । తదర్పితార్ఘ్యప్రముఖార్హణో బ్ర
సీద్మనోహరాం ప్రావిశదృత్విజాం పురః ॥ ౨౬ ॥ యథాగ్రతశ్చై
దిపముఖ్యభూభుజాం యమప్రధానాయదదౌ యుధిష్ఠిరః । తథాగ్ర
పూజాం హరిపాదకోవిదో మఖేమునీన్ద్రాయ సఋత్విజాం పురః ॥
తథాగ్రపూజాకరణేన యోగినః ప్రమమ్రుషుస్తే పరుషోక్తయోరుషా ।
విహాయ వేగేన వితానమృత్విజో వినిన్దయన్తో హరిపాదకోవిదమ్ ॥
అశక్నువానోమునిరిత్యుదీరితాం విడమ్బనాం సోఢుముదారవైభవః ॥ ప్ర
కాశయిష్యన్నహిమానమాత్మనో హరేస్సపద్యం నిరవద్యమాతనో
త్ ॥ ౨౯ ॥ రథాఙ్గపాణే భగవన్ రమాపతే సహేలమృత్విగ్వచవా
పసుత్తమె । మనోరవిన్దాదిహమామకాద్బహిః ప్రకాశయేథా స్సవి

భూతికం వపుః ॥ ౬౦ ॥ తథా పునస్తత్క్షణతోఽనన్తరం సమావిరాసీ
త్పరసీరుహేక్షణః । గదాధనుశ్శఙ్ఖరథాఙ్గనన్దకై స్ఫురద్భుజశ్చైవ
శయో రమాసఖః ॥ ౬౧ ॥ విధాయ యజ్ఞం సఫలం గదాధరే గ
తే సహ బ్రహ్మపురస్సరైస్సురైః । సభక్తిసారోఽపి నిషేవితుం హరిం
మతిం దధే దిగ్గజముఖ్యేషు ధామసు ॥ ౬౨ ॥ అథ హృదయతః ప్రాదుర్భూ
తే సమస్తజగత్పతౌ పరమపురుషే భక్తిప్రహ్వస్య భార్గవయోగినః ।
విగతకలుషా మాయాతారస్తి ప్రణేమురముం క్షణాదధిగతమతిః కోపాన
స్వాన్తశోభుకుతూహలీ ॥ ౬౩ ॥ స్వామీ రఙ్గపతిర్గురుర్వరవరాధీశ
శ్చ యస్యాతులో వాధూలో వరదశ్చ పితా వరవరస్త్రైమేశలక్ష్మీసఖః । లోకే
శోజననీ తు తస్య గరుడశ్రీవాహన శ్రీసఖస్త్ కావ్యే దివ్యతిదివ్యసూరిచర
తే సర్గస్తృతీయో గతః ॥ * * * * * * * * * * * *

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే తృతీయస్సర్గః.

॥ శ్రీశఠకోప సూరివైభవమ్ ॥

అస్తి పూర్వపయోరాశేః కాపి పశ్చిమరోధసి । ముగ్ధా లేపాణ్డ్యభూ
పస్య నగరీ కురుకాహ్వయా ॥ ౧ ॥ కౌరవేణ నరేన్ద్రేణ ద్వాపరే పరి
పాలితా । తదాఖ్యయాఽఽయా విఖ్యాతా తామ్రపర్ణీ సరిత్తటే ॥ ౨ ॥
తామ్రపర్ణీనదీ యస్యాస్తరళోర్మికరోద్ధృతైః । ముక్తాఫలైర్వితనుతే
ముదా పుష్పాఞ్జలిశ్రియమ్ ॥ ౩ ॥ వేద్యా వేదశిఖావిద్భిః శ్రీదేవ్యాశ్రిత
భుజాన్తరః । ఆద్యో యత్ర ప్రపన్నార్తివైద్యో విష్ణుః పురోదభూ
త్ ॥ ౪ ॥ మన్దాకినీ విలోలోర్మి మన్దానిలకిశోరకైః । ఆన్దోళితా వి
గాజన్తే యత్ర ప్రాసాదకేతవః ॥ ౫ ॥ హరిన్మణిమయోత్తుఙ్గ హర్మ్య
శృఙ్గానుషఙ్గతః । అకాణ్డ భీరుభిర్యస్యాం భ్రమ్యతే తటిద్భ్రమః ॥ ౬ ॥
తస్తత్పశ్చ ప్రభావేన ప్రత్యక్షిత మురారయః । శ్రోత్రియా యత్ర

* నమ్మాళ్వార్..

తిష్ఠన్తి ద్విజాశ్శ్రీత్యన్తవేదినః ॥ ౭ ॥ భగవత్పాదయుగళీభక్తి
ద్యోతితచేతసః। చాతుర్వర్ణ్యభవా నిత్యం ప్రపన్నా యత్ర జాగ్ర
తి ॥ ౮ ॥ విశేషాత్పాదజాయత్ర విష్ణుభక్తిపరాయణాః । యుగస్వ
భావతో ధర్మసంపదార్జనలమ్పటాః ॥ ౯ ॥ తత్రాసీత్పాదజాతేషు క
శ్చిద్భాగవ[illegible]గ్రణీః। శ్రీమద్వళుతినాడ్వేన్ద్రస్సమాతీతగుణోల్బణః ॥ ౧౦ ॥
తస్యధర్మధరో నామ తనయస్సమజాయత । సార్థకలిబలోత్పన్నధ
ర్మోద్ధరణకర్మణా ॥ ౧౧ ॥ చక్రపాణిస్తతో జాతశ్చక్రపాణిపరాయ
ణః । సత్పాత్రసాత్కృతస్వీయసమస్తధనసఞ్చయః ॥ ౧౨ ॥ అ
జాయత సుతస్తస్మాత్ప్రజానన్దనతత్పరః । నామా యః ప్రాప మద్ధా
మా రత్నధామేతి భూతలే ॥ ౧౩ ॥ సుమతిం సుషువే సాపి సుతం పా
టలలోచనమ్ । సుకుమారయశస్సమ్పత్సురభీకృతదిఙ్ముఖమ్ ॥ ౧౪ ॥
పుత్రం ప్రాసూత సాత్కారిం పుత్ర్యేకపాటలలోచనః। పురుషోత్తమప
త్పద్మస్ఫురచ్చిత్తమధువ్రతమ్ ॥ ౧౫ ॥ కారీతి తనుజో జాతః‡ కారి
తిరహితస్తతః । దూరీకృత కలిర్భావాదూరీకృత జనార్దనః ॥ ౧౬ ॥
కన్యాముదవహద్ధన్యాం †కనతైధితవక్షసః । నవీన యౌవనః కారీనా
మతో * నాథనాయికామ్ ॥ ౧౭ ॥ భర్తృశుశ్రూషణపరా భగవ
ద్భక్తిభాసురా। శ్యామా వామళకా పుత్రకామా సా సమజాయత ॥ ౧౮
సాకదాచిత్పితృగ్రామాదాయాన్తీ పతిమన్దిరమ్ । ప్రణిపత్యైకురఙ్గేశం ప
థి పుత్రమయాచత ॥ ౧౯ ॥ సర్వజ్ఞస్స§కురఙ్గేశస్తస్యై ప్రాదాన్మతం ప
రమ్ । పుత్రస్త్వ భవిష్యామి పుత్రి గచ్ఛేతి చాబ్రవీత్ ॥ ౨౦ ॥ ప్రపె
దే భవనం పత్యుః ప్రహృష్టా నాథనాయికా। ఆదిదేశకురఙ్గేశస్సేనా
న్యాం తత్ర జన్మనే ॥ ౨౧ ॥ గర్భమాధత్త కాలేన సా చిరేణ తలోద
రీ। పతఙ్గమివ దిక్ప్రాచీ దేవకీవ యదూద్వహమ్॥ ౨౨ ॥ ఆపాణ్ణు

---

§ శేషతామనైకట్యేన. ‡ కుత్సితరీతిః. † తిరువాళ్మార్బ నామ్నః.
* ఉడైయనఙ్గైయార్. § తిరుక్కురుఙ్గుడినమ్బి.

గణ్డస్థలశ్యామలితకుచచూచుకమ్ । ఆలోలలోచనామ్భోజశోభావ్యా
వపురలక్ష్యత ॥ ౨౩ ॥ ఉద్గతారోమరేఖాఙ్గా మృత్పలాపాఙ్గ్యస్యముజ్జ్వ
లా । విపన్నశ్చైవ కరోదస్థ విద్యావేత్రలతోపమా ॥ ౨౪ ॥ భ్రూశ్య
ద్వలిత్రయాభోగా శ్యామరోమలతోద్గమా । దృష్టిగోచరతాం ప్రా
పన్మక్ష్యయష్ట్యర్ధగిరీశః ॥ ౨౫ ॥ అసద్వాదైరుపహతాం బ్రహ్మావిద్య
స్తత్పరిష్యతి । సజత్స్వదితం మధ్యం గిస్యాగర్భ‡స్వదాతనోత్ ॥ ౨౬ ॥
శ్రీయః పయోధరౌ తస్యాః గాఢ్యౌ మహానతాం ముఖే । గర్భాయన్నాడు
మాగో నవయశపాస్యతి నాపితి ॥ ౨౭ ॥ భూమపయోర్విర్మనదోస్వల
మ్నాం లిథావృద్ధిరభూత్క్రమాత్ । జహ్నేకుచవపుర్మాసా*ఽపల
గ్నమహాగిరీశః ॥ ౨౮ ॥ దదర్శదయితాకారై ర్గజానన ముఖైర్గ
ణైః । సూత్రవత్యాపిచ స్వప్నే స్వమాత్మానం నిషేవితమ్ ॥ ౨౯ ॥
రాక్షే కలివినే లాభే వైశాఖే కాష్ఠవాసరే । లగ్నేకర్కటకేఽసూత
తనయం నాథనాయికా ॥ ౩౦ ॥ ప్రహృష్టం విమమాంచిత్తం ప్రస
న్నస్సకలాదిశః । అమన్దసౌరభోద్గారాస్సుజాగన్ధవహోనవః ॥ ౩౧ ॥
బృన్దారకాణాం బృన్దాని సిన్దాన్తిః గగనాన్తరే । మన్దార సుమనో
వృష్టిం(౧)మన్దరాం ముముచుస్తదా ॥ ౩౨ ॥ గృహేషుయాయజూ
కానాం కృశానుస్సాప్తతేన్త్రవః । ప్రదక్షిణశిఖాజాలై ర్జజ్వాల సవ
యముజ్జ్వలః ॥ ౩౩ ॥ సూతికాగృహమాసాద్య తస్మైజ్ఞానమథోత్సుజః ।
వరాహమూర్తిర్భగవాన్ జాయమానాయసందదౌ ॥ ౩౪ ॥ అసౌ
ప్రతనయం యస్మిన్మహామాత్రైనాథనాయికా । నిర్నిద్రప్రతిస్త్రీరూ
పశ్చైషప్తన్నగరేఽభవత్ ॥ ౩౫ ॥ కృపయాశీర్షపతెర్లభజ్ఞానోనా
జ్జైచకార సః । జనన్యాలపిచస్తన్యం నోదనం నచరోదనమ్ ॥ ౩౬ ॥
స్తన్యాదిహేయవస్తూనాం సన్న్యాసాత్పితరౌశిశోః । నూరనిత్యభిదా

*మధ్యమంచావలగ్నంచేత్యమరః. ౧మన్దరాం=బహులాం.

‡ సత్ అతనోత్.

ముక్త్వా ద్రామిడ్యా చక్రతుస్తదా ॥ ౩౭ ॥ మౌనీస భగవజ్జ్ఞాన పూ
ర్ణాత్మా కారినన్దనః । సద్యః ప్రరూఢసంవృద్ధచిఞ్చామూలమథాఽభజ
త్ ॥ ౩౮ ॥ అదృష్ట్వా సదృశజ్ఞానం కఞ్చిత్పురుషముగ్రతః । సకి
ఞ్చిర్త్స్వాశాం ధ్యాయంస్తత్ర * వాచంయమోఽవసత్ ॥ ౩౯ ॥ తతః
ప్రాణిమరభూత్తత్ర జిజ్ఞాసుస్తముపక్రమమ్ । భగవాన్ పరమవ్యోమ్న
స్తార్క్ష్యారూఢో రమాసఖః ॥ ౪౦ ॥ సన్దృష్టిగోచరే విష్ణుః శ్రుతినామ
దృగ్గోచరే । సానన్దబాష్పనయనస్సరోమాఞ్చవపుర్బభౌ ॥ ౪౧ ॥
చికీర్షుశ్చతురో వేదాం స్తస్సుఖేనపరః పుమాన్ । ద్రామిడోక్త్యా జగ
త్త్రాణాత్కారిసూనుమలోకయత్ ॥ ౪౨ ॥ అవాప్యానుగ్రహా
ద్విష్ణోస్సతత్త్వజ్ఞాన సమ్పదమ్ । ఆసీదశేష శాస్త్రజ్ఞస్సకలామ్నా
యపారగః ॥ ౪౩ ॥ తస్మిన్నన్తర్హితే విష్ణౌ పరమానన్దవిహ్వలః ।
(౧)ఆషోడశాబ్దాత్తత్రాస్త మౌనీ సనిభృతేన్ద్రియః ॥ ౪౪ ॥ ప్రావహ
త్పరమానన్దః పూర్ణే షోడశవత్సరే । పూర్ణాదివ హ్రదాత్పూరస్తస్య
వాఙ్మయరూపతః ॥ ౪౫ ॥ భగవద్గుణహృద్యాని కృత్వా పద్యాని కా
నిచిత్ । తద్రసార్ణవమగ్నోఽభూన్మహ్యాన్ భూయః ప్రసేనివాన్ ॥ ౪౬ ॥
కృష్ణస్య గవ్యచౌర్యేణ తుమాయామపవతారతః । సౌన్దర్యేణ చసం
ముహ్యన్స్వాసాన స్వాదశధా ॥ ౪౭ ॥ శ్రీమత్కుర్ఘూరితిస్థానంపా

॥ శ్రీమధురకవిసూరివైభవమ్ ॥

ణ్డ్య మణ్డలమణ్డనమ్ । శ్రీసఖశ్శేషపర్యఙ్కశ్శేతే యత్ర పరః పుమాన్ ॥
భగవచ్చరణధ్యాన(౨)భఙ్గ్నిముషితకల్మషాః । వసన్తి వసుధాదేవా
యత్ర వేదాన్తవేదినః ॥ ౫౦ ॥ వైతాన దహనోద్దామ ధూమలేఖా
విసర్పిణీ । యత్రాదాద్యమునా శజాం సుత్రామ పురసిద్ధవై ॥ ౫౦ ॥
యత్ర విప్రాశ్చతుర్వేదీ పారాయణపరాయణాః । నిషేవుర్వైష్ణ
వోత్తంసా నిత్యారబ్ధక్రతుక్రియాః ॥ ౫౧ ॥ తత్ర తేషు మహాన్సా

* వాచంయమః-మౌనీ. ౨భఙ్గ్ని= ధారా. ౧ఆ,షోడశాబ్దాత్.

మశాఖాధ్యాయీ ద్విజోత్తమః । కశ్చిత్పూర్వశిఖో విద్వాన్నారాయణపరాయణః ॥ ౫౨ ॥ గణేశకుముదో నామ్నా నిత్యసూరిర్మహాయశాః । చైత్రే మాసి తతశ్చిత్రాతారకాయామజాయత ॥ ౫౩ ॥ అనుద్దానామృతనిష్యన్దవినిద్రాకర*వాఙ్మయమ్ । చక్రే తం జనకో నామ్నా మధురోపపదం కవిమ్ ॥ ౫౪ ॥ అనుగ్రహభరావిష్టాదహిపర్యఙ్కశాయినః । అవిన్దత పరం తత్త్వం మాతృగర్భగతోఽపి యః ॥ ౫౫ ॥ స తత్ర యోగమాస్థాయ సాష్టాఙ్గం మధురఙ్కవిః । ఉపాసనమసాధ్యాయన్నగరేన్ద్రశయం హరిమ్ ॥ ౫౬ ॥ అథోర్వ్యాం యాని ధామాని హరేరర్చావతారిణః । దృష్ట్వా తాని సమస్తైస్తైరతిష్ఠత్తత్ర తత్ర సః ॥ ౫౭ ॥ యాని వైష్ణవధామాని యాని తీర్థాని భూతలే । సేవమానః క్రమాత్తాని స చచార ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౫౮ ॥ ఏకదా ఖేలతస్తస్య స్వైరం దక్షిణదిఙ్ముఖే । అత్యద్భుతం కిమపి జ్యోతిరాసీదీక్షణగోచరమ్ ॥ ౫౯ ॥ విలోక్య తాదృశం తేజో వ్యమృశన్మధురఙ్కవిః । అత్ర కశ్చిన్మహాయోగీ వసతీతి మహామహాః ॥ ౬౦ ॥ ఇతి నిశ్చిత్య తజ్జ్యోతిర్దిదృక్షుర్మధురఙ్కవిః । ప్రపేదే పరమాం ప్రీతిం లబ్ధ్వా నిధిమివాధనః ॥ ౬౧ ॥ మధురం కవిమాయాన్తం మత్వా దివ్యేన చక్షుషా కృపయా కురుకాధీశో ముక్తయోగో వ్యలోకయత్ ॥ ౬౨ ॥ సమ్యగ్జ్ఞానమాసాద్య కటాక్షాత్కారిజన్మనః । దేశికం దైవతం ప్రాప తమేవ మధురఙ్కవిః ॥ ౬౩ ॥ శరణం ప్రాప్య తం భక్త్యా శిష్యభావపురస్సరః । ఆస్త(౧) విశ్వజనీనోక్తిం శుశ్రూషుస్తస్య సన్నిధౌ ॥ ౬౪ ॥ కుదృష్టిబాహ్యరాద్ధాన్తనిరాకరణకర్మణా । తమాహుః కారిజం సన్తః(౨) శఠకోపం పరాఙ్కుశమ్ ॥ ౬౫ ॥ మధురస్యైకవేశ్మో ఽయం కామస్య స పరాఙ్కుశః । వక్తుం ద్రావిడవేదస్య మహిమానం ప్ర

---

*స్వార్థే మయట్. ౧విశ్వజనీనం- విశ్వస్మై జనాయ హితం. ౨శఠాః = కుదృష్టయః, తేభ్యః కుప్యతీతి = శఠకోపః; శఠాయ- వాయవే కుప్యతీతి చ.

చక్రిమే ॥ ౬౬ ॥ పరత్వవ్యూహవిభవాన్తర్యామ్యర్చాస్తు హరేః క్ర
మాత్ । ఆమ్నాయపఞ్చరాత్రేతిహాసస్మృత్యాదయస్తథా ॥ ౬౭ ॥
అర్థార్చారూపిణస్తస్య దారులోహశిలాత్మనః । వేదార్థగర్భావిహి
తా భాషాభూద్ద్రామిడీస్తుతిః ॥ ౬౮ ॥ కృతత్రేతాద్వాపరేషు ధ్యా
నయోగార్చనైశ్చ యత్ । తత్ఫలం లభతే విష్ణోర్నామసఙ్కీర్తనా
త్కలౌ ॥ ౬౯ ॥ త్రాణాయ సర్వ జన్తూనాం మన్ముఖాదకరోత్స వి
భుః । వేదార్థైర్ద్రామిడీముక్తిం వ్యాస స్సన్భారతం యథా ॥ ౭౦ ॥
ప్రబన్ధాం శ్చతురస్సాక్షా చ్చతుర్వేదార్థ గర్భితాన్ । శృణుష్వ మ
న్ముఖాదద్య మధురాఖ్యమహాకవే ॥ ౭౧ ॥ ఇత్యుక్త్వా సాగరాదమ్బు
ష్వామమేఘ ఇవార్పయత్ । ద్రామిడోక్తిమయం వేదాదర్థం కృత్వా వ
వరాఙ్కుశః ॥ ౭౨ ॥ ప్రబన్ధః * ప్రథమస్తేషు భగవద్గుణగుమ్ఫితః । ఋ
గ్వేదార్థమయో గాథా శతేన పరిపాదితః ॥ ౭౩ ॥ సప్తకాణ్డయజు
ర్వేద సఙ్గృహీతార్థసమ్పదా § ద్వితీయస్సప్తగాథాభిః ప్రబన్ధస్సముదీ
రితః ॥ ౭౪ ॥ (౧) తృతీయేన ప్రబన్ధేన కృతో(ఽ)థర్వార్థసఙ్గ్రహః । సప్తోత్త
రాశీతిగాథామయేనాన్తాదిరూపిణా ॥ ౭౫ ॥ ప్రబన్ధ ‡ శ్చరమశ్ఛన్ద
స్సామగాన రసాత్మకః । పరబ్రహ్మ పరత్వాది పఞ్చావస్థాప్రకాశ
కః ॥ ౭౬ ॥ గానకర్మోచితశ్రావ్యో రసపోష నిరన్తరః । ముక్త (౨)
బన్ధముముక్షూణాం చిత్తానన్ద వివర్ధనః ॥ ౭౭ ॥ కాణ్డానువాక ప
ఞ్చాశత్ స్థానేషు కలితా క్రమాత్ । సఙ్ఖ్యా శతదశైకానాం గాథా
నాం కలువచ్ఛిదామ్ ॥ ౭౮ ॥ ఏవం ద్రామిడ గాథానాం సహస్రేణ విని
ర్మితః । ప్రబన్ధః కురుతే సాక్షాత్పరతత్త్వప్రకాశనమ్ ॥ ౭౯ ॥ తతస్స
ర్వాగమోత్పత్తి కారణప్రణవాత్మికా । ఆద్యపద్యత్రిపాదేషు పృథగు
క్తాఽక్షరత్రయీ ॥ ౮౦ ॥ అన్యాసామపి గాథానాం విన్యాసేన ప్రద

* తిరువిరుత్తమ్. § తిరువాశిరియమ్. (౧) పెరియతిరువన్దాది.

‡ తిరువాయ్మొఴి. (౨) బద్ధ(పా).

ర్పితమ్ । అనన్తోపనిషత్ప్రోక్తకర్మబ్రహ్మనిరూపణమ్ ॥ ౮౧ ॥ గాథా
భిరత్ర నిర్నిద్రబిషాచ్ఛశాఖావలమ్బినామ్ । అర్చాకృతీనాం విష్ణూనాం
మహిమా పృథగీరితః ॥ ౮౨ ॥ ఇత్థం ప్రబన్ధాంశ్చతురశ్చతురో మధు
రఃకవిః । నిశమ్య మన్యతజనాన్ కృతార్థానాత్మనా సహ ॥ ౮౩ ॥ దా
మోదరాన్మహామాయాదపి మన్మానసం ముదా । కురు తే మహతీం ప్రీతిం
మురుకాధీశ్వ రేగురో ॥ ౮౪ ॥ ఇతి ద్రామిడగాథాభిర్దశభిస్సుకృతీకృ
తిమ్ । ఆతతాన శఠారాతే రజ్ఞాత విషయాన్తరః ॥ ౮౫ ॥ తత్ర వై
కుణ్ఠధామాదిస్థానాష్టకవృతం హరిమ్ । ఆద్యహారాధయన్కాల మన
యచ్ఛ్రీపరాఙ్కుశః ॥ ౮౬ ॥ వకుళాకలితాం మాలామాద్యః ప్రీతో
హరిర్దదౌ । ఇతి తం స్మ శఠారాతిం వకుళాభరణం విదుః ॥ ౮౭ ॥ ఉ
ద్దామైర్జగదవనాయ వాగ్విలాసైరుత్పాద్య స్తుతిమతులాం పరాఙ్కుశ
స్య । ఉద్గాయన్నవరతం కృతీస్తదీయాస్సానన్దో మధురకవిర్నినాయ
కాలమ్ ॥ ౮౮ ॥ తావేవం మధురసుధీపరాఙ్కుశార్యౌ బ్రహ్మజ్ఞాజగ
దుపకారజాగరూకౌ । సానన్దావధికురుకం వినిద్రచిఞ్చాచ్ఛాయా
యామనుభవమాపతుర్మురారేః ॥ ౮౯ ॥ స్వామీ రఙ్గపతిర్గురుర్వరదరా
ధీశశ్చ యస్యాతులో వాధూలాన్వరదః పితా వరవరత్న్యై మే శలక్ష్మీసఖః । లో
కేశాజననీ తు తస్య గరుడ శ్రీవాహన శ్రీసఖః కావ్యే దివ్యతి దివ్యసూరి
చరితే సర్గస్తురీయో గతః ॥ * * * * * * * * * * *

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే చతుర్థస్సర్గః.

పఞ్చమసర్గప్రారమ్భః.

శ్రీకులశేఖరసూరి వైభవమ్

అస్త్యత్యద్భుతా కాచన కేరళేషు పురీవరా (౧) కుక్కుటకూటసా
హ్వా । ప్రామేణయస్యాః పరిభూవిలాసం పతిర్నదీనాం ప్రకటీకరోతి ॥ ౧ ॥

౧. కోళికూడు.

వేధాస్తులాయాం శుభయోస్తులార్థమారోపయద్యామమరావతీం చ। పూ
ర్వా తయోఽగ్రం ప్రాప ధ్రువం గరిమ్ణా పరోపరిష్టాత్ప్రియయా లఘిమ్నా ॥ ౨ ॥
రాశీకృతాన్యాపణవీథికాసు రత్నాన్యనర్ఘాణి విభాన్తి యత్ర। రత్నా
కరోద్వేలతరఙ్గభఙ్గీవితీర్ణరత్నేషు విడమ్బకాని ॥ ౩ ॥ హర్మ్యేషు య
త్రాకలితాస్పదానామనఙ్గసఙ్గ్రామకలాకులానామ్ । అపాకరోతి
శ్రమమఙ్గనానామమర్త్యసిన్ధూర్మిసమీరపాతః ॥ ౪ ॥ ముకున్దది
స్త్యాముషితాభిషఙ్గా ముముక్షవో నిర్జితమోహముద్రాః । మహానుభా
వా మనుజా భజన్తి యస్యాం చతుర్వర్ణభవా నివాసమ్ ॥ ౫ ॥ తస్యా
మభూచ్చేరకులప్రదీపశ్శ్రీకౌస్తుభాత్మా కులశేఖరాఖ్యః । మహీపతి
ర్మాఘపునర్వసూద్యద్దినేహరేః పూర్ణకటాక్షలక్ష్యః ॥ ౬ ॥ విహత్య శే
షాం వసుధాం ప్రపన్నే యద్బాహుదణ్డే ముదితా బభూవుః । భుజఙ్గమో
త్తంసపురాణకూర్మకులాచలాశాన్తరకుఞ్జరేన్ద్రాః ॥ ౭ ॥ యత్పా
ణిలోలాకరవాళవల్లీ క్రూరేతి వాదఽకుహనా జగత్యామ్ । సపత్నభూ
పాన్ సమరే నిహత్య సహాప్సరోభిర్యదదాద్విహారమ్ ॥ ౮ ॥ విశ్రాణ
నం యస్య వియత్తరూణాం వ్రీళాం విశేషాద్వితతాన సూనమ్ । న చేద్వి
డాజ్ఞానగరే కథన్తే వివృద్ధశాఖావనతాఽప్రియన్తే ॥ ౯ ॥ (౧)సద్యోఽసద్యో
తనలమ్పటేషు నవ్యేషు కావ్యేషు యశోర్ణవేషు । శస్త్రేషు శాస్త్రే

---

(౧) సద్యోరసద్యోతనలమ్పటేష్వితి విశేషణమ్, నవ్యనవ్యేషు కావ్యా
దిష్వన్వేతి. తత్ర, కావ్యవిశేషణత్వే, శబ్దశ్రవణోత్తరకాలపవ శృ
ఙ్గారాదిరసభావవ్యఞ్జనపరేష్విత్యర్థః; యశఃపరత్వే 'సురలోకో ద్యోది
వౌ ద్వే' ఇతి ద్యోశబ్దస్య స్వర్గపరత్వాత్తస్యాం రసా -రాగః, తత్పహితాస్స
ద్యోరసాః, తేషాం ద్యోతనే లమ్పటేషు, తత్పరేష్విత్యర్థః; తథా చ 'కీర్తిం
స్వర్గఫలామాహుః' ఇతి స్మృత్యా కీర్తేస్స్వర్గఫలకత్వేన తదనుభవయో
గ్యా ఇతి ద్యోతయన్తీతి భావః; నుస్తుతావితథాతోఽగస్త్యప్రియోయుకృతే,
నవ్యేష్వితి భవతి, శ్లాఘ్యేష్విత్యర్థః-తదా, రసశబ్దః భక్తిపరః; శస్త్రే

ష్వక్షతాదరో యః పరేషు పాత్రేషు చ దానకృత్యే ॥ ౧౦ ॥ ప్రశాస
తస్తస్య పయోధినేమిం గుణార్ణవేన్ద్రః కులశేఖరస్య । ముకున్దభక్తిప్ర
చయాతిరేకాద్భూయో భవద్భాగవతేషు భక్తిః ॥ ౧౧ ॥ సచేర
భూమీపతిరానతోభాద్దైవాంగిభిస్తైరప్యకృతోపరోధాన్ । సమగ్రభక్తి
స్సకలోపచారైరతోషయద్భాగవతానశేషాన్ ॥ ౧౨ ॥ మదాన్ధగన్ధ
ద్విరదాం సకోటవాసావసానం నృపతిస్స్వభాగ్యమ్ । అమన్యతావి
ష్కృతవిష్ణుభక్తిరుదగ్రశాలాగ్రనివాసమేవ ॥ ౧౩ ॥ దశావతా
రేషు జనార్దనస్య చక్రే దశస్యన్దననన్దసూనోః । అర్చావతారేష్వపి భ
క్తిముగ్రాం పరాం సరఙ్గాఞ్జనశైలభర్తుః ॥ ౧౪ ॥ విశేషతో రఙ్గపతౌ
విధాయ భక్తిం మహీన్ద్రో వ్యవదాసీత వ్రతే ॥ తత్కిఙ్కరేష్వేకతమః క
దాస్యాం కదా తదఙ్ఘ్రిద్వయమర్చయిష్యే ॥ ౧౫ ॥ అథైకదా కోశని
యుక్తభృత్యైరజ్ఞాతముర్వీతిలకస్య తస్య । కేనాపి చోరీకృతమేక
మాసీద్విభూషణం దివ్యమనర్ఘరత్నమ్ ॥ ౧౬ ॥ అనర్ఘభూషాపగ
మాన్మహీన్ద్రః పర్యాకులోఽశఙ్కత భారికస్తాన్ । తన్మన్దిరాభ్యన్తర
చారశీలాం శ్రీవైష్ణవాన్ భూషణవర్యచోరాన్ ॥ ౧౭ ॥ (౧)పరి
ష్క్రియా భాగవతైస్త్వదీయా హృతేత్యసౌ భారికతో నిశమ్య । రుష్టో
నృపః ప్రత్యయకల్పనార్థై కుమ్భం సకుమ్భీనసమానినాయ ॥ ౧౮ ॥
ఏషా విభూషా మమ విష్ణుభక్తైర్నవీక్షితా నాపహృతా కదాపి । ఇతి
బ్రువన్నుంసది చేరభూపః పస్పర్శ కుమ్భే ఫణినం కరేణ ॥ ౧౯ ॥ ఆ
శీవిషే నిర్విషతామవాప్తే పిహోయ హైమీం కలశాత్కరేణ ।స(౨)కాళధౌ
తీం గుళికాం గృహీత్వా ముకున్దభక్తానకరోద్విశుద్ధాన్ ॥ ౨౦ ॥ శ్రీ

న్వయే, విరరసపరః; శాస్త్రాన్వయే, "రసో వై సః" ఇతి శ్రుత్యా బ్రహ్మపరః. (పరేషు) శత్రుషు (దానకృత్యే) దో-అవఖణ్డనే; (పాత్రేషు) సముచితస మ్ప్రదానేషు (దానకృత్యే) దా-దానే-విశ్రాణనే. ౧పరిష్క్రియా = భూషణమ్. ౨రజతమయమ్.

వైష్ణవానామపవాదశఙ్కా-మపాస్య సంప్రత్యయకల్పనేన । భవద్భి రే
షాపహృతేతి రోషాచ్చకార దణ్డ్యాన్నిజకోశపాలాన్ ॥ ౨౧ ॥ భక్తిం
పరాం భాగవతేషు దృష్ట్వా ప్రసేదివాన్ రఙ్గపతిః క్షితీన్ద్రః । ప్రద
ర్శయామాస దయాపయోధిర్నిజస్వరూపం(౧)నిగమాద్యవేద్యమ్॥౨౨॥
అనుగ్రహేణస్స్వయమాప్తతత్త్వ జ్ఞానోదయో రఙ్గపతేర్దయాళోః । అ
భాషత ద్రామిడభాషయాసౌ గాథాశతేనాస్య(౨)మహాప్రబన్ధం॥౨౩॥
త్రింశత్సు రఙ్గాధిపతేస్స్వసూక్తగాథాశతే వేదశిఖార్థగర్భే । చ
క్రే పునస్సప్తతిమఞ్జనాద్రిధురీణకంసారి రమాద్వహానామ్ ॥ ౨౪॥
నీళాంశజాం చేరకులప్రదీపో నిజాత్మజాం రఙ్గిణిసక్తచిత్తామ్ । సమ
ర్ప్యాగస్మై జగదీశ్వరాయ స్వసమ్పదం యౌతకమేవ చక్రే ॥ ౨౫ ॥త
తః ప్రియామాత్యసఖం కుమారం విధాయ రాజ్యే విహితాభిషే
కమ్ । ససాత్త్వికైస్సాకమగాద్దిదృక్షుః శ్రీరఙ్గముఖ్యాయతనాని వి
ష్ణోః॥౨౬॥అథాభవ(౩)ద్ధన్వినవాభిధానా పాణ్డ్యాభిగుప్తా నగరీ ప్రతీ

❀ *శ్రీభట్టనాథ సూరివైభవమ్ ❀

తా । యత్సద్మదాలోకనలజ్జయేవ పురీసురాణామభజత్సుమేరుమ్ ॥
మనస్వినీనాం మణిసౌధభాజాం ముఖేన్దుమన్దస్మితచన్ద్రికాభిః । చ
క్రే వియత్సిన్ధుసముద్భవానాం కుతూహలం యత్ర కుముద్వతీనామ్॥
వీథీషు వీథీషు విలాసభాజాం తలోదరీణాం తరళైరపాఙ్గైః । అకా
రి యస్యాః కుముదానువిద్ధనీలోత్పలస్రఙ్మయతోరణశ్రీః ॥౨౯॥ మనో
జ్ఞముక్తామణిమన్దిరాణాం ప్రభూతయా యా ప్రభయా విభాతి ।సౌన్ద
ర్యలక్ష్మ్యాసురరాజధానీం(౪)వస్వోకసారాం వసు హాహసన్తీ॥౩౦॥య
స్యాం(౫)ముకున్దో వటపత్రధామ్నా శేతే జగత్పాలనజాగరూకః । ము

౧ నిగమాన్తవేద్యమ్(పా). ౨ పెరుమాళ్ తిరుమొழி. *పెరియాழ్వార్ (విష్ణుచిత్తర్). ౩ శ్రీవిల్లిపుత్తూర్. ౪ "వస్వోకసారా శక్రస్య। యామ్యా సంయమనీ తథా" ఇతి విష్ణుపురాణే. ౫ వడపెరుఙ్గోయిలుడైయాన్.

దంకురానానమతాంజనానామభగ్నురాకలయన్నపాఙ్గైః ॥ ౩౧ ॥
సఞ్జాతహేతోరమరప్రవన్తీ సరస్వతీ సూర్యసుతాస్సమేత్య । శా
రేఽగప్రియార్థం(౧) త్రిసరచ్ఛలేన దిశన్తి యత్రేష్టఫలం జనానామ్ ॥
జ్యైష్ఠేక్షమాసేపవమాసతారే, శ్రేష్ఠాగుణేనాజని భట్టనాథః । తత్ర
త్రయీరూపగరుత్మదాత్మా కటాక్షలక్ష్యంకమలాపతేర్యః ॥ ౩౩ ॥ నిస్సీ
మకారుణ్యనిధానభావా(౨)న్నిరర్గళా(౩)శేషకలాశ్రయత్వాత్ । ని
రఙ్కుశాత్మోదయతశ్చ నామ్నా యం విష్ణుచిత్తం కలయన్తి సన్తః ॥ ౩౪
ప్రశ్లోకదన్తీన్ద్రవిభీషణాదీనాద్యానతిక్రమ్య ముకున్దభక్తాన్ । విశే
షతో యో వితతాన భక్తిం పరస్య పుంసః పదపుణ్డరీకే ॥ ౩౫ ॥ సమ్ప్రీ
ణయిష్యన్వటధామనాథం కిం వా స్వరూపానుగుణం లభేఽహమ్ । ఇ
త్యాస్త కర్తుం తదభీష్టకృత్యం దశావతారాన్విమృశన్మురారేః ॥ ౩౬ ॥
యదాశయా యో నవమేఽవతారే సద్మ ప్రపేదే రిపుమాలికస్య । తత్రై
వమాల్యైస్సుమనోభిగమ్యం సన్తోషయిష్యే వటధామనాథం ॥ ౩౭ ॥
ఏవం సునిశ్చిత్య స విష్ణుచిత్తః కృత్వా తదారామమథాభిరామమ్ ।
మాలాభిరాలోలమధువ్రతాభిరారాధయామాస చిరం మురారిమ్ ॥
ఆసీదథోర్వ్యాం మధురాభిధానా పురీ పురారాతియుతాళకేవ । స
ర్వోత్తరత్వాదపి రాజరాజనివాసతో విత్తబహుత్వతో యా ॥ ౩౮ ॥ ని
శాసు సౌధాగ్రనివాసినీనాం వామాళకానాం వదనేన్దుబిమ్బైః । సర్వ
ర్క్షమాసేష్వపి యత్ర చన్ద్రైర్న రోహిణీ వేత్తి పతిం స్వకీయమ్ ॥ ౪౦ ॥
పయోముచాం యత్ర పరంపరాభిస్సమం సమజ్గీకృతశృఙ్ఖలాని । వీథీ
షు వీథీషు చరన్తి మన్దం మత్తానిదన్తావళమణ్డలాని ॥ ౪౧ ॥ ప్రాధాక
రంబిమ్బముపైతి యత్ర ప్రాసాదవాతాయనదృశ్యమానమ్ । తదన్త
రక్రీడనతత్పరాణాం మనస్వినీనాం మణిదర్పణత్వమ్ ॥ ౪౨ ॥ య
త్రాన్ధవాతాయనతఃప్రవృత్తా విభాతి కాళాగరుధూమరేఖా । కారా

౧ తిరుముకొళమ్. ౨ అవ్యాహతసఙ్కల్పః. ౩ వస్త్రాశ్రయత్వాత్.

గృహే వాసభయేన నూనం పయోదమాలేవ పలాయమానా ॥ ౪౩ ॥
తస్యాం ప్రశస్తస్సకలైర్గుణౌఘైః కుముద్వతీబన్ధుకులావతంసః । భర్తాధ
రణ్యాః ప్రథమానకీర్తిః పాణ్డ్యేశ్వరో వల్లభదేవనామా ॥ ౪౪ ॥ కరా
రవిన్దప్రథమానదాన జలేన యస్య క్షితినాయకస్య । అన్యో మహా
మ్భోనిధిరావిరాసీదపీతపూర్వః కలశీసుతేన ॥ ౪౫ ॥ కరాశ్రయాయ
త్కరవాళయష్ట్యాః కాదమ్బినీత్వం కలయాంబభూవే । నచేద్యదాలో
కనతః కథం స్యుః పలాయమానాః పరరాజహంసాః ॥ ౪౬ ॥ సంశోధ
నార్థం సకదాచిదేకః పురస్య రాత్రౌ విశిఖావిహారీ । కశ్చిద్ద్విజం సుప్త
మలిన్దభాగే ప్రబోధ్య కస్త్వం కిమిహేత్యవోచత్ ॥ ౪౭ ॥ అథవిశ్వ
స్తేన నృపేణ పృష్టః సోఽహం త్వా నివృత్తోఽస్మి సురప్రపన్నాత్యం । ఇత్యబ్రు
వీత్తఞ్చ జగాద రాజా త్వం బ్రూహి యత్కిఞ్చిదధీతమద్య ॥ ౪౮ ॥ ఇ
తి క్షితీశేన స విప్రవర్యః పృష్టో జగాద ప్రథమానమోదః । శృణుష్వ
రాజన్ శుభశంసినీం మే వాచం శునాసీరసమాన(౧) సార ॥ ౪౯ ॥
(౨)"వర్షార్థమష్టౌ ప్రయతేత మాసాన్నిశార్థమర్ధం దివసం యతేత । వా
ర్ధక్యహేతోర్వయసా నవేన పరత్ర హేతోరిహజన్మనా చ" ॥ ౫౦ ॥ ఏ
తన్నిశమ్య క్షితిపో మనీషీ దృష్టం త్వపూర్వం మమ చేతి మత్వా । అదృ
ష్టయత్నే మతిమాశు కృత్వా వివేశ భూయస్స్వగృహం విషణ్ణః ॥ ప్రా
తస్సమాహూయ పురోధసం స్వం(౩) సమ్పత్సమాఖ్యం స జగాద రాజా ।
తత్త్వావబోధాత్పురుషార్థసిద్ధిః కుతో భవిత్రీ(౪) పరమాము మేతి ॥ ౫౨ ॥
తమబ్రవీత్సం సదసమ్ప్రదాఖ్యో ధర్మజ్ఞసఙ్ఘాచ్ఛ్రీతి నిశ్చితార్థం । అ
వాప్యత స్వర్గవశేన లభ్యమదృష్టమిత్యేవ పురోహితోఽపి ॥ ౫౩ ॥ తథే
తి రాజా బహువిత్తపూర్ణం శుల్కం సభాయాం ముదితో నిబధ్య । ఇత్యే

---

౧ సారో బలేత్యమరః. ౨"వర్షాన్తజీవనమ్, అష్టసుమాసేషు; నిశార్థం,
దివసే; వార్ధకార్థమ్, యౌవనేనైవ యథావృత్తిం సఙ్గృహ్ణీయాత్, తథా పర
లోకాయేహజన్మనీతి భావః". ౩ శేల్వనమ్బి. ౪ చరమాం(పా).

బ్రవీష్వ శుల్కమిదం మహద్భిర్విచిన్త్యమానం సదసి(౧)శజ్యయా మే ॥ ౫౪ ॥
తదాస్త దా ధన్విపురే మురారిః శ్రీవిష్ణుచిత్తేన వటాగ్రధామా । ప్ర
కాశయిష్యన్ పరమార్థజాతం జగద్ధితాయ స్వయమేవమాహ ॥ ౫౫ ॥
త్వమద్య గత్వా మధురాం మహీశబద్ధం చ విచ్ఛేదయితాసి శుల్కమ్ । ఖని
త్రముద్రాకిణపాణినా తద్వేదార్థసాధ్యం కథమాహరే హమ్ ॥ ౫౬ ॥
ఇతి బ్రువన్తం తమువాచ దేవో వేదార్థసారప్రతిపాదకత్వమ్ । సత్వద్ధ
రస్త(౨)ద్విష్ణో మియావద్గత్వాస్య మద్వైవ గృహాణ శుల్కమ్ ॥ ౫౭ ॥ ఏ
వం నియుక్తో గురుణాదిమేన రామానుయోగేన యథాజ్ఞ నేయః । తీ
ర్త్వా నదీం(౩) వేగవతీముపేత్య పురీం చ గోష్ఠీమవిశన్నృపస్య ॥ ౫౮ ॥ జ
మాగతం సంసది సమ్ప్రదాయ్యై సభాపతౌ సత్కృతివన్ద నాద్యైః । స
న్తోషయత్యర్ఘ్యముఖోపచారైరధ్యక్షిపన్ భూపతిమీక్ష్యయాన్యే ॥ ౫౯ ॥
తం సమ్ప్రదాయ్యాశ్శరణం సమేత్య వేదాన్తగమ్యాం చరమం పుమర్థం ।
ప్రకాశయస్వేతి జగాద సోపి శ్రుత్యర్థజాతం హృదయే స్వపశ్యత్ ॥ ౬౦ ॥
అనుగ్రహాదమ్బుజనాభస్య వల్మీకజన్మేవ పురా స తత్ర । శ్రీపాఞ్చజ
న్యాద్ధ్రువవన్మురారేః ప్రసాదతశ్చాలభతార్థజాతమ్ ॥ ౬౧ ॥ నిశ్చి
త్య స ద్రాఙ్నిగమాన్తసిద్ధం రాజ్ఞః పురోస్మిన్ పురుషార్థమన్త్యమ్ ।
శుల్కం తదగ్రే న్యపతజ్జహార తద్విష్ణుచిత్తః పరిపూర్ణవిత్తమ్ ॥ ౬౨ ॥ స
విస్మయో వల్లభదేవనామా స కన్ధే సమారోప్య ముదావశస్య । పురీం ససే
నావిబుధానుగచ్ఛన్ ప్రదక్షిణం సమ్యగకారయత్తమ్ ॥ ౬౩ ॥ తము
త్సవాలోకనకౌతుకేన తత్రావిరాసీత్పురతో మురారిః । లక్ష్మ్యాధిరూ
ఢో గరుడః పరీతః పద్మాసనాద్యైస్త్రిదశైర్నభోన్తే ॥ ౬౪ ॥ పుత్రం
యథా బ్రహ్మరథాధిరూఢం ద్రష్టుం జనన్యా జనకోభ్యుపైతి । తథా
గతం శౌరిమవేక్ష్య లక్ష్మ్యా పరాం ముదం ప్రాప స విష్ణుచిత్తః ॥ ౬౫
అకాలదేశాస్పదమాదివస్తు కాలాధిరాజ్యే కథమాపదృష్ట్యోః । ఇత్య

౧ సహార్థే తృతీయా. ౨ (యావత్పురానిపాతయోర్లట్). ౩ వైకై.

స్య హార్దాతిశయాదతిష్టమాశజుష్యా వాచా భవుకం సచక్రే ॥ ౧౬ ॥ అ
నన్యలభ్యోన్నతిమాగతో(౧)పి నీచైస్స విష్ణోర్గదృశే స్వభక్త్యా । ఆస్వాద
నీయాః కళమా హి పక్వా నమ్రీభవేయుర్నహి(౨) కోరదూషాః ॥ ౧౭ ॥
సర్వజ్ఞసర్వావనసర్వశక్తిభావేషు సత్స్వప్యగుణేషు విష్ణోః । సౌన్దర్య
లావణ్యముఖాని బాహ్యాన్ సమీక్ష్య సమ్మోహమగాత్స చిత్తే ॥ ౧౮ ॥
సౌన్దర్యలావణ్యపురస్సరాణాం సామ్రాజ్యమాశాస్య హరేస్స నిత్యమ్।
తాళౌ గృహీత్వా కరిరాజఘణ్టే తన్మఙ్గళాశాసనగేయమాహ ॥ ౧౯ ॥
శ్రీమాల్యకారాదుపలభ్య మాలాం చాణూరమల్లైన నియుధ్య జి
ష్ణోః । బాహ్వోశ్శ్రియశ్శఙ్ఖరథాఙ్గయోశ్చ సమఙ్గలాశాసనమాశశం
స ॥ ౨౦ ॥ తతశ్చ భూయోపి స విష్ణుచిత్తః కృష్ణావతారే విసిమగ్న
చిత్తః । ఆరభ్య గోపాన్వయజన్మ విష్ణోరశేషలీలాస్వనుభూతవాంశ్చ ॥
౨౧ ॥ అనన్తలీలానుభవాతిరేకజాతః ప్రమోదో బహిరేత్య తస్య।
ప్రబన్ధరూపేణ జగద్ధితార్థం ప్రావర్తత ద్రామిడవాక్స్వరూపః ॥ ౨౨ ॥
తతో హరిస్స్వస్య నివేశ్య శక్తిమర్చాకృతౌ తత్ర తిరోబభూవ । స
విష్ణుచిత్తోపి గజేన రాజ్ఞా సుసత్కృతస్స్వాం నగరీం ప్రతస్థే ॥ ౨౩ ॥
పురీమలఙ్కృత్య సబాలవృద్ధాః పౌరాస్తమభ్యుద్యయురాత్తహర్షాః
యథోచితం తానుపకృత్య పౌరాన్వివేశ రమ్యం నగరం సమోదా
త్ ॥ ౨౪ ॥ స ధామ గత్వా వటపత్రధామ్నః పాదౌ గతిం ప్రాప్య జ
యోపలబ్ధం । శుల్కేన దన్తావళమర్పయిత్వా తస్మై స్వగేహం ప్రవి
వేశ హృష్టః ॥ ౨౫ ॥ ఏవం వల్లభదేవపాణ్డ్యనృపతేర్గోష్ఠ్యాం ప్రకా
శ్యనిర్ధారా సధ్రీచః పరతత్త్వతాం భగవతస్సర్వాగమార్థైక్యతః । కృత్వా
విశ్వహితం(౩) ప్రబన్ధయుగళం శ్రీభట్టనాథస్సుధీ(౪)ర్వ్యధీత్పూర్ణజనార్ద
నాయవితరన్ పుష్పాణ్యవర్షిష్టసః ॥ ౨౬ ॥ * * * * * * *

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే పఞ్చమస్సర్గః.

---

౧ భగవదపేక్షయా స్వాపకర్షానుసంహిత ఇతి భావః. ౨ కోద్రవాః. ౩ పె
రియాళ్వార్ తిరుమొళి; తిరుప్పల్లాణ్డు. ౪ వేదియారపరువాణ(కణ్ణ

షష్ఠసర్గప్రారమ్భః

శ్రీ *శ్రీభక్తాఙ్ఘ్రిరేణుసూరివైభవమ్ శ్రీ

తతో మహాంచ్ఛ్రీమతి చోళదేశే కవేరజాయాస్తటసీమ్ని కశ్చిత్ । గ్రామోఽస్తి మణ్డఙ్గుడినామధేయో యత్రాసతే సప్తశతాని విప్రాః ॥౧॥ ఋగ్వేదినః కేచన భూసురేన్ద్రాః కేచిద్యజుర్వేదవిదో మహాన్తః । అన్యేపి సామశ్రుతిపారగాస్తన్వన్తి యత్రోర్ధ్వశిఖానివాసమ్ ॥ కలౌ పరవ్యోమనివాసినం మాం ద్రష్టుం జనాః కేపి న శక్నువన్తి । ఇతీవ మత్వా సుకృతైః ప్రజానాం రమాసఖో యత్ర కరోతి వాసమ్ ॥ ౩ ॥ మరుత్వదాద్యామరుతోను గేహం మహీసురారబ్ధమఖక్రియాభిః । ఆకారితా యత్ర హవిర్గ్రహీతుం కుర్వన్తి వాస్తవ్యకుటుమ్బిభావమ్ ॥ ౪॥ తత్రోదభూద్భాగవతాద్విజేన్ద్రాజ్జ్యేష్ఠాఖ్యభే మాసి చ మార్గశీర్షే । శ్రీవిప్రనారాయణనామధేయో మురారివక్షోవనమాలికాంశః ॥ ౫ ॥ లక్ష్మీముఖామ్భోరుహకేళిభృఙ్గైర్నిస్సీమకారుణ్యభరోత్తరఙ్గైః । శ్రీరఙ్గరాజో భగవానపాఙ్గైస్తైస్తం యమాలోకత మాతృగర్భే ॥ కాలే యథావద్గురుణోపనీతస్సమస్తవిద్యార్ణవపారదృశ్వా । నిరస్తసంసారరసస్స రఙ్గమవాప్య రఙ్గాధిపతిం సిషేవే ॥ ౭ ॥ భూత్వా స రఙ్గేశ్వరకిఙ్కరేషు గణ్యోఽన్తరఙ్గేషు సభైకవృత్తిః ।(౧) శ్రీపుణ్డరీకస్య విధిత్సురాసీత్ కృత్యం తదన్తఃకరణానుకూలమ్ ॥ ౮ ॥ చకార స శ్రీ (౨) మకుటాన్తరీపసాహ్వే పునః పశ్చిమభాగసీమ్ని । ఉద్యానముద్యత్తులసీ (౩) ప్రియాళకఙ్కేళిజాత్యాదితరూపపన్నమ్ ॥ ఉద్దామసూనాప్రపదీనదామకదమ్బకైస్తైన సమర్ప్యమాణైః । ప్రాయేణ దామోదరనామసామ్యాదన్వర్థతామాశ్నుత రఙ్గసేతుః ॥ ౧౦ ॥ శ్రీ

---

*తొణ్డరడిప్పొడియాళ్వార్ ౧.తన్నామ భాగవతస్య. ౨.తిరుముడికుఱై.
౩ ప్రియాళః=వృక్షభేదః(ద్రాక్షాలతా).

మాల్యాకైఙ్కర్యపరాయణోఽస్మిన్ కేళీమభూత్తామపి కర్తుకామః
ప్రకాశ్య భక్తేష్వతివత్సలత్వమేతం పరిత్రాతుమనాస్సరఙ్గీ ॥ ౧౧ ॥
కావేరకన్యోత్తరతీరదేశే (*) వర్ణ్యదేవాయతనాశ్రమాన్తే । దివ్యా
ఙ్గనాంశాఽజని దేవదేవీ రూపేణ వర్ణాశ్రమధర్మహన్త్రీ ॥ ౧౨ ॥
నిషేవ్య భూపం (౧) నిచుళాపురేశం చేటీభిరప్య (౨) గ్రజయా
నివృత్తా । సా మార్గఖేదవ్యపనోదనార్థమవాప రఙ్గోపవనద్రుమూలమ్॥
అథాగ్రజామాహ నివిశ్య సుభ్రూరారామలక్ష్మీమవలోకయేతి । ఆన
న్దయత్యక్షిపథం మదీయం యా నన్దనం చైత్రరథం హసన్తీ ॥ ౧౪ ॥ అ
ళిస్వనైస్స్వాగతమాచరద్భిః కురవ్వదిభిరర్ఘ్యం కుసుమైర్విని
ద్రైః । పాద్యం మరన్దైః ప్రతిపాదయద్భిరాతిథ్యమత్ర క్రియతే ద్రు
మైర్నః ॥ ౧౫ ॥ పాశ్చైవలం చాపప్పతఙ్గమార్గే రథాఙ్గరథ్యోర్జిత
కాహళాని । ఆస్తే సమిత్సాధనమత్ర యస్మాదనఙ్గవీరః కురుతే విహా
రమ్ ॥ ౧౬ ॥ ప్రియాళకఙ్కేళిరసాలసాలతమాలమాలాన్య (3) తి
ముక్తకాద్యాః । మహీరుహోఽస్మిన్ మకరన్దగన్ధైర్మధువ్రతానాం మ
దయన్తి బృన్దమ్ ॥ ౧౭ ॥ లతాభుజాపుష్పరజోఙ్గరాగా ప్రసూనహా
సా నవపల్లవోష్ఠీ । ఆరామలక్ష్మీః కళకణ్ఠనాదైరభ్యాగతానాలపతీవ సా
క్షాత్ ॥ ౧౮ ॥ పున్నాగవాపీస్ఫురితారవిన్దసౌగన్ధికేన్దీవరసౌరభా
ఢ్యామ్ । వోఢా మరుత్కన్దళపదత్తే ప్రత్యఙ్గతో బన్ధురివాత్ర మో
దమ్ ॥ ౧౯ ॥ సన్దర్శనేనాత్ర మమోపశాన్తా శ్రాన్తిః ప్రవేశః పునరు
క్త ఏవ । ఇత్యూచిషీం స్మేరముఖారవిన్దా సా దేవదేవీం సరసం బభా
షే ॥ ౨౦ ॥ యద్రఙ్గధామ్నో మృగయావిహార ప్రపఞ్చితార్తిప్రశ
మం కరోతి । కిమత్ర చిత్రం పరమద్య ఖేదమపాకరోతి స్మ యద
స్మదీయమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఇతి ప్రియాలాపపరే పురస్తాదారామలక్ష్మీవిహి
తేక్షణే ద్వే । అపశ్యతాం తత్ర కృషీవలం తం శ్రీవిప్రనారాయణ

---

౧ ఉరైయూర్. ౨ అళ్ళివేణీ. 3 అతిముక్తకః = తినిశవృక్షః.

నామధేయమ్ ॥ ౨౨ ॥ ప్రవృద్ధరోమప్రకరాచితాఙ్గం ప్రలమ్బ (౧) కూర్చం పరిధౌతదన్తమ్ । (౨) వటపత్త్రికావారిజబీజదామ్నా గాత్రేగళం ద్వాదశకోర్ధ్వపుణ్డ్రమ్ ॥ ౨౩ ॥ కుల్యాముఖే కుమ్భగృహీతమాదౌ దత్వా తటాకామ్బు పునస్సమేత్య । ఖనిత్రవక్త్రోత్కలితాలవాలాన్ ప్రసూనవృక్షాన్ పరిపాలయన్తమ్ ॥ ౨౪ ॥ విభావ్య తం విస్మయమానచేతాః జగాద మోనాపరజా స్వసారమ్ । క్షీబఙ్కిమాహోస్విదచేతనో వా నాలోకతే మామపి యత్పురస్స్థాత్ ॥ ౨౫ ॥ తామగ్రజాభాషత కామపస్త్రాం నాయం ప్రమత్తో నవివేకశూన్యః । రక్తైశ్చ కైశ్చిద్వ్రతతోయమేనం త్వత్కామిపసహస్ర వికర్తుమీప్సే ॥ ౨౬ ॥ యద్యేనమాత్రాద్యవశీకరోషి విలాసహాసాదివిచేష్టితేన । త్వామేవ మాఖ్యావరవర్ణినీనాం తదా భవద్దాస్యవిధాం విధాస్యే ॥ ౨౭ ॥ ఇతీరయన్తీం సానుజా బ్రవీత్తాం వశీమయాయం నవశీకృతశ్చేత్ । దాసీభవిష్యామితవేతి తస్యా ద్విసృజ్య తాం సహ చేటికాభిః ॥ ౨౮ ॥ అస్త్రాద్వస్త్రష్టాని వినాన్తరీయం సముజ్జ్వలాన్యాభరణామ్బరాణి । నిధాయ కుత్రాపి తమేత్య తన్వీ పదారవిన్దే ప్రణనామ తస్య ॥ ౨౯ ॥ వారాఙ్గనాహం జననీన్యయుఙ్క్త మామర్థలుబ్ధా సకలాన్ భజేతి । త్యక్త్వాద్య తాం బన్ధుజనైర్భవన్తం గతిం ప్రపన్నా పరమార్థసిద్ధ్యై ॥ ౩౦ ॥ అకిఞ్చనాం

మాం శరణం ప్రపన్నామారాధనే త్వద్విధయే నియుఙ్క్ష్వ । సమగ్రవృత్తాం మాలామపిగృజ్ఞభర్తురాదాయ భైక్షం భగవంస్త్వమేహి ॥ ౩౧ ॥ ఇతిబ్రువాణాం గణికాం ప్రమోదాదానన్దయన్నాత్మసధర్మిణీతి । శ్రీశాయ భైక్షమిచ్ఛన్ నివేద్య తత్ర ప్రాదాత్తతస్సైవ నిజభుక్తశేషమ్ ॥ కుల్యాగతం సా జలమాలవాలే సమ్పూర్య కుల్యాన్తరమానయన్తీ । తత్ర స్థితా సేచనకర్మకాలే తదాశయా (౩) సేచనకత్వమాప ॥ ౩౩ ॥

౧కూర్చః=శ్మశ్రు. ౨వటపత్త్రికా=తులసీ. ౩తదాసేచనకం తృప్తేర్నాస్త్యన్తో యస్యదర్శనాదిత్యమరః.

(౧) వస్త్రాగమే పర్ణకుటీం కదాచిత్ ప్రవిశ్య తామప్యనయస్స తత్ర ।
తస్యాదరివస్నానసముగ్రతోస్యా వహ్నైర్ద్రుతఃకిన్నవనీతపిణ్డః ॥ ౩౪ ॥
హితం పరం బ్రూహి మమేతి (౨) కిఞ్చిత్తత్పాదసంవాహనమా
చరన్తీ । సాకామమభ్యర్ణగతం కటాక్షైస్సన్ధత్స్వబాణాం ధనుషీత్య
వాదీత్ ॥ ౩౫ ॥ అపాఙ్గభఙ్గీజనితామనుజ్ఞామవాప్య తన్వ్యాస్స వి
యమాత్మయోనిః । అథత్తపాణౌకళశిఞ్జినీకమమోఘపుష్పాయుధమి
క్షుచాపమ్ ॥ ౩౬ ॥ తదాత్వ ఏవ త్వరమాణకామనిస్సీమసన్నాహని
దర్శనాని । కూలఙ్కషాస్తత్ర సమావిరాసన్ కోలాహలాః కోకిలకా
హలీనామ్ ॥ ౩౭ ॥ మాకన్దకున్దాదిమహీరుహాణాం మరన్దబిన్దూత్కర
రగన్ధవాహః । సమాయయౌ తత్ర శనైస్సుజాతః పాటీరభూరుట్ప్రవ
మానపాతః ॥ ౩౮ ॥ భృఙ్గావలీనాం పికచేషు తత్ర ఝఙ్కారభఙ్గీత
రుకోటరేషు । శృఙ్గారజాకృష్టశరాసనజ్యా టఙ్కారశఙ్కాం పరిక
టీచకార ॥ ౩౯ ॥ మనస్తదీయం మదనాధిరూఢమవేక్ష్య సాఙ్కూదర
విన్దనేత్రా । నవప్రసూనైర్విరచయ్య శయ్యామశేషభూషాభిరలఙ్కృ
తాఽభూత్ ॥ ౪౦ ॥ విభూషితా సా విషమాయుధస్య శాణోపలీక్షైవ
కృపాణయష్టిః । నచేత్కథం స్యాత్సహసైవ తస్యాం సఙ్క్రాన్తమ
న్తఃకరణం తదీయమ్ ॥ ౪౧ ॥ తత్పాణిసమ్పర్కవశేన తస్య విజృమ్భి
తం ఘర్మపయఃకదమ్బమ్ । విరక్తమేషత్ర నిపాతతోయవిడమ్బనామా
కలయాఞ్చకార ॥ ౪౨ ॥ అభఙ్గురాలిఙ్గనతస్తరుణ్యా జాతాస్తదఙ్గే
పులకప్రరోహాః । స్మరేణ పూర్వం హృదయే నిఖాతా బహిర్గతాః
కేళిశరా ఇవాసన్ ॥ ౪౩ ॥ అఙ్గానుషఙ్గాదపి తేక్షణాయా విశృఙ్ఖలా
వేపథురుజ్జిహానః ; అవోఢమన్తఃకరణాచ్చధైర్యమనక్షరం తస్య సమా
చచక్షే ॥ ౪౪ ॥ ఏవం తదా దర్శిత (౩) విక్రియాం సా కదాపి కాన్తా
విషయానభిజ్ఞమ్ । మనో వశీకర్తుమియేష తస్య మనోభవామోధనవైభ

౧ వర్షాగమే (పా). ౨ కిఞ్చిత్పదాబ్జ (పా). ౩ విక్రియస్య (పా).

వేన ॥ ౪౫ ॥ కాన్తాజహారాంశుకమస్యసాస్యాః కచేష్వస్పృష్టోన్నమి
యశ్చ్యుతాంసః । పపౌ చ సాస్యాధరమేవ తస్యాశ్చకార యత్నాన్న్యక
రోత్తరేషః ॥ ౪౬ ॥ రతిక్రియాధ్యాపనశీలకామకశాయమానాఙ్కకపు
ష్పదామా । పరిస్ఫురత్వరస్వేదపయఃకణాళీపరిస్పృష్ట (౧) కాలేయకప
త్రలేఖా ॥ ౪౭ ॥ పయోధరాగ్రచ్యుతహారముక్తాప్రసూనజాలాఞ్చి
తపఞ్చబాణా । బిమ్బాధరాస్వాదనిరోధలీలావిధూతహస్తాగ్రవలద్వి
భూషా ॥ ౪౮ ॥ కటీ విలోలశ్లథరశనా (౨) కలాపా కలస్వనశ్లాఘిత
కామకేళిః । స్ఫురత్తనుః కామశరాస్త్రవేధ కర్ణేజపైః (౩) ద్విక్కరికా
విలాసైః ॥ ౪౯ ॥ వాచాలకాఞ్చీచపలయా వికీర్ణకచోచ్చయాస్విన్నక
పోలభాగా । వల్గత్కుచా (౪) ఫల్గుకపోతనాదా మనస్తదీయం ముద
యాఞ్చకార ॥ ౫౦ ॥ అఙ్గీకృతా * దన్తురమాకులాక్షమారబ్ధచాటు
క్రమమన్త్రహాసమ్ । అభఙ్గసీత్కారమనఙ్గతన్త్రమాలమ్బితా §
జ్ఞాతురమాతనోత్సా ॥ ౫౧ ॥ సాతన్వయీవా, స చ తన్వయఙ్గిముభౌ చ
పక్షేషు మయూకిమేతౌ । త్రయోపి శృఙ్గారమయాః కిమేతే శక్యౌ
బభూవుర్న వివేక్తుమైక్యాత్ ॥ ౫౨ ॥ విశృఙ్ఖలాంస్తత్ర విహారభేదా
న్నాబోధిషాతాం సుఖపారవశ్యాత్ । స్మరోత్రసన్ధానపరోనవేదత
ల్పన్నవాబోధిసమస్తసాక్షీ ॥ ౫౩ ॥ ఏవం మనోజ్ఞేషు లతాగృహే
షు విహారిణౌ తౌ క్షణమప్యభిన్నౌ । నిమేషవన్నిన్యతురుజ్ఝితేన క
న్దర్పదర్పాకతిచిద్దినాని ॥ ౫౪ ॥ తన్వీ వశీకృత్య విలాసభేదైస్తమా
నినాయోపవనాత్పురీం స్వాం । విభణ్డకస్యేవ సుతం వనాన్తాత్
పురా తతి (౫) ర్వేశ విలాసినీనామ్ ॥ ౫౫ ॥ నిజో * పబర్హం నిఖి

౧కాలేయకమ్=కుఙ్కుమమ్. ౨కలాపకలస్వన(పా). ౩సక్కరికా =దన్తనఖక్షతే. ౪వల్గు(పా). *అలమ్పదమ్(పా). §ఆజ్ఞాతుగమ్= శపథవచనమ్. ౫వేశో వేశ్యాగృహే. *ఉపబర్హమ్=ఉపధానాది పరిచ్ఛదమ్.

లం వహన్తం ప్రదర్శ్య సా తం ద్విజముగ్రిజాయై । తీర్ణప్రతిజ్ఞాస్వ
గృహం వివేశ సఖీజనశ్లాఘితరూపసమ్పత్ ॥ ౫౬ ॥ సాపఙ్క్తిధర్గా సప
నీయతస్య వివృణ్వతీ కాముకవేషముగ్రామ్ । రతోత్సవైస్తైఃకతిచిద్దినాని
రక్తైవ తన్వీ రమయాం (౧) బభూవ ॥ ౫౭ ॥ సర్వస్వమస్యైవ ప్రతి
పాద్య తస్మిన్ శూన్యేధనైస్సాప్యనురాగశూన్యా । అపాకరోతిస్మ త
మర్థలాభాత్తన్మన్దిరద్వారి స చాస్త ఖిన్నః ॥ ౫౮ ॥ తదా, రజన్యాం ర
హసి స్వదారైరగణ్యాధిపః కేళికలాప్రసక్తః । అకాణ్డసన్దస్మితమాననో
త్తం కిమిత్యపృచ్ఛత్కులశార్ఙ్గికన్యా ॥ ౫౯ ॥ సోఽవోచదస్మత్సుమనః
ప్రదాయీ శ్రీవిప్రనారాయణనామ (౨) భక్తః । వేశ్యానుషక్తస్స
తయార్థలోభాన్నిరాకృతస్తిష్ఠతి ఖిన్నచేతాః ॥ ౬౦ ॥ ఇతి బ్రువాణం
తమువాచ దేవీ కథం స జాతో విషయానుషక్తః । సోఽయం శిశుర్విశ్వ
విమోహనానాం కిమాస్పదం తావకవిభ్రమాణామ్ ॥ ౬౧ ॥ విధా
యపూర్ణం విషయాభిలాషమముష్య నిశ్శేషమఘం నిరస్య । పాత్రం
కృపాయా భవతః పురేవ తమద్య హృద్యం పరిపాలయత్వమ్ ॥ ౬౨
ఇతి ప్రియాయాస్సవచో నిశమ్య పురస్సమాదాయ సువర్ణపాత్రం ।
వివేశ వేశ్యాభవనం మహత్వం సన్తో వివృణ్వన్తి హి నాశ్రితేషు ॥ ౬౩
శ్రీవిప్రనారాయణభాషితేన సమాగతం మాం భవనం త్వదీయమ్ ।
(౩) కాన్తోపయన్తైత్వఽధార్య నామ్నా కవాటముద్ఘాటయ దేవదేవి ॥
తయోపహూతస్తపనీయపాత్రం సమర్ప్య తస్యై సదనం ప్రవిశ్య ।
కాన్తోపయన్తాకథయద్వితీర్ణం శ్రీవిప్రనారాయణకామినేతి ॥ ౬౪ ॥
ప్రహృష్టయా కాఞ్చనపాత్రలాభాత్తమానయస్వేతి తయా ప్రణీతః ।
త్వాం దేవదేవ్యాహ్వయతీతి గత్వా స విప్రనారాయణమాజుహావ ॥
కర్ణామృతం తద్వచనం నిశమ్య తద్వేశ్మ హృష్టః సహసా ప్రవిష్టః । త

---

౧ రథోత్సవైస్తం.............రమయాఞ్చకార(పా). ౨ ధేయః(పా).
౩ కాన్తోపయన్తా=అప్పకీయమణవాళ్ళ.

స్థితః పునర్దీవ్యతి దేవదేవ్యా రఙ్గేశ్వరో౾పి స్వపురం జగామ ॥ ౬౭ ॥ తతః ప్రభాతే తపనీయపాత్రం పురస్థితం రఙ్గపతేరదృష్ట్వా । బభూవ భీతిః పరిచారకాణాం పరస్పరం సార్చకభౌరికాణామ్ ॥ ౬౮ ॥ తదాళికృష్టం తపనీయపాత్రం చారాననాద్భూసురదత్తమాదౌ । శ్రుత్వాస్థితం వేశ్మని దేవదేవ్యా స్వజిజ్ఞపంస్తే నిచుళాధిపాయ ॥ ౬౯ ॥ ఆహూయ సాకం గణికాం మహీన్ద్రశ్శ్రీవిప్రనారాయణభూసురేణ । సౌవర్ణమేతచ్చషకం భవత్యై సమర్పితం కేనకదేత్యవాదీత్ ॥ ౭౦ ॥ నృపాగ్రతస్సా నిజగాద దత్తం ద్విజన్మనా౾నేన సహాహనేన । సో౾చష్ట దూతస్య వదో సచౌ చేదూతో౾న వేస్తీతి మిథో వచో౾భూత్ ॥ ౭౧ వివాదమాకర్ణ్య తయోః క్షితీన్ద్రమమాత్యమిత్యాహ పరీక్ష్య చోరం । సమర్ప్య పాత్రం హరయే సువర్ణస్తేయోక్తదణ్డేన విధేహి దణ్డమ్ ॥ ౭౨ తమేవ కార్తస్వరపాత్రచోరం నిశ్చిత్య తద్దణ్డవిధిం విధిత్సౌ । అమాత్యవర్యే నరదేవమేవమభాషత స్వప్నముఖేన రఙ్గీ ॥ ౭౪ ॥ శ్రీవిప్రనారాయణతోషపోషం చికీర్షుణా౾దాయి మయైవ తస్యై । హిరణ్మయం పాత్రమసౌ నదణ్డ్యో వేశ్యార్పితం మాస్తు మమాపి తత్స్వమ్ ॥ ౭౫ ॥ ఏవం వచో రఙ్గపతేః ప్రభాతే ప్రకాశయన్ సంసది చోళభూపః । వ్యసర్జయద్విస్మయమానచేతా విధాయ విప్రం వివిధోపచారాన్ ॥ ౭౬ ॥ యత్స్వామినా౾బోధి మహాపరాధో రఙ్గేశ్వరేణేతి పరం (౧) విలక్షః । విహాయ తాం తద్గతరాగబద్ధం సమూలమున్మూల్య (౨) సరఙ్గమాపత్ ॥ ౭౬ ॥ శ్రుతిస్మృతివ్యాహృతనిష్కృతీనాం క్రమాదగమ్యాగమనాఘశాన్త్యై । పపౌ తతో భాగవతాఙ్ఘ్రితోయం భక్తాఙ్ఘ్రిరేణుస్స బభూవ నామ్నా ॥ ౭౭ ॥ వేదాన్తవిద్వన్నుతయా౾చ ధీమానంశోద్భవస్త్వద్వనమాలికాయాః । (3) ప్రాబోధికీం నామకృతిం చకార

౧ విలక్షః=లజ్జావిష్టః. ౨ సః=విప్రనారాయణః. ౩ తిరుప్పళ్లియెఴుచ్చి.

(౧) శ్రీమాలికాఖ్యామపి రఙ్గనేతుః ॥ ౭౮ ॥ పురా శతానీకమునిర్గృణాతే ర్నామాశ్రృణోచ్చానకతస్సమస్తమ్ । అధ్యాశ్రృణోదద్రిజపతిస్స స్వనామ భక్తాఙ్ఘ్రిరేణోస్సకలం ప్రబన్ధే ॥ ౭౯ ॥ రఙ్గేశమర్చాకృతిషు ప్రకామం తత్త్వం పరం చేతసి మన్యమానః । బబన్ధ భక్తిం మహతీం సతస్మిన్ పతివ్రతా భర్తరి భామినీవ ॥ ౮౦ ॥ రఙ్గేశభక్తాఙ్ఘ్రినివిష్టమూర్ధా రాజీవజన్మాదిశిరోర్పితాఙ్ఘ్రిః । భక్తాఙ్ఘ్రిరేణుః ప్రసవప్రదానపారాయణో௨వర్తత రఙ్గభర్తుః ॥ ౮౧ ॥ అథ విషయవిరక్తస్సైకస్సాక్షాద్ద్విజమపి పాణ్డవమాతరఙ్గేద్యూతాద్యాత్ । స్వయమపి గణికాదడౌ విరక్తా సహచపకేణ ధనాని రఙ్గేశాసా ॥ ౮౨ ॥ * * *

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే షష్ఠస్సర్గః.

సప్తమసర్గప్రారమ్భః

ఉరైయూర్ నాచ్చియార్ వైభవమ్.

అథ చోళమహీపతేరభూన్నిచుళాహ్వా పురీ పురాతనీ । కనకాఖ్యకవేరకన్యకాతటినీ దక్షిణతీరసీమని ॥ ౧ ॥ మణిసౌధమయూఖకన్దళైః కృతబాలాతపసమ్పదమ్బరే । సతతం సరసిన్ధు (౨) శమ్బరం రుతే యత్ర (౩) రథాఙ్గడమ్బరమ్ ॥ ౨ ॥ ఉడుభిర్మణిభూమిబిమ్బితైర్జయినో యత్ర మనోభువో నిశి । నమితైక్షవచాపపర్వణాం చ్యుతముక్తాఫలవిభ్రమో, దధే ॥ ౩ ॥ గురుకావ్యకలానిధిక్షమాజనిభాస్వద్బుధకేతుభోగిభిః । అతులామమరావతీశ్రియం భువి యా௨వద్యత (౪) మన్దమన్తరా ॥ ౪ ॥ తపనాన్వయధర్మవర్మణః కులజః కశ్చన చోళభూపతిః । మహసామధితారిమణ్డలస్సకలాం యత్ర శశాస మేదినీమ్ ॥ ౫ ॥ వివిశే ని వెశితభూభరో భుజా శిఖరే యస్య భుజఙ్గపుఙ్గవః । ఉపవీణయతిస్మ

---

౧ లిరుమాలై. ౨ శమ్బరం=జలం. ౩ చక్రభ్రమం. ౪ శశినం, మన్దప్రహ్లా.

విస్మయాత్ సశిరఃకమ్పనముత్ప్రణాన్ గుణాన్ ॥ ౬ ॥ సముదఞ్చతి యస్య సర్వతో మహీతలే కీర్తిసుధామహోమ్బుధౌ । తనుతే గగనం తదన్తరే శయితస్యామ్బుజచక్షుషః శ్రియమ్ ॥ ౭ ॥ తురగోద్ధతధూళికాభరైర్ద్విజయే యస్య దిశాం విసృత్వరైః । చుళకీకృతమర్ణవం పునః కరిణాం దానజలైః ప్రపూరిరే ॥ ౮ ॥ తపసాం విభవేన తాదృశాం సనృపో రఙ్గిణి సక్తమానసః । కమలాం కమలాకరోద్భవాముపలేభే తనయాముదారధీః ॥ ౯ ॥ సముపేత్య విలాసకాననం విహరన్తీ సహితా సఖీజనైః । సమలోకత రఙ్గనాయకం మృగయాలమ్పటమాత్తయౌవనా ॥ ౧౦ ॥ (౧) జరతాంవచసామగోచరే పురుషే తాదృశి దృష్టిగోచరే। అనురాగభరం నిధాయ సా గురుముత్కలకుతూహలాబ్రవీత్ ॥ ౧౧ ॥ మమ నాస్తి మనోన్యపూరుషే మహిళాస్యామహమస్య రఙ్గిణః । త్వమపి క్షితినాథ తత్కరం మహితం గ్రాహయ తేన మామకమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఇతి తద్వచనం నిశమ్య స క్షితిపాలస్స్వయమానమానసః । విదధే వివిధాన్మహోమహాం స్తనయాం రఙ్గపతేస్తదాఽదదత్ ॥ ౧౩ ॥ దుహితుస్తపనీయతణ్డులాం స్త్రిశతం వస్త్వధికఞ్చ భారతః । సహిరణ్మయవస్తుమణ్డలాన్యదిశత్తత్సదృశాని యౌతకమ్ ॥ ౧౪ ॥ నిజరూపజితామరాఙ్గనా నిఖిలాలఙ్కృతిసత్కృతాకృతీః । అదిశత్పరిచారికాశ్శతం సతదాఽరార్తికమఙ్గళోచితాః ॥ మణిమణ్టపసాలగోపురప్రముఖానేకనివాసకల్పనైః । సకలాని ధనాని రఙ్గిసాత్కలయామాస

*శ్రీపాణనాథసూరివైభవమ్

స చోళభూపతిః ॥ అథ తత్ర కులేన్నిమే రమారమణో(౨)రస్థలలాఞ్ఛనాంశజః । సముజాయత పాణసంజ్ఞకస్సుకవిః కార్తికమాసి(౩) వైదభే ॥ జననీజఠరాదుపేయివాన్ జగతీం రఙ్గకటాక్షగోచరః । న చకార కదాపి రో

౧ జరతాంవచసాం=శ్రుతీనామ్. *తిరుప్పాణాళ్వార్ (మునివాహనః; గాయకసార్వభౌమః). ౨ శ్రీవత్సః. ౩ రోహిణ్యాం.

దనం భగవన్నామపదాని కీర్తయన్ ॥ ౧౮ ॥ వచసా స్తుత(౧)తద్గుణా
వలిర్మనసాధ్యాత తదఙ్ఘ్రిపఙ్కజః । నిజపాణితలేన వల్లకీం కలయ
న్స్వ భజతిస్మరఙ్గిణమ్ ॥ ౧౯ ॥ స్థిరభక్తితయా విడమ్బయన్ శ్వపచం
కైశికగానలమ్పటమ్ । హృది రఙ్గపతిం గతిం పరామపనీపద్యత గాయ
కాగ్రణీః ॥ ౨౦ ॥ సహి రఙ్గముపేత్య దక్షిణాం సరితస్సహ్యభువస్త
టాన్తికమ్ । అధిమధ్యనిశం సరఙ్గిణం సముగాయన్మణివీణయాన్వ
హమ్ ॥ ౨౧ ॥ వినతశ్రుతిబన్ధురస్వరప్రకటగ్రామవిశేషభాస్వరమ్ ।
సమయోచితరాగమాతనోత్సకవిర్గానముదగ్రమూర్ఛనం ॥ ౨౨ ॥ శ్రు
వణామృతమస్య శృణ్వతా సరసం గానమహీన్ద్రశాయినా । అనురా
గభరస్తదా (౨) శ్రియామపి నిద్రాఽనలసేన దర్శితః ॥ ౨౩ ॥ తమ
దీరితగీతమాధురీశ్రవణామోదవికాసి రఙ్గిణః । కమలాముఖపద్మభృ
ఙ్గతాం కలయామాస కటాక్షవీక్షణమ్ ॥ ౨౪ ॥ కమలామధురాం ని
శమ్య తత్కలితాం గీతిమువాచ రఙ్గిణమ్ । నయ గాయకమన్తరఙ్గతామి
తి హృద్యం విహితాస్పదం బహిః ॥ ౨౫ ॥ స తథాస్త్వితి లోకపూర్వ
కం ప్రతి సారఙ్గమునీన్ద్రమబ్రవీత్ । భవదంసరథేన గాయకం బ
హిరానీనమిహానయేతి నః ॥ ౨౬ ॥ ఇతి రఙ్గనిదేశతశ్శుకస్సమునిః ప్రా
ప్య కవేరజాతటమ్ । వినివేశ్య నిజాంసయోర్బలాదనయత్తం తరసా
తదన్తికమ్ ॥ ౨౭ ॥ సతతాంసగతో రమాసఖం మనసా రఙ్గశయం విభా
వయన్ । చరణాదికిరీటవర్ణనైర్దశపద్యైః (౩) కృతిమూహ రఙ్గిణః ॥

శ్రీపరకాలసూరివైభవమ్ *

అథ కాపి కవేరకన్యకా సరితో రోధసి చోళమణ్డలే । (౪) పరిరమ్భ
సృగీ పయోనిధేః ప్రథమస్యాజని పశ్చిమే తటే ॥ ౨౯ ॥ స్వతపః ప
రిపాకసమ్పదా కమలా బిల్వవనాన్తరే పురా । కరుణాపరిపూర్ణచక్షు

---

౧ తద్గుణావలిం........పఙ్కజమ్(పా). ౨ శ్రియా అపి(పా). 3 అమలనా
టిపిరాన్. *తిరుమఙ్గైయాళ్వార్. ౪ తిరువాలి.

షా ఘనమాలిజ్జ్యత యత్ర విష్ణునా ॥ ౩౦ ॥ ఉపకణ్ఠగతే శుభే శుభే పతితః కాఞ్చనసూపురాపగే । నవహారలతావిడమ్బనం విదధానే భువి యత్ర నిర్మలే ॥ ౩౧ ॥ కృతముఖ్యయుగే ప్యనుక్రమాదభూదత్ర హరిశ్శ్రీశీశ్వరః । భువి కర్దమవేధసస్తపః పరితానైర్వసువైరమేఘయోః ॥ ౩౨ ॥ అథ కాచిదభూత్తదన్తికే (౧) కమలాపూర్ణపురీ గరీయసీ । కమలారమణాక్షివిభ్రమైః కరుణార్ద్రైః పరిపూర్ణవైభవా ॥ ౩౩ ॥ సమజాయత తత్ర పాదజప్రముఖః కశ్చన నీలనాయకః । పురుషోత్తమకాన్తకాంశజస్ఫురితే కార్తికకృత్తికోడుని ॥ ౩౪ ॥ జననే భగవన్నిరీక్షణార్ద్రవతే యత్ర పదం తిరోహితాః । అరణానివహస్తృణకణా భగవద్ధ్యానపురస్సరాగుణాః ॥ ౩౫ ॥ మహీళామదనం(౨)వనీపకాస్సురవృక్షం,పరిపన్థినోన్తకమ్ । కవయశ్చ(౩) చతుష్కవీశ్వరం, యముశన్త్యేకమనేకధాజనాః ॥ ౩౬ ॥ మహతీకరవాళవల్లికా ప్రథతే యస్య కరప్రకమ్పితాః । అరిభీరుదృగమ్బువర్ధితాన్ కురుతే కీర్తివిసర్తకోరకాన్ ॥ ౩౭ ॥ వినివేశితమేదినీభరో జయినా చోళమహీశ్వరేణయః । ప్రసరైర్మహసాం మహీయసామకృతాలక్ష్మితశాసనాన్ జనాన్ ॥ ౩౮ ॥ మరుదగ్గమాస్తురఙ్గమాః కరిణోభిన్నకటాస్సకఙ్కటాః । విమతేషు భటామదోద్భటాస్సదనే యస్య రమా మనోరమా ॥ విహరన్మదసిన్ధురోద్ధురో విమతాసహ్యపరాక్రమక్రమః । సశశాస మహీం మహామహాశ్శరణార్థిక్షితిభృత్కులాకులః ॥ ౪౦ ॥ పరిగమ్భపురాన్తికేశ్రియా ప్రథితం (౪) నాగపురం తదాభవత్ । కురుతే భువి యత్ర సన్నిధిం హరిరేకాగశధామసుస్వయమ్ ॥ ౪౧ ॥(౫)సితపుష్కరణీతి విశ్రుతా సరసీ కాచిదభూత్తు ముద్వతీ । వికచామ్బుజభూరిసౌరభప్రసరాన్ధీకృతభృఙ్గసఙ్కులా ॥ ౪౨ ॥ కలహంసకదమ్బ

౧తిరుకుర్ళైయిలూర్ (తిరుమఙ్గై). ౨వనీపకో యాచనికః. ౩ ఆశు, మధుర, చిత్ర, విస్తారాః. ౪తిరునాఙ్గూర్. ౫తిరువెళ్ళక్కుళమ్.

కస్వరప్రకరో యత్ర దధౌ వికస్వరః । జలకేళిముదాగతాప్సరఃప
దధూపారవనిర్విశేషతామ్ ॥ ౪౩ ॥ జలకేళికృతాం కళేబరాదనులే
పోప్సరసామపిచ్యుతే । అగమత్పునరఙ్గరాగతామమలం యత్ర చ
కౌముదం రజః ॥ ౪౪॥ సముజాయత దివ్యకన్యకా సరసఃకాంచనకైర
వా (౧) త్ప్రియా । పరకాలవిబోధదిత్సయా భువి గచ్ఛేతి మురారి
ణోదితా ॥ ౪౫॥సరసీతటమేత్య కశ్చనస్నపనాద్భగవతో భిషక్తమః।
అవలమ్బితమానుషీతనుం రుచిరాం తత్ర దదర్శ బాలికామ్ ॥౪౬॥
అనపత్యతయా స్వయం ముదా భరితో విస్మయమానమానసః । పరిగృ
హ్య స బాలికాం గృహే సదదౌ పోషయితుం స్వయోషితే ॥ ౪౭॥
సముమజ్జనయా ప్రహృష్టయా కుముదారణ్యసముద్భవేతి తామ్ ।
కుముదోపపదాం సవల్లికామభిధానేన చకార చారుణా ॥ ౪౮ ॥ భవ
నే భిషజః క్రమేణ సా హరిభక్త్యా సహ వృద్ధిమేయుషీ । మదనాగమత
త్త్వశంసినీముపజద్విశ్వవిమోహినీం దశామ్ ॥ ౪౯॥ పితరౌ ప్రథమా
నయౌవనామపరిజ్ఞాతకులామిమాం పునః । విదధీమహి కస్య వల్లభా
మితిచిన్తాకులితే వతిష్ఠతామ్ ॥ ౫౦ ॥ పరమాద్భుతరూపసమ్పదం సు
ముఖీం చారుముఖాం నిశమ్య తామ్। తరలీకృతమానసస్తయా పరకా
లస్సమచిన్తయత్తదా ॥ ౫౧ ॥ అనపత్యమశన్త్రితం చిరాదగదఙ్కార
కమేవ దేహినః।తనయాస్తి న నూనమౌరసీకథమాసీదియమస్య కన్య
కా ॥ ౫౨ ॥ ఇతి చేతసి చిన్తయన్ గృహం భిషజః ప్రాపయదృచ్ఛయామ
వసః।(౨)అజనిస్మరబాణగోచరస్తనయాం తత్ర సమీక్ష్య తాదృశీమ్॥
కిమువాసవజాలపిఞ్ఛికా కిముయోగ్యక్షకవాట(౩)కుఞ్చికా।ఇయమస్య
మరాఙ్గనారుచిః కిమునఙ్గస్య నిదేశశాసనమ్ ॥ ౫౪ ॥ ఇతి తాం విమృ
శన్ పరాన్తకో భిషజం ప్రాహ ససాన్త్వపూర్వకమ్ । ఇయమద్భు
తకన్యకా కథం మునికల్పస్య తవాత్మజాఽభవత్ ॥ ౫౫ ॥ ఇతి తేన స

---

౧ భగవచ్ఛామరగ్రాహిణీనామికా. ౨ జాతః. ౩ ఉద్ఘాటనశలాకా.

మీరితోఽభిషక్రథయాంమాస యథా సుతాగమమ్ । కుముదోత్పలవల్లిమణ్డితాం సరసీం స్నాతుముపాపమేకదా ॥ ౫౬ ॥ కుముదోదరజామిమాం తతస్సుముఖీం ప్రాప్య సుతామమానివమ్ । అనయా ప్రజయేతి నిర్భరా ముపనేష్యాస్యనపత్యతాశుచమ్ ॥ ౫౭ ॥ మహితస్య యథా శ్రమేఽప్సరసః ప్రభవా కణ్వమునేశ్శకున్తలా । మమ చాయమితే తథాప్సరసః ప్రభవా సేయమువర్ధతాత్మజా ॥ ౫౮ ॥ ఇయమస్యనఘా విదృణ్వతీ వపుషా మన్మథబాన్ధవం వయః । పురుషేణ మనోనురోధినా భువి కేనాపి కవే గృహీష్యతే ॥ ౫౯ ॥ ఇతి భాషిణముజ్జగాద తం పరకాలస్సరితుష్టమానసః । తనయాం స్వసుతానువర్తినో మమ భార్యాం భవతు త్వదాజ్ఞయా ॥ ౬౦ ॥ సతథేతి భిషక్తమస్తదా పరకాలం పునరప్యభాషత । శృణు శైవపవ కల్పితస్సపరమోస్యాస్సియమోస్తి కశ్చన ॥ ౬౧ ॥ భుజయోర్వ్యాగళెన యః పుమాన్ భగవచ్ఛఙ్ఖసుదర్శనాఙ్కితః । ఉపహూయ యదృచ్ఛయాగతానఖిలాన్ భోజయతే చ వైష్ణవాన్ ॥ ౬౨ ॥ భజతే పతిమీదృశం సుతా మమ తస్యేతి వచో నిశమ్య సః । సహసైవ నిరస్య శైవతామతులాం వైష్ణవతాముపాగమత్ ॥ ౬౩ ॥ భిషజస్తనయాం ప్రసేదుషా జ్వలనస్యోదవహత్స సన్నిధౌ । హృది చారు కరే చ *కౌతుకం దధదఙ్గీకృతవైష్ణవాకృతిః ॥ ౬౪ ॥ సహితః పరిణీతయా తయా ప్రతిపద్య స్వపురం పరాన్తకః ; (౧) అనివారితమన్నదానతస్సకలాన్ భాగవతానుపాచరత్ ॥ ౬౫ ॥ విహితాభ్యవహారసత్క్రియం భగవద్భక్తసహస్రమన్వహమ్ । అవిధాయ కదాపి భుజ్యతే నమయేత్యభ్యహిత (౨) సంవిదా ససా ॥ ౬౬ ॥ సతథేతి ధనైర్నిజైస్స్వకం ద్రవిణం దేయమపి క్షితీన్ద్రవే । అపిరాజ్యభవం సమర్పయద్ధరిభక్తాభ్యవహారకర్మణే ॥ ౬౭ ॥ అథ రాజ్యసముద్భవం ధనం నిఖిలం హర్తుముపైష చోళరాట్ । నిజశాసనపూర్వమాదిశత్ప్ర

*ప్రతిసరక్ష్మే. (౧) అనిపాతమహాన్నదానతః (పా. (౨) సంవిత్ — ప్రతిజ్ఞా.

కాలం ప్రతి జాఙ్ఘికాన్ప్రహి ॥ ౧౭ ॥ ప్రతిపద్య పరాన్తకాన్తికం ప్రహితాస్తే నరపాలశాసనమ్ । ప్రథమం ప్రణిధాయ తత్పురం తమశేషం ద్రవిణం యయాచిరే ॥ ౧౮ ॥ సతతం హరిభక్తసాత్కృతద్రవిణత్వాత్తుతరామకిఞ్చనః । సుభటై (౧.) ర్నిరకాసయద్బలాత్ బహిరాసేధకృతస్స జాఙ్ఘికాన్ ॥ ౨౦ ॥ పరకాలనిరాకృతాః క్రుధా క్షితిపాలాయ సధామపేయుషే । అతిలఙ్ఘితశాసనశ్చ తం ప్రహృతాన్ స్వానపి తే న్యవేదయన్ ॥ ౨౧ ॥ కుపితస్స మహీపతిస్తదా నిజసేనాధిపతిం వ్యసర్జయత్ । అధునైవ నిబధ్య తం బలాదవలిప్తం త్వమిహానయేతి తమ్ ॥ ౨౨ సతురఙ్గతరఙ్గమాలయా ప్రచలచ్చామరఫేనజాలయా । మదసిన్ధురమస్తశైలయా సహితస్సైన్యసముద్రవేలయా ॥ ౨౩ ॥ సహసాన్యరుధచ్చమూపతిస్సహ సాటోపభటైః పరద్విషః । నగరీమథ సోపి నిర్యయౌ (౨)నగరీయః పరివారసంవృతః ॥ ౨౪ ॥ అధిరూఢతురఙ్గపుఙ్గవః పరకాలః కరవాళధారయా । ద్విరదాన్నఖరేఖయా యథా మృగరాజస్స తథాభినచ్ఛటాన్ ॥ ౨౫ ॥ పరకాలభుజాపరాక్రమాక్రమణా(౩)పోఢసమస్తడమ్బరః । అపలాయత వాహినీపతిస్సహ సైన్యేన భియా రణాఙ్గణాత్ ॥ విద్రాణేఽథ గణపతేస్సహధ్వజిన్యా సేనాన్యాం ప్రతిభటమేవ చోళభూపమ్ । మన్వానో మనసి పరాన్తకో భటానాం సామగ్రీమకురుత విక్రమోద్భటానామ్ ॥ ౨౬ ॥ కామేన వేషథుమతా నమతా ముఖేన కష్టేన గద్గదభృతా సవరూథినీశః । పూర్వం శశంస పరకాలబలావలేపం వాచా తదీయకథనం పునరుక్తమాసీత్ ॥ ౨౭ ॥ ఇత్థం తస్మాన్నిజపరిభవం శుశ్రువాంశ్చోళభూపో జాతక్రోధజ్వలనజనితజ్వాలనీరాజితాక్షః । జన్యోదన్వచ్ఛ్రవణజనితోద్దామనిస్స్వానసేనో జేతుం జిగమిషురభూత్స్వదజాతప్రవీరమ్ ॥ ౨౮ ॥ * * * * * * *

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే సప్తమస్సర్గః.

---

౧ నిరకారయత్ (పా). ౨ నగరీయః=అత్యల్పః. ౩ అపోఢ=నిరస్త.

అష్టమసర్గప్రారమ్భః.

అథ సమస్తనరేన్ద్రనిషేవితః స్వతనయాసహితో మహీపతిః । (౧)కృతముఖో రణకర్మణి నిర్యయౌ పురగ(౨)భీర గభీరభుజద్వయః ॥ ౧ ॥ ముదితసైనికసమ్భ్రమసమ్భృతో ముఖరయన్ కులశైలగుహాముఖమ్ । సమరతూర్యరవోఽజని భైరవో ఘన(౩)ఘనాఘననాదధురన్ధరః ॥ ౨ ॥ కవచితాస్సమరారభటీస్ఫురత్పృథుభుజాః పరకాలజిగీషవః । అభినన్ద్యరశేషచమూచరాస్తతరవాస్తరవారిలసత్కరాః ॥ ౩ ॥ కటతటోద్గతదానపయోధరాః కదళికావనచారుకళేబరాః । ఉపచరన్గిరివజ్జయసిన్ధురా ఘనమదా నమదాయతపుష్కరాః ॥ ౪ ॥ గతివిశేషవిధాయకసాదినో గరుడగన్ధవహాశయవేగినః । చలితచామరడామరమూర్తయశ్చతురగాస్తురగాః పథి నిర్యయుః ॥ ౫ ॥ మదమతఙ్గజసంహతిబృంహితైర్హయకదమ్బకజృమ్భితహేషితైః । సుభటసింహరవైః పటహస్వనైస్సముఖరా ముఖరాజి నభోదిశామ్ ॥ ౬ ॥ చుళికితాఖిలసిన్ధుపయోభరా పిహిత(౪)పుష్పవదంశుకదమ్బకా । అకృత ధూళిరనల్పపతాకినీసముదితా ముదితాస్సురయోషితః ॥ ౭ ॥ వివిధహేతితరఙ్గవతో రవక్షుభితసర్వదిశః స్పృతనాదకైః । గజకదమ్బకగణ్డభసైరభూ(౫)దుపగతాపగతా మదవారిభిః ॥ పరవిదారణకేళిపటీయసీ నగణితా సుభరాఽసుభటావళిః । వపురలఙ్కరణగ్రహణే మరుత్స్వరతనోరతనోదఖిలాహితామ్ ॥ ౯ ॥ సమధిరూఢతురఙ్గమపుఙ్గవో వపుషి విస్ఫురదుత్కటకఙ్కటః । నృపకుమారగణో నిరగాత్పురా(౬)త్సమరసీమరసీ వివిధాయుధః ॥ ౧౦ ॥ ధృతసితాతపవారణచామరం పరమయా రమయా విలసద్భుజమ్ । అనుజగామ చమూః ప్రథయాన్వభృత్సమరుతా మరుతామధిపం భువః ॥ ౧౧ ॥

---

౧ కృతముఖః-కుశలః. ౨ భీర భీరుక. ౩ మేఘః. ౪ సూర్యచన్ద్రయోః. ౫ ఉపగతా ఆపగా-నద్యో-యేన, తస్య భావస్తత్తా. ౬ సమరసీమ్ని రసో స్యాస్తీతి.

తమవగమ్య నృపం సహ సేనయా ముదితరూపవతీ (౧) యోగవిలాస
యా । విహితనిర్గమ (౨) మస్యస సైనికస్స్వపురతఃపురతః పరజిద్వ్యా
యా ॥ ౧౨ ॥ సపది చోళధరాధిపసైనికం ప్రతి యయౌ పరకాలవ
రూథినీ । ప్రియమివ ప్రమదాగతముద్ధతాఽనకరవా కరవాళలస
త్కరా ॥ ౧౩ ॥ అభియయౌ సుభటస్సుభటం, కరీకరటినం, తురగ
శ్చతురఙ్గమమ్ । ఇతి మిథఃపరకాలమహీన్ద్రయోస్సమరసాఽమర
సాక్షిమతీ చమూః ॥ ౧౪ ॥ అథ సుపర్వవధూకరలమ్బితం మరుదనోక
హమాల్యకదమ్బకమ్। వ్యరచయద్దివి వీరభటస్వయంవరణ (౩) తోరణ
తో రణతోషణమ్ ॥ ౧౫ ॥ అసిలతామధికణ్ఠముపాతయత్సమరసీమని
కశ్చన కస్యచిత్ ।దివి చ తస్య తదైవ సురాఙ్గనావరణకారణకల్పితమా
లికామ్॥౧౬॥పతితయోపరివీరనికృత్తయా సమితికన్ధరయా మదదన్తినః।
నటమదగ్రకబన్ధమహాద్భుతాననసమానసమాహితవిభ్రమమ్ ॥౧౭ ॥
పతితమశ్వశిరశ్శ్వగకర్తనాదధి‡కబన్ధమనీకదిదృక్షయా । భువి సమాగత
కింపురుషాకృతిచ్ఛవికలాఽవికలాభమశోభత ॥ ౧౮ ॥ సుభటఖడ్గ
లతాదళితోన్నదద్విరదమస్తకనిస్సృతమౌక్తికమ్ । అకృత లాజవిమో
క్షరుచింమహాహవ రమా వరమాల్యసమర్పణే ॥౧౯ ॥ యుధి పరస్ప
రముక్తమహాయుధాఽహతివిధాజనితాహుతభుక్కణాః । సుభటరో
షకృశానుకణోద్భవా రురుచిరే రుచిరే చ తదిక్తటాః॥ ౨౦ ॥కరధృతా
సిలతో ధృతకఙ్కటస్సమధిరూఢహయస్సపరాన్తకః । సమరమధ్యమి
యాయ సరాయధాగజవరో జవరూపమదోద్ధతః ॥ ౨౧ ॥ సమితి చోళ
మహీశ్వరసైనికం క్షయమనీనయదుగ్రభవాగ్రణీః । కరవిధూత
మహాసిలతో (౪) దవం దవశిఖీవ శిఖీవ భుజఙ్గమమ్ ॥ ౨౨ ॥ ప్రవహ
తి స్మ పరాన్తకసన్తతక్షతచమూచరరక్త (౫) మయీ సరిత్ । వదనప

౧యోగస్సన్నహనోపాయః. ౨అస్య=చోళరాజస్య. ౩వన్దనమాలికా-
తతః. ‡అశిరస్కకళేబరః. ౪దవం=అరణ్యం. ౫మహాసరిత్ (పా).

ద్మవతీకవచశ్శైవలస్తబకినీ *బకినీన్నృకరోటిభిః॥ ౨౩ ॥యుధి నిపీయశిరశ్చ షకోద్ధృతం రుధిరశీధుపిశాచకదమ్బకమ్ । నటనకర్మసహ ప్రముదాజ నైరతనుతాతనుతాళలయోద్ధతమ్॥ ౨౪ ॥ నిజచమూం పరకాలనిబర్హితాం సమితి వీక్ష్య సచోళధరాధిపః । అభియయౌ తమశేషనృపైస్సమం హయ§నికాయనికామకృతశ్రమైః ॥౨౫ ॥పరిఘబాణకృపాణగదాధనుః పరశుపట్టసకున్తముఖాయుధైః ।నిబిడితాఙ్గమతన్త్రతభూభుజః పరయమం ‡ రయమన్ధరవాజినమ్ ॥౨౬॥ కరవిహారకృతామహతాసినాధరణిపాలసమూహమపాతయత్ । పరజిదమ్బుధిఘోషవిడమ్బనస్వనకలాऽనక లాళిత సఙ్గరే॥౨౭ ॥ ఇతి విధూతకృపాణలతాహతైరవనినాథచమూచరమూర్ధభిః । నిబిడితాం పరకాలవిభుస్సమిద్వసుమతీం సుమతీన్ద్రరరీరచత్ ॥ ౨౮ ॥ నిజచమూం యుధి మస్సహతేజసా పరజితాం ప్రసమీక్ష్య పరాజితామ్ । తమనయేన జిగీషురపాహరత్సమరతోऽమరతోషకరోడయః ॥ ౨౯ ॥అథ పరాన్తకమాహవలమ్పటం నకరవాణి కిమప్యహితం తవ । ఇతి ససత్యపురస్సరమాహ్వయద్ధునయశా నయశాలిపరాక్రమః ॥ ౩౦ ॥ సహబలేన తథేతి పరాన్తకన్సవిధమాగతవాన్మనుజేన్దునా । సమభినన్దిత సఙ్గర డమ్బరస్సజగదే జగదేకధనుష్మతా ॥ ౩౧॥ అవినయానహమత్రసహే బహూం స్తవ పరాక్రమకైర్యభి†నన్దినః । సపది రాష్ట్రహృతం మమదీయతాం శుభవతా భవతా సకలం ధనమ్ ॥ ౩౨ ॥ ఇతి నిగద్య చకారపరాన్తకం వసుమతీన్ద్రమాత్యవశం రుషా । తమవకృష్య బలాత్సచివో (౧) రమాపురమయాదతిమయాఽఽశ్రితకేశవమ్ ॥ ౩౩ ॥ సపది తత్ర ధనాహరణోత్సుకస్త్రిదివసం సతిరస్కృతభోజనమ్ । ఉపరురోధ నిజైరనుజీవిభిః (౨) పరముదారముదారయనోహరైః ॥౩౪॥

---

*బకవతీ.§నికాయం=సఙ్ఘం.‡వేగాధికహయం+నన్దితః(పా).౧రమాపురం=తిరువాలితిరునకరి.౨హరైఃపరముదారం,నోదారయ-నజానీహీతి.

అకృతభోజనమార్త్తమధోక్షజో నిశి తమిత్యవదత్కరుణానిధిః। క్షితిభు
జే దిశ విత్తపరమ్పరాం త్వమధికామధికాఙ్క్ష్య మయార్పితామ్॥౩౫॥
ఉషసి కారుణికస్య హరేర్గిరా తమధికాఙ్క్ష్య దదామి భవద్ధనమ్। ఇతి
వదన్తమమాత్యపరో నయన్సహితయా హితయా సహ సేనయా॥౩౬॥
ధనమవేక్ష్య నతత్రశుచాఽకులం పరజితం వరదః కృపయాఽవదత్।
వసతి సమ్ప్రతి వేగవతీతటే తవ ధనం*వధనం ద్విషతామితి॥ ౩౭ ॥
వరదరాజవచోముదితస్తదా నిధిమవాప్య స వేగవతీతటే। నృపధనం
ప్రతిపాద్య తతోఽగ్రహీత్స్వధన(౧)శోధనశోభనపత్త్రికామ్॥౩౮॥
పరిగృహీతధనస్సచివాగ్రణీః పరజితా సహ చోళమహీపతేః। సవిధమే
త్య యథావముదీరయద్ధనమదాన్నమదార్త్యపనోదినే॥ ౩౯ ॥ ప్ర
ముదితో నృపతిర్ధనమర్పితం తదవలోక్య నకోశగృహే తదా। అనుకృ
తాచ్యుతదత్తపటోజ్జ్వల§ద్రుపదజం పదజం సమమన్యత ॥౪౦॥ తమ
వధార్య మురారిపరాయణం నృపవరోఽకృత తస్య(౨)సభాజనమ్। త
దుపవాసభవాఘతమోభిదా దినకరానకరానపి విప్రసాత్ ॥ ౪౧ ॥
అథ వితీర్ణమహీపతిలాఞ్ఛనః క్షితిపతిర్విససర్జ పరాన్తకమ్। స పురమే
త్య దదౌ కుముదోద్భవా వదన మోదనమోషధినాథవత్॥ ౪౨ ॥ ఆ
సాద్య కైరవలతామయమిత్యవాదీత్క్రుద్ధక్షితీన్ద్రజనితా విపదస్సమ
స్తాః। శ్రీవైష్ణవార్హణవిధౌ ముదితస్య దృష్ట్వా నారాయణస్య నమ
దాగ్రిభిద(౩) స్సమస్తాః ॥ ౪౩ ॥ భూయోఽపి భూపతిధనం నకదాపి
హర్తుం యుక్తం మమేతి దయితః కుముదోదయాయాః। చౌర్యాహృ
తాధ్వగధనోఽతనుతాన్నదానాచ్ఛ్రీవైష్ణవాన్నిధిరుదగ్రముదో ద
యాయాః॥ ౪౪॥ క్రుద్ధా(౪)వనీభృదనిలాశనభోగభీరం కోదణ్డదణ్డమ
తులం తదనీకినీనాం। దృష్ట్వా వపుశ్చ రుచిధూత నభోగభీరం కేవా

*హింసకం. ౧శోధనపత్త్రికా=రసీదు. §ద్రౌపదీ. ౨సభాజనం=ఆన
న్దనం. ౩సమ్యాజ్ఞైరస్తాః. ౪అవనీభృదనిలాశనః=అజగరఆదిశేషో వా.

నబిభ్యతి పథిస్ఫుటమధ్వనీనాః ॥ ౪౫ ॥ యోధానజీఘటదసౌ(గ్ర)కృ
పాణపాణీ౯ దానేన ధూతసుమనోవిటపీవరేణ । సర్వాధ్వనీన ధనసం
హృతయే సనాథో దోస్తేజసా స(౧) నళినీ విట పీవరేణ ॥ ౪౬ ॥ కా
న్తారవర్త్మసు మనోజ్ఞరసాలసాల హిన్తాలతాలకతమాల (౨) శరాసనే
షు । ఆక్రీడదధ్వగధనాపనినీషు తస్య (౩) హృదాన్తముక్తకరవాళశరా
సనేషు ॥ ౪౭ ॥ స్వైరం వ్యచారి కరవాళకరేణ తేన క్షిప్తాధ్వనీననివ
హద్రవిణాదరేణ । కాన్తారవర్త్మ సకలం పథిపన్థిలోకధ్వాన్తాపనోదన
బృహద్ద్రవిణా (౪) దరేణ ॥ ౪౮ ॥ సద్వీపినాం కులమభూన్మృగయా
చికీర్షుః కాన్తారసీమని ఘనప్రభవాఽరవాణామ్ । అగ్రే కదాచిదధిరూ
ఢహయస్సమీక్ష్య తన్వన్తనుం నవఘనప్రభ వారవాణామ్ ॥ ౪౯ ॥ నృ
త్తోద్ధతాలసకలాపమయూరసేనమాసాద్య తస్య సుభటావనమాత్త
చాపాః । ఆజ్ఞావశేన (౫) సకలాపమయూరసేన(౬) సానాయికా
స్తత ఇతో మృగయాం చికీర్షుః ॥ ౫౦ ॥ ఆకర్ణకృష్టధనురాహతమాశుగే
న(౭) తారక్షువం‡ సముదయం స తతాన తేన । సైన్యేన యద్గతిపిలో
కనవిస్మితేన సమ్పాదిత (౮) స్సముదయం సతతానతేన ॥ ౫౧ ॥ త
జ్జీవితాని నజహారనితాన్తతామ్య(౯) న్నాగాఙ్గనాదరవిదారణదభ్ర
భావమ్ । చక్రే పునస్సమదహస్తికులం విహస్తం శాతేషుణా (౧౦) ద
రవిదా(౧౧) రణదభ్రభావమ్ ॥ ౫౨ ॥ పఞ్చాస్యచాపమపి వీక్ష్య ము

---

౧ నళినీవిటస్సూర్యః. ౨ శరాః=(నాణల్), అసనాశ్చ. ౩ సమాహారద్వ
న్ద్వైకవద్భావే నపుంసకమ్, కర్తృ. ౪ అదరేణ=భయరహితేన. ౫ సక
లాపం-సతూణం యథాతథా, అయుః-ప్రాప్తాః. ౬ ఆనాయో=జాలం, తేన
జీవన్తి-ఆనాయికాః, తైస్సహితాస్సన్తః. ౭ తరక్షుసమ్బద్ధినం. ‡ సముదా
యం. ౮ సముత్-అయం. ౯ కరిణీభయవిదారణే ఈషదభిప్రాయం యథా
తథా. ౧౦ అదరవిదా=నిర్భీకేణ. ౧౧ రణాత్-అభ్రీభావం(హస్తికులం).

కున్దభక్త్యాపాళీ(౧)సభాజనమహోదయమానహృద్యమ్। నిశ్శఙ్కమాస
తహారిః కృతవాన్ కటాక్షవిన్యాస భాజనమ (౨) హోదయమాన
హృద్యమ్॥ ౫౩ ॥ఆసీత్సయత్ర సమయేపురతః ప్రయాత(౩)భూదా
రసంహననముద్ధతవాఞ్ఛితేన। బాణేన తత్ర హరిమాప్య (౪) దితం
ముదేక (౫) భూదారసంహననముద్ధతవాఞ్ఛితేన॥ ౫౪ ॥ ఆకృష్ట
చాపమభినన్దయతిస్మ కాచి(౬)త్సారఙ్గతామరసదృక్క్షమయాసమేతమ్॥
స్వైరం దృశా సకిలకిఞ్చితయా ను కృష్ణసారం గతాఽమరసదృక్ష
మ (౭)యాసమేతమ్ ॥ ౫౫ ॥ నమితాంచకార శరభానమితాన్ ప
తతాం బిభేద కులముత్పతతామ్। హరిణానరుద్ధ సదృశో హరిణా న
గజానసోఢ సమహానగజాన్ ॥౫౬॥ కరిణో విలేపురథ శీకరిణో *వివ
శాః క్షణేనకతిచిద్వివశాః।దమితః పపాతభువి (౮)సాదమితస్తరుతః ప
తత్త్రిగణ ఆత్తరుతః ॥ ౫౭ ॥రసాఽలసానామిషుభిర్నిశాతైరసాల
సాలాదితరూషితానామ్। కలాపినామేష జహార శౌర్యకలా పినాకి
ప్రతిమః కలాపమ్ ॥ ౫౮ ॥ విహాయ సాధూన్ శరేణ రుద్ధ విహా
యసాఽహింస్త మృగాన్(౯)శరారూన్। ఘనాఘనానీలహయాధిరూ
ఢో ఘనాఽఘనాశీ మురహేవ దైత్యాన్ ॥ ౫౯ ॥ కుర్వతైవ భయ
వాచమరీణాం సాయకేన రణతా చమరీణామ్। §వాలధీన్ సజగృహే
లసమానాన్ కార్త్తికేన్దుకరజాలసమానాన్ ॥ ౬౦ ॥ తద్బలం యుధి
జితా(౧౦)త్తరవారి స్వీచకార(౧౧) విలసత్తరవారి। హాస్తికం వి

౧ఆరాధనోత్సవజనితసన్మానహృద్యమ్. ౨అహో-దయామానహృత్-యం. ౩సూకరసంహతిం. ౪ఇతం-ప్రాప్తం. ౫సూకరశరీరకమపి, అధికాభిలాషే-చిత్త ఇతి యావత్, నాపత్-నగణయతిస్మేతి భావః. ౬సారఙ్గ తామరసదృక్=సారఙ్గీ. ౭అయాసం=ప్రాపం(ఇతీతి శేషః). *వివశాః=కరిణీవియుక్తాః. ౮సాదం=అవసాదం. ౯శరారూన్=దుష్టమృగాన్. §వాలాన్. ౧౦ఆత్త-రవ-అరి. ౧౧విలసత్-తరవారి(ఖడ్గః).

హితమస్త్వర(౧)వారిస్ఫీతపుష్కర (౨) రసత్తరవారి ॥ ౬౧ ॥ కిఙ్కరాః (౩) పరవిరామధురాజ్ఞా (౪) రోహితశ్రుతిసుధామధురాజ్ఞాః । (౫) ముఞ్చతేతి కథితా మధు రాజ్ఞా ముక్తమస్యహి దయామధురాజ్ఞా॥౬౨॥ ఆబభౌ సకనుమా నమితేన ప్రస్థపన్నగ(౬)సమానమితేన । సింహమాశు మృగరాజ యశస్త్వ్యాజయన్ పరచమూజయ*శస్తః ॥ ౬౩ ॥ సుదృశాం హృదిస్మరచయం రచయన్ జనలోచనోత్సవ పుషా వపుషా । విజహౌ గభిన్నమృగయా మృగయాకలయా ససార స వనే స (౭)వనే ॥ ౬౪ ॥ వనసిన్ధువిధూతతరఙ్గమితః ప్రసరత్స్వరకేళి (౮) తురఙ్గమితః । తముపాస్తమరు (౯)ద్గుణరఙ్గమితస్తరుభిస్స్వరభిత్త్వపదం గమితః ॥ ౬౫ ॥ ఇత్థం విధాయవిపినే మృగయావిహారమగ్రేసరోజ్ఝితజనుషాం హరిభక్తభుక్తైః । అధ్వన్యవిత్తహరణాయ తదాగమార్థీ మైనాధాన్నియుజ్య తరుశృఙ్గచరశ్చచార ॥ ౬౬॥

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే అష్టమస్సర్గః.

నవమసర్గప్రారమ్భః.

‡ శ్రీ గోదాదేవీ వైభవమ్.

తతః పురే ధన్వినవాభిధే విధేస్సరోవమద్యానమథాన్మరుద్వ్రతమ్ । అనన్తశాఖాన్తపరాయణద్విజప్రకాశ్యమానస్ఫురితిలాలితస్వనమ్॥౧॥అశోకమన్దారనమేరుపాటలీరసాలచామ్పేయకపూగకేసరైః।నివార్యమాణోష్ణకరాతపోదయం విరజుకశానన్దకరంపతత్త్రిణామ్ ॥౨॥

౧వారి-గజబన్ధనభూమిః. ౨రసత్-తరం-వారి(జలమ్). ౩పరేషాం విరామధురాయాం జ్ఞాః (చతురాః). ౪మృగవిశేషాణాం శ్రోత్రానన్దకర శపథవచనాః. ౫రాజ్ఞా - మధు-ముఞ్చతేతి-కథితాః; (తథైవ) ముక్తం; అస్య ఆజ్ఞా-దయమధురాహి. ౬సమానం,ఇతేన. *పరిశస్తః. ౭వనే=జలే. ౮తురఙ్గైణసదృశః. ౯గుణరఙ్గమ్-ఇతః. ‡ఆణ్డాళ్.

గళన్మధూళీరసపానగర్వితద్విరేఫమాలాకులమాలతీతతిః ॥
(౧) పటీరవాటీషు నిబద్ధభోగిరాట్ఫణామణీనాం ప్రభయా పరి
ష్కృతమ్ ॥ ౩ ॥ సుపక్వజమ్బూఫలదాడిమీరసైస్సుదృప్త (౨) శౌకా
హితచాటుసఙ్కులమ్ । తమాలమాలాంగృహమేధిబర్హిణాముదారకే
కారవపూరితాన్తరమ్ ॥ ౪ ॥ దిగన్తయాతోద్యతకామ (౩) కాహ
ళీభవత్సముద్యత్కళకణ్ఠనిస్వనమ్ । నిరన్తరోత్ఫుల్లమరన్దవాహినీ
నిమజ్జదిన్దిన్దిరబృన్దఝుఙ్క్రియమ్ ॥ ౫ ॥ ప్రసూనసన్దోహపరాగమణ్డ
లీ విచిత్రవిస్తీర్ణవితానవిభ్రమమ్ । పవిత్రపత్రోచ్చయనీలతేజసా ప
రిష్కృతాన్తం తుళసీవనేన తత్ ॥ ౬ ॥ సమన్తతో వీక్ష్య చరం
స్తదన్తరే నవప్రసూనాన్యపచిత్య కుత్రచిత్ । సవిష్ణుచిత్తస్తుళసీవ
నావనం ఖనిత్రవక్త్రేణ నిఖన్యకల్పయన్ ॥ ౭ ॥ శుభే ముహూర్తే
శుచిమాసి ఫల్గునీ ప్రతీతతారే తుళసీవనాన్తరే । భువోఽభవత్కాఞ్
చనబాలకన్యకా స తాం తదా ప్రేక్ష్య విసిస్మయే ముదా ॥ ౮ ॥ అయో
నిజేయం తుళసీపదే కథం సముద్గతా ప్రాగివ జానకీభువః । ఇతిస్మరన్
పాణితలేన ధారయన్ తమాలయన్తీం స్వరుచా సమన్తతః ॥ ౯ ॥ త
దా శరీరప్రభవాపి సాఽగభూత్పురా మహీ సూకరరూపిణోద్ధృతా ।
తమాహ సా విష్ణుమభీష్టమాచరన్ కరోతు కిం వా తవకిఙ్కరస్త్వితి ॥
స్తవేన మాల్యేన చ యేర్చయన్తి మాం దదామి తేభ్యస్త్వవినాశిసమ్ప
దః । ప్రసూనదానాం ఫలదోస్మి సూరిభిస్సదాదృతాం స్తుత్యగుణాం
శ్చకారయే ॥ ౧౧ ॥ ఇతి క్షితిం సోఽవదదాదిసూకరస్తదా ప్రభృత్యా
త్మగుణానురూపిణః । (౪) అథావతో భూరభివర్ధకస్య సా నచావతీర్ణా
సుచిరం సముత్సుకా ॥ ౧౨ ॥ ఇయం ధరిత్రీ తుళసీవనోదరాత్సము

౧ చన్దనవాటికాసు. ౨ శుకానాం సమూహః. ౩ కాహళీభవదిత్యత్ర
అభూతతద్భావే చ్విః. ౪ రసానురూపరక్షకాభావాదితః పూర్వం నావతీ
ర్ణా. (౧౨—౧౩, శ్లోకద్వయమేకాన్వయం బోధ్యమ్).

ర్థితా సాద్య శిశుత్వమేయుషీ । ప్రసాదితుం స్తోత్రసుమైస్స్మరద్విషం
వివర్ధయైనామితి సన్దిదేశ తం ॥ ౧౩ ॥ యథైవ సీతాం జనకాధిపః
పురా యథైవలక్ష్మీం కలశార్ణవస్తథా। స విష్ణుచిత్తోపితథైవ తాం సు
తాం ననన్ద యద్వన్నిధిమేత్య నిర్ధనః॥ ౧౪ ॥ స తాం సమాలిఙ్గ్య స
మూహ్యచోరసా స్వగేహమాసాద్య శుభావహోదయామ్ । స్వధర్మప
త్న్యైకరసమ్పుటే సుతాం వివర్ధయైనామితి భాషయన్ దదౌ॥౧౫॥
తతస్సమేత్యాఖిలదేశమానుషాస్సదారపుత్రాస్సమీక్ష్య తత్సుతామ్।
న విష్ణుచిత్తస్సుకృతీతు కేవలం వయఞ్చ సర్వే శుభయాఽనయాధి
కమ్॥౧౬॥ఇతిబ్రువాణాః పరిరభ్య తేమిథో జగుశ్చ కేచిన్ననృతుశ్చ కేచ
న।ననన్దురన్యేచ సుతోదయోత్సవం వితేనురేవం వివిధం కుతూహలా
త్ ॥ ౧౭ ॥ కటాహసమ్పూరితతైలసేచనైః కన (౧) న్నిశాచూర్ణసు
పూర్ణముష్టిభిః । విసారికర్పూరపరాగవృష్టిభిః పరస్పరం చక్రిరుదా
రముత్సవమ్ ॥ ౧౮ ॥ యథోచితం తానఖిలాన్ సమాగతాన్ సబాల
వృద్ధాన్ సమభావయద్ధనైః । దదాతి (౨) గా ఇత్యరవిన్దచక్షుషే చ
కారగోదేత్యభిదాం శుభేఽహని॥ ౧౯ ॥ స సవ్యపాణౌ దుహితుర్వి
లోకయన్ త్రిలోకనేతుర్మహిషీత్వసూచకమ్ । ధ్వజాతపత్రామ్బురు
హాదిలక్షణం ముదఙ్కురం ప్రాపదభఙ్గురం గురుః ॥ ౨౦ ॥ పదా
మ్బుజే పల్లవరాగపాటలే సమీక్ష్యమేనే దుహితుస్సులక్షణమ్ । స స
ర్వగీర్వాణకళత్రకున్తళప్రసూనపూజ్యాఙ్ఘ్రిరియం భవేదితి॥ ౨౧ ॥
సువర్ణపర్యఙ్కమసావుపేయుషీ చిరం రుదన్త్యన్యకథావిధాశ్రవాత్।
ఉదారదామోదరకేళికీర్తనాదదృశ్యత స్మేరముఖామ్బుజాముదా॥౨౨॥
గృహాఙ్గణే పాంసువిహారహారిణీ పదద్వయీ శిఞ్జితమఞ్జునూపురా ।
కరేణ పర్యాయనివేశచారుణా క్రమేణ గోదాఽకృత చా(౩)చఙ్క్ర
మమ్ ॥ ౨౩ ॥ ముఖావలమ్బానళకాన్ముహుర్ముహుస్సరోజలోభాద్భ్ర

౧హరిద్రాచూర్ణః. ౨గాః=వాచః. ౩పాదవిన్యాసమ్.

పురాణి నాగరాన్ । నివారయన్తీ కరపల్లవాఞ్చలాత్ప్రసూనపాం
సా విజహార సా గృహే ॥ ౨౪ ॥ లలాటదోలాయితరత్నభూషణా మ
నోజ్ఞమన్దస్మితమన్థరాననామ్ । రజోనులిప్తాముపగూహ్య తాం పితా శి
రస్యజిఘ్రచ్చిరమాననన్దచ ॥ ౨౫ ॥ విలోక్య బాలా* మణికుట్టిమే
ముఖం సరోజబుద్ధ్యా ప్రతిబిమ్బితం ముహుః । గృహీతుకామా ప్ర
సృతేన పాణినా చకార యత్నం చటులాయతేక్షణమ్ ॥ ౨౬ ॥ సమీ
క్ష్య ముగ్ధా మణిభిత్తిబిమ్బితాం స్వమూర్తిమన్యామవధార్య† దారికామ్।
సమాహ్వయన్తీ చలపాణినా తదా తయోపహూతేవ తదన్తికం య
యౌ ॥ ౨౭ ॥ ప్రగృహ్య ధాత్రీకరపల్లవాఙ్గులిం శనైస్సముత్థాయ ప
దాని కానిచిత్ ।గృహాఙ్గణే(౧)రిఙ్ఖణవన్తి సాఽకరోత్స్వకీయపిత్రోర్హృ
దయమేచ సమ్మదమ్ ॥ ౨౮ ॥ క్రమేణ ధాత్రీవచనానువర్తినీ జగా
ద తాతేతి చ మాతరిత్యపి । చకార బాలా కరతాళఘట్టనం ముకున్దగో
విన్దపదానువాదినీ ॥ ౨౯ ॥ పురాపరాధీత్యపమత్య వాయసం సు
పర్ణమాలోక్య సమాజుహావ సా । క్షపాకరం (౨) హృష్యమవేక్ష్య చ
క్రీడిక (౩) ప్రతిక్షపం సాహ్వయతిస్మ సాదరమ్ ॥ ౩౦ ॥ సమేత్య ర
థ్యాసు సఖీజనేన సా సశైలకాన్తారసముగ్రసఙ్కులమ్‡। విధాయ వి
శ్వం రజసా స్వమన్దిరం చిరేణ చిక్రీడ శిశుత్వభూషణా॥ ౩౧ ॥ విధాయ
నీలోత్పలచుల్లికాన్తరే సరోజపాత్రం మకరన్దవారిమత్। చకారసా
న్నం నవచమ్పకాగ్నినా విహారతో దాడిమబీజతణ్డులైః ॥ ౩౨ ॥ నిధాయ
నీలోత్పలచుల్లికాన్తరే ప్రవాళభాణ్డం(౪)హిమవారిపూరితమ్।సమిద్ధ
మాణిక్యకృశానునాఽపచత్సుపూర్యసాన్నం నవవజ్రతణ్డులైః॥ ౩౩ ॥
వధూవరౌ కృత్రిమపుత్రికాసు తౌ విభావ్య గోదా కిల రుక్మిణీం హరిమ్।
స్వయంవరోద్వాహవిధావమీరచద్రణేన సాకం బలభద్రచైద్య

*మణిమయనిబద్ధభూమౌ. †బాలికామ్. ‡౧ స్ఖలితాని. ౨ “చన్ద్ర
మా మనసో జాతః” ౩ ప్రతిదినమ్. ౪ పపన్నీర్.

యోః ॥ ౩౪ ॥ సమిద్ధసాస్ఫాటికవేదికాన్తరే ప్రవాళసన్థింపహరి
చన్దనైన్ధనైః । అకారయన్మౌక్తికలాజమోక్షతో వివాహలీలాం కృత
కాత్మపుత్రయోః ॥ ౩౫ ॥ చకారగోదామణికస్తుకోత్సవం సఖీజనై
స్సాకముదారవిభ్రమా।నివేశ్యశేశ్వత్పరివృత్యచాద్భితా పురశ్చపశ్చాద
భిగమ్యపార్శ్వయోః ॥ ౩౬ ॥ విహృత్యసా జానుయుగేన కన్దుకం ని
హత్య పర్యాయవిలోలపాణినా । సమూమ్ముసంసక్తవిలోలకున్తళా
క్రమేణచిక్రీడసఖీజనాన్వితా ॥ ౩౭ ॥ నిహత్యసా కన్దుకమన్తరా
న్తరా నియమ్య నీవీం రశనాఞ్చ (౧) కైశికమ్। నివేశయన్తీ విజహా
ర కౌశలాద్యథా పురం నూపురహారవల్లరీః ॥ ౩౮ ॥(౨)కుబేరదృ
కేళిషు తాంపరాజితాం సఖీజనేపృచ్ఛతి నామతత్పతేః । విలజ్జితా
సాశనకైస్స్వవల్లభం జగాదదేవం వటపత్రశాయినమ్ ॥౩౯॥ ద్విస
ప్తసఙ్ఖ్యైః పరిపూర్య మౌక్తికైస్సువర్ణగర్తాః పునరేకగర్తగాః।విని
క్షిపన్తీ ప్రతిగర్తమాదరాజ్జహారముక్తాశ్చతురశ్చతుః క్రమాత్ ॥౪౦॥
గుణత్రయాకారసువర్ణగోళకాః కరద్వయేనాప్యుపలాళ్య సాస్మ
ఖీ । శనైస్సముద్గాయ(౩)తదఙ్గనాఙ్గనా మురారిగాథా విజహారమో
హినీః ॥ ౪౧ ॥ స్రజంస్వపిత్రా నిహితాం సమర్పణాత్పురాహరే
స్సావినివేశ్యకున్తళే । విలోక్యవక్త్రం గృహమాపదర్పణే విముచ్య
తాం పూర్వపదేకరోత్పునః ॥ ౪౨ ॥ యథాతదీయాళకభుక్తపూ
ర్వయా స్రజాముదం ప్రాప మురారిరన్వహమ్ । తథానతస్యాజనక
ప్రదిష్టయా పురానవా(౪)మాల్యకృశోపనీతయా ॥౪౩॥ ఉపేత్యది
వోద్యపవనాన్తమన్వహం నవీనపుష్పాణ్యపచిత్యసాహరేః । విధాయ
మాలామదిశత్పితుఃకరేస్వకేశలేశప్రతిపన్నసౌరభామ్ ॥౪౪॥ఇతి
స్మసా శైశవమాయుతే క్షణాజ్జగామగోదానవయౌవనోదయమ్ ।పురా

౧ కేశసమూహః. ౨ కుబేరదృక్=గెచ్చికాళ్ల-య్(కవ్వల్) ౩ తదఙ్గనమ్= గోళకక్రీడాఙ్గభూతాః(గాథాః). ౪ మాలాకారేణ(కృష్ణావతారే).

రినేత్రానలదగ్ధమన్మథం పునస్సముజ్జీవయితుం మురారిణా ॥ ౪౫ ॥ త
దఙ్గదేశే కుచకోకవిభ్రమా నదీ నవా కాన్తిమయీ విపప్రథే । స్మరా
విలోలలోలవిలోచనోత్పలా క్రమేణ నారాయణసిన్ధుగామినీ ॥ ౪౬ ॥
తనోరయత్నోపనతం విభూషణం మహాస్త్రలాభస్సుకరో మనోభు
వః । ప్రమోదధారా మురవైరిచక్షుషోర్వపుష్యమస్యాః ప్రససార
యౌవనమ్ ॥ ౪౭ ॥ సవిభ్రమభ్రూలతమాయతేక్షణం పయోధరా
క్రాన్తవలగ్నవల్లరి । ఉదగ్రరోమాళి (౧)కరాళకున్తళం విదిద్యుతే
స్యా నవయవ్వనం వపుః ॥ ౪౮ ॥ గభీరనాభీసరసా లసద్భుజాలతేన
తుఙ్గస్తనకేళిభూభృతా । తదఙ్గకేనేక్షణభృఙ్గచారుణా బభూవ లీలోప
వనీమనోభువః ॥ ౪౯ ॥ అమోఘమస్యాయదపాఙ్గవీక్షణం స్మరేణ
బాణత్వమనాయి సాంప్రతమ్ । యది ప్రసూనం విశిఖీకరోత్యహో కు
తోస్యలోకే విజిగీషుతా కథా ॥ ౫౦ ॥ తపనధన్యాశ్చికురాస్సమాయ
తా మృగీదృశో మైరుపభుక్తముక్తయా । అతుష్యదీప్త్యా వ్యపదుపేన్దిరేక్షి
తః ప్రసూనదామ్నా పరమః ప్రమానపి ॥ ౫౧ ॥ సుధామయూఖేన
(౨)సుజాతమాననం వ్యధాయినూనం విధినానతభ్రువః । నచేదము
ష్మిన్ హరిణాఙ్కకృతే కథం విశృఙ్ఖలం జాగ్రతి పుష్పలాఞ్ఛనః ॥ ౫౨ ॥
శిరీషమాలాసుకుమారతాసఖీ భుజాలతాస్యాస్స్ఫురతిస్మ సుభ్రువః । య
యాపనీపద్యతనిర్విశేషతాం మురాన్తకశ్రైతుళసీస్రజా ॥ ౫౩ ॥ సు
లోచనాయాస్సుకుమారతాసరిద్విహారిచక్రవ్యవహారలమ్పటౌ ।
పయోధరావున్నతరోమవల్లికాప్రసూనగుచ్ఛప్రతిమావరాజతామ్ ॥
తదఙ్గయష్టిం మధుజిజ్జిగీషయా మనోభవశ్శ్వసపత్త్రికాం వ్యధా
త్ । (౩) వితానమాలేఖ్య వలగ్నమన్తరా గభీరనాభీనిభబిన్దుమాలి

---

౧ కరాళకున్తళమ్=నస్తుగల, వక్రం వా. ౨ సుజాతమ్=రమ్యమ్.
౩ పత్త్రికాయాం (అన్తరా) మధ్యే, (వలగ్నం) మధ్యమ్, (వితానం) తుచ్ఛ
మాలేఖ్య నాభీనిభబిన్దుమాలిఖత్.

ఖల్ ॥ ౫౫ ॥ పదద్వయం మత్తచకోరచక్షుషః ప్రభాపరాభూత
పయోజపల్లవమ్। కథం సహేతోరసి కైటభద్విషః కఠోరతాంకౌస్తుభ
రత్నసమ్భవామ్ ॥ ౫౬ ॥ దినేదినే వర్ధతసా పితుర్గృహే(౧)వివేక
బుద్ధ్యా సహవిష్ణుసక్తయా। కలేవకాన్త్యా హిమదీధితేర్నవా పటీరవ
ల్లీవచగన్ధసమ్పదా ॥ ౫౭ ॥ అథసమధిక(౨)స్ఫాయత్తారుణ్యసమ్పద
లఙ్క్రియాలఙ్కృతవపుషస్తస్యాశ్చిత్తం ప్రసక్తమజాయత। భగవతి
చిదానన్దైకనైపుణగిరాం హరౌ ప్రకృతిరుచిరే(౩)భావేప్రాయోల
గత్యా (౪) చలాత్మనామ్ ॥ ౫౮ ॥ ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే
నవమస్సర్గః ॥ * * * * * * * * * *

దశమసర్గప్రారమ్భః

శ్రీవిష్ణుచిత్తస్సమ్పూజ్య సౌరభోద్గామదామభిః। వటదామ
పశాయినం విష్ణుం వాసం నిజముపాగమత్ ॥ ౧ ॥ అథవ్యాపారమఖిలం ని
క్షిపన్తి మురద్విషి। గురుం న్యజిజ్ఞపద్గోదా శుశ్రూషుర్భగవద్గుణాన్ ॥ ౨ ॥
చరితాని జగత్త్రాణచతురాణి మురద్విషః। సకలాన్యపియుత్తాత జాని
షేత్వం విశేషతః ॥ ౩ ॥ అవన్యాం కతిధామాని హరేరర్చావతారిణః।
అపదానం త్వమే తేషామధునావక్తుమర్హసి ॥ ౪ ॥ ఇతి ప్రశ్రయశా
లిన్యా పుత్ర్యా విజ్ఞాపితః పితా। వైభవం వైష్ణవం వస్తుం(౫) వావదూకః
ప్రచక్రమే ॥ ౫ ॥ అష్టోత్తరశతం ధామ్నామస్త్యర్చారూపిణో
హరేః। భువియద్వైభవశ్రుత్యా పుంసాం ముక్తిః కరస్థితా ॥ ౬ ॥ వి
ష్ణుధామాపదానాని విష్ణుచిత్తే వివృణ్వతి। మధురాధీశకృష్ణస్య వృత్తే
నాజని విస్మితా ॥ ౭ ॥ తతస్సున్దరరాజస్య చరితం శృణ్వతీముదా। ఉ

౧ భగవద్వ్యతిరిక్తప్రాణిగ్రహవార్తాసహయా. ౨ వర్ధమానమ్.
౩ భావే=వస్తుని. ౪ చిత్తమిత్యనుషఙ్గనీయమ్. ౫ అతివక్తా.

దారపుత్రకాజుష్టా రామువాహ సుతనుస్తనుమ్ ॥ ౮ ॥ వైజయంతాద్రి
పతేర్విష్ణోః కథాకర్ణనకర్మణా । రమణీయముఖే తస్యా వికాసోభూద్వి
జృమ్భితః ॥ ౯ ॥ శ్రీమతో రఙ్గరాజస్య శృణ్వతీ మహిమోదయమ్ ।
అధత్తామన్దమానన్దమరవిన్దదళేక్షణా ॥ ౧౦ ॥ అస్పృష్టా రఙ్గరాజస్య
ప్రభావామృతపారణాత్ । ఇతి స్మేరముఖీ గోదా(౧)సవితాగమభాష
త ॥ ౧౧ ॥ చరిత్రాణి పవిత్రాణి సమస్తాని సవిస్తరమ్ ।(౨)క్రియాసమభి
హారేణ కీర్తితవ్యాని రఙ్గిణః ॥ ౧౨ ॥ ఇత్యుక్తవత్యాం గోదాయాం వి
ష్ణుచిత్తో వదన్ముదా । తాం దృశం భక్తిమాలోక్య తస్యాః శ్రీరఙ్గధామని ॥
శ్రూయతామాదితో వక్ష్యే త్వయాదత్తావధానయా । దయాకరస్య
చరితం దేవదేవస్య రఙ్గిణః ॥ ౧౪ ॥ తత్త్వాదృశేన తపసా సన్తుష్టః పరమే
ష్ఠినః । ఉదగాదుదరాత్సిన్ధోరురగేన్ద్ర శ్రియస్స్వయమ్ ॥ ౧౫ ॥ చ
తుర్వేదముఖోత్సృజ్య శృఙ్గశృఙ్గారిణా హరిః । రఙ్గసంజ్ఞవిమానేన సఙ్గ
తః ప్రణవాత్మనా ॥ ౧౬ ॥ సముత్థోపనిషత్కన్దం సముద్భూతం క్షీరసాగ
రాత్ । ప్రీతస్సమర్చయామాస సత్యలోకే సరోజభూః ॥ ౧౭ ॥ స
త్రమారభత బ్రహ్మా తత్ర తత్ప్రీతికారణమ్ । తదర్థమాయయుస్స
ర్వే సురాసుర నరర్షయః ॥ ౧౮ ॥ ఈశ్వరస్సూర్యవంశానామిక్ష్వా
కుర్మనునన్దనః । ఇష్టిం పైతామహీం ప్రాపదిద్ధానగుణవిక్రమః ॥ ౧౯ ॥
తత్ర సంసేవ్య రఙ్గేశం భగవన్తం పరాత్పరమ్ । ఇక్ష్వాకుస్తపసా కర్తు
మియేష కులదైవతమ్ ॥ ౨౦ ॥(౩)వితానే విరతే సమ్యగ్విరిఞ్చేన విసర్జితః ।
అయోధ్యాం రఙ్గనిలయం యయౌధ్యాయన్ధరాపతిః ॥ ౨౧ ॥ అవా
ప్తుకామస్తం దేవమరవిన్దాసనాదసౌ । తత్ప్రసాదఫలాకాఙ్క్షీ తపస్తేపే
సుదుశ్చరమ్ ॥ ౨౨ ॥ తతస్తపః ప్రభావేన తం లబ్ధ్వా కులదైవతమ్ ।
ఈశం రఙ్గపతిం సాక్షాదిక్ష్వాకుస్సమమోదత ॥ ౨౩ ॥ ఇక్ష్వాకుప్రము
ఖైర్భూపైరినవంశ్యైః పరః పుమాన్ । పఙ్క్తిస్యన్దనపర్యన్తైరయోధ్యా

---

౧ పితరమ్. ౨ పౌనఃపున్యం భృశార్థశ్చ క్రియాసమభిహారః. ౩ యజ్ఞే.

యామపూజ్యత ॥ ౨౪ ॥ రామేణస్వస్వరూపేణ రావణప్రాణహారి
ణా । విభీషణాయ యద్రఙ్గం ప్రాదాయిసహలజ్జయా ॥ ౨౫ ॥ సై
కతేసహ్యకన్యాయాశ్చన్ద్రపుష్కరిణీతటె । మధ్యేప్రతిష్ఠితేనఙ్గ
స్తం రక్షితానియమేషిణా ॥ ౨౬ ॥ నిర్వృత్తనియమేతస్మింస్తత్సముద్ధ
ర్తుమనాశ్చమె । విభక్త్వోత్సవనీయంవాగపరీరిణ్యాజ్ఞయాస్థిత ॥ ౨౭ ॥ మద్వి
మానాపతిస్వస్థాన్మావిధిదవిభీషణ । మన్నైషా సహ్యజామధ్యమహీ
హృద్యా మహీయసీ ॥ ౨౮ ॥ తపస్యాంసఫలీకర్తుమాద్రిమేధర్మవర్మ
ణః । నవతీర్థనివిష్టానామృషీణామపితాదృశీమ్ ॥ ౨౯ ॥ ఏతస్మిన్నలి
నాభోగె భోగె(౧)గన్ధవహోద్ధసః । సమీక్ష్యతాపకీంలజ్జాం శయెయం
యోగముద్రయా ॥ ౩౦ ॥ ఇతిప్రస్థాప్యతంలజ్జాం భక్త్యా ప్రహ్వాం
విభీషణమ్ । ప్రశాస్త్యద్యాపిరఙ్గేశో భువనానిచతుర్దశ ॥ ౩౧ ॥ చ
న్ద్రపుష్కరిణీతీరె చఞ్చత్పున్నాగభూషితే । రఙ్గధామ్నిసన్నిష్ణస్స
ప్తావరణభూషితె ॥ ౩౨ ॥ కన్యాంచోళేన్ద్రసింహస్యకమలాంభూవి
హారిణీమ్ । * ఉపయెమెసరఙ్గేన్దుర్నిచుళాపురవల్లరీమ్ ॥ ౩౩ ॥ తత్ప
రిగ్రహతఃప్రాప భగవాన్ రఙ్గనాయకః । జగద్విమోహనో నా
మ్నా(౨)సౌమ్యజామాతృనాథతామ్ ॥ ౩౪ ॥ అష్టోత్తరశతేధామ్నాం వి
ష్ణోరఙ్గం విశిష్యతె । గ్రహేషునవసుత్రేయాన్నళినీబాన్ధవో యథా ॥
న కేవలమముష్యాజ్ఞా నాకిభిశ్శిరసోహ్యతే । విహితాశ్చావతారాణాం
దేవానామపిమౌళిభిః ॥ ౩౬ ॥ సప్తాస్తరశతేవిష్ణుధామ్నాంరఙ్గపురె
శితుః । విహారోపవనాకారం విష్ణోర్ఋతసమున్నతః ॥ ౩౭ ॥ ముక్త
భోగ్యస్యకరుణా వరుణాలయచక్షుషః । రఙ్గిణోనాథనాథస్య మహీ
మావాగగోచరః ॥ ౩౮ ॥ ఇతిసానస్మశ్రుచ్ఛ్రిత్వా గోదారఙ్గేశవై
భవమ్ । పుష్యత్ప్రాగాఽభవత్తస్మిన్మాపిణీనారవిన్దినీ ॥ ౩౯ ॥ నాళీ
కనయనారఙ్గనాయకానుబుభూషయా । అన్యభావాన్జహాతిస్మ మన్య

౧ పవనాశనస్య. *ఉదవహత్. ౨ అఴకియమణవాళప్పెరుమాళ్.

మాసాంతమాశయే ॥ ౪౦ ॥ ధ్యాయన్తీ కేశవం సాయత్తన్మయాం జగదై
క్షత । సర్వం విష్ణుమయం విశ్వమితి వాసీత్ప్రథామధా ॥ ౪౧ ॥ సు
కుంసవినయాఽవాదీద్గోదా కౌతూహలాత్పునః । కులకన్యాః ప్రప
ద్యేరన్ కథం నాథమధోక్షజమ్* ॥ ౪౨ ॥ ఇత్యుక్తస్తనయా మాహ గు
రుర్గోప్యస్సురాతురాః । మార్గశీర్షవ్రతాచారాద్వల్లభం కృష్ణమా
ప్నువన్ ॥ ౪౩ ॥ త్వమప్యాచర తన్వఙ్గి మార్గశీర్షే మహద్వ్రతమ్ । ము
దితస్తేన భవతీం ముకున్దోఙ్గీకరిష్యతి ॥ ౪౪ ॥ ఇత్థం తాతేన సన్దిష్టా గో
దా గురువశంవదా । తద్వ్రతాచరణోపాయం తర్కయామాస మా
నసే ॥ ౪౫ ॥ గోపికాభావమాస్థాయ తద్వ్రతార్థప్రకాశకమ్ ।
(౧) ప్రబన్ధం ప్రాహ సా గేయం త్రింశద్గాథాభిరుజ్జ్వలమ్ ॥ ౪౬ ॥ కామే
న భూయసా భూయో గోదా చక్రే యథా శ్రుతమ్ । గాథాం ద్విగుణస
ప్తత్యా (౨) ప్రబన్ధం రసబన్ధురమ్ ॥ ౪౭ ॥ కన్యయా విష్ణుచిత్తస్యక
లితాభూత్కృతిద్వయీ । జన్యధ్వాఖేదనోదాయ జగదుజ్జీవనాయచ ॥
అమ్భోజనయనాయత్తా నాదనవాప్తమనోరథా । సజ్జేరఙ్గేశ్వరస్యాశు
బభూవోత్సుకమానసా ॥ ౪౯ ॥ కథం రఙ్గపతిశ్శ్రీమాన్ మామకీం
యౌవనశ్రియమ్ । దయాళురురరీకుర్యాత్పరిరమ్భాదికర్మభిః ॥ ౫౦ ॥
ఇతి చిన్తయమానా సా సుష్వాప కమలేక్షణా ॥ స్వప్నే తమేవ రఙ్గే
న్ద్రం యథావాఞ్ఛితమన్వభూత్ ॥ ౫౧ ॥ సా తద్దనుభవన్తీవ రమ
ణీరఙ్గనాయకమ్ । ప్రబుద్ధా సహసైవాసీద్విప్రయోగసమాకులా ॥
తదా త్వపనయన్నఙ్గం వ్యథయత్ విషమాయుధః । వివిధాశుగవిక్షేపవిహ్వ
లీకృతచేతనామ్ ॥ ౫౩ ॥ అరవిన్దస్పృశోఽకస్మాదకమ్పతవపుర్లతా । వి
షమాయుధకోదణ్డవిస్ఫారశ్రవణాదివ‡ ॥ ౫౪ ॥ ప్రబోధమేత్యయ
ద్గోదా నాపశ్యద్రఙ్గనాయకమ్ । తచ్చిత్తకుహరే తస్యా లగ్నో నూనమ

---

*అధఃకృతం అక్షజం, ఇన్ద్రియజజ్ఞానం, యేన. ౧తిరుప్పావై.
౨నాచ్చియార్ తిరుమొళి. ‡ధనుష్టఙ్కారః.

జాయత ॥ ౫౫ ॥ ఆహారే నవిహారే చ హారాదిపరికర్మసు । బభూవ విరహార్తాయాస్తస్యాః కేఽపి కౌతుకమ్ ॥ ౫౬ ॥ అమృతాంశుకరైర్మ్లానమసితాక్షీమబాధత । విధిత్సుస్తన్మఖస్తుశ్రీపిజితాస్తత్ప్రతిక్రియామ్ ॥ ౫౭ ॥ తతో గురుజనాద్భీతా వినేతుం విరహవ్యథామ్ । సాకమాళీజనైర్గోదా చమ్పకారామమాసదత్ ॥ ౫౮ ॥ సహాకన్దసుహమాకన్దం వికస్వరపికస్వనమ్ । కజ్జేళిజనకం కేళిమత్కృతాఽళిచమత్కృతిమ్ ॥ ౫౯ ॥ రసాలతాలహిన్తాలకృతమాలతమాలినమ్ । ఉదగ్రపూగపున్నాగ నాగకేసర కేసరమ్ ॥ ౬౦ ॥ ఆసాద్య చమ్పకారామమాళీపరిష్కృతా । అఖిద్యత భృశం సుభ్రూరసహ్యవిరహవ్యథా ॥ ౬౧ ॥ ప్రాప గోదా యదారామం వియోగజ్వరశాన్తయే । ప్రశమాయకృశానోస్తదభూ (౧) త్ప్రాజ్యాజ్యసేచనమ్ ॥ ౬౨ ॥ గోదాయా యద్వియోగాగ్నిర్దిదీపే గన్ధవాయునా । ఉదపాది తతో వాయోరుపర్బుధసహాయతా ॥ ౬౩ ॥ సామ్ప్రతం చన్దనారామః ప్రాప్తాయత్తద (౨) సామ్ప్రతమ్ । అపి జానానయా తన్వ్యా మన్మథం ప్రసవాయుధమ్ ॥ ౬౪ ॥ బాలా చమారవీరాస్త్రశాలామారామవాటికామ్ । కోలాహలం కోకిలానాం హాలాహలమమన్యత ॥ మన్దాదపి మరుత్పోతస్పన్దాత్సాఽపశలం వ్యథాం । మన్దారకలికా*శీధుస్యన్దాహరణతున్దిలాత్ ॥ ౬౬ ॥ కృశేన వపుషా తస్యాః కృతం విరహపాణ్డునా । ప్రతిపద్రజనీనాథ కలాకేళివిడమ్బనమ్ ॥ గోదాయా విష్ణువిశ్లేషవేదనానోదనైషిణీ । కస్యాపి భువి విప్రస్య కన్యాభావమవాపయా(3) ॥ ౬౭ ॥ ఇత్థముత్పశ్యమానాం తాం సాకృశాఙ్గీ నభాషత । అనుగ్రహాఖ్యా మురజిచ్ఛాసనగ్రాహిణీ సఖీ ॥ ౬౮ ॥ శృణోమి త్వామపి స్నేహాద్యది సత్యం నుభాషథాః । కిం న పృచ్ఛతి వృత్తాన్తం సమదుః

---

౧ ప్రభూతం ప్రచురం ప్రాజ్యమ్. ౨ అసామ్ప్రతం = అయుక్తమ్.
*శీధు = మధు. 3 (౬౭ = ౬౮ ఏకాన్వయమ్).

ఖసుఖో జనః ॥ ౨౦ ॥ చిన్తామనసిజాగర్తి సన్తాపఃకోఽపి‡వర్ష్మణి । త్వం తావత్కథయ స్వాభిరన్తా కస్తవ వర్తతే ॥ ౨౧ ॥ భవద్వపుషి లావణ్యశేషః కిం*కృశిమోదయః । తల్పే కిసలయానల్పే శేషే కిం వరవర్ణినీ ॥ ౨౨ ॥ మన్దోదయైర్గన్ధవాహైరిన్దోరపి కరోత్కరైః । (౧) కన్తోస్తవ కథం బాణసన్దోహైః కవ్పతే మనః ॥ ౨౩ ॥ సాకం సఖీజనైస్త్వం వఞ్చయిత్వా గురూనపి । ధన్యః కో వాయువాధ్యాస్తే తావకం రమయ(౨)న్మనః ॥ ౨౪ ॥ ఇతి సఖ్యానుగృహయా పృష్టా గోదా ప్రియాఽవదత్ । అన్యో నారాయణాన్నాస్తే ధన్యో రమయితా హృది ॥ ౨౫ ॥ చిత్తం తదీయమధునా సక్తం శ్రీపురుషోత్తమే । జానన్తీ మధురం గోదాం ప్రత్యవోచదనుగ్రహా ॥ ౨౬ ॥ సత్యమార్థమయా జ్ఞాయి గోదే కస్తే మనోహరః । ఆలిఖ్యాస్తే మయా పట్యాం హరయోర్చావతారిణః ॥ ౨౭ ॥ ఇత్యనుగృహయా సఖ్యా పటే సవ్యక్ప్రదర్శితే । ఆలోక్య గోదా రఙ్గేశం వ్రీళయాఽసీదవాఙ్ముఖీ ॥ ౨౮ ॥ మనోజ్ఞం రఙ్గధామానం మత్వా తచ్చిత్తహారిణమ్ । అపత్రపానతముఖీమాహ గోదామనుగ్రహా ॥ ౨౯ ॥ యది విశ్వసనీయాహం యద్యస్తే మయ్యనుగ్రహః । కథయస్వ యథావృత్తం గోప్తుం మామాళి నార్హసి ॥ ౩౦ ॥ భావబన్ధోఽస్తి చేత్ప్రోథస్తవ శ్రీరఙ్గధామని । అచిరాదేవ తం దేవమానేష్యామిత్యవదన్తికమ్ ॥ ౩౧ ॥ ఇతి కర్ణామృతం సఖ్యాశ్శ్రుత్వా వాక్యం సులోచనా । హారం మన్దస్మితవ్యాజాదర్పయన్తీవ సాఽవదత్ ॥ యత్త్రితుం హరివిరహవ్యథాఽఽకులాం మాం ప్రియస్త్వం ప్రియసఖి భూతలేఽవతీర్ణా । తజ్జానే మదభిమతార్థయోజనాయాం (౩) తజ్జాయాం తవ కరవర్తి జీవితం మే ॥ ౩౩ ॥ ప్రత్యుత్తుంకలయసి మామకీమవస్థాం జానీషే సఖి సమయోచితం పయశ్చ । రఙ్గేన్ద్రోఃకథయ యథావదిత్య(౪)స్పష్టం ప

---

‡వర్ష్మణి=శరీరే. *కృశత్వం. ౧కన్తుః=మన్మథః. ౨అధిశీఙిత్యాదినా [illegible]కర్మత్వమ్. ౩పురుషకారభూతాం లక్ష్మీమ్. ౪అస్పష్టం=దృఢం.

న్దిష్టాడచలదనుగ్రహోప్రణమ్య ॥ ౪౪ ॥ * * * * *

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే దశమస్సర్గః ॥

ఏకాదశసర్గప్రారమ్భః.

రఙ్గభూపతిరథైకదా రణద్భృఙ్గకోకిలకదమ్బసఙ్కులమ్। ప్రాప పుష్పసమయోత్సవోచితం బాహ్యకేళివనమధ్యమణ్డపమ్ ॥ ౧ ॥ తత్ర మధ్యదివసోచితాః క్రియాస్తాదృశీర (౧) సదృశీస్సమాప్య సః। రఙ్గభూపతిరుపహ్వరేఽవసత్ స్వాన్తరఙ్గపరిమేయకిఙ్కరః ॥ ౨ ॥ వాతపోతపరిధూత మాధవీచూతచమ్పకసమేరుమేదురమ్ । తత్ర కన్దళితపుష్పసాయకం పశ్యతిస్మ సవసన్తవైభవమ్ ॥ ౩ ॥ తత్ర సర్వసుమనోమనోహరం శోభమానవనమాలికాఞ్చితమ్ ।పఞ్చబాణజనకం జనార్దనస్స్వం యథాపరమబోధి(౨)మాధవమ్ ॥ ౪ ॥ మన్దమారుతరథాస్థితస్తదా మత్తకోకిలమనోజ్ఞకాహళః । మన్మథస్సహవసన్తమన్త్రిణా మాధవస్య పురతోఽవసన్ముదా ॥ ౫ ॥ చిన్తయన్నముపివఞ్చితాశయః పఞ్చభిశ్శఫరకేతుహేతిభిః । ఆస్త దుస్సహవియోగవేదనాక్లాన్తమూర్తిరరవిన్దలోచనః ॥ ౬ ॥ ప్రాప్య కేళివిపినం తిరోహితా కుత్రచి (౩) ద్వ్రతతిమన్దిరాన్తరే । విష్ణుచిత్తతనయాప్తదూతికా రఙ్గరాజసమయం వ్యలోకత ॥ ౭ ॥ సవ్యథం ప్రసవబాలపల్లవప్రస్తరోదరలుఠత్కళేబరమ్ ।రఙ్గనాయకమవేత్య తాదృశం మానసే కిమపి సా వ్యశఙ్కత ॥ ౮ ॥ విప్రయోగశిఖితాపవిహ్వలం పుష్పతల్పపతితం ముహుర్ముహుః । యాతి మర్దితతమాలపల్లవప్రౌఢిమస్య కిమిదం కృశం వపుః ॥ ౯ ॥ చిన్తయత్యమపిచిత్రమాడరాన్నిర్నిమేషనిభృతే చలోచనే । వక్త్రముత్పలకగన్ధ

౧ అసదృశస్సమాప్య (పా). ౨ వసన్తం శ్రియఃపతిఞ్చ. ౩ వ్రతతిర్లతా.

మజ్జకంస్విన్నమస్యపునరాత్తసాధ్వసమ్ ॥ ౧౦ ॥ అత్ర(౧)సాత్త్వికవికారచారుణావహానసేథృవమనైనరఙ్గిణా । కాచనప్రియతమానుభూయతేమామకీకిముసఖి పరాథవా ॥ ౧౧ ॥ అస్యభావమవగమ్యతత్త్వతస్తాదృశంప్రియసఖీవచస్తతః । తద్దశామపినివేదయేమిత్యాపసన్నధీమనుగ్రిహహరేః ॥ ౧౨ ॥ విష్ణుచిత్తతనయానియోగతో ధన్వినూతనపురాదిహాగతా । ఇత్యుదీర్యవినయేనరఙ్గిణఃప్రాణమచ్చరణయోరనుగ్రహా ॥ ౧౩ ॥ తన్నిశమ్యవచనంతదా హరిస్సుభ్రువశ్శ్రుతిపుటాద్భుతామృతమ్ । ఉత్థితఃకుసుమకేళిసంస్తరాదాస్తమన్దమహీపత్యపాశ్రయః ॥ ౧౪ ॥ అద్యదక్షిణవిలోచనాఞ్చలస్పన్దనంసఫలమిత్యనుస్మరన్ । తామవోచదథగోదయాసమంవిష్ణుచిత్తసుమతిస్సఖీకిము॥ భట్టనాథదుహితుస్త్వమన్తికాదాగతామమవిషణ్ణమాశయమ్ । నన్దయస్యనుపమాఙ్గిసామ్ప్రతం తాదృగాగమనకారణంవద ॥ ౧౫ ॥ రఙ్గిణైవమనురాగిణేరితా సాబభాణసహగోదయాసఖీ । దేవ తానకదయావిశేషతోవిష్ణుచిత్తసుమతిస్సమేధతే ॥ ౧౬ ॥ స్వాశ్రకోదరనివాసవాసితాం(౨)ప్రాభృతంప్రణతిభిస్సహ స్రజమ్ । ప్రాహిణోదథచ (3) సన్దిదేశ సామన్ముఖాత్ప్రియనిర్భరంవచః ॥ ౧౭ ॥ ఏకదానిశివిహారసంస్తరేయస్త్వయాఽక్రియతసఙ్గమోత్సవః । సాద్యనాల్పదివసైర్వ్యథామయోరఙ్గనాయకమయానుభూయతే ॥ ౧౯ ॥ త్వద్వియోగ(౪)జనితోగ్రవేదనా నోదనాయసహసాసఖీజనైః । కల్పితప్రసవతల్పశాయినీచమ్పకోపవనసీమ్నితామ్యతి ॥ ౨౦ ॥ యాసరోజనయనాశుచిస్మితావాసవేభపతిమస్తకస్తనీ । వల్లకీ స్వన మనోజ్ఞ భాషిణీఫుల్లపద్మరుచి

---

౧ పరగతసుఖదుఃఖాదిభావనయాభావితాన్తఃకరణత్వం- సత్త్వం,తతో భవాస్సాత్త్వికాః:—స్తమ్భప్రళయరోమాఞ్చాః స్వేదో వైవర్ణ్యవేపథు।అశ్రువైస్వర్యమిత్యష్టౌసాత్త్వికాఃపరికీర్తితాః ॥ ౨ప్రాభృతమ్=ఉపహారమ్. 3 సన్దిదేశ=వాచకరూపంన్యవేదయత్. ౪సమయోగ్ర(ప్రా).

(౧)ధూర్వహానదా ॥౨౧॥ యా ప్రసృత్వరవిశాలభాస్వరస్ఫా... పురసత్కృతస్మరా। సాన్ద్రయౌవనవిఘూదయో(౨)ల్లసత్కాన్తిసిన్ధు‡జలజాభకన్ధరా॥౨౨॥ యా స్మరస్యమహిమాబ్ధిచన్ద్రికా చక్షుషోరమృతవర్తికా నృణామ్। అఙ్గనానివహశిల్పకల్పనానైపుణీసఫలతా స్వయంభువః। సాద్యబాష్పసలిలావిలేక్షణా స్వాన్త†తాన్తివిగతస్మితాఙ్కురా। మన్మహోష్ణలఘువియోగపావకజ్వాలదగ్ధకుచహారమౌక్తికా ॥ ౨౪ ॥ (3)ఉత్కహంసరవగద్గదస్వరాదుశ్శకశ్వసితదూషితాననా। కామభూపతినిశాతసాయకస్తోమనిర్ఘృణనిఖాతవిగ్రహా ॥ ౨౫ ॥ విప్రయోగశిఖితాపశోషితోబున్నదామలమృణాళభూషణా। దేవ తావకపదామ్బుజేప్సయా ప్రాసవైః ప్రహారవాణమాయుధైః। ప్రాఞ్జలిః ప్రణయపూర్వయాగిరా యాచతే మమసఖీ మనోభువమ్ ॥ ౨౬ ॥ నాథ కౌసుమపరాగమణ్డలైః కేళిపేశ్మ విరచయ్య మే సఖీ। * తద్విలోపవిధమేభివాఞ్ఛతే త్వత్సమాగమముదారవిభ్రమా ॥ ౨౭ ॥ యాం పురాసమవలమ్బ్య భావనాం త్వామయుర్వ్రజమధురీణగోపికాః। తాం తదాకృతిమపి ప్రపద్య సా త్వత్పదాబ్జమధునా యుయుక్షతే ॥ ౨౯ ॥ తత్ర కున్దతరుశృఙ్గ సఙ్గతం త్వాం విభావ్య భగవన్ రస్త్రైః। అఞ్జలిం శిరసి సా నిబధ్నతీ యాచతే త్వదపనీతమంశుకమ్ ॥ ॥ 3౦ । తత్ర సా ప్రణయనా కథఞ్చన త్వత్సమాగమమహోత్సవోత్సుకా । మౌక్తికైన విరచయ్య మణ్డలం సఙ్గమాఖ్యశకునం నిరీక్షతే ॥ 3౧ ॥ వక్తి సా (౪)ప్రతివనప్రియాన్ప్రియస్యాగమార్థమిహ కూజతోద్య మే। సత్ఫలాన్యుపహరామ్యతో వనాదన్యథా యదివివాసయే యవః§ ॥ 3౨ ॥ అన్య

౧ధూర్వహామ్=ధురన్ధరమ్. ౨ఉల్లళత్ (పా). ‡జలజశ్శఙ్ఖః† తాన్తి=గ్లాని. 3ఉత్కః=కామాన్ధః. *లోకే, బాలికాః, వాలుకామయాలయం నిర్మాయ, ప్రియతమచరణేనతస్మిన్నాకులీకృతే ఆత్మానం వినోదయన్తీతి భావః. ౪ప్రియవన(పా)§మే ప్రియాగమార్థం కూజతో వనప్రియాన్ప్రతిఫలాన్యుపహరామి-అన్యథా, అతో వనాత్ వః నివాసయేయమితి వక్తి.

[illegible]యాంగోదయాంతవకరగ్రహక్రియాః । (౧)కౌతుక
గ్రథన లాజమోచన గ్రావపాదవినివేశనాదయః ॥ ౩౩ ॥ సై
ష్యహంసమధివాపికౌతుకాత్పాఞ్చజన్యమనసాతుపృచ్ఛతే*।పద్మగన్ధి
ఘనసారగన్ధివాస్వాముకిఞ్చ మహితం§ప్రియాననమ్ ॥౩౪ ॥ అమ్బువా
హానికురుష్వ ముష్బరేవీక్ష్య దేవ తవకాన్తిసున్దరమ్ ।హన్త సన్నిశోఽజాత
కౌతుకాస్వాం దశాం కథయితుం తవాగ్రితః ॥ ౩౫ ॥ రఙ్గికేళ్యుపవనే
షు వేఙ్కటారామభూధరముఖేషు ధామసు । మాం వియోగపరిదూ
నమానసాం న్యస్యతేత్యభిదధాతి సా సఖీః ॥ ౩౬ ॥ కమ్బునా నిజకరాగ్ర
వర్తినా రఙ్గరాడపరితృప్తమానసః । మామకఞ్చకర†కమ్బుమీహతేయ
ద్యుపైతు మమగోచరం దృశోః ॥ ౩౭ ॥ సాగరావృతధరాత్రివిష్టప
త్రాణశాసనకలాపరాయణః । అద్యరఙ్గధనికస్సమామకాత్కఙ్కణం
కథమపాహరత్కరాత్ ॥ ౩౮ ॥ వామనత్వమధిగమ్యరఙ్గరాట్
(౨)కంకణంబలికరాద్యదగ్రహీత్ ।(౩)అప్రభూతమితితద్విచిన్తయన్
యాచతేద్యమమపాణికఙ్కణమ్ ॥ ౩౯ ॥ రాఘవో జనకనన్దినీకృతే బ
ద్ధసిన్ధురభిహన్యరాక్షసాన్ । తామలబ్ధపునరీదృశఃకథంనాస్మర(౪)న్మ
ము సరఙ్గనాయకః ॥ ౪౦ ॥ మజ్జతీంప్రళయసాగరేభువంయస్సమేత్యచ
నికృష్ట(౫)దంష్ట్రితామ్।రక్షతిస్మసముదఞ్చ్యసోద్యమాంశోకసాగరగ
తాంనమన్యతే॥ ౪౧ ॥ ఉద్విపక్షశిశుపాలసన్నిధౌరుక్మిణీమపహరన్స్వ
రాబలాత్ । కామినీషుసఘృణోఽపిమాంకథంరఙ్గభూపతిరసావుపే
క్షతే ॥ ౪౨ ॥ దన్తిగౌతమవధూవిభీషణద్రౌపదీప్రభృతిదీనరక్షిణః। ర
ఙ్గనేతురమలంయశోమయాదీనయాద్యమలినీకరిష్యతే ॥ ౪౩॥ యత్వ
దీయవిరహే(౬)నజీవితుంశక్నుయాం కథమపీత్యుదీర్యచ।నాస్మరన్మమ

౧ప్రతిసరబన్ధనమ్. *హంసం,పాఞ్చజన్యశఙ్ఖంయాంపృచ్ఛతి. §రఙ్గరా
జాస్యమ్. †కమ్బుం=వలయం. ౨జలకణం. ౩అల్పం,అమ్మాయఞ్చ.
౪కర్మణిషష్ఠీ. ౫వరాహరూపం. ౬“నజీవేయంక్షణమపీ”తి(శ్రీ-రా)

చిరం సరఙ్గరాట్ తద్ద్విజిహ్వశయనీయ(౧)సంస్తరాత్ ॥ ౪౪ ॥ ఇ
త్యుదీర్య వచసాం నిబన్ధనం దేవ సాత్వదనురాగసూచకమ్ । రఙ్గరాజ
భవదఙ్ఘ్రిలిప్సయా కణ్ఠవర్తి నజహాతి జీవితమ్ ॥ ౪౫ ॥ తన్నిశమ్య వచనం
తయోదితం తద్దశాపరిణయభఙ్గిసూచకమ్ । ఖేదమోదవివశీకృతాశ
యః ప్రత్యువాచ భగవాననుగ్రహమ్ ॥ ౪౬ ॥ పఞ్చభిః ప్రసవసాయకై
స్సరో మాం త్వదాళిహృదయే న కేవలమ్ । అత్రచ ప్రహరతీతి యత్త్వత
స్త్వత్సఖీద్విగుణితైవ మే వ్యథా ॥ ౪౭ ॥ త్వత్సఖీమ్మనసి భావయన్నహం
భృఙ్గకీటవిధినా తదాకృతిః । ఆసముద్యనహి చేదసూనహం ధారయేయ
మబలాం వినాపి తామ్ ॥ ౪౮ ॥ కాపి గోపవనితా విచిన్త్య మాం ప్రాగ
సూనవృసృజదద్య తత్ఫలమ్ । త్వత్సఖీమ్మనసి భావయన్నహో తాదృశీమ
నుభవామ్యహం దశామ్ ॥ ౪౯ ॥ పశ్య బాలహరిణాక్షి యత్పురా మా
మకం ప్రకృతిమేచకం వపుః । తద్వియోగసమయే విపాణ్డరం యాతి*చన్ద్ర
కితపుష్కరద్యుతిమ్ ॥ ౫౦ ॥ తాదృశోపి మమ పఞ్చహేతయస్తన్వి
పఞ్చవిశిఖం మనోభువః । నోవిజేతుమశకన్యదస్య తత్తత్కటాక్షపర
మాణువైభవః ॥ ౫౧ ॥ చన్ద్రికాదిచకితం మనస్తనోర్మామకీనమము
ముక్షదప్యసూన్ । నాజహాసదయితాం కదాపి యజ్జీవితాదపి హి సాగరీ
యసీ ॥ ౫౨ ॥ దక్షిణానిల (౨)మనన్యజానలప్రౌఢిహేతుమపి మా
మకం వపుః । ఆలిలిఙ్గిషతి తత్కచస్ఫురన్మాలికాక్షరసుగన్ధభాగితి ॥ ౫౩ ॥
తన్వి తత్కచభరోజ్ఝితాస్ఫురత్కేసరాస్రగియమాతనోతి మే । ఉల్లస
త్పులకజాలతద్భుజావల్లరీ మృదునివేశ విభ్రమమ్ ॥ ౫౪ ॥ కౌముదీన
యనయోరసాయనం చేతసా నవసుధా చ వర్షణః । కారణం కిము
పి జీవితస్య మే మాలిదామ (౩)తముపాయనీకృతమ్ ॥ ౫౫ ॥ లిప్సవ
శ్రుతిసుధాభివర్షిణీం గేయభఙ్గిమచిరాత్పరాఙ్కుశాత్ । మూర్త్తయో
ధికురుకాపురం మమాయాన్తు సాష్టశతధామ(౪)ధూర్వహాః ॥ ౫౬ ॥

---

౧ పరిచయాత్. *అస్యా దేవ్యేతి శ్రీ-రా*జ్యోత్స్నావిశదనభః. ౨ కామా
గ్నిప్రదీపనమ్. ౩ తయా రాజోపహారతయా ప్రేషితమ్. ౪ నిర్వాహకాః.

చారుభాషిణిసరఃపురస్సరాతత్రభక్తపరిషద్గమిష్యతి । గోదయాత
వవయస్యయాసమం విష్ణుచిత్తవిబుధోపియాస్యతి ॥ ౫౭ ॥ మద్ధ
శాంతవసఖిదశామపి ప్రేక్ష్యతత్రిపరమార్థ వేదినీ । ఆవయోస్సపది
సంయుయుక్షయామన్త్రియెత్కిమపిభక్తమణ్డలీ ॥ ౫౮ ॥ భట్టనాథ
శరకోపపక్ష్మభూముఖ్యతద్గురుసమూహశాసనాత్ । ప్రస్తుతేఽధికురు
కంస్వయంవరె తత్కరగ్రహమహోభవిష్యతి ॥ ౫౯ ॥ ఇత్యుదీర్య
భగవాననుగ్రహం తన్మహేమృగమదాభిమోదినీమ్ । హల్లకస్రజ
మనుత్తమామదాదఙ్గులీయమపి నామముద్రితమ్ ॥ ౬౦ ॥ రఙ్గాధి
పస్యవచనంపరిగృహ్యాసాకంముద్రాఙ్గులీయనవహల్లకమాలికాభ్యామ్ ।
గత్వామ్బుదాళిరివగాంశుచికాలతప్తామాళింసమాశ్వసితుమారభతస్మ
ధార్తామ్ ॥ ౬౧ ॥ అథసపదిగృహీత్వానుగ్రహంయాస్సకాశాత్సహ
సకలముదన్తం (౨)లక్ష్మణారఙ్గనేతుః । సమయమపితదీయం పిఞ్ఛమా
ణాఽస్తగోదాదివసపరిబృఢస్యప్రాగ్ర్యమంపద్మినీవ ॥ ౬౨ ॥ * *
ఇతి దివ్యసూరిచరితె మహాకావ్యే, ఏకాదశస్సర్గః.

ద్వాదశసర్గప్రారమ్భః.

శ్రీవిష్ణుచిత్తవిబుధోమహితుస్సమీక్ష్యపఞ్చాయుధాభ్యుదయప
ల్లవితం వయశ్చ । భావఞ్చకన్దళితరాగభరంముకున్దేతస్మైపునర్భగవతె
తనయామదిత్సత్ ॥ ౧ ॥ సజ్యాయసాశఠజితానుమతస్తదగ్రేగోదా
కరగ్రహమహోత్సవమాతితంసుః । పాణ్డ్యేశ్వరేణసహవల్లభదేవనా
మ్నాశిష్యేణచస్వసుతయాకురుకాంప్రతస్థే ॥ ౨ ॥ తత్రాగ్రజస్యవకు
ళాభరణస్య సౌజ్ఞాప్రిసాకంన్నృపేణ సుతయాచముదాన్వనంసీత్ । అ
న్వగ్రహీత్తదనుతాంనయనాఞ్చలెనసాపిప్రభూతకరుణావరుణాలయె

౧భువం, గ్రీష్మకాలతప్తాం. ౨ముద్రియా.

న ॥ ౩ ॥ తత్ర ప్రభూతవకుళాభరణప్రణీతకర్ణామృతద్రవిడసూ
క్తినిబద్ధలిపూర్నా ॥ అర్చాకృతీనుపగతానపనిద్రవిష్ణోశ్శాఖాంతరాళ
నిలయాన్ సహరీనపశ్యత్ ॥ ౪ ॥ అర్చాకృతీనఖిలవిపన్నిషయాంశుకు
న్దాంస్తత్రాగతాన్ మహితరఙ్గధురీణముఖ్యాన్ । ఆయాన్తవైష్ణవత
సవిష్ణుపదేసుగాణాంబృన్దం విరిఞ్చపురుహూతపురస్సరాణామ్ ॥ ౫ ॥
కాసార, భూత, మహదాహ్వయ, భక్తిసార, భక్తాఙ్ఘ్రిరేణు, కుల
శేఖర, యోగివాహాన్ । ఆసాద్య తత్రకవినామథ రేణయుక్తానన్యో
న్యవన్దనమహోత్సవమన్వభూత్సః ॥ ౬ ॥ భక్తాస్సరఃప్రభృతయోపివ
రాజుకశస్య పాదారవిన్దయుగళే ప్రణిపత్య భక్త్యా । అశ్రౌషురస్య
చతురాంశ్చతురప్రబన్ధానశ్రావయన్ పునరముం చ నిజప్రబన్ధాన్ ॥ ౭ ॥
సాకం సరఃప్రముఖభక్తగణైశ్శఠారిర్గోదాకృతం కృతియుగం సరసం నిశ
మ్య । పీత్వానసన్దవిషమేషుసఖంవయోస్యాదీనాం దశాఞ్చ హృద
యం మురవైరిసక్తమ్ ॥ ౮ ॥ అర్చావతారహరిముఖ్యవరాయదాతుం
గోదాం స్వయంవరవిధానమహోత్సవేన । తత్సంవిధానకృతయే మధు
రంకవీన్ద్రం రాజ్ఞాదిశచ్ఛటరిపుస్స్పృహావల్లభేన ॥ ౯ ॥ ఆజ్ఞాపితౌ శఠజితా మ
ణిమండపం తౌ ప్రాలమ్బచామరవిచిత్రవితానరమ్యమ్ । సౌవర్ణసాష్టశ
తమాఞ్చ మహాఃప్రరోహనీరాజితాఖిలదిగన్తమమూవ్యధాతామ్ ॥ ౧౦
యత్రోత్సవోచితసమస్తపదార్థజాతం సమ్పాద్య తౌ సకలభూతలధా
మదైవైః । సాకం సమస్తనృపతీన్ హరిభక్తబృన్దైః పారాఙ్కుశం పుర
మనీనయతాం ఋషీంశ్చ ॥ ౧౧ ॥ భువ్యానకేనసురదున్దుభయః
ప్రణేదుర్వారాఙ్గనాభిరమరీపరిషన్ననర్త । గాన్ధైస్సమం నభసికిన్నర
గీతిరీ ప్రీతిస్సమాజని నృణాం చ తథాసురాణామ్ ॥ ౧౨ ॥ అర్చాకృతీ
న్మధురిపూనథరఙ్గముఖ్యాస్థఇచ్ఛాస్థితౌ మణిమరీచినిచోళితేషు । భక్త్యా
నివేశ్య పరయా సకలాంసపర్యాం తేషాం యథోచితముదారముభావ
కాష్టాన్ ॥ ౧౩ ॥ శ్రీవిష్ణుచిత్తతనయాలమకారితాభ్యాం వైవా

హిహైర్మణిమయాభరణప్రకాణ్డైః । వాసన్తికైవకుసుమైర్మధుమాధ
వాభ్యాంవ్యోమస్థలీవకిరతైర్విధుభాస్కరాభ్యామ్ ॥ ౧౪ ॥ అగ్రేశ్రి
తాపితృగణైశ్శరకోపముఖ్యైఃపశ్చాద్వృతా*చ *విమలాముఖమాతృవ
ర్గైః । సానుగ్రహాభిరఖిలాభిరాత్తపార్శ్వాగోదాస్వయంవరణమ
ణ్డపమాససాద ॥ ౧౫॥ మణ్డపాన్తరాళనిలయం మధువైరిబృన్దంగోదా
సఖిశ్శరరిపుఃప్రణిపత్యభక్తైః । తత్రావలమ్బ్యకరపల్లవమాత్మజాయా
స్తస్యైన్యవేదయదమూనవలోకయేతి ॥ ౧౬ ॥ వత్సేస్వయంవరవిధే
స్తవవత్సలత్వాద్దైవస్సమ్యదివ్యనగరాదపిముగ్ధసిద్ధాః । సాన్తఃపురౌస
సురసూరిమునీశ్వరాత్తాః ప్రత్యక్షితావిహపురఃపురుషాఃపురాణాః ॥౧౭॥
చౌళాగతాన్§దశగుణాంశ్చతుశ్చపాణ్డ్యాన్‡దష్టాదశాపి॥దశకేరళత
స్త్రిభిశ్చ ।మధ్యాత్†దుభాక్షద్వ్యధికవింశదపీహవిష్ణూంతోణ్డీరతశ్చ**
దశైకమిహోత్తరాత్తాః ॥ ౧౮ ॥ఏకంవృణీష్వ వరమేష్వితి తాన్ని
గద్యపూర్వం సమీరితసమస్తగుణాపదానాన్ । అస్యైప్రదర్శయయ
థాక్రమమమ్బుజాక్షానిత్యాదిదేశసశఠారిరనుగ్రహంతామ్ ॥౧౯॥
శ్రీవత్సకౌస్తుభమనోజ్ఞభుజాన్తరాళబాహాచతుష్టయవతోధృతశఙ్ఖ చ
క్రాన్ । శ్యామాన్నిశామ్యసమరూపజుషాన్మురారీన్నాబోధకేశవమభీ
ష్టతమం మృగాక్షీ ॥ ౨౦ ॥ నాదైపృథక్పృథగుదఞ్చతిమాధవానాం
నామాపదానబిరుదాఞ్చితకాహళీనామ్ । శ్రుత్వాతుతోషతరుణీయ
తి యాంతదైవజామాతృనాథబిరుదంశ్రవణామృతంసా ॥౨౧ ॥ ఆలో
కృతత్రహారయస్సర (౧) వైజయన్తీంతస్యావిలోచనరసాయనమఙ్గ
యష్టిమ్ । లోకత్రయీంబహుమతాతరమలాపతిత్వాద్గోదాపతిత్వ
మధికం బహుమేనిరేతే ॥ ౨౨ ॥ ఆస్విన్నవక్త్రమధికశ్వసితానుబన్ధ
మాపాణ్డుగణ్డమలసేక్షణమఙ్గమస్యాః । ఆలోక్యకుత్రచిదియం విని

*చామరగ్రాహిణీ.౧పతాకామ్.§౪౦.‡౧౮.॥౧౩.+౨. ౨౨.**౧౧

ముస్నచిత్తే త్యాశక్రమానసహృదయం హరిర్బృన్దమాసీత్ ॥ ౨౩ ॥ వ
క్షోలసద్విమలకౌస్తుభదర్పణాన్త(౧)స్ఫురజ్జాక్రాన్తతత్తులతాప్రతిబిమ్బ
లక్ష్మ్యాత్ । గోదాముఖైనవినియతంహృదయఙ్గమేతిగోవిన్దమణ్డల*మన
క్షుకమూచచక్షే ॥ ౨౪ ॥ గోదాంవిలోకితవతోహరిమణ్డలస్యప్రాముగ్ధ
భూపురథవిభ్రమచేష్టితాని । ఆలోకనేనసుతరామమృతాంశుమూ
ర్తేరమ్భోనిధేరితరఙ్గవిజృమ్భణాని ॥ ౨౫ ॥ తత్కణ్ఠనాళసుషుమాసు
హృదిత్యజస్రం కశ్చిత్కరేణసమమన్యతపాఞ్చజన్యమ్ । తన్నాభిమ
ణ్డల(౨)సనాభిరితీతరోపిపాణౌసకౌతుకమవేక్షతచక్రరాజమ్ ॥ ౨౬ ॥
అన్యోపినన్దకమవైక్షతసాభిలాషం తల్లోచనాఞ్చలవిలాసకలాసఖేతి ।
తద్భ్రూలతా(౩)వికసితప్రణయాతిమోదాచ్ఛార్ఙ్గంకరేణసమధావ
యత్తపరోపి ॥ ౨౭ ॥ మఞ్చాధిరోహణవిధౌచలితాని**శశ్వన్నిస్యర్య
థాపురమలఙ్కరణానికేచిత్ । కేచిత్కరైరధునుతాఞ్చలమమ్బరా
ణాం(౪)శమ్పాకదమ్బకవిడమ్బనలమ్పటానామ్ ॥ ౨౮ ॥ అన్యోన్య
లోకితతవక్త్రసరోజకాన్తింవక్షస్థకౌస్తుభవిలోకనకైతవేన । అన్యేస్వ
భక్తజనభాషణకేళిలక్ష్మ్యాదాతస్వతస్మరవశాద్ధసితాదిభావాన్ ॥ ౨౯ ॥
తత్రస్వయంవరణమణ్డపమఞ్చమార్గే రఙ్గేశసక్తహృదయా హరిబృన్ద
పూర్ణే । సా ఽఽరామసీమనివికస్వరవృక్షపఙ్క్తైప్రత్యగ్రజాతిసుమనః
ప్రవణేవభృఙ్గీ ॥ ౩౦ ॥ ఆజ్ఞాంసరఙ్గతజిదాదిగురుప్రజానామాదాయ
సప్రణయమాళిరనుగ్రహాఖ్యా । అస్యైక్రమాదఖిలధామనికేతనా
నామాఖ్యాతుమారభతవైభవమచ్యుతానామ్ ॥ ౩౧ ॥ పత్యౌసమస్తమ
రుతాంప్రథమం ప్రణమ్యరఙ్గేన్ద్రవేప్రియసఖీంపరిగృహ్యపశ్చాత్ । సా
తత్త్వదచ్యుతసమీపముపేత్య తేషాం వేషాపదానపురనామగుణానభాణీ
త్ ॥ ౩౨ ॥ పశ్యారఙ్గనయనే పురతశ్చకాస్తి శ్రీజన్మభూమి

---

*అస్పష్టాక్షరంయథాతథా. ౧సజ్జాక్రాన్త(పా). ౨సదృశః. ౩విల
సితం(పా)=విలాసః. **పునఃపునః. ౪విద్యుత్.

నిచుళాపురనాయకోఽయమ్ ॥ నీళారమాధరణయస్సహమాహృతా
త్మ్యానీళాళకాజహతి నాస్యకదాపిపార్శ్వమ్ ॥౩౩॥(౧)తఞ్జాపురీపరిబృ
ఢస్తటసక్తకాళధారాధరోఽయముదధేస్తనయాస్యవిద్యుత్ । తత్రైత్య
ఏవనృహరిర్నఖరాగ్రభిన్నతఞ్జాఖ్యదైత్యరుధిరారచితాఙ్గరాగః॥౩౪॥
శ్రీముష్ణనామనగరేమణిమౌక్తికాఖ్య కల్లోలినీపృథుతటారకితోపకణ్ఠే ।
ఆస్తే(౨) వరాహవపురత్రికటీతటోద్యచ్ఛఙ్ఖారికస్సుముఖ దణ్డకదైత్య
హన్తా ॥ ౩౫ ॥ అస్మిన్నిధేహి హరిణాక్షికటాక్షభృఙ్గీం (౩)ప్రేమా
లయాధిపతిరేషమనోజ్ఞవేషః।పాదాబ్ధిఘాతభయభీత భృగోస్తపస్యా
సాఫల్యమబ్ధిసుతయాభుజగేశయానః ॥ ౩౬ ॥ బాలే(౪)కదమ్బపుర
బన్ధురయంభుజఙ్గనిద్రాతియోన్నతికజుషోర్ద్రిహిమేన్దుమౌల్యోః ।వక్త్రాగ్ని
మాలిముఖరత్రితజాన్హవీభ్యాంశృణ్వన్ద్విజత్రితక వేరసుతార్భటీచ॥
వీక్షస్వసున్దరి పురో(౫)విశదాద్రినాథంయఃపుణ్డరీకనయనోనిజవల్లభా
యాః । ఆజ్ఞావిధేయమరవిన్దవిలోచనాయాశ్చక్రే జనౌఘ(౬) మ
ములంసముమాత్మనాచ ॥ ౩౮ ॥ (౭)శ్రీపక్షిభూతనగరీశముపాఙ్గయస్వ
యఃకాతరాక్షిదృఢకార్ముకరామనామా । ప్రాణేశ్వరీముపహృతాందశ
శకన్ధరేణప్రత్యాజహారవినిహత్య పునస్సమాజౌ ॥ ౩౯ ॥ బాలాక్షి
నిక్షిపపలాశవనాన్తరాళే(౮)శ్రీనామపూరధిపతౌభగవత్యపాఙ్గమ్।
యోఽపూపకుమ్భకుహరేకరమాకలయ్య శేతేశ్రియోఽధికుచకుమ్భయు
గం మనశ్చ ॥ ౪౦ ॥పశ్య(౯)దశాంరథిపతింపతిమిన్దిరాయాలోకం స
మస్తమభిరత్య॥మిమాననాథమ్ । ఏతేనసాకమధిపన్నగరాజతల్పం
త్వక్షేత్రసమప్యసిగృహేణకరాబ్జమస్య ॥౪౧॥తన్వఙ్గిపశ్య(౧౦)రథ

౧తఞ్జై మామణికోయిల్ నీలమేకర్. ౨ఞానప్పిరాన్.౩అన్బిల్.౪కరమ్బనూరుత్తమర్.౫తిరువెళ్ళరై పుణ్డరీకాక్షర్.౬అఖిలం(పా).౭పుళ్ళమ్బూదఙ్గుడి-వల్విల్లిరామన్. ౮తిరుప్పేర్ నకర్-అప్పక్కుడత్తాన్. ౯ఆదనూరాణ్డళక్కుమైయన్. ||మాతీతిమినానకి. ౧౦తేరళున్దూర్

మగ్నపురీధురీణం సౌగొంసహాయ ఇతి నామభృదాదిగోపః ।
(౧) శార్దూలపూఃపతిరపూర్వమహాబ్ధినామా గామ్భీర్యమస్య మనసాభువి వేదకో వా ॥ ౪౨ ॥ (౨) శ్రీసారఘూపురపతిం శిశునాయకాఖ్యమాలోకయైనమరవిన్దమనోజ్ఞపాణిమ్ । కృత్వా తపస్సుచిరమస్య విలోకనేన సహోత్థజాఽలభత జన్మసుఖాధికత్వమ్ ॥ ౪౩ ॥ నాథం దృశాసుముఖనన్దయ (౩) మూర్ధశజ్ఞనామ్నః పురస్య నవచన్ద్ర ఇతి ప్రతీతమ్ । సఖ్యాతమేణిగదితా వదనారవిన్దం హస్తారవిన్దమపి సాముకులీచకార ॥ ౪౪ ॥ ఆలోకయాదిమమత్ప్రసుధాభిధానం (౪) శ్రీకుమ్భఘోణనగరాధిపశార్ఙ్గపాణిమ్ । సామోదకోమలతాకుచకుమ్భఘోణం భోగం భుజఙ్గమపతేరపి యోఽధిశేతే ॥ ౪౫ ॥ ఏతేన సాకమరవిన్దవిలోచనే త్వం (౫) హేమాబ్జినీపరిసరోపవనే గమస్వ । ఇత్యాళిభాషితమభూదు ప్రియమేనతస్యాశ్చణ్డాంశురోచిరివ చన్ద్రరుచేశ్చకోర్యాః ॥ ౪౬ ॥ పశ్యాళి (౬) ఖణ్డినగరీపతిమేవ హృత్వా శాపం హరస్య హరశాపహరాభిధోభూత్ । యద్వాహవా యుగపదేవ రమాధరణ్యోః కుర్వన్తి గణ్డభువి కుఙ్కుమపత్రరేఖాః ॥ ఏషో (౭) న్మ్రరిఖపురబన్ధురగోవిభూషాం నారాయణఃకలితవాన్నదరాజపుత్రీమ్ । వైరోచనేర్మదమపాహృతరోమశాస్త్రావక్రాన్తస్త్రిపదవిక్రమలీలయా యః ॥ ౪౭ ॥ (౮) శ్రీశౌరిరాజమసితాక్షి విలోకయస్వ కృష్ణాభిధాననగరీకృతసన్నిధానమ్ । పద్మాపయోధరపటీరరసాఙ్కుమఙ్గం పుష్ణాతి చన్ద్రకిత (౯) పుష్కరకాన్తిమస్య ॥ ౪౮ ॥
(౧౦) కేదారమోదవరమాళి విలోకయస్వ యం వ్యాహరన్తి పరిరమ్భపు)

ఆమరువియప్పన్. ౧ శిఱుపులియూర్-అరుమాకడలముతు. ౨ తిరుచ్చేరైత్తామాణ్. ౩ తలైచ్చఙ్గమ్-నాణ్మది. ౪ తిరుక్కుడన్దై ఆరావముదాళ్వార్. ౫ పొన్ తామరైక్కుళమ్. ౬ తిరుకణ్డియూర్ - అరన్ శాపనీర్త్త పెరుమాళ్. ౭ తిరువిణ్ణకరప్పన్. ౮ తిరుక్కణ్ణపురమ్ శౌరిప్పెరుమాళ్. ౯ పుష్కరం=అమ్బరమ్. ౧౦ వయలాలిమణవాళన్.

రస్యనాథమ్ । అన్వర్థనామయదభూత్తపసాం ప్రభావాదాలిఙ్గితో యమితికన్యకయామ్బురాశేః ॥ ౨౦ ॥ (౧)శ్రీనాగపట్టణపతిం కమలాసహాయమూరీకురుష్వసఖిసున్దరనామధేయమ్ । లోలోర్మిహస్తధృతరత్నమిషాద్వరాయపుష్ణాతియౌతకముపాన్తగతోఽబ్ధిరస్మై ॥ ౨౧ ॥ పశ్యాళి(౨)గన్ధపురబన్ధుమయం విహారం తీరే కరోతిమణిమౌక్తిక దీర్ఘికాయాః। మేధావినో మునివరస్య చ పఙ్కజాయాః పూర్ణః పురాఽవిరభవత్తపసాంబలైర్యః ॥ ౨౨ ॥ (౩)నన్దీపురాఖ్యరపురీపతిరేష నాథః పద్మాకుచస్ఫురితకుఙ్కుమరఞ్జితాఙ్గః । అస్మిన్నధిహృదృశమిత్యవితాపి సఖ్యాసాపిత్స్యకేవలముపాగమదన్యమిష్టమ్ ॥ ౨౩ ॥ (౪)ఇన్ద్రీవరాక్షి విభురిన్ద్రపురేశ్వరోఽయంసచ్ఛీలవల్లభసుతశ్శిఖిభాగధేయమ్। ఏతంవృణీష్వకథితాపివయస్యయేత్థంసాతంముమోచమనసాహిరుచిస్స్వతన్త్రా॥ శ్రీచిత్రకూట పతిమిన్దిరయాసనాథం దేవాదిదేవ మవలోకయదీర్ఘనేత్రే । ఆనన్దతోనటతియం జలదం సశమ్భుమాశేఙ్య తిల్లవనసీమని (౫)నీలకణ్ఠః ॥ ౨౫ ॥(౬)శ్రీరామపుష్కరపురస్యధురీణమేనంవిష్ణుం విలోకయపురోనవనీతచోరమ్ ।ఏతచ్చ(౭)సజ్జనపురే కలితాధివాసం లోకాభిరక్షణముదూఢసమానురాగమ్॥ ౨౬ ॥ తన్వఙ్గి(౮)కృష్ణపురనాథముపాఙ్గయస్వయఃపార్థసారథిరితిప్రథితాభిధానః।ఏతచ్చ(౯)కృష్ణమహిషీపురభాగధేయం భక్తాసునాథమబలేపరతన్త్రిమగ్రే॥ ౨౭॥ శ్రీమాన్కపిస్థలధురన్ధరఏషదృష్టిమస్మిన్కురుష్వకరిరక్షకనామ్ని దేవే। నాథశ్చ(౧౦)రూప్యనగరస్యదృశావిచిత్రకోదణ్డరామమురరీకురుజానకీశమ్॥ ౨౮ ॥ (౧౧)శ్రీనాగనామని పురేదశవిష్ణుధామమపితేవసన్నారిర

---

౧ నాకైఅళ్కియార్. ౨ తిరునఱైయూర్‌నమ్బి. ౩ నన్దిపుర విణ్ణగరనాథన్ ౪ తిరువిన్దళూర్-మరువినియమైన్దన్. ౫ రుద్రోమయూరశ్చ. ౬ కాఴిచ్చిరామవిణ్ణకర్. ౭ కూడలూర్‌వైయఙ్గాత్త పెరుమాళ్. ౮ తిరుకణ్ణఙ్గుడి. ౯ తిరుకణ్ణమఙ్గై-పత్తరావి .౧౦ తిరువెళ్ళియఙ్గుడి. ౧౧ తిరునాఙ్గూర్.

సౌ(౧)మణిధామనాథః। భక్తైతరవ్రజమురాపపదాబ్జమేనం పాత్రీకురు
ప్రీణయలోలవిలోకనానామ్ ॥౫౯॥ (౨)పుష్పేషుపుఞ్జ (౩)పురుషో
త్తమ (౪)హేమధామ (౫)శ్రీసక్తసంసద (౬)నవాప్యసభగపురే
శాః। (౭)వైకుణ్ఠపుష్కరపురీ(౮)మణికూట(౯)పార్థపూ(౧౦)ర్దైవ
ధామ(౧౧)సితపుష్కరిణీపతీంశ్చ॥౬౦॥నాగాభిధాననగరాన్తికసన్నివి
ష్టాన్విష్ణూన్స్వలోకయపృథగ్విహితాభిధానాన్। ఇత్థంతయానిగదితా
నపిపాలలజ్ఞే తారాగణానదపితుపారరుచేఃకలేవ॥ యాన్తీసకామమభి
రఙ్గిణమన్తరాసామష్టస్వవిష్ణునివహాన్సమముం స్తదృష్ట్వా।హంసీవమా
నససరోభిముఖంచలన్తీమార్గస్థితాన్నదనదీహ్రదవారిపూరాన్ ॥౬౨॥
(౧౨)మఞ్జీరసిన్ధుముఖరో(౧౩)పవనాద్రివాసీసౌమ్యాయమేషమలయధ్వ
జభాగధేయమ్। సౌన్దర్యసారనిధినానిజవష్మణాక్ష్ణాస్సౌభాగ్యమావ
హతిసున్దరవల్లికాయాః ॥౬౩॥ ఏణాక్షి సున్దరమముష్యభుజం భజేతిస
ఖ్యైరితంతమవలోక్యకుతూహలేన। (౧౪)మన్దాత్మకన్దళవినమ్రముఖం
ప్రీణమ్యమన్దంయయావితరమప్ప (౧౫)సురాళకేశీ॥౬౪॥గోష్ఠీపురీ
పతిరయంరమయాసనాథో నాథః (౧౬)ఫణీన్ద్రమృమళాస్త్రగణాభి
ధానః । ఏషాపి(౧౭)సౌమ్యపురనాయకసత్యనాథశ్రీమానుభావపి
మృగాక్షికటాక్షయస్వ ॥ ౬౫ ॥ (౧౮)ఫుల్లాటవీపరిబృఢంపురుషం
వృణీష్వతల్లాదృశంసుముఖదివ్యధనుర్ధరాఖ్యమ్। గమ్భీరమేషజలధించ

౧మణిమాడక్కోయిల్. ౨తిరుత్తెత్తిఅమ్బలమ్. ౩వణ్పురుడో
త్తమమ్. ౪శెమ్బొణ్శెయ్కోయిల్. ౫తిరుత్తేవనార్తొకై. ౬అరి
మేయవిణ్ణగరమ్. ౭వైకున్దవిణ్ణకరమ్. ౮తిరుమణిక్కూడమ్. ౯పా
ర్త్తమ్బళ్ళి. ౧౦తిరుక్కావళమ్బాడి. ౧౧తిరువెళ్ళక్కుళమ్. ౧౨నూ
పురగఙ్గా(శిలమ్బారు). ౧౩తిరుమాలిరుఞ్జోలైమలైఅళకర్. ౧౪ల
జ్జాప్రసర. ౧౫కుటిలాళకా. ౧౬ఉరకమెల్లణైయాన్. ౧౭తిరుమె
య్యమ్. ౧౮తిరుప్పుల్లాణి.

రక్తైస్త్రీస్వర్ణగర్భాసనమపరమమధ్యాశయిష్టహృష్టః ॥ ౬౬ ॥ సోయం (౧) తుషారసరసీతిలకోస్యరూపం రామెవిలోచనరసాయనమాతనుష్వ।వీక్షస్వ (౨)మోహనపురీవిధుకాళమేఘుంపద్మాలయా (౩)తరళయాపరిరబ్ధమూర్తిమ్॥౬౭॥పాణ్డ్యాభిగుప్తమధురానగరాధినాథంతన్వజ్గి(౪)సజ్గమమనోజ్ఞపతిం వృణీష్వ ।యఃపద్మయాసహపితుస్తవగోచరస్సన్ తన్మజ్గళావహనుతిప్రసవాఞ్చితోభూత్ ॥ ౬౮ ॥ శ్రీధన్వినాతనపురాధిపతింవృణీష్వ(౫)వీథీసమగ్రగమసంపటధామనాథమ్।యోబాలకేళిముదితఃపితృదత్తమాల్యాదప్యాననన్దకబరోజ్ఝితదామభిస్తై ॥ ఆలోకయస్వకురుకాపురసార్వభౌమం (౬) పూర్ణస్థితాదిమపతింసరసీరుహాక్షి । యస్త్వత్పితృవ్యవకుళాభరణప్రణీతగాథాసుధాకబళకన్దళితప్రమోదః ॥౭౦॥ (౭)శ్రీతుల్యధన్విశుభ(౮)దక్షిణవాభిధాన(౯)వైకుణ్ఠ(౧౦)దక్షిణకుళన్దై(౧౧)వరాజ్గనానామ్॥ (౧౨)చిఞ్చాపురీ*వరగుణప్రమదా(౧౩)మనోజ్ఞకర్ణజపాహ్వయపురామధిపాఃపురోమీ(౧౪)రాజీవనేత్ర(౧౫)మకరాయతకర్ణపాశ(౧౬)చోరేన్ద్ర(౧౭)కైతవనటాహ్వయ(౧౮)దేవనాథాః।(౧౯)భూనాథ(౨౦)మాధవనివిష్ట(౨౧)మహానిధిశానె తాన్విలోకయ పృథకురుకాన్తికస్థాన్ ॥౭౨॥ వీక్షస్వ

౧తిరుత్తణ్గాల్. ౨తిరుమోహూర్. ౩తటితా. ౪కూడలఝకర్. ౫వీధియారవరువార్. ౬పాలిన్దునిన్ఱపిరాన్. ౭తిరుత్తొలైవిల్లిమజ్గలమ్. ౮తేన్దిరుప్పేరై. ౯శ్రీవైకుణ్ఠమ్. ౧౦తేన్కుళన్దై.(పెరుఙ్గుళమ్). ౧౧శిరీవరమజ్గై(తోతాద్రి). ౧౨తిరుప్పుళిజ్గుడి. *వరకుణమజ్గై. ౧౩తిరుక్కోళూర్. ౧౪అరవిన్దలోశనన్. ౧౫మకరనెడుఙ్గుళైకాదన్. ౧౬కళ్ళప్పిరాన్. ౧౭మాయక్కూత్తన్. ౧౮తేవపిరాన్ ౧౯కాశినివేన్దు. ౨౦విజయాసనన్. ౨౧వైత్తమానిధి.

(౧)వామనపురీవరమౌళి (౨) దీర్ఘమహాకృతిర్ద్విహీనసప్తతిపద్మితో
యః। సాకం(౩) క్షుధాసరసశైత్యసమర్పణేన పార్శ్వస్థభూతపతిశాప
మపాచకార॥ నాభీసరోజగృహమేధివిరిఞ్చభృఙ్గః శ్రీమానసన్తపురనా
యక పద్మనాభః। ఏకస్స్వగన్తశిశిరోనికరం ఫణీన్ద్రం కైలాసశైలమి
వకాళఘనోధిశేతే ॥ ౭౪ ॥ ఆలోక్య కేవలమనన్తశయం కటాక్షైర
మ్భోజకాన్తిపరిపన్థిభిరాయతాక్షీ ।అన్యత్ర సాఽజగమివన్నియతిః ప్రపి
జానాం ప్రారమ్భనత్వరిణతావపి చైకరూపా ॥ ౭౫ ॥ (౪)లక్ష్మీప్రకర్షపరి
చారపురే న్విరేర్ధదోర్మథ్య(౫)దక్షిణకురుత్తటలోకతాతౌ। (౬)శ్రీమూ
ర్తిధామఘటనగ్త్రక (౭) మాతఙ్గకుబ్జనాదిమ(౮) ధ్యరుణశైలపు
రాల్పగోపమ్ ॥ ౭౬ ॥ (౯)నారాయణం మహితనాపురసన్నివిష్టం
(౧౦)శ్రీవల్లవాళ్ పురచిరశ్రియమాణనాథమ్ ।(౧౧) శ్రీసారభృఙ్గ
పురపుఙ్గవకేశవఞ్చ(౧౨)నిద్రాణకేశవపతిఞ్చ పరుష్టిహేశమ్ ॥ ౭౭॥
(౧౩)విద్వ్రదదాఖ్యపురనాథ(౧౪)కటీసమాఖ్యస్థానేశతాత(౧౫)సరిద్వృ
ద్ధి*మదార్తిహేశాన్। ఆలోక్య కేరళపతీన్ పృథగిన్దిరేశా నేతాన్స్వృణో
ష్వవరమేకమహాత్మనీనమ్ ॥ ౭౮ ॥ ఆఖ్యాతయేత్యభిహితా ప్రణిపత్య
భక్త్యా తానన్యమఞ్చమభిగన్తుమనా బభూవ। భాగీరథీప్రతిపయోని
ధిమాప్రజన్తి దేశాన్వ్రతిత్యసుబహూనివదేశమన్యామ్ ॥ ౭౯ ॥ శ్రీద
వనాయకమపాఙ్గయుపఙ్కజాక్షీ॥ భ్రాజిష్ణు(౧౬)మైన్ద్రనగరార్చితపా

౧తిరుక్కురుఙ్గుడినమ్బి. ౨నీణ్డపొన్మేని. ౩సుధా(పా). ౪తిరువణ్పరిశా
రమ్-తిరువాళ్ మార్బన్. ౫తెన్ కాళ్కరైయప్పన్. ౬తిరుమూ
ళిక్కళమ్-కొడకూత్తర్. ౭తిరుప్పులియూర్. ౮తిరుచ్చెఙ్గున్నూర్
శిత్తాయర్. ౯తిరునావాయ్నారణనమ్బి. ౧౦తిరువల్లవాళ్ ఉత్తైయు
జోన్నార్. ౧౧తిరువణ్వణ్డూర్. ౧౨వాట్టార్త్రెమ్బెరుమాన్. ౧౩విత్తు
వకోట్టమ్మాన్. ౧౪తిరుక్కడిత్తానత్తప్పన్. ౧౫తిరువాఱన్విళై.
*గజార్తి. ‖ప్రకాశమానమ్. ౧౬తిరువయిన్దిరపురమ్.

రిజాతమ్ । యః కౌస్తుభం మణిమనీనయదిన్దిరాయా దోర్మధ్యమణ్డనజు
షో మణికస్తుకత్వమ్ ॥ ౮౦ ॥ తన్వఙ్గి(౧)గోపపురభూషణమేవ దృ
ష్ట్వారాతిక్ష్మామావహతి దక్షిణశఙ్ఖధారీ । యేన త్రివిక్రమవతా ద్యుభువ
ప్పితృవ్యభక్తత్రయార్థమధిదేహళి సవ్యభావే ॥ ౮౧ ॥ భూమ్యైక
మఙ్ఘ్రికమలం పరిషస్వజేఽస్య ద్యావాపరం కరతతిః పునరష్టదిగ్భిః ।
త్వఙ్ఘ్యాచనతాఙ్గివపురస్య పరిష్వజస్వ సఞ్జాతభూరిపులకప్రకరాభిరా
మమ్ ॥ ౮౨ ॥ కాఞ్చీపురీపరిబృఢం కిల యస్య దృష్ట్వా వ్యావామాక్షికఞ్చ
నఘునం వరదాభిధానమ్ । ఆవిష్కరోతి విధిలోచనచాతకానామానన్ద
భారమధిహస్తిమహీధరం యః ॥ ౮౩ ॥ అద్యాప్యయం (౨) కరిగిరేః
పతిరాజ్ఞికీభిరాభాభిరమ్బుదకదమ్బవిడమ్బినీభిః । ఆభాతి వైధసమ
హే హయమేధయాగాదావిష్క్రియాసమయసఙ్గతధూమ్యయేవ ॥
(౩) చూడామణేస్సుమనసాం సుముఖి త్వమస్య పాణింగ్రహేణ యది చే
త్ప్రీణయస్త్వవస్యాత్ । ఇత్యాదరాదభిహితాపి తముజ్ఝసౌ సా భావో
నభీష్టవిషయాదితరాభిలాషీ ॥ ౮౪ ॥ అత్రైవ సున్దరి*యథోక్తవిధా
యినాథోయస్త్వత్పితృవ్యవిదుషా వచసాన్వయాసీత్ । ఆదాయ భో
గిశయనం పునరాప్య నిద్రామన్వర్థమస్య తదభూదభిధానమేతత్ ॥ ౮౫ ॥
పాణిం గృహీష్యసి యది త్వమముష్య సాపి సన్తోషయిష్యతి యథోక్త
విధానతస్త్వామ్ । ఇత్థం సఖీనిగదితాపి నసాన్వమంస్త (౪) పీయూ
షభాసి రమతే కిము చక్రవాకీ ॥ ౮౬ ॥ పశ్యోపకాఞ్చి (౫) పరమేశ్వ
రపుష్కరేశ(౬)శ్రీపాటకేశ(౭)శిశిరోపవనాధినాథాన్ ।(౮)పాథోని
వాసపతి(౯)కామపురీధురీణ(౧౦)జ్యోత్స్నాఙ్కఖణ్డపతి(౧౧)వారిదధా

---

౧ తిరుక్కోవలూర్. ౨ పేరరుళాళర్. ౩ తేవప్పెరుమాళ్. * వెగ్కా-
శొన్నవణ్ణమ్ శెయ్ద పెరుమాళ్. ౪ చన్ద్రికిరణె. ౫ పరమేచ్చురవిణ్ణకర్.
౬ తిరుప్పాడకమ్. ౭ తిరుత్తణ్గావిళక్కొళి. ౮ నీరకమ్. ౯ వేళు
క్కైఆళరి. ౧౦ నిలాత్తిఙ్గళ్‌తుణ్డమ్. ౧౧ కారకమ్.

మనాథాః ॥ ౮౮ ॥ (౧)వస్థానభూధిపతి (౨) చోరప
తి (౩) పరికీర్తితగ్రామాలయాధిప (౪) సమస్త విస్తృత్వరేశాః ।
(౫) ఆద్యాష్టబాహు (౬) కమలాస్థితధామనాథ (౭) శ్రీపక్షికుణ్డప
తి (౮) తోయమహీధ్రనాథాః ॥ ౮౯ ॥ (౯) శ్రీమత్స్థలశయపతి*సా
గరమల్లనాథ (౧౦) శ్రీమద్ఘటీశ్వర (౧౧) లతాహ్రదనాయకాంశ్చ ।
ఏతే విచిత్రవిభవావివిధాభిధానాః కారుణ్యపూర్ణనయనాః కమ
లాసహాయాః ॥ ౯౦ ॥ ఏతాన్యదిప్రియతమానభివాఞ్ఛసిత్వం వ
త్సస్థలైస్సమమమీ కమలాధిరూఢైః । దివ్యర్వపూంషిసకలాన్యపిసు
ఖ్రీతుభ్యమిత్యాళివాచముగణయ్యగతాన్యపాఞ్ఛమ్ ॥ ౯౧ ॥ ఏహ్యన్ధ
వన్ధ్యబధిరాతురకుబ్జపఙ్గుమూకార్తిమోచనకలాకుశలో (౧౨) మురా
రిః।లోకావనాయవసుధావలయావతీర్ణవైకుణ్ఠశేషగిరిశృఙ్గసురేన్ద్రశా
ఖీ ॥ ౯౨ ॥ (౧౩)దోరస్త్రగాళగృహమేధిపయోధిపుత్ర్యాప్రియశ్శ్రీ
నివాస ఇతివిశ్రుతనామధేయః । రఙ్గేఫణీన్ద్రమణిమఞ్చశయం ముకు
న్దం శేషాద్రినాథముముమాహురభిన్నమార్యాః ॥ ౯౩ ॥ వర్ధిష్ణునిర్ఝ
రరవైవికస॥తుకుమారవాపీ సరోజ వనవాసితవాతసాతే। శ్రీవెఙ్క
టాద్రికటకే సుమనోభినన్ద్యైరన్తుంగృహాణకరమస్య విభోర్నతాఙ్గి ॥
రఙ్గేశయాంశమపి వెఙ్కటశైలనాథం సా రఙ్గిసక్త హృదయా ప్ర
యయా ప్రణమ్య । ప్రాయస్పతిఃకురసరకరయోరభేదె లోక
స్తృషాపిబతసమ్భృతమిత్యుసారమ్ ॥ ౯౪ ॥ వామాళకెనయనమ
త్రవిధేహిసాళగ్రామాచలేన్ద్రశిఖరాభరణేఽపవర్గః । పణ్యాంజనా

౧కార్వానత్తుళ్ళాయ్.౨కళ్ళ్వా.౩ఊరకమ్.౪పేరాదెన్నెఞ్జినుళ్ళాయ్!
౫అట్టభుయకరమ్. ౬తిరునిన్ఱవూర్నిత్తిలమ్. ౭తిరుప్పుళ్కుష్ఠి-పోరే
ఱ్ఱునాయర్.౮తిరునీర్మలై.౯తిరువిడవెన్దై. *తిరుక్కడల్మల్లై-తలైశ
యనత్తురైవార్. ౧౦కడిగై-తక్కాన్. ౧౧తిరువెవ్వుళ్-వీరరాఘవర్.
౧౨తిరువేఙ్గడముడైయాన్.౧౩అలర్మేల్మఙ్గై.॥స్వామిపుష్కరిణీ.

యనిరపాయమనసైనలక్ష్మీనారాయణౌనవిగథే వసుధా [౧] విపణ్యామ్॥
ఇన్దీవరాక్షిహృదయఙ్గమమిన్దిరాయా విష్ణుం విలోకయ వియత్పురి
శాయినాథమ్ । అలమ్బతెఝురవదఞ్జనశైలశోభాం ప్రాలమ్బదామక
మనీయమముష్యగాత్రమ్ ॥ ౯౭ ॥ వీక్షస్వ*నైమిశవనేవిహరన్త
మాద్యం విష్ణుంరమాహృదయపద్మవిహారిభృఙ్గమ్ । ధర్మంసనాతనముపా
దిశదాదిమోయసూనృతాననాద్వరతపస్విగణాయ యత్ర ॥ ౯౮ ॥
తస్యాఙ్గిజన్మతనయాతట (౨) ఖణ్డధామ్ని దృష్టింక్షిపాత్రి (౩) పురు
షోత్తమపుణ్యధామ్ని । నాథేసమస్తజగతాంనిరపాయభూమ్నినానా
చిరన్తనపచశ్శిఖరైకసీమ్ని ॥ ౯౯ ॥ ఇత్థంతయానిగదితాసుదృగన్య
భావా నాథేచరాచరజగతాం నదృశంరసార్ద్రామ్ । కింకోకిలాస్ఫుర
తిపల్లవితేరసాలేహృద్యోపిజిఘ్రతిముదాస్యతరుప్రవాళమ్ ॥ ౧౦౦ ॥
సాయంవిభుర్బదరికాశ్రమసన్నివిష్టోనారాయణో నరసఖస్తపసాం
నివాసః । సత్త్వాధరీకృతరజస్తమసామృషీణాం తత్త్వావబోధమనుసకృ
త్తనుతే శుభాఙ్గి ॥ ౧౦౧ ॥ దేవేతరాన్యజనదుర్గమదుస్సహోన్త [౪] ప
క్షాస్యపక్షచ్చరపర్వతనాయకోయమ్ । హన్తాహిరణ్యకశిపోరపహా
యకోపమానన్దసిన్ధురధితిష్ఠతి యోగముద్రామ్ ॥ ౧౦౨ ॥ నాళీకదీర్ఘ
నయనే నరసింహమూర్తిం (౫) శ్రీప్రీతిపూగపతిసుమం కలయస్వ
కాన్తమ్ । (౬) క్ష్వేళారవప్రసరణక్షుభితావరోధం నాకౌకసాం రి
పుమభిన్నఖాయుధైర్యైః ॥ ౧౦౩ ॥ రామం విలోకయపునస్తరళా
క్ష్యయోధ్యాధారేయకం దశరథార్ణవపూర్ణచన్ద్రమ్ । ఆగ్యాంవిదేహ
తనయామపహాయయస్య స్త్రైణంమనో [౭] బహుతృణంగణయాం
బభూవ ॥ ౧౦౪ ॥ పశ్యాద్భుతదివ్యమహిషీభిరవాప్తకేళిశ్రీమానుదీ

---

౧ విపణిః పణ్యవీథికా. *నైమిశారణ్యక్షేత్రే. ౨ కణ్డమున్నగడిన
కరె. ౩ వంశ్ పురుడోత్తమున్. ౪ శిఖ్రవేళ్ కునూ్న (అహోబలమ్). ౫ పిరు
తిమెమ్బెరుమాన్. ౬ సింహనాదః. ౭ తృణకల్పమ్.

చ్ఛన్మథురాపురవాసుదేవః । అఙ్గీకురుష్వ జితమాతులకంసమేనం భూ
యాదయం నవవధూపరిభోగహృష్టః ॥ ౧౦౫ ॥ శ్రీ (౧) ఘోషబన్ధు
మవలోకయ బాలకేళినిర్ధూతవత్సశకటార్జునపూతనాసుమ్ । *కస్యా
శ్చిదాత్మసుఖనుహాం హృదిచిన్తయన్త్యాః ప్రాణాన సాపహృత (౨) వ
ల్లవవల్లభాయాః ॥ ౧౦౬ ॥ శ్రీద్వారకాపురనివాసినివాసుదేవైకా
మం హృగాక్షి కలయస్వకటాక్షమస్మిన్ । స్వాన్తాని షోడశసహస్రవధూ
జనానాం క్రాన్తానియేన యుగపత్ స్మరకేళిభఙ్గ్యా ॥౧౦౭॥ పర్యఙ్కభోర
గపతిః ప్రథమస్సురాణాం కాన్తైఃపురస్స్ఫురతి తైక్కలశాబ్ధినాథః। శ్రీభూ
విలాసహసితాఙ్కురనిర్విశేషైః క్షీరోదవీచీపటలైరభిషిక్తమూర్తిః ॥
వైకుణ్ఠదివ్యనగరాధిపతిః పరోయం వ్యూహోవిభిన్నహరిబృన్దమితోఽజని
ష్ట । అబ్ధైరివోర్మికణబుద్బుదఫేనజాలం రఙ్గేశ్వరోయమపి మౌక్తికవ
ద్యదంశః ॥ ౧౦౯ ॥ తత్రాతిలఙ్ఘ్య సకలానరవిన్దనాభాం చిచ్ఛ్రీరఙ్గనా
యకమవాప ముదానురూపమ్ । ఉల్లఙ్ఘ్య ఫుల్లకుముదోత్పలహల్లకా
దీన్ హంసీవనవ్యమరవిన్దమరాళకేళీ ॥ ౧౧౦ ॥ సోయం పురస్సము
* సహ్యసుతాన్తరీపశ్రీరఙ్గధామపతిస్సామ్యవరాధిరాజః । తత్రాద్య
శాం పరిణతిస్తపసాం విధాతురిక్ష్వాకువంశధనమిష్టఫలప్రదాతా ॥౧౧౧॥
పారేసుధాకరసరః ప్రణవాత్మరఙ్గధామన్యనన్తఫణిభోగ (౩) ప
రార్ధ్యశుభ్రే । స్వాపం ప్రబోధమిళితం కలయఞ్సలీలం యోగేన
భోగవిభవానుభవం విధత్తే ॥ ౧౧౨ ॥ వైకుణ్ఠతః ప్రథమమావిరభూ
దవన్యాం యోర్చావతారమురవైరికదమ్బకేషు । తారాగణేషువిధురద్రి
షు (౪) రత్నసానూరత్నేషు కౌస్తుభ ఇవావహతే ప్రకాశమ్ ॥ ౧౧౩ ॥
కస్తూరికాకలితపుణ్డ్రముఖేన్దుచిహ్నం కల్హారదామకమనీయభుజాన్తరా
ళమ్ । కన్దర్పదర్పహరరూపముదారహాసం కాన్తోపయన్త్రియ కరా
ర్పణతస్త్వమేనమ్ ॥ ౧౧౪॥ యాసూక్తిదామభి[౫)రుపాంశుపురా

---

౧ అభీరపల్లీ. *చిన్తయన్తీ నామ గోపికా. ౨ వల్లవః=గోపః. §క్షీరా
బ్ధిః. ౩ శ్రేష్ఠః. ౪ మేరుః. ౫ ఉపాంశు(అవ్యయం)=రహసి.

ఽవృణీథాలావణ్యరూపగుణరాగవయోనురూపమ్। అగ్రేఽథునామురభిదామిహపుష్పదామ్నా *తాదృశమిన్దుముఖి రఙ్గపతిం వృణీష్వ॥ సానన్దబాష్పముకరన్దముదగ్రపక్ష్మకిఞ్జల్క-ముజ్జ్వలవిలోల‡కనీనికాళి। పూర్వం న్యధత్త నయనోత్పలదామ గోదా రఙ్గేశ్వరే స్వకరహల్లకదామ పశ్చాత్ ॥ ౧౧౬ ॥ గీర్వాణబృన్దకృతకల్పకపుష్పవృష్ట్యా సాకం సరఃపరిభృతిసన్మదబాష్పవృష్ట్యా। దృష్ట్వా చ కేశవగణస్య పవాఽన్తరఙ్గికన్త్రైతదీయకరహల్లక [౧] దామయష్టిః ॥ ౧౧౭ ॥ గోదార్పితాభినవహల్లకమాలయాఽస్య వక్షఃస్థలం విపులమున్నతరఙ్గభర్తుః। బాలాంశుమత్కిరణకన్దళ [౨] సమ్ప్రదాయాదూర్జస్వలస్య సుషమాం గగనాఙ్గణస్య ॥ ౧౧౮ ॥ తస్యాః పాణిగ్రహణవిధయే విష్ణుబృన్దాని వేధోముఖ్యా దేవాః కమలజముఖాంస్తాన్ పురస్కృత్య భక్తాః (3)। తార్క్ష్యారూఢం సహ తనయయా విష్ణుచిత్తస్య జగ్ముః శ్రీరఙ్గేశం శఠరిపుగృహం ప్రేప్సయా రాజమార్గమ్ ॥ ౧౧౯ ॥ ముక్తాచ్ఛత్రం ఫణిపతిగదాగన్ధవాహోఽమ్బునాథౌ శుద్ధాం వాలవ్యజనయుగళీముజ్జ్వలే తాలవృన్తే। చన్ద్రాదిత్యౌ హారశతమఖౌ [౪] తోత్రవేత్రే [౫] కళాచీం యక్షేశోఽపి ప్రథిత గరుడాధిష్ఠితే రఙ్గరాజే ॥ * * * * * * * *

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే ద్వాదశస్సర్గః.

---

*తాదృశం. ‡అక్షితారకా. ౧పుష్పమాలికాదణ్డః. ౨పరంపరాత్, విస్తీర్ణస్య. 3 వేధోముఖ్యాః విష్ణుబృన్దాని పురస్కృత్య; కమలజముఖాంస్తాన్ భక్తాః పురస్కృత్యేత్యన్వయః. ౪తోత్రం=కశా; స్తోత్రవేత్రేతి పాఠే మాగధకరధృతవేత్రద్వయమిత్యర్థః. ౫పేటీసమ్పుటమ్.

త్రయోదశసర్గప్రారమ్భః.

అథ ప్రతిద్వారవితర్దిభాగనివిష్టజామ్బూనదపూర్ణకుమ్భమ్ ।
పున్నాగపుష్పస్తబకాఞ్చితాభిర్మనోహరం వన్దనమాలికాభిః ॥ ౧ ॥
ప్రాసాదబద్ధోచ్ఛ్రితకేతుజాలం ప్రత్యగ్రపుష్పప్రకరావకీర్ణమ్ ।
నిస్సాణతూర్యానకశఙ్ఖభేరీ నిస్వాననీరన్ధ్రితసౌధభాగమ్ ॥ ౨ ॥
ప్రసిచ్యమానం హిమవారిపూరైః ప్రలమ్బముక్తాకలికానువిద్ధమ్ । నా
నామణిశ్రేణిమహాప్రరోహప్రదర్శితానేకమహేన్ద్రచాపమ్ ॥ ౩ ॥
రఙ్గాధిరాజే కురుకాపురస్య మనోజ్ఞమాసేదుషి రాజమార్గమ్ । త
దా తదాలోకనలోలుపానాం వామభ్రువాం కశ్చన విభ్రమోఽభూ
త్ ॥ ౪ ॥ తాటఙ్కశూన్యైకశ్రవణా ప్రయాన్తీ న్యస్తాఞ్జనైకేక్షణపఙ్కజై
కా । ఏకాఙ్ఘ్రిలాక్షీకృతపాదుకాభూదనఙ్గసీమాస్థితికారిణీవ ॥ ౫ ॥
ప్రాసాదవాతాయనమారురుక్షుః కాచిత్ప్రవిష్టం మణిభిత్తిభాగే ।
పర్యాకులా స్వప్రతిబిమ్బమేవ సమాలలమ్బే పరిచారబుద్ధ్యా ॥ ౬ ॥
అన్యా తదాలోకనపారవశ్యాదాత్మీయవక్త్రప్రతిబిమ్బభాజి । అగ్రా
ఙ్గులీసఙ్గతమాత్మదర్శే కస్తూరికాచిత్రకమాతతాన ॥ ౭ ॥ హస్తోద్ధృతా
లక్తకపఙ్కయాన్యా కయాపి సైరన్ధ్రికయా పురన్ధ్రీ । గృహీతపాదా
ప్రతిపాద్య తస్యై ప్రియాదశోకద్రుమ*దోహదం సా ॥ ౮ ॥ నితమ్బ
బిమ్బావగళద్దుకూలా నిర్ముక్తబన్ధాకులకేశపాశా । జగామ గోవి
న్దవరాయణాన్యా ముఖం వినాపి ప్రపదాత్మజాభామ్ ॥ ౯ ॥ అతన్వ
తీ‡ హంసకమంసభాగే కేయూరమఙ్ఘ్రౌ రశనాం చ కణ్ఠే । ముక్తాకలాపం
జఘనే చ కాచిద్విభూషణవ్యత్యయమాచచార ॥ ౧౦ ॥ విస్రస్తధమ్మి
ల్లభరాచ్చలన్త్యాః పుష్పావలిస్సంపతితా (౧) ధరాగ్రే । కస్యాశ్చిదా
సీత్సహసావరోహే పుష్పేషుణా ముక్తశరచ్ఛటేవ ॥ ౧౧ ॥ అస్మై వితీ
ర్యాళకదామ గోదా ప్రాపేదృశం భాగ్యమితీర్ష్యయేవ । సౌధాధి

---

* త్రికాలికపుష్పపల్లవాదిహేతుస్సంస్కారః. ‡ పాదకటకం. ౧ వరాఙ్గే (పా

రోహశ్లథకేశముక్తమాల్యచ్ఛలాత్తత్రాపి హరేఃపురోఽభాత్ ॥౧౨॥
కస్తూరికాపుణ్డ్రకశఙ్కితానాం సుజాతమన్దస్మితచన్ద్రికాణామ్ ।
ఛన్నోన్నవధూవక్త్రసుధాకరాణాంగణైరభూత్ప్రాగ్గవాక్షమార్గః॥౧౩॥
(౧) అహాసిషుస్స్వకమగారకృత్యైర్యరపత్రపాం రఙ్గవిలోకనోత్కాః ।
[౨] ఆచారలాజానకిరన్సమన్తాత్ సాకంమృగాక్ష్యః కరకఙ్కణేన ॥
రఙ్గేన్దుసన్దర్శననిమ్నమేషదృశో ననిశ్చేతుమలంబభూవుః । నరాస్సురా
స్స్వధవిమానభాజః పురాఙ్గనాస్తత్ర సురాఙ్గనాశ్చ ॥ ౧౪ ॥ తమేవగో
దాగురవశ్శఠారి*పురోగభక్తాః ఖలుభాగ్యవన్తః । యమాంత్రిలోకైకధు
రన్ధరోఽయం జామాతృతాం రఙ్గపతిర్జగామ ॥ ౧౫ ॥ గోదైవధన్యా
§కిలకన్యకాసు యామాదరాత్సమ్ప్రతిపర్యగృహ్ణాత్ । †ఉపేత్యరఙ్గేన్దు
రురోగృహిణ్యాం పద్మాలయాయాంప్రణయాతిరేకమ్ ॥ ౧౬ ॥ ల
క్ష్మ్యవతారేషు సురానతేషు శ్రీరఙ్గధారేయక ఏవధన్యః । యంపాణి
దామార్పణతోఽవరిష్ట గోదా సమక్షంసకలామరాణామ్ ॥ ౧౭ ॥స్వా
హేవవహ్నేర్గిరిజేవశమ్భోశ్ఛాయేవసూర్యస్యశచీవజిష్ణోః । రతిర్య
థాపఞ్చశరస్యగోదాశ్రీరఙ్గిణశ్శ్రీరివవల్లభాఽభూత్ ॥ ౧౮॥ ఏవంవి
ధాఃపౌరవిలాసినీనాం శృణ్వన్కథాశ్శ్రోత్రరసాయనాని । సమ్మాన
యంస్తాంశ్చకటాక్షపాతైశ్శఠారివేశ్మాన్తికమాససాద ॥ ౨౦ ॥ సౌధ
స్థితాభిఃప్రతిరఙ్గరాజం విముక్తమిన్దీవరలోచనాభిః । కదమ్బకంకౌ
సుమ కన్తుకానామపాకరోత్తార్క్ష్యగరుత్సమీరః ॥ ౨౧ ॥ తార్క్ష్యాధి
రూఢస్యహరే‡స్తదాత్వే పరాఙ్కుశాగ్రేసర భక్తలోకః । కర్పూర
నీరాజనమఙ్గళాదింభక్త్యా సపర్యావిధిమాచచార ॥ ౨౨ ॥ రఙ్గేన్ద్రరా
లమ్బ్యకరం హారస్య స్కన్ధాత్సుపర్ణస్య తదావతీర్ణః । ధాత్రాకృత
స్వస్త్యయనస్సభేజే శఠారిణాదర్శితవర్త్మసద్మ ॥ ౨౩ ॥ అనేకరమ్భా
క్రముకాభిరామమాబద్ధముక్తాఫలమఞ్జరీకమ్ । రఙ్గేన్దురారోపితర

౧జహసుః. ౨ఆచారార్థాన్లాజాన్. *పురస్సరః. §ఖల(పా). ‡తత్కాలే.

ష్ణదీపం వైవాహికం సఙ్గమాససాద ॥ ౨౪ ॥ ఆలమ్బముక్తాకళికా
ప్రభాభి (౧) రామ్రేడితక్షౌమవితానశోభామ్ । చతుష్కవేదిం శరజి
న్నినాయ సభద్రపీఠాం సహగోదయా తమ్ ॥ ౨౫ ॥ శుభే ముహూర్తే
సురమన్త్రిక్లృప్తే పుణ్యోదకప్రోక్షితచారుమూర్త్యోః । పితామహ
స్సాదరమాబబన్ధ తయో(౨)శ్శయే కౌతుకమాశయే చ ॥ ౨౬ ॥ సస
త్కృతః పద్మభవః పురోధాః కృశానుమాదాయ ఘృతేన హుత్వా ।
వధూవరౌ తస్య చ సన్నిధానే సంయోజయామాస (౩)సమానరాగౌ ॥
కరం గృహీత్వా సుదృశః కరేణ రఙ్గాధిపస్సాతిశయం రరాజ । స్పృష్ట్వా
యథా చణ్డకరః కరేణ సరోరుహిణ్యాశ్శతపత్రకోశమ్ ॥ ౨౮ ॥ రరా
జపాణిగ్రహణప్రసక్తే తయోః కరాత్స్వేదపయఃకణాళిః । అన్యోన్య
రాగవ్యతిహారక్లృప్తే ధారేవ వారాం మదనేన దత్తా ॥ ౨౯ ॥ కుతూ
హలాత్పూర్వముదఞ్చితాని పశ్చాత్త్రపాభారనికుఞ్చితాని । విరేజు
రావిష్కృతవిభ్రమాణి తయోస్తదాఽన్యోన్యవిలోకనాని ॥ ౩౦ ॥
జాయాపతీ హవ్యవహం జ్వలన్తం ప్రదక్షిణం తౌ బభతుశ్చరన్తౌ । ప్రాతః
ప్రబుద్ధం పరితోఽరవిన్దం కృతప్రచారావివ రాజహంసౌ ॥ ౩౧ ॥ ధా
త్ర్యా ప్రయుక్తా పరిణేతృపాణిస్థితేన గోదా కరసమ్పుటేన । అమన్దమ
న్దాక్షవివర్తితాక్షీ చకార సప్తార్చిషి లాజమోక్షమ్ ॥ ౩౨ ॥ శిఖావ
తో లాజవిమోక్షకాలే ధూమావలిః ప్రాజ్యహవిస్సుగన్ధిః । ముహూ
ర్తమాపద్యత కాతరాక్ష్యా ముఖారవిన్దే భ్రమరాళిశోభామ్ ॥ ౩౩ ॥ స
చోదితశ్శఙ్కరవాసవాభ్యామశ్మానమారోపయత స్మ తస్యాః । దోర్భి
శ్చతుర్భిశ్చరణం చికీర్షుః ప్రియస్వహృత్తౌ స్థిభసఙ్గయోగ్యమ్ ॥ ౩౪ ॥
ఇత్థం స గోదాం (౪) పరిణీయ రఙ్గీ స్తుతో హరబ్రహ్మముఖైరమర్త్యైః । య
థా విదేహేన తథా పయోధే రవాప్య లక్ష్మీం గురుతాం సమక్షమ్ ॥ ౩౫ ॥
సత్కృత్య మీశాజముఖాంశ్చ తాన్ శ్రీరఙ్గిసేనాపతిమాదిదేశ । గోవి

---

౧ ద్విగుణితమ్. ౨ కరే. ౩ సమానురాగౌ(పా). ౪ పరిణయ్య(పా).

న్దసఙ్ఘాన్తఘురంకవిఘ్న మహీపతిం వల్లభదేవపాణ్డ్యమ్ ॥ ౩౬ ॥ తన్మ
ఙ్గళాశాసనతత్పరేభ్యస్సరశ్మతారాతిపురస్సరేభ్యః । గోదాగురుభ్యో
దిశతిస్మ ముక్తిం శుల్కం తదా రఙ్గపతిః ప్రహృష్టః ॥ ౩౭ ॥ ప్రీతిర్యతస్సా
తృజనాయ రఙ్గీ సాకం తదాళీపరిచారికాభిః । గోదాసఖస్తత్రివరాన
భీష్టాన్ గాన్ధర్వపర్యఙ్కగతోఽశయిష్ట ॥ ౩౮ ॥ శ్రుత్యాన్తపద్దీశర
కోపముజ్ఝ్యప్రపన్నలోకః క్షణదావసానే । జగత్ప్రియోరక్షణజాగ
రూకం ప్రాబోధయద్రఙ్గపతిం స్తవేన ॥ ౩౯ ॥ ఏవస్వపాదాహతివి
హ్వలేష్టసరోజినీశోకవిమర్శరుష్టాత్ । ఉదేవ్యతత్రస్త ఇవోష్ణరశ్మే
స్స్రస్తాంశుకోఽస్తాచలమేతి చన్ద్రః ॥ ౪౦ ॥ త్యక్తామ్బరస్స ఏష్టతమా
స్మచిహ్నౌ నిమీలితాఘూర్ణిత(౧) తారకాభః । కామీవ విస్రస్తకరో వి
భాతి సోమో(౨) పరాశాసుదృశోపభుక్తః ॥ ౪౧ ॥ దృష్ట్వాఽపరా
శాదయితానురక్తం కుముద్వతీ (౩) సత్వతిమీర్ష్యయేవ । ధత్తేము
ఖం సఙ్కుచితం సహేత కావాన్యనారీపిహృతం ప్రియస్య ॥ ౪౨ ॥
అగ్రేసరస్తస్య సహస్రభానో*రనూరు రేవాచ్ఛినదన్ధకారమ్ । ప్రాయే
ణ తేజస్విపురస్సరాణాం స్థాతుం పురః కః ప్రభవేదరాతిః ॥ ౪౩ ॥ వికస
స్వరాణాముదరేమ్బుజానాం విజృమ్భితా షట్పదగీతిభఙ్గిః । తనోతి త
న్మధ్యావిబుద్ధలక్ష్మీపదస్ఖలన్నూపురశిఞ్జితాఖ్యామ్ ॥ ౪౪ ॥ వికస్వపత్రై
రవసమ్పుటాన్తః పరిభ్రమన్తీం భ్రమరీం నిరీక్ష్య । కృతారవో మోచయ
తేద్విరేఫశ్చలత్పత్త్రాఞ్చలఘట్టనాభిః ॥ ౪౫ ॥ కుముద్వతీం సఙ్కుచి
తాం విహాయ మధువ్రతః కశ్చన మఞ్జునాదః । వికస్వరం ప్రేప్సతి పుణ్డరీ
కం సాపాయమేకోపి నలమ్బతే హి ॥ ౪౬ ॥ నిశాతరుణ్యాశ్శశినాన్వి
తాయా వ్యోమస్థలీతల్పవికీర్ణమర్కాః । నక్షత్రవేశీకుసుమం తమిస్రిక
స్తూరికాభిస్సహమార్ష్టి పాదైః ॥ ౪౭ ॥ ప్రత్యూషతో వాసవదిక్తరు

క్షనిశా. ౧ఖనీనికా, నక్షత్రఞ్చ. ౨పశ్చిమదిగఙ్గనా, అన్యాసక్తా స్త్రీ చ.
౩నక్షత్రేశశ్చ. *అనూరుః=అరుణః.

ణ్యాం జాతేసుజాతే దిననాథబిమ్బే । నిమీలితామ్భోరుహకోశ కా
రానికేతనాత్ షట్పదాః విముక్తాః ॥ ౪౮ ॥ బాలాంశుసామాతనపల్లవా
ఢ్యాం పున్రమేషు శైలేషు చ ధాతుశోభామ్ । అమ్రేడితాం వ్యఞ్జయతి స్మ సర
స్సు(౧) కాశ్మీరకాన్తిం కురుతేఞ్జనాసు ॥ ౪౯ ॥ బాలాతపాలోహిత
పద్మపర్ణపాథఃకణాన్బిన్దూన్బుద్ధ్వా । హంసీం స్పృశన్తిమపలోక్య
చఞ్చ్వా హంసో హసత్యమ్బుజకోశవర్తీ ॥ ౫౦ ॥(౨) భాస్వానవాప్య
ధమాద్రిశృఙ్గం ఘనన్తమోభిన్నసభూతప్రభాతమ్ । ప్రఫుల్లపు
ష్పాత్స్రవతే మరన్దో రఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్ ॥ ౫౧ ॥ ప్ర
సూనగన్ధీ నవమల్లికాయాః పూర్వోమరుద్వాతి హి నాథ పశ్య । విధూయ
హంసో బుబుధేబ్జశాయీ రఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్ ॥ ౫౨ ॥ ది
త్స్వరల్దీప్తిర్వితతోడుకాన్తిర్గగ్నాస్తరోచిర్హిమరుక్తమోస్తమ్ । ఆ
వాతి * పాళీసురభిస్సమీరో రఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్ ॥ ౫౩ ॥
ఉద్యానముద్యద్రుతపక్షిజాలం రాత్రిర్గతా (౩) వ్యుష్టమితోబ్ధిఘో
షః । మాలాకరో దేవగణోబ్జస్రైస్సేవీ రఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్॥
‖గోష్ఠేషు గోపాహితవేణునాదో మోహుస్సహాస్యా వృషహుంకృతి
శ్చ । వ్యాప్తాళిఝఙ్కారరవో దిశాసు రఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్ ॥
రఘేషు సూర్యా వృషభేషు రుద్రా గుహోషు యామే వసవో మరుద్భిః । స
మృత్తగీతిస్తు తయోజ్జగణే తే రఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్ ॥ ౫౬ ॥ అ
మీషు రాజ్ఞాం మునయో మరుద్భిరిన్ద్రో గజో ద్వారి నిపీడ్యమానమ్ । గ
న్ధర్వవిద్యాధరయక్షబృన్దం రఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్ ॥ ౫౭ ॥ ని
ధివ్రజో ద్యావాపృథివ్యాత్మదర్శా (౪) ద్వ్యర్ఘ్యాస్సురాస్తుమ్బురునారదాద్యాః।
ప్రాప్తా మునీన్ద్రాశ్చ రవిగ్రవీన్ద్రై రఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్ ॥౫౮॥

౧కుఙ్కుమకాన్తిమ్. ౨(౫౧—౬౧) అత్ర తిరుప్పళ్ళియెళుచ్చి గాథార్థోఽనుసంహితః. *పాళీ=క్రముకగుళుచ్ఛం. ౩వ్యుష్టం =ప్రభాతమ్. ‖గోష్ఠేషు. ౪అర్ఘ్యః=పూజాద్రవ్యమ్.

మృదఙ్గవీణాముఖవాద్యనాదై ర్గానంపురస్కైన్నరగారుడంతత్ । గ
న్ధర్వసిద్ధాదిగణస్సభార్థీ రఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయనిద్రామ్ ॥ ౫౯ ॥ ఫు
ల్లాబ్జసుప్రోద్గతభానుబిమ్బం స్నాతాఙ్గనాధూతకచార్ద్రచేలమ్ । ఉష
స్స్ఫుటంసహ్యసుతాపరీతరఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్ ॥ ౬౦ ॥ స
హాకృతిస్రక్తులసీభరోద్యత్ప్రసూనపేటీఘటితాంసభాగః । భక్తా
ఙ్ఘ్రిరేణుర్దశగాథయుక్త*మర్థం వితేనే ద్రమిడోక్తిమయ్యా ॥ ౬౧ ॥
ప్రబోధకంసూక్తికదమ్బమిత్థం భక్తైస్సతారాతిముఖైః ప్రణీతమ్ । ఆ
కర్ణ్య కర్ణామృతమమ్బుజాక్షః ప్రాబుద్ధ రఙ్గాధిపతిః ప్రభాతే ॥ ౬౨ ॥
తతస్సముత్థాయ విభాతయోగ్యాన్నిర్వర్త్య రఙ్గీ నియమానశేషాన్ ।
మురారిబృన్దారకసూరిభూపచయాన్నిజాఙ్ఘ్రిప్రపన్నాన్ దదర్శ ॥ ౬౩ ॥
అథాధిరుహ్యాధిపతింఖగానాం సగోదయా సాకముపాస్యమానః ॥ ము
కున్దబృన్దారకభక్తబృన్దైః ప్రతిష్ఠతే స్మ ప్రతిరఙ్గధామ ॥ ౬౪ ॥ యియా
సతిశ్రీమతిరఙ్గరాజే స్వానోపవాహ్యానధిరూఢవన్తః । గృహీతవాలవ్య
జనాదయస్తే సర్వేపికైఙ్కర్యపరాబభూవుః ॥ ౬౫ ॥ ధాతా మురా
శంహరయస్సుపర్ణాన్ హరోవృషంవజ్రధరః కరీన్ద్రమ్ । దేవావిమా
నానినృపాస్స్వవాహానారుహ్య భక్తైస్సతమన్వగచ్ఛన్ ॥ ౬౬ ॥ పతత్రి
వాతప్రసరావధూతపయోముచా పత్రిరథేశ్వరేణ । గచ్ఛంస్తదారఙ్గ
పతి (౧)స్సహేలం మోదేనగోదామితి వాచమూచే ॥ ౬౭ ॥ పశ్యా
గ్రతఃపర్వతపార్శ్వభాగం కాన్తైపటీరద్రుమబృన్దసాన్ద్రమ్ । యస్మిన్
మునీన్ద్రః కబళీకృతాబ్ధిః కరోతివాసం కలశీకుమారః ॥ ౬౮ ॥ తస్మి
త్సమాలోకయ తామ్రపర్ణీం పటీరముక్తాగరుచారుగాత్రీమ్ । యాంపా
వనీముద్రిరసావనైషీత్పత్యుస్సరిద్వదీనాం ప్రథమావరోధమ్ ॥ ౬౯ ॥ వే
గేనగోదేవినతాసుతస్య తీర్త్వాక్షణాద్వేగవతీప్రదేశాత్ । ‡ఆమోద
మేదస్విసుజాతవాతస్సారానుభూమీధరమాగతౌస్వః ॥ ౭౦ ॥ ఆలో

---

*మర్ఘ్యం(పా). ౧సహేలం=సలీలమ్. ‡పరిమళభరిత.

కయా రామగిరిం పురస్తాత్క్రీడాగిరిం సున్దరి పశ్యకేనమ్। యస్యాప్రా న్తసీమా హరతే ప్రియాణాం జనిశ్రీపుంసాం స్మరగేయాశ్రిముష్కా ॥ ౭౧॥ మ ఞ్జీరసిన్ధూర్మివిహారశీతమాధూతనానాసుమనస్సుగన్ధిమ్। ఆరామశై లస్యకురుతే పురస్తా*దుపాయనం మన్దరగన్ధవాహమ్ ॥ ౭౨॥ శాఖాగ్ర నిర్భిన్నశశాఙ్కబిమ్బ క్షరత్సుధాపూరభృతాలవాలా। అత్రావలీస్సా మవనస్పతీనాం ఫలం దదాతీతి కిమత్ర చిత్రమ్ ॥ ౭౩॥ అస్మిన్ననాల మ్బనభోవిహారమాతన్వతామర్కతురఙ్గమాణామ్। మఞ్జీరసిన్ధూర్మిమరు దఙ్కురోత్థైరహ్నికక్లైశ్శ్రాన్తిమపాకరోతి ॥ ౭౪॥ అత్రేయమాభా తి హరిన్మణీనా (౧) మభీశుమాలీ పరిజృమ్భమాణా। పతఙ్గరశ్మిప్రక రాభియోగాత్ త్రస్తా తమిస్రా శరణాగతేవ ॥ ౭౫॥ ఝురేణ పార్శ్వ ద్వయనిస్సృతేన బిమ్బేన మూర్ధ్ని స్ఫురతా సుధాంశోః। ఉత్క్షిప్తవాల వ్యజనాతపత్రో వ్యనక్త్యసౌ క్ష్మాశిఖరాధిపత్యమ్ ॥ ౭౬॥ (౨) ఉపత్య కాపాతవిస్తృత్వరాణాం కదమ్బకైర్నిర్ఝరగర్జితానామ్। ఆశాఙ్గ నానాం స్తనభూధరేషు హారావలీకాన్తిమసౌ విధత్తే ॥ ౭౭॥ మరన్ద పూరైస్సహ మాధవీనాం మఞ్జీరసిన్ధౌ ప్రవహన్తి కుల్యాః। మధు వ్రతానాం పటలేన సాకం కాదమ్బినీ చాత్ర కరోతి కేళిమ్ ॥ ౭౮॥ అ గణ్యమాలోకయ చోళపాణ్డ్యామధ్యస్థితం తన్వి మహద్గభీరమ్। యత్రాస తే భానుమదంశుపుఞ్జాద్విత్రాసముత్సృజ్య తమస్సమూహాః ॥ ౭౯॥ క లాపిచక్షుర్భృతకఞ్చుకీన్ద్రఫణామణిప్రోక్షితదీపికేషు। క్రీడాం వితన్వన్తి కిరాతయోషా గుహాగృహేష్వత్ర కుశేశయాక్షి ॥ ౮౦॥ చో ళేషు దృష్టిం సుతనో విధేహి కవేరకన్యాసలిలాప్లుతేషు। మన్దానిలా న్దోళితపూగపాళీనిష్యన్దిశీధూత్కరమర్దితేషు ॥ ౮౧॥ గోదే పురస్స హ్యపతిం నదీనాం మహానసం మన్మథమర్దనస్య। (౩) ఉత్పత్తిభూమి

---

*ఉపహారం. ౧ అభీశుః ప్రగ్రహే రశ్మౌ. ౨ ఉపత్యకా=అద్రేరాసన్న ప్రదేశః. ౩ గరళోత్పత్తిస్థానత్వాదితి భావః.

పత్యురపాంపుష్పానాం శయ్యాగృహం శాశ్వతమస్మదీయమ్ ॥ ౮౨ ॥ అ
యంధరణ్యాఽపి (౧) మన్త్రరీయమముంసమస్తాన్పరితశ్శ్రియన్తే।
అవిఘ్న ల్లంకిఞ్చననిర్జరాణాం*మాయుర్విలాకారణమప్యనేన॥౮౩॥
పారమ్భజమ్భారికరాధిరూఢనిశాతదమ్భోళినిపాతభీతాన్ । శైలా
ధిరాజాన్ శరణార్థినోఽయం వీచీభిరాకారయతీవహస్తైః ॥ ౮౪ ॥ సై
రావతోచ్చైశ్శ్రవసాచజిష్ణుం యోజీవనేనాపిచకాళమేఘమ్। సామేన
చైకం సుధయాంచదేవాన్ శ్రీకౌస్తుభాభ్యామపిమామతార్షీ్సత్ ॥౮౫॥
పరోపకారప్రతిపాదనేన స్పర్ధైతకస్సార్ధమనేన సాధ్వీ।కల్పద్రుమశ్చిన్తా
మణికామధేనుముఖ్యాశ్చయజ్జన్మజుషోవదాన్యాః ॥ ౮౬ ॥ పశ్యార్ణ
వా‡భ్యర్ణవనేచరన్తం బలాహృతాధ్వన్యధనాహితేన।పరాన్తకంభా
గవతార్హణేన ప్రసాదలిప్సుం మమపశ్యనేత్రే ॥ ౮౭ ॥ అద్యార్ధ్వ
గాలోకనజాగరూకానశ్వత్థవృక్షైపనివేశ్యయోధాన్ । అస్మైత్రకాన్తై
తదలాభఖిన్నో మద్భక్తపూజాపిరతేగసోఢా ॥ ౮౮ ॥ మనోరథంవై
ష్ణవభక్తతుష్టః ప్రపూర్యతన్వఙ్గి పరాన్తకస్య। సంయోజ్యతంత్వత్క
పిత్రన్యసర్గే తదీయకైఙ్కర్యసుఖం (౨) భజేయమ్ ॥ ౮౯ ॥ ఇత్యా
చిహ్నాంస్తార్క్ష్యగృహాయాధిరూఢో జామాతృవేషోచితభూషణశ్రీః । అతి
ష్ఠతాస్మైభగవాన్సభార్యః పురోహితేనాత్మభువానుయాతః ॥ ౯౦ ॥
(౩) నాసీరసేనాపతిపాల్యమాన నాగాననాగేశ్వరపారిషద్యైః । స్ఫు
తోపబర్హాప్రకరైఃపరీతః ఫణీశ్వరోద్భిన్నసితాతపత్రః ॥ ౯౧ ॥ యోస్తై
స్త్రదాధిష్ఠితపిప్పలాగ్రైః ప్రదర్శితం సౌమ్యవరంవిలోక్య । తుతోష
తద్విత్తమసౌజిహీర్షుర్యథా (౪) తిథేయోఽతిథిదర్శనేన ॥ ౯౨ ॥ ఉ
దాయుధైశ్చోరభటైఃపరీతః కుత్రాపిగుప్తైర్నిభృతంనిగూఢః। త్యజస్వ
జాకల్పమితిబ్రువాణో ముకున్దమాసన్నమసౌన్యరౌత్సీత్ ॥ ౯౩ ॥ అ

౧(సాగరస్య) అమ్బరమ్. *అమృతంచన్ద్రశ్చ. ‡సమీపేనికటాభ్యర్ణ.
౨భజేయమ్(పా).౩ సేనాముఖమ్.౪అతిథిసత్కారశీలః.

లోకస్యఘుష్యద్భిరుదానకేన విధూతఖడ్గేన విభుంనిరుద్ధమ్ ।క్రుద్ధైర్భశ
క్త్రైర్విగణాసురాణాం కోలాహలఃకోపితదాజిజృమ్భే ॥ ౯౪ ॥ అ
గ్రే సరస్సన్నితదాశయస్థో రక్షేశసేనాపతిరుజ్జిహానః । సురారిగ
ణేశానపి వేత్రశృఙ్గస్పన్దేననిష్పన్దదశాముపైషీత్ ॥ ౯౫ ॥ ప్రశాన్తబృ
న్దారకబృన్దవేగం నివృత్తగన్ధర్వకదమ్బగర్వమ్ । నిరుద్ధసిద్ధప్రకరాను
భావం విసృష్టవిద్యాధరవీరవాదమ్ ॥ ౯౬ ॥ అపాస్తవేధోరథపక్ష
పాతముపేతభూతేశవృషప్రణాదమ్ । అపోఢశక్రద్విపబృంహితంత
దాజ్ఞావశాద్వ్యోమతలంబభూవ ॥ ౯౭ ॥ మన్దాయితాడమ్బరపారి
పద్యం వాచంయమీభూతపర్యర్జునశాది । నిరాకృతోర్వీపతిదోర్వి
లాసం నిరస్త(౧)పతత్రీశపదప్రచారమ్ ॥ ౯౮ ॥ సముజ్ఝితాశేషశ
కున్తఘోషం నిశ్చేష్టసింహాదిసమస్తసత్త్వమ్ । నిర్గ్మారుతంనిశ్చలవృక్ష
మాసీచ్చిత్రస్థవద్భూతలమాజ్ఞయాస్య ॥ ౯౯ ॥ ఏవంవిభౌతస్థుషినిర్వి
కారే మహామ్బురాశావివనిస్తరఙ్గే । ఆకల్పపేటీరపహృత్యతూర్ణము
ద్గచ్ఛతస్యాభరణాన్యహార్షీత్ ॥ ౧౦౦ ॥హృత్వావిభూషాస్స్వయమాత
దఙ్గాన్ముద్రోర్మికాంనాశకదగ్రహీతుమ్ । తదాజిఘృక్షుర్దశనైర్విద
శ్యతత్ప్రాపదేవా*త్కలియాభిధానమ్॥ ౧౦౧ ॥ ఏవంహృత్వైరాభర
ణైస్తదఙ్గాదాపూరితామాత్మభటైస్సహాపి । పేటీంసముద్ధర్తుమసావ
శక్తోజగాదరోషాత్సపురోధసంతమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ మమాద్యకోవాయువ
యోరవాదీన్మఞ్జూషికోత్తమ్భనభఙ్గమన్త్రమ్ । ఇత్యూచివాంసంధృ
తఖడ్గమూచే విధిర్నమేకృత్యమిదం వరస్య ॥ ౧౦౩ ॥ శ్రుత్వావచస్త
స్యవరంజగాద మఞ్జూషికోత్తమ్భనహేతుమన్త్రమ్ । మమాధునా
బ్రూహినచేదనేన క్రుద్ధోహనిష్యామిమహాసినాత్వామ్ ॥ ౧౦౪ ॥ ఇ
త్యూచివాంసంతమువాచదేవః పేటీసముత్క్షేపకలాగ్ర్యమన్యమ్ । వ
క్ష్యామిమన్త్రంభవతస్తదర్థం స్నాత్వాత్వమాగచ్ఛసచాకృతోక్తమ్॥

౧పత్త్రం=వాహనం, పతత్త్రీశః=గరుత్మాన్. *కలిహా(పా).

అపారసంసారమహామ్బురాశిమజ్జజ్జనోత్తమ్భన (౧) లబ్ధవర్ణమ్ । అ
ష్టాక్షరంమన్త్రవరంవినామ్య శ్రీమానుపాదిక్షదథోక్షజోస్మై ॥౧౦౮॥
అస్యోపదేశేనతమస్యపాస్తే జ్ఞానోదయేతాదృశిజృమ్భితే஽స్మై । స్వం
రూపమష్టాక్షరమన్త్రవాచ్యం ప్రాదర్శయద్విశ్వమయం ముకున్దః ॥
తత్రైవబద్ధా (౨) సికమంసకూటే తార్క్ష్యస్యలక్ష్మ్యా సహగోదయాచ ।
పఞ్చాయుధాలఙ్కృతబాహుదణ్డం స్తుతంవిరిఞ్చాగ్రిసహైస్సురైశ్చ ॥
సమీక్ష్యబాష్పామ్బుభృతేక్షణస్యరోమాఞ్చసఞ్ఛన్నకళేబరస్య।ఆనన్దసి
న్ధుర్హృదయస్థితోஸ్య స్తవస్వరూపేణ బహిర్జిజృమ్భే ॥౧౦౯॥(౩)చతు
ర్యుతాశీత్యధికంసహస్రం గాథాయదీయాద్రిమిడోక్తిరూపాః । చ
క్రే (౩) బృహచ్ఛ్రీవచనాభిధానంసతాదృశంప్రాక్రమికం ప్రబన్ధమ్॥
స్వస్మైస్వరూపం సవిభూతి విష్ణురష్టాక్షరేణ ప్రకటీచకార । (౪) నీ
వ్యాసహద్రవ్యమివేదమర్థం సతత్ర పద్యై(౫)ర్దశభిర్బబన్ధ ॥౧౧౧॥
తత్రాయముత్కూల సుధాప్రవాహస్యాద్యైశ్శతస్యా నసహస్ర
పద్యైః । తుష్టావరఙ్గేశ్వరపార్శ్వభాజో నారాయణాన్సప్తశతాలమే
న్ద్రాన్ ॥ ౧౧౨ ॥ అసౌ చతుష్షష్ట్యధికేన విష్ణూన్ గాథాశతేనైవ ద
శావతారాన్ । తత్రావశిష్టైర్దశభిశ్చపద్యైః*సార్థంతదారఙ్గిణమేవ
మాహ ॥౧౧౩॥ సాశీవిషేగేహఇవోపవిష్టం(౬)సాంయాత్రికంమా
రుతభిన్ననావి।ద్రుమంసరిద్భిన్నతటే ద్విభాగలగ్నాగ్నికాష్ఠేచపిపీలి
కౌఘమ్ ॥ ౧౧౪ ॥ ఓఘస్యమధ్యేమహతస్స్రగాలముద్ధామతాపత్ర
యవీచిజాలే । మామద్యసంసారమహామ్బురాశౌమగ్నంవిభోపాలయ

౧లబ్ధవర్ణో విచక్షణః. ౨ఆసికా=ఆసనం, స్థితిరితియావత్. ౩ పెరియ
తిరుమొళి (౧౦౮౪). ౪నీవీ=ధనప్రసేవికా. ౫“వాడనేన్ వాడీ”తి.
*సార్ధం (పా). ౬పాతవణిజమ్.

పాలయేతి ॥ ౧౧౫॥ *బద్ధే†కురుద్వాణ్డకనామ్నిగాథాఃంశత్యాంపితే విదధేద్వితీయే । భవశ్రమధ్వంసితయా§మురారేస్తద్ధామసక్తాజనతేఽథధన్యా ॥ ౧౧౬॥ (౧) శ్రీసప్తభాగస్థితినామ్నిపద్యైశ్చత్రైతృతీయేఽకృతసప్రబన్ధే । పురాన్వభూవం మనసేతిబాహ్యైస్తైషాఙ్గలం శార్ఙ్గిణమిత్యవాపమ్ ॥ ౧౧౭ ॥ (౨) శ్రీమన్మహాస్వల్పదశాఖ్యబన్ధద్వయేచతుర్థేఽకృతపఞ్చమేచ । యోక్తుంపురాణం త్వరయాపుమాంసం భాగ్యామపాయాన్తరమిత్య||లపి॥ ౧౧౮॥ ‡శ్రీమన్నెడున్దాణ్డకనామ్నిగాథాత్రింశత్సమేతే చరమే ప్రబన్ధే । కారుణ్యసిన్ధోఃకమలాపతేస్స్వాభీష్టలాభక్రమమాచచష్ట॥ ౧౧౯ ॥నిశమ్య తేనాకలితాన్ ప్రపన్నైశ్శౌరిముఖైస్సహవట్ప్రబన్ధాన్ । సంయోజ్యభక్త్యైవపితం ప్రహృష్టోబభూవరఙ్గాభిముఖస్సరఙ్గీ ॥ ౧౨౦ ॥గత్వారఙ్గపురీంవ్యసర్జయదసౌరఙ్గేశ్వరో (౩) గోపురే ప్రత్యావృత్యగిరావృషాచలపతిం హస్తాదిభాద్రీశ్వరమ్ । లోలాపాఙ్గనిరీక్షణాదుపవనక్షోణీధరేశంశ్రీరఙ్గకమ్పేనాపిచ శార్ఙ్గపాణిమితరాన్ భ్రూసంజ్ఞయాచాచ్యుతాన్ ॥ ఆలోకేనాబ్జయోనిం గిరిమహాత్పతిం కేళిసల్లాపభఙ్గ్యా నిర్దేశేనాఙ్గులేశ్చత్రిదశపతిముఖాన్ దిక్పతీన్ సర్వదేవాన్ । విష్వక్సేనాననేసక్షితిపతితిలకాన్ వల్లభాదీన్ విసృజ్య శ్రీరఙ్గీ భక్తవర్గైస్సహహరిరగమ(౪)త్తారరూపం విమానమ్ ॥ * * * * * * * *

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే త్రయోదశస్సర్గః.

---

* ప్రబన్ధే. †తిరుకుఱున్దాణ్డకమ్. §కణ్డియూరరఙ్గమితిగాథార్థః. ౧తిరువెళ్ళుక్కూర్ నిఱుక్కై. ‡శ్రీమన్నెడున్దాణ్డకమ్. ౨పెరియతిరుమడల్, శిఱియతిరుమడల్. ||అలప్పిత్ (పా). ౩పురద్వారే. ౪ప్రణవాకారమ్.

చతుర్దశసర్గప్రారమ్భః.

అథ సైనికేన సకలేన వృతో వృషశైలనాయకసిషేవిషయా । ని
ర్యాయ రఙ్గపతినానుమతః ప్రతివేఙ్కటాద్రి పరకాలవిభుః ॥ ౧ ॥ స
పథివ్రజన్ దినమణేః కిరణైర్దినయావనం గతవతః కఠినైః । గ్లపితాం న్యవీవిశ
దవేక్ష్య చమూం తటసీమ్ని తాదృశి పయస్సరితః ॥ ౨ ॥ పిబతిస్మ వారి సర
సం తృషితా క్షుధితా బిసాన్యభినవాన్య (౧) చరత్ । దినమధ్యదారుణ
పతఙ్గకరగ్లపితా మమజ్జ చ జలేష్వ చమూః ॥ ౩ ॥ భగవాన్ విచిన్త్య పర
కాలవిభుం సహ సైనికేన మధుజిత్ క్షుధితమ్ । పథివృద్ధవైష్ణవమహీసు
రతామవలమ్బ్య పాణ్డవపురావిరభూత్ ॥ ౪ ॥ అవబద్ధమన్నమధిపా
ణి వహన్నరవిన్దబీజతులసీస్రగితః । విమలోర్ధ్వపుణ్డ్ర (౨) నిచితా
పఘనో జరసాకులో విహితమన్దగతిః ॥ ౫ ॥ స విలోక్య వృద్ధమవదత్ క్రమి
దం తవ పుస్తకం వసతి పాణితలే । తిథితారకాకరణయోగదినాన్యభిధ
త్స్వ సమ్ప్రతి వివిచ్య మమ ॥ ౬ ॥ అపి చ క్షుధాద్య సకలఞ్చ బలం పరి
బాధతే సహ మయా విబుధ । అవబద్ధమన్నమిదమర్పయతా భవతాస్మ
దార్తిమపనేతుమలమ్ ॥ ౭ ॥ ఇతి తేన తత్ర పథికః కథితస్తమవోచదిత్థ
మధునా ప్రభృతి । హరివారయోగకరణోడుతిథీరవధేహి నాత్ర విశ
యః క్రియతామ్ ॥ ౮ ॥ ఇదమన్నమప్య (౩) తిసృజామ్యసమం భవతే
బలాయ చ విభజ్య సమమ్ । ఇతి ముష్టిమాత్రమదదాన్ముదితః ప్రతిపూరు
షం ఘనకృపాజలధిః ॥ ౯ ॥ వవృధే తదన్నమరవిన్దదృశా ప్రతిపాదితం
రసవిధూతసుధమ్ । దధిముగ్ధమాక్షికగుడాజ్యసుధాబహుభక్ష్యభోజ్య
రసనీయయుతమ్ ॥ ౧౦ ॥ స పరాన్తకస్పృహబలేన తదా విగతక్షుధో ద్వి
జమువాచ పునః । కిమిహాగతోఽసి తవ కో విషయో వద నామధేయమపి కిం

౧ చరగతిభక్షణయోః. ౨ వ్యాప్తావయవః. ౩ దదామి.

భవతః ॥ ౧౧ ॥ ఇతితేనవైష్ణవవరోగదితోనిజగాద (౧) క్షిప్తవినతిం పురతః । ప్రథమానదన్తరుచిపూరమిషాత్ స్నపయన్నివైనమమృతామ్బునిధౌ ॥ ౧౨ ॥ సుమనోహరంకిముపికాఞ్చ్యభిదంపురమస్తితస్యకిలపశ్చిమతః । నివసామిధామ్నిసుమనామపునఃపరమష్టబాహునరసింహఇతి ॥ ౧౩ ॥ హరిరిత్యుదీర్యపురతోఽన్తరధాత్ సచవిస్మితస్వహృదయోఽకలయత్ । సబలాయవత్సలతయా ప్రదదౌ క్షుధితాయమహ్యామమృతాన్నమసౌ ॥ ౧౪ ॥ సమయాప్యపృచ్ఛికిలకస్త్వమితి ప్రతిభాషతేస్మనిజనామచమే । సభవేద్ధ్రువంనృహరిరష్టభుజోధృతపఞ్చహేతి (౨)ఫలకాబ్జశరః ॥ ౧౫ ॥ సహివామనస్సహియదుప్రవరస్సహిరాఘవస్సహివరాహవపుః।సహిమేఽధిదైవమితి తద్విషయాంనుతిమాతతాన (౩)దశపద్యమితామ్ ॥ ౧౬ ॥ చలితస్తతఃకతిపయైర్దివసైస్సదదర్శవేఙ్కటగిరిప్రవరమ్। కుహనాకిరాతపదతామరసద్వితయాఙ్గణక్రమపవిత్రతటమ్ ॥ ౧౭ ॥ (౪)గుహవాపికావికసదబ్జవనీమధుగన్ధతున్దిలమరుత్ప్రథుకమ్ । శఠకోపపుష్కరసుపర్వనదీముఖపుణ్యతీర్థలహరీముఖరమ్ ॥ ౧౮ ॥ వికసత్ప్రసూనమధుపానకలాముదితద్విరేఫరటితార్భటిభిః। ముఖరంప్రపన్నజన (౫) సన్నవిపత్పటలప్రయాణపటహధ్వనిభిః ॥ ౧౯ ॥ నటదేకనీలగళము (౬) త్సమిషాద్రజతాచలంపరిహసన్తమివ।సతతప్రవృత్తనటనారభటీపటునీలకణ్ఠనికురుమ్బతయా ॥ ౨౦ ॥ ససమేత్యపాదమురగేన్ద్రగిరేరవసత్త్రిరాత్రమురుభక్తితయా । నతమారురోహమనసాకలయన్ కమలానివాస చరణామ్బురుహమ్ ॥ ౨౧ ॥ పురతోస్యవత్సలతయాభగవానహిరాజశైలపతిరావిరభూత్ । అయమప్యభీష్టమధిగత్యతతస్తుతిమాతనోన్మధుభిదే మధురామ్ ॥ ౨౨ ॥ కటకాన్నిరేత్యఫణిరాజగిరేస్సకలంసిషేవ్యహరిధా

౧కృతప్రణామం. ౨ఖేటకః. ౩"తిరిపుర"మిత్యాది. ౪గుహావాపికా=స్వామిపుష్కరిణీ. ౫విశీర్ణవిపత్; సఙ్ఘః(పా). ౬ప్రస్రవణవారివ్యాజేన.

మపథి। సముపార్జితోర్జితధనస్సబలో భజతిస్మ రఙ్గనగరం పరజిత్ ॥ ౨౩॥
ప్రణిపత్య రఙ్గిపదపఙ్కజయోర్వ్యసునాని జేన దృఢభక్తిరభూత్ । స
మహానసావరణయుగ్మపురస్సరకృత్యవటఙ్కకరణప్రవణః ॥ ౨౪ ॥ సప
రాన్తకళికిలచతుర్థమహావరణాదినిర్మితికలావసరే । కమపివ్యలోకతతదస
ధ్వగుహాగతయోగినం దృఢసమాధివిధిమ్ ॥ ౨౫ ॥ తముపేత్య జాతవిన
యః పరగజిత్ స్తుతిభఙ్గిపూర్వకమపృచ్ఛదితి । అపనాన్యపి హరిధామ
కియతఙ్కతి* పుష్కరాణ్యపి పురాభవతా ౨౬ ॥ ఇతి తేన యోగితిల
కో గదితః పరకాలమాహ వినయావనతమ్ । హరిధామసాష్టశతమైక్షి
మయా భువి పుణ్యతీర్థతతిరప్యఖిలా ॥ ౨౭ ॥ సతమాహ నిర్గమనకారివ
చశ్శృణు పశ్చిమే హిమవతశ్శిఖరే । మహతీం గుహామధిగతో నృహరి
ర్వరదో న్యపేవి వితతాష్టభుజః ॥ ౨౮ ॥ కిమునన్యపేవి భవతా నృహరి
ర్నఖకోటిపాటితమహాదనుజః । ఇతి తద్వచశ్శ్రవణహృష్టమనాస్తము
పాసితుం మునివరో నిరగాత్ ॥ ౨౯ ॥ వితథేతరం పరమభక్తవచః ప్ర
తిపాదయన్ నరహరిర్భగవాన్ । తుహినాద్రిమూర్ధని గభీరగుహాకుహ
రేతథైనమునినాదదృశే ॥ ౩౦ ॥ సవిలోక్యవిస్మితమనా నృహరింతముపాస్త
యోగితిలకస్సుచిరమ్ । పరజిత్ససాలకరణాద్వసునా రహితో బభూవ స
హితో యశసా ॥ ౩౧ ॥ సపునస్త్రితీయఖిలసాలకృతావవిచక్షణస్స్వయమ
పాఢధనః । అనుజీవినో రహసి చౌర్యకలాకుశలాను వాచ పరకాలవి
భుః ॥ ౩౨ ॥ సవిలోకయే వసుకృతీయమహావరణం విధాతుమధునేష
దపి । కిము వాత్ర కార్యమధునేతి విభోర్ద్రవిణాగమక్రమపథో భణ
త ॥ ౩౩ ॥ ఇతి తస్య వాచమనగమ్య భటాస్తమువాదిషుర్విదితచౌర్యక
లాః । సకలేషు కర్మసు వయం ద్రవిణాహరణే విలేష్వధిగతాః పటు
తామ్ ॥ ౩౪ ॥ చతురాః ప్రహృత్య రభసాత్పథికానధికాననం ధనమ
వాప్తుమలమ్ । నవసైవిలోకితమపద్రవిణం దివసైపహర్తుమశకామవ
యమ్ ॥ ౩౫ ॥ (౧) అరరార్గళా విఘుటనారభటీపటు (౨) మూలమాచరితమ

---

* పుణ్యతీర్థాని. ౧ కవాటమురరం తుల్యే. ౨ మూలం — మూలికామ్,

స్త్రీజపాః । బిభ్రుమోఞ్జనఇచ్ఛనిధిలాభకరంజనమోహకృతిఁమపి చూర్ణమపి ॥ ౩౬ ॥ శలభాన్ ప్రదీపశమనాన్ సికతాగుణచర్మకర్కట కరజ్జుఘుటాన్ ।కృతకంశిరశ్చబిభ్రుమోఽత్రవయందృఢభిత్తిభేదపటుఖ ణ్డమపి ॥ ౩౭ ॥ ప్రథమాబ్ధిపశ్చిమతటాభరణాయితనాగపట్టణవరేకి మపి ।కనకాత్మకంవసతిబౌద్ధకులప్రతిపాదితంసుగతబిమ్బమురు॥౩౮॥ తదపాహరేమభవతాతరసాసుసమేత్యతత్రతపనీయమయమ్ । ఇతిత ద్వచశ్శ్రవణహృష్టమనాస్తురగాస్థితస్ససబలోనిరగాత్ ॥ ౩౯ ॥ ధృ తసౌగతాకృతిరవాప్యపురంతదవేక్ష్యధామసుగతస్యపునః ।సుదురా సదం(౨)విహితమార్గతయాసుచిరంబభూవపరిఖిన్నమనాః ॥ ౪౦ ॥ సకమప్యపృచ్ఛదథతత్తువరంతదభిజ్ఞమాహసపునస్త్వమితి । ఇదమామ నస్త్యపరిక్లిప్తపథంసుగతస్యధామతదమదన్తవిదః ॥ ౪౧ ॥ ఇతితస్య వాక్యమవగమ్యతతోవ్యఘటిష్ఠధామశిఖరంపిహితమ్ । సతదన్తరర్గళ కవాటతయానహతాత్ప్రవేష్టుమజనిష్టపటుః ॥ ౪౨ ॥ ఝషకచ్ఛపా దిదశరూపజుషఃపురుషస్యరఙ్గనగరాధిపతేః । చరణారవిన్దశపథేనత దాసతదన్తరర్గళభిదాంవ్యథత ॥ ౪౩ ॥ పిహితారరీవిఘటనాద్వివృతే సతిధామశృఙ్గసరణీవివరే । స్వసృనాథమాప్తమవరోపితవాన్ దృఢ శృఙ్ఖలాకలితమన్తరసౌ ॥ ౪౪ ॥ తమవేక్ష్యగర్భగృహమధ్యగతంతప నీయబిమ్బహరణప్రవణమ్ । చకితాస్సువర్ణసుగతానుగతాఃప్రతిమా విలేపురితిముక్తగళమ్ (౩) ॥౪౫॥ న(౪)విశిష్టధాతుతనవోత్రవయం తత్రపుసీస(౫)పిచ్ఛటకజామ్రమయాః । అయమేవహేమసుగతఃపు రతస్తదముంగృహాణవివిధాభరణమ్ ॥ ౪౬ ॥ స(౬)తథాగతోపికన కాత్మతయావిపదాగతేతిపరిచిన్త్యతదా । నిరగాద్యథారుచిసువర్ణత

బిభ్రుమఇత్యనేనాన్వయః. ౨పిహిత(పా). ౩పరితప్తాస్తాః ప్రతిమాః, హరణభయాద్విలేపుః. ౪విశిష్టధాతుః=ఉత్కృష్టలోహః. ౫పిత్తళ్ళా. ౬తథాగతః=బుద్ధః.

నోఽప్రసవాద్యథా మధుకరోపచితాత్ ॥ ౪౭ ॥ సముదఞ్చ్య కా
ఞ్చనమయీం ప్రతిమాం స (౧) వరత్రయా నియమితామకరోత్ । అ
వకృష్య రజ్జుకృతబిమ్బమిదం బహిరగ్రహీత్స పరకాలవిభుః ॥ ౪౮ ॥ భగి
నీపతిం స పది గర్భగృహాదధిరోఢుమత్ర మను వేత్యగుణైః । అవకృష్య కి
ఞ్చిదివ తస్య శిరస్స తదాచ్ఛినత్కరగృహీతకచః ॥ ౪౯ ॥ వినిపాత్య త
స్య సకబన్ధముణ్డ పరిగృహ్య సోఽగతభయేన శరః । నిరగాత్పరేత శిబికాం
పిహితాం తపనీయబిమ్బమధిరోప్య నిశి ॥ ౫౦ ॥ కతిచిత్పురోజహన
పాత్రధరాః కతిచిచ్ఛిరోవిధృతకాష్ఠభరాః । కతిచిద్విముక్తకచబాష్ప
తయా శిబికామ (౨) వాత్సురపరేఽస్య భటాః ॥ ౫౧ ॥ పురపవవా
సరముఖే రుదయాత్ప్రతిపద్య (౩) కృష్ణనగరీం పరజిత్ । (౪) అధివ
ప్రపఙ్కమఖనత్ప్రతిమాం వృషళస్య కస్యచిదుదీర్ణభయః ॥ ౫౨ ॥ ఉ
దితే రవౌ కృషిచికీర్షుమసౌ పరజిత్కృషీవలమితి న్యరుధత్ । మమ వప్ర
మేతదిహ మాద్య కృథాః కృషిమస్తి చోళనృపతేశ్శపథః ॥ ౫౩ ॥ స ని
శమ్య తస్య వచనం కృషకస్తమజీగమత్పురసదో వివదన్ । (౫) అభియో
గముత్తరమవేత్య తయోర్నిరైక్షిష్ట సభ్యనికురుమ్బమితి ॥ ౫౪ ॥ లిఖిత
తయా చ నిజభుక్తికలాపగమాచ్చ సాక్షివిగమాదపి చ । యది భూ
మిసత్యమధివప్రమయం పరజిత్కరోతి భవితాస్య మహీ ॥ ౫౫ ॥ స తథే
తి సప్తమితమఙ్గపురుషాసుమవామనోఽజనితదఙ్ఘ్రిమితా । అహమస్మిత
చ్చరణగోత్రమితో ధరణీమమేత్య కృతసత్యవిధిమ్ ॥ ౫౬ ॥ వృషళేన
భోక్తరి గతే ధరణీమపహాయ తత్ర స నినాయ దినమ్ । పరమాన్నమర్చక
ముఖేన దదౌ స పరఃపుమాన్పరజితో ముదితః ॥ ౫౭ ॥ స విధాయ కృష్ణపు
రవాసిహరేర్నిరవద్యపద్యదశకం సరసమ్ । నిశి నిర్జగామ పరిగృహ్య తత
స్సహసైనికేన సుగతప్రతిమామ్ ॥ ౫౮ ॥ స (౬) మృదాపగాతటప

౧ వరత్రా రజ్జుః. ౨ అపహార్. ౩ తిరుకణ్ణఙ్గుడి. ౪ అధి-వప్రం = కేదారే.
౫ ఉత్తరప్రత్యుత్తరే. ౬ మృదాపగా = మణ్ణియార్.

తేనచలన్హరిరున్ద్రిరేషుదివసం నివసన్ । కృతతత్ప్రదన్యతనుతిః ప్రతి
మాంనిశినిశ్యదఇప్ప్యసబలః ప్రయయౌ ॥ ౪౯ ॥ సకదాచిదధ్వనినిశి
ప్రథితం ప్రతిపద్యసజ్జమపురం పరజిత్ । హరయెనివేశ్యకృత (౧)భ
క్తవిధిర్మిళిగంతదాస్వజనమిత్యవదత్ ॥ ౫౦ ॥ సరణౌ ప్రదర్శనకలాంశు
శలంధృతకార్ముకంవ్యసృజత్తైకభటమ్ । ఇతితద్వచాంసినిశమ్యజనాబ
హుమెనిరేనతదనుష్యవచః ॥ ౫౧ ॥ నిశితత్పురాధిపతిరస్యపురశ్చల
తోహరిర్ధృతధనుర్నిరగాత్ । శరణాగతావనవిధౌమహతాంకరుణా
విధేయమధికంహిమనః ॥ ౫౨ ॥ సవిలోక్యధన్వినమువాచతతఃక్వను
యాసికస్త్వమితి సోప్యవదత్ । పురపాలకస్తవకృ
తే నిరగాం నగరాదితో *భువనరక్ష్యభిధః ॥ ౫౩ ॥
అముమాప్రభాతమనుగమ్య రవావుదితే సతత్ర హరిరన్తరధాత్ ।
సచ పాలకఃక్వనుజగామభవానితి శశ్వదాహ్వయదవేక్ష్యదిశః ॥ ౫౪ ॥
తమగోచరం సచవిచిన్త్య హరిం హృది భక్తవత్సలతయానుగతమ్ ।
అనవద్యపద్యదశకం వ్యతనోదమృతప్రవాహసుఖమస్యనుతిమ్ ॥ ౫౫ ॥
స సమేత్య రఙ్గమవభిన్నతథాగతబిమ్బవిక్రయహృతద్రవిణైః । పృ
థుల§శాలిశాలమణిసాలమహానసగోపురాదివిధిమారభత ॥ ౫౬ ॥ అథ
ధామ్ని జాలకపథేన హిరణ్మయబుద్ధబిమ్బమసనవేక్ష్య ముహుః । విష
సాదనాగపురబౌద్ధకులం కమలం యథాంశుమదదర్శనతః ॥ ౫౭ ॥
శిఖరాధ్వనాతమవగమ్యహృతం శిఖరస్థచోరపదవిన్యసనమ్ । అవల
మ్బ్యపశ్చిమదిశాభిముఖం భజతిస్మ రఙ్గమథబౌద్ధజనః ॥ ౫౮ ॥ అవ
లోక్య తత్ర పరకాలవిభుం మనసా తదేవ పదవిన్యసనమ్ । ధ్రువ
మెతదీయమితిబౌద్ధచయఃకృతనిశ్చయస్తమితి సజ్జగదే ॥ ౫౯ ॥ సుగ
తం హృతం (౨) ద్రుతసువర్ణమయం పితరాస్మదీయమితి పృష్టవతః । ని
జగాద సౌగతగణాన్ గతభీః పరజిత్ప్రమాపరుషమేవ వచః ॥ ౬౦ ॥ త్వ

౧ప్రసాదస్వీకారః. *వైయ్యగ్జాత్తపెరుమాళ్. §శాలీనాంశాలా=
శాలిశాలమ్. ౨ద్రవీకృతసువర్ణమయం.

సు ౹పూఽయ (౧) మాఽఽక్వ్యసువయం సుగతఃక్వను వేద్మిశం క్వసువచోభ
వతామ్ । నిరవగ్రహగ్రహకృతగ్రహణాఽఽకిముచిత్త్రవిభ్రమమగా
హిపత॥ ౨౧ ॥ ఇతి తం బ్రువాణమవిశఙ్కమువాదిపూరుద్ధతం సుగ
తమార్గగతాః । జగృహేత్వరైవ తపనీయతథాగతబిమ్బమాలయశి
రోధ్వవిదా ॥ ౨౨ ॥ దదృశే తదేవ పదవిన్యసనం సుగతస్య ధామశి
ఖరే పథిచ । తదిదం త్వదఙ్ఘ్రితలతుల్యమతస్సుగతం త్వమేవశిఖరా
దహరః ॥ ౨౩ ॥ ఇతి నిశ్చితార్థమసకృద్బ్రువతే కలిజిత్సౌగతగణా
యతదా। చరమాఙ్గులింకనక(౨) మారజితః ప్రదదీయనూనమితిపత్త్ర
మదాత్ ॥ ౨౪ ॥ చరమాఙ్గులిం క్వచ నిధాయ తతః ప్రతిమాస్మ
హారజతమారజితః । మణిసాలగోపురపురస్సరపట్కరణాఽదిపూపయు
యుజేకలిజిత్ ॥ ౨౫॥ స్వధనైశ్చ హేమసుగతేన సుధీరసమాప్తసాల
ముఖపట్కరణః।(౩) భృతిమర్పయేయమితి శిల్పికులైరవశిష్టకర్మనిరవర్త
యత ॥ ౨౬ ॥ కనకాపగోత్తరతటే భవతా*మధినీపతీర్థగతగేహాసు
ణౌ । దరివిణం దిశేయమితి కర్మకృతస్సనినాయనావముపరోధకృతః॥
అథమువ్యధోక్షజకృతేకలితం కుశలీయతీతిచసకర్మకరాన్ । సుగతిర్విధి
త్సురధీసహ్యసుతం ప్రియనావికాళిభిరపాతయత ॥ ౨౮ ॥ సకనిష్ఠి
కామధనిరోధకృతే సుగతస్యసౌగతగణాయదదౌ । వినివేద్యవృత్తము
పిపత్రికయాసహ తాంనృపస్యపురతోనిదధే ॥ ౨౯ ॥ ఉపహూయ
చోళనృపతిః కుపితః పరకాలమాలయతలేఘుపురా । విహితప్రతిష్ఠసు
రబిమ్బభిదాభువనస్యమేచ నశుభేత్యవదత్ ॥౩౦॥ నిగమేతరాధ్వని
రతాజనతాయమతిష్ఠిపత్కమపిధామ్నిసురమ్ । దళనేనతస్యనవిశో
త్తురఘుం నఘువోనరాజ్ఞ ఇతిసొప్యవదత్ ॥ ౩౧ ॥ అవతారపవసుగ
తోపిహారైర్దళితస్త్వయాకృతధియాపియతః । తదసామ్ప్రతంత్వమ
పరాధపగం జగదేకనాథ ఇతిసజ్జగదే ॥ ౩౨ ॥ ఇతిరాజ్ఞిముక్తగళము

౧అస్తుస్వ్యాతొరూపపీడయోః ౨మారజిత్-జినః. ౩ వేతనమ్. *తిరువెళ్ళరై.

క్తవతి ప్రతిభాష తేస్మ పరకాలవిభుః । తిలశైలవజ్జగదవాప్యహరిస్సచరా
చరంవశఆసర్వమపి ॥ ౮౩ ॥ పరమాత్మనా కిమపి తేన వినా న*సదస్తి నస్ఫు
రతి నశ్వసితి । సుగతావతారమకరోత్సపురా త్రిపురాసురాళినిప
పాతయిషుః ॥ ౮౪ ॥ శ్రుతిమార్గబాహ్యసమయేషు వసన్ననుపాస్య
తాంహరిముపైతిబుధైః । జననీసుతైరిపరజః ప్రసవే శవసఙ్గమేగృహాశి
శివ జనైః ॥ ౮౫ ॥ అముమర్థమాహ పరమోపిహరిశ్శ్రుతిబాహ్యధా
మకృతబిమ్బగతమ్ । అవలోక్యమామపి నమేద్యదియస్సభవేద్విలఙ్ఘిత
మదాజ్ఞఇతి ॥ ౮౬ ॥ అథసౌగతాదిమతషట్కజయంవచనైఃక్రియా
మలఘుయుక్తిఘనైః । క్రిమశస్తథేతికృతవాదవిధేఃసుగతాదిషణ్మతగ
తాఃపరజిత్ ॥ అకరోన్నిశాతశుచిశాస్త్రహతాఃపునరుక్తిరేవన్నృపశ
స్త్రహతిః ॥ ౮౭ ॥ ముదితాదవాప్య నిచుళాధిపతేర్మదసిద్ధరావధిమ
హోవిభవాః । అభివర్ధ్యరఙ్గనిలయంసబలఃపరజిజ్జగామపరిరక్ష్యపురీమ్ ॥
పరకాలమాకలితబౌద్ధజయంపరితుష్టచోళరచితాపచితిమ్ । నిరగాద్దిదృ
క్షురథకాఞ్చిపురాత్త్రికవిర్నిపీతగిరిజాస్తనజః ॥ ౮౯ ॥ సపథివ్రజన్నిజ
పురాభిముఖఃస్త్రికవిర్విలోక్యనిహతక్షపణమ్ । తురగాదవాతరదనల్ప
బలోజయడిణ్డిమధ్వనిలసద్బిరుదః ॥ ౯౦ ॥ త్రికవిర్మథఃకుశలవాదవిధే
రక్షతంతమక్త్ర్యమృతపానమనాః । నిజమావ్రజేతిపురమాహ్వయితిప్ర
జగాదసోపి పరకాలవిభుః ॥ ౯౧ ॥ నగరీరపేతమురజిత్ప్రతిమానక
దాపిసామ్ప్రతముపైతుమతః । నసమావ్రజామిభవదీయపురీమితితం
వదన్తమవదత్సపునః ॥ ౯౨ ॥ హరిధామకాఞ్చినగరే‖ఽస్తిపురా విదధేఖ
లైఃఖిలమవేదరత్నైః । క్వచిదర్చకేనసదనేఽత్రహిహాహరిరర్చ్యతేఽ
త్రిసచధామపతిః ॥ ౯౩ ॥ రజనీచరేన్ద్రమృగయార్థచరద్రఘునాయ
కేనయదవాసిపురా । భజతేతదాప్రభృతి (౧) రామవియత్పురనా

*తదస్తి(పా). §త్సవిభుః(పా). ‖ఆసీత్. ౧కాఞ్చిచ్చి రామవిణ్ణగర్-తా
డాళన్ సన్నిధి.

ముతత్పురకాశకుమయాః ॥ ౯౪ ॥ సతథేతి తేనసమమేత్యపురంతదధీ
శితుర్మధుజితస్సరసమ్। వితతానపక్ష్యదశకంజలధే*ప్వశిఖాపతజ్జలజహే
తిసఖమ్ ॥ ౯౫ ॥ మకుటాకృతిం‡తదనుసప్తవతీంతమముశ్రవత్సనిజచి
త్రకృతిమ్;ముదితస్తదీయఫణితిశ్రవణాత్త్రికవిస్సపద్యమకృతాస్యకృ
తే ॥ ౯౬ ॥ హరధామధూర్వహజనాన్ముదితాఽపరజిత్ససత్కృతి
పరానవదత్ । హరిమత్రరామపురధామ్నియథాపురమస్తదర్పము
పపాదయత ॥ ౯౭ ॥ అథతైతథేతిహరిధామతదావిదధుర్వ్యసర్జయ
దముంముదితమ్ । త్రికవిశ్వతుష్కవిధురీణఇతప్రతిపాద్యకాహళరవే
ణయశః ॥ ౯౮ ॥ పరజిత్ప్రపద్యపరిరమ్భపురీంశ్రుతినాయకశ్చవివి
ధార్హ్మణయా । పరితోవ్యజన్మభువమేత్యతదాపునరీక్షతేస్మకుముదప్రి
భవామ్ ॥ ౯౯ ॥ హరివిశ్వరూపవిభవోపగమప్రముఖంనిశమ్యచరి
తం (౧) కమితుః । సహతేనకైరవలతాముదితాపితురాపనాగపుర
సద్గృహమ్ ॥ ౧౦౦ ॥ వినివేద్యవృత్తమఖిలంగురవేకుముదోద్భవాస
హతతోగురుణా ।అధిగౌరవాపిపరకాలవిభోఽగ్రపురతోఽభిషేకమివతో
ఽన్తరధాత్ ॥ ౧౦౧ ॥ గురుణాసమంమణివిమానగతాంపరజిద్విభా
వ్యదివిదివ్యవధూమ్ । ప్రియయాప్రహృష్టహృదయస్తదనుప్రతిరఙ్గ
ముఝ్ఝితసమస్తరతిః ॥ ౧౦౨ ॥ నత్వాశ్రీరఙ్గనేతుశ్చరణకమలయోస్స
ర్వముప్యాత్మభారం విన్యస్యాత్మీయశక్తిం తదనిశభజనాధిన్సయా-
ర్చాకృతౌచ।లబ్ధ్వాతస్మాదనుజ్ఞాంపరమమథపదంప్రేప్సురాప్తః(౨)కు
రఙ్గస్థానంభద్రాశ్రిమాఖ్యాంన్యవిశతపరజిన్నిర్వికల్పేసమాధౌ॥౧౦౩ ॥

ఇతిదివ్యసూరిచరితేమహాకావ్యేచతుర్దశస్సర్గః.

పఞ్చదశసర్గప్రారమ్భః.

అథసమజనిచేరచోళపాణ్డ్యక్షితిపసుతాకమలాసఖంసగో
దమ్ । బుభుపరిషదుపాసితుంమురారింజనితయథాస్వతరుప్రసూనల

* "తెరువిల్ వలమ్బురి"తే. ‡బిరుద(పా). §"ఒరుకురుళామ్"ఇతి.

౧భర్తుః. ౨తిరుక్కురుఙ్గుడి

త్ర్యైః ॥ ౧ ॥ వికచకురువకంవినిద్రచూతంవిసృమరకేసరసౌరభాభిరా
మమ్ । వికసితకమలంవ్యలోకతాగ్రేవిషమశరైకసఖంహరిర్వసన్తమ్॥
స్తబకితసహకారకర్ణికారంకుసుమితచమ్పకపూగబిల్వపూగమ్ ।భ్రమ
దళిపరివారసిన్ధువారంభరితమరన్దఝరీకపుణ్డరీకమ్ ॥ ౩ ॥ పరిమళప
రివాహగన్ధవాహం కలనినదావికలాళికోకిలాళిమ్ । భువనవిజయి*ద
ర్పకోరుదర్పంప్రసరదశోకపరాగకత్త్రరాగమ్ ॥ ౪ ॥ కుసుమసమయ
సమ్పదాస్ఫురన్త్యాహృతహృదయోభగవాన్సరఙ్గరాజః।ఉపవనముఖ
లైస్సహావరోధైర్నవకుసుమాపచిచీషయా జగామ ॥ ౫ ॥ ప్రసృమర
కళకణ్ఠకణ్ఠనాదప్రకటితపఞ్చశరాగమప్రపఞ్చమ్ । వికసితవివిధప్ర
సూననిర్యన్మధురసపూర్ణమహీరుహాలవాలమ్ ॥ ౬ ॥ అవనతవిటపా
భిజాతచాపేస్ఫుటరవటఙ్కృతిశాలిషట్పదజ్యే । ప్రసవమయశరంప్ర
యోజ్యయత్రప్రథయతికేళిమభఙ్గురామనఙ్గః ॥ ౭ ॥ వివిధతరులతా
నికుఞ్జ (౧) గఙ్గాభువి (౨) సురభిధ్వజినాహృతంనవీనమ్ । వికచ
కుసుమభాజనేషుయస్మిన్మధుమధుపామహిళాసఖాఃపిబన్తి ॥ ౮ ॥ మ
ధుమధురమిదంనమేరుజాతంవకుళభవంబహుళంసుగన్ధియత్ర । ఇతికిల
నిగదన్సరఘాంక్రియాభిఃపిబతిచపాయయతిప్రియాంద్విరేఫః ॥ ౯ ॥
మధుకుసుమగతంనిపీయయత్రభ్రమరగణాస్తనుతేలతాగృహేషు । పి
కకులకలగీతికేషుచఞ్చత్కిసలయపాణిలయేషు తాణ్డవాని ॥ ౧౦॥ మ
ధునికుసుమపాత్రభాజిభృఙ్గీం ప్రతిఫలితాంపతితాంవిచిన్త్యయత్ర ।
కృతరవమజిఘృక్షుతద్విరేఫోమధులిహాభావిచరిత్రమీదృశంహి ॥౧౧॥
మధుసురభినిపీయ సల్లపన్తీభ్రమరవధూరవధూయకాపిలజ్జామ్ । క
లయతిమహతీంప్రమోదముద్రాం మనసిమధువ్రత§కార్ముకస్యయత్ర ॥
రచితకళరవోరజోనులిప్తశ్చటులగతిఃపరిఘూర్ణమాననేత్రః । మధు
కరనికరఃపరంప్రమత్తోమధుపదశామురరీకరోతియత్ర ॥ ౧౩ ॥ సు

*అనఙ్గః. ౧గఙ్గాతుమదిరాగృహమ్. ౨వాయునా. §కాముకస్య(పా.)

లళితమహిషీవృతస్సకేళీవనభువితత్రరరాజరఙ్గరాజః ।*వ్రతతిపరివృతస్యకల్పకద్రోశ్శ్రియమధినన్దనముజ్జ్వలాందధానః ॥ ౧౪ ॥§ప్రణదితపలయాపరిప్లవాక్షం ప్రచలితకున్తళమాకులోత్తరీయమ్ । అహమహమికయాహరేస్తరుణ్యోనవకుసుమాన్యపచిన్వతేస్మతత్ర ॥ ౧౫ ॥ కుసుమముపచితంవిసా (౧)ప్రవాళంకరతలకాన్తి (౨) కరమ్బితంవిలోక్య । హరిహరిణదృశాకయాపిమేనేప్రతినవపల్లవతల్లజానువిద్ధమ్ ॥ ౧౬ ॥ అభినవమపచిన్వతఃప్రసూనంసుతనుజనస్యకచోచ్చయేసుగన్ధా । న్యపతదళికులంవిహాయపుష్పంజగతినకఃప్రణయీగుణాధికేస్యాత్ ॥౧౭ ॥ హృతసకలసుమం(౩)నమేరుమేకాప్రభవతినస్మశుచిస్మితావిహాతుమ్। నసకలమశకత్పరాపచేతుంకుసుమభరంతిలకాద్విలోకయన్తీ ॥ ౧౮ ॥ సులళితవచనాపరా*సమస్తానవసుమనఃకలికానవాప్రియాళాత్ ।అశకముపవనేపచేతుమన్యాకురవకతోపిదృఢోపగూఢశాఖాత్ ॥ ౧౯ ॥ స్తబకిని నవచమ్పకే పరస్యాశ్శ్రవణవిలఙ్ఘనకేళిజాఙ్ఘికాని। నయనవివలనానిసంహితానివ్యధిషతతత్రముహూర్తభృఙ్గశఙ్కామ్॥ ౨౦ ॥సరభసమవలమ్బ్యపాణిసైకాదయితతమస్యసమున్నతాంసకూటమ్। (౪)ప్రపదనిబిడితక్షమాపరేణద్రుమవిటపాగ్రగమాజహారపుష్పమ్ ॥ ౨౧ ॥ అకృతబహుళ(౫)యావకారుణేనప్రహృతిమశోకతరోఃపదేనయత్ర।కుసుమభరమసౌష్టసాపిశోణంగుణమధిగచ్ఛతికారణాద్ధికార్యమ్॥ ౨౨ ॥భువివిబుధతరుఞ్చసత్యభామాప్రమదచికీర్షురుపాహరత్పురాయత్ । తవదయితతదద్యపుష్పితాగ్రంద్రుమవిటపానమనేఽస్తికోత్రభారః॥ ౨౩ ॥అళికులతమసాసమం నిరున్ధిప్రసరజోక్షిగతంప్రియావరేణ । సపదివినమతేజనాయసత్త్వందిశసిరజస్తమసీనిహత్యయస్మాత్ ॥ ౨౪ ॥ ఇతికృతవచసాంమనస్వినీనాంహరిరవిళమ్బితమాచరన్నిదేశాన్ । అళకభగ

---

*వ్రతతిర్లతా. §ముఖరిత. ౧పల్లవం. ౨వ్యాప్తం. *సమస్తాన్న(పా). ౩నమేరుః—పున్నాగవృక్షః. ౪పాదాగ్రం. ౫యావకః=లాక్షారసః

మలఞ్చకార తాసాం పులకితబాహులరభఙ్గురప్రసూనైః ॥ ౨౫ ॥ లలి
తవచనవీక్షణోపగూహస్మితకృతదోహళ‡జాతహాసపుష్పాత్ । అభిమత
మసితేక్షణాస్తదాత్వే ఫలమలభన్త ముకున్దపారిజాతాత్ ॥ ౨౬ ॥ అ
థ మధుమథనం మధౌ ప్రయాతే వికసితపాటలపాటలీకృతాభిః (౧) ని
శిరసమయైః ప్రఫుల్లమల్లీపరిమళసమ్పదుపాయనప్రపేదే ॥ ౨౭ ॥ సు
రభిసుమనసాం భరే వ్యపేతే శుచిసమయప్రభవేషు *నోదితేషు । క
లయతి మదనస్స్వకామినీనాం కతిచి (౨)దహాని కటాక్షమేవ బాణమ్ ॥
మధుసమయకథాపి నోష్మకే భూన్మనసిజభూమిపతిర్యథా స్వవాహమ్ ।
సముచితహరిదన్తజైత్రయాత్రాశ్రమ (౩)మధిమన్దురమాబబన్ధనూ
నమ్ ॥ ౨౯ ॥ శుచి జలమపహృత్య నిమ్నగానాం వ్యముణిరుచిర్మృ
గతృష్ణికాసు కార్గీత్ । శుభగుణమపనీయ దుర్గుణాళీం నియతిరివ ప్ర
తికూలతాం ప్రపన్నా ॥ ౩౦ ॥ శ్రమజలకణికావలిస్తతాన స్తనకల
శోపరి తాదృశీమభిఖ్యామ్ । శిశిరవిమలతారహారమాలాభరణమభూ
త్పునరుక్తమఙ్గనానామ్ ॥ ౩౧ ॥ సలిలవిహృతియోగ్యమాయియాసో
స్సమయమముం పరిచిన్త్య రఙ్గభర్తుః । ఉపగమకథకో మరుద్వృథా
యాంస్సమజని పశ్చిమమారుతః ప్రచణ్డః ॥ ౩౨ ॥ సలిలనిధిన్నృపావరో
ధసహ్యక్షితిభృదపత్యపురోగ (౪) సౌవిదల్లః । విపినదహనకేళిబాలమి
త్రం పృథుతరసహ్యఫణీన్ద్రఫూత్క్రియాఘః ॥ ౩౩ ॥ విమథితవి
టపిషిధూతశైలో భ్రమితమదాన్ధమతఙ్గజప్రకాణ్డః । విలుళితజలదో
విభిన్నవేశ్మా విఘటితసహ్యసుతాన్తరఙ్గసఙ్ఘః ॥ ౩౪ ॥ గగనమలఘు
వాలుకాకదమ్బైస్స్తబకితతారగణం దివాపి కుర్వన్ । జ్వలితదవకృ
శాను దత్తనీరాజనవిధిభాసిత సర్వదిగ్విభాగః ॥ ౩౫ ॥ చలిత (౫)శ
లభసూచిశాతదంష్ట్రో జ్వలిత దవానల (౬) కీలలోలజిహ్వః । వివృత

---

‡జాతం హాస ఏవ పుష్పం యస్మాత్. ౧గ్రీష్మకాలైః. *నోదితేష్వప్యత్ర
నసమాసః. ౨కాలాధ్వనోరితి ద్వితీయా. ౩వాజిశాలాయామ్.
౪అన్తఃపురద్వారపాలః. ౫శల్యస్యాగ్రరోమ. ౬జ్వాలకీలా.

హృతవిశాలవేశ్మవక్త్రిస్సకలజిఘత్సురివాకృతిం ప్రపద్య ॥ ౩౬ ॥ కృశరుచిరభితో వినిస్సృతాభిస్స్ఫురదళలోహితధూళిపాళికాభిః । గిరితరుశిఖరత్వరాభిఘాతక్షతసముదఞ్చదసృగ్భరైరివా(౧)క్తః ॥ ౩౭ ॥ తరళఘనతరఙ్గసఙ్గిజఙ్ఘానిలహృతశీకరదుర్దినీకృతాశా । ప్రవహతి రుచిరా స్మ సహ్యకన్యా సకలకృషీవలలోకభాగధేయమ్ ॥ ౩౮ ॥ ప్రబలపవనఘోరఘాతరఙ్ఖత్తరళతరఙ్గవిశృఙ్ఖలప్రణాదా । విఘటితతటపాదపాకులామ్భోబలహరివిజృమ్భణఫేనపిణ్డపాణ్డుః ॥ ౩౯ ॥ ధరణియువతితారహారయష్టిర్దకళసహ్యకరీన్ద్రదానధారా । భువనవిదితరఙ్గరాజధానీ సుతనుమృణాలనిభామ్భయప్రవాహా ॥ ౪౦ ॥ వివిధశఫరకూర్మనక్రపాళీవివలనకేళివిజృమ్భితప్రవాహా । విచలదలఘువీచిజాలడోలావిహరణలోలమరాళచక్రవాకా ॥ ౪౧ ॥ చలితముఖరహంసకాతరఙ్గభ్రుకుటివివర్తనపుణ్డరీకవక్త్రా । హరిసవిధమవాప(౨)ఖణ్డితేవ ద్రుతగమనాకలుషాకవేగకన్యా ॥ ౪౨ ॥ (౩)అథ శుచిపరివాగ్వ్యరఙ్గేణోష్టాదశదివసే నగరీం కవేరకన్యా । నివసనమభివాఞ్ఛతిస్మ తస్మాన్మణిమయమాఙ్గళభూషణేన సాకమ్ ॥ ౪౩ ॥ *అధితతటవిలఙ్ఘి సహ్యకన్యాలహరి (౪) నిచోళితరఙ్గధామసఙ్గీ । పరిళయజలధివారిపూరనల్పద్వటదళఖేలనవైభవం ముకున్దః ॥ ౪౪ ॥ సజలవిహరణోత్సుకస్తదాస్యై (౫) ప్రథమవిభూషణవాససీ ప్రదిత్సుః । తటమభజత సహ్యకన్యకాయాస్సహ మహిషీభిరిమామి (౬) వోద్వివిక్షుః ॥ ౪౫ ॥ అథ మధుమథనాత్కవేరకన్యా నివసన (౭) కర్ణవిభూషణే గృహీత్వా । సపది నవవధూరివ ప్రియాఙ్గే ప్రచలశఫరాక్షముఖీ బభూవ ॥ ౪౬ ॥ సలిలవిహరణచ్ఛలాత్తదీయం హృదయమనుప్రవివేశ రఙ్గరాజః । స

౧అక్తః-సిక్తః. ౨ఖణ్డితేత్యాఖ్యకేపాయితా-నాయికా. ౩(గ్రీష్మకాలే)అష్టాదశేఽహని వస్త్రభూషణాదిభిః కావేరీమనుగృహ్ణాతి భగవాన్. *దధాతెఙ్కకర్తృకలుఙ్. ౪అన్వృత. ౫మాఙ్గల్యతాటఙ్కాది. ౬ఉద్వోఢుమిచ్ఛుః. ౭కర్ణ(పా).

రితముపతతారపారసీమ్నస్సహమహిషీభిరుదారవిభ్రమాభిః ॥ ౪౭ ॥
*అపఘనరుచిభిఃకళిన్దకన్యామమరధునీమమలస్మితాఙ్కురేణ। నివసన
మహసాచశోణవేణీసుకృతసహస్యసుతామనేకధైకామ్ ॥ ౪౮ ॥ స
కుతుకమనలమ్బ్యబాహుదణ్డానవతరణేసరితోహరేస్తరుణ్యః । వ్యధి
షతసుదృశోయతోవిహారంసఫలమముష్యచతుర్భుజత్వమాసీత్ ॥ ౪౯ ॥
సలిలవిహృతిలోలకామినీనాంనిబిడనితమ్బనిమజ్జనేనపూర్వమ్। అజనిత
టవిలఙ్ఘివారిపశ్చా (౧) త్సమమజనిష్టగభీరనాభి (౨) వీతమ్ ॥ ౫౦ ॥
విసృమరవిభవేవిగాహమానే భగవతిరఙ్గపతౌతదీయకర్ణమ్ ।యువతి
భుజలతాఃకవేరకన్యాతరళతరఙ్గభుజైస్సహోగృహీషుః ॥ ౫౧ ॥ వ్యత
నుతజలకేళివిభ్రమోద్యమ్యవతిపయోధరమగ్నవారిపూరా । పరి
దియ (౩) ముదరోపవిష్టమేనాతనయగిరేర్మహిమానమమ్బురా
శేః ॥ ౫౨ ॥ కరకమలపుటోద్ధృతైఃపయోభిఃకమలదళాయతలోచ
నాస్సలీలమ్ । కరిణమివకరేణవఃకరాగ్రైఃప్రచలితకఙ్కణమేనమ
భ్యషిఞ్చన్ ॥ ౫౩ ॥ నయనవిపలనంవివృత్తమీనైశ్చికురభరస్సహశై
వలావలీభిః । స్తనయుగళమపివ్యలోకికోకైర్యువతిషు (౪) వారివిహా
రకారిణీషు ॥ ౫౪ ।‡ అసిచదమలభస్త్రికామ్బునైకాహరిమపరాక
రయన్త్రిముక్తతోయైః । అపిలఘుకరశృఙ్గవారిణాఽన్యాఘనపటలీవప
యోభిరక్షనాద్రిమ్ ॥ ౫౫ ॥ గళదవిరళవారినాళమీశంప్రతితరుణీయ
దముఞ్చతాసితాబ్జమ్ ।ప్రసవశరవిముక్తవారుణాస్త్రంతదజనినోయది
తంకథన్నుజేయాత్ ॥౫౬॥అధిజలముపరామమజ్జకేళ్యాతదనునిమజ్జన
మచ్యుతోపితన్వన్।పునరపిసయుగాన్తసిన్ధుమజ్జద్ధరణీసముద్ధరణక్రియా
(౫)మవాక్షీత్ ॥౫౭ ॥విహగణమధికంపితన్వతీనాంపయసి(౬)గళద్వ

*శరీర. ౧యథాపూర్వమభూత్. ౨పీతం(పా). ౩అనన్తస్థమైనాకస్య.
౪వారీతిసప్తమ్యన్తం. ‡సేచనమకరోత్. ౫ఉవాహ.
౬గళద్వయసే—కణ్ఠమాత్రే(ప్రమాణేద్వయసచ్).

యసేవిలాసినీనామ్ । విదలదళకషట్పదానిచక్రుర్వికసితతామరసద్యుతిం ముఖాని ॥ ౫౮॥ వ్యపగతవసనాహృతాఙ్గరాగావిలుళితకేశభరాపకీర్ణభూషాః । హరిహరిణదృశోఽపకజ్జళాక్ష్యో మనసిజకేళిమివామ్బుకేళిమాపుః ॥ ౫౯ ॥ సరిదసితదృశాంహృతాఙ్గరాగాస్ఫురితసరోజరజోర్పితాఙ్గరాగా । అపహృతసుకుమారహారయష్టిర్వ్యతిదిశతేస్మతుషారహారయష్టిమ్॥౬౦ ॥విహరణనిపుణాచ్యుతావరోధస్తనకలశచ్యుతతారమౌక్తికాళిః । సరిదనుకురుతేస్మ తామ్రపర్ణీమభినవమౌక్తికసమ్పదేకభూమిమ్ ॥ ౬౧ ॥ ఘననిబిడబృహన్నితమ్బబిమ్బాలసగమనాభిరసౌనిజాఙ్గనాభిః । ప్రణవమయగృహంవివేశరఙ్గంసహకరిణీభిరివద్విపోనికుఞ్జమ్ ॥ ౬౨ ॥ అథఘనసమయోమయూరబన్ధుర్మదనమహేభమదోదయోఽజనిష్ట। సితగరుదశనిః*శ్శిలీన్ధ్రమిత్రం శుచిసమయోష్ణహరాభిచారధూమః ॥ ౬౩ ॥ అసితయవనికాతటిన్నటీనామలఘువితాన (౧) మనన్తమణ్డపస్య। మదనభుజమహానలస్య‖ధూమ్యాసమజనికాచనసమ్పదమ్బుదానామ్ ॥ ౬౪ ॥ విషమశరజయానకప్రణాదైర్వ్యశదపతత్రవివాసనైకమన్త్రైః । ఘనసమయఘటోద్భటాట్టహాసైర్నిరగమినీరదనిస్వనైస్సమన్తాత్ ॥ ౬౫ ॥ జలధరపటలంవిలోక్యనీలం సపదిపలాయిషతామలామరాళాః । క్షణమపి విమలాత్మనాంహివస్తుంనసదృశమేవపురోమలీమసానామ్ ॥౬౬ ॥ జగతివిహారిణీకృతాన్తదూతః కమలకదమ్బక(౨)కర్తరీనిపాతః ।ప్రసృమరఘనశీకరాళిశీతఃప్రతిదిశమావిరభూత్పయోదవాతః ॥ ౬౭ ॥ వికజకుటజకేతకీకదమ్బప్రసవరజఃపటలంఘనానిలోత్థమ్। కుసుమశరశరాగుణేవముక్తం విరహివిమోహనచూర్ణమాబభాసే ॥ ౬౮ ॥ అసితజలధరాహినార్దితస్యప్రసృమరపూర్వసమీర[illegible]ియేణ । అజనియువజనస్యజీవనాయప్రణయివధూపరిరమ్భసమ్పదేవ ॥ ౬౯ ॥ నవఘననినదేవి

---

*ఛత్రాకం. ౧అనన్తం=ఆకాశం. ‖ధూమసమూహః. ౨ఆయుధభేదః.

జృమ్భమాణేనభసితతోఘువిచ (౧) ప్రతిశ్రుతేవ । ప్రముదితశిఖిభేకచాతకైః ప్రకిరపటుధ్వనిసమ్పదోదభావి ॥ ౨౦ ॥ విరహిగరళమమ్బుజావదభ్రస్వరదరదారవితాప*శాపతోయమ్ । శిఖినివహసుకర్త చాతకార్తి ప్రశమభిషక్ప్రథమోదబిన్దురాసీత్ ॥ ౨౧ ॥ జగదఖిలమనన్యజస్యజేతుం జగమివతస్సమయేనకల్పితస్య । జలధరపటమణ్డపస్యనవ్యాం ప్రగుణ (౨) గుణశ్రియమాపురమ్బుధారాః ॥ ౨౨ ॥ ప్రతిదిశరటితాసితామ్బువాహప్రచయపరస్పరఘట్టనారభట్యా । కుటజకుసుమకోరకానభస్తః పరిపతితాభువితారకాఇవాభుః ॥ ౨౩ ॥ †స్తనితవిపులదేహమమ్బువాహం హయమధిరూఢవతః పురన్దరస్య । కరతలకలిత‡కశేవహైమీ క్షణరుచిసన్తతిరమ్బరే విరేజే ॥ ౨౪ ॥ నభసిగతవతోర్ణవామ్బువాహైస్శిరసిదాఘరుచోరగోచరత్వమ్ । స్థితవతివదనేస్తనే చకోర్ణైహరిణదృశోఽజని॥ చన్ద్రికాతపశ్రీః ॥ ౨౫ ॥ వసుతిథిబుధరోహిణీజయన్తీదినని॥శీనాభసమాసికృష్ణపక్షే । స్వజననమహమాంతనోత్సరజ్జైస్నపనసుభక్ష్యశుభోదనార్ఘ్యభేదైః ॥ ౨౬ ॥ హరితనుపరివర్తనక్రియార్హైహరిదివసే (౩) హరిమాసిరజ్జరాజః । నిఖిలహరిగణైర్నిషెవ్యమాణోమహితపవిత్రమహోత్సవోత్సుకోఽభూత్ ॥ ౨౭ ॥ పతగపతిముఖా‡క్రమేణవాహాన్నపమవినావధిసోధిరుహ్యరజ్గే । అవభృథజలప్లుతసర్వలోకోహరిరవరోధసఖోనినాయవర్షాః ॥ ౨౮ ॥ లఘువిమలపయోధరోత్తరీయాలళితమరాళగతిస్సతారహారా । స్ఫురితశశిముఖిస్ఫుటామ్బుజాక్షీ శరదబలేవసమీపమాపవిష్ణోః ॥ ౨౯ ॥ విమలవిధుకరైర్వికాసికాశైర్విశదవిహజ్గమపజ్క్తిభిస్సితాభ్రైః । వికసితనవపుణ్డరీకషణ్డైరపహసతీవశరత్తదేతగర్వాన్ ॥ ౩౦ ॥ (౪) అధిసురభి

౧ప్రతిశ్రుతా=ప్రతిధ్వనినా. *శాపార్థంతోయం. ౨గుణాః=రజ్జవః. †గర్జిత. ‡క్రావణ. ∥చన్ద్రికాతపౌ,వదనస్తనయోరేవ. ౩సింహమాసే, (పరివర్తనైకాదశ్యామ్)·రవసన్తే.

మనోజ్ఞపుష్పవత్యశ్శుచివిశరారుసమీరధూసరాఙ్గ్యః । తదనుఘనఘటాహితాభిషేకాశ్శరది దిశో విమలామ్బరా విరేజుః ॥ ౮౧ ॥ కలశసలిలరాశికేళితల్పాచ్ఛరది పుమాన్ పరమో ధ్రువం ప్రబుద్ధః । తపనహిమకరౌ తదక్షిభూతావతివిమలౌ కథమన్యథా భవేతామ్ ॥ ౮౨ ॥ కలశజలధిశాయి దేవబోధప్రదహరివాసరరాత్రిపశ్చిమాంశే । (౧)కుశికజకథితాఃపురేవరజ్ఞైశ్శ్వపచనుతా వ్యశృణోత్స కైశికోక్తీః ॥ ౮౩ ॥ సకలజనమహైకహేతు (౨) రూర్జైతిథిరుదభూదథ (౩) కార్త్తికీమనోజ్ఞా । సహయువతిజనైస్స తత్ర రఙ్గప్రభురపిదీపమహోత్సవం (౪) వ్యధిత్సత్ ॥ ౮౪ ॥ విరచితశుభమజ్జనః ప్రభాతే విధృతవిశేషవిభూషణాభిరామః । హరిరఖిలజనాయ సా (౫) పదాయ స్వపదసరోరుహదర్శనం వ్యతారీత్ ॥ ౮౫ ॥ నభసి నిరవలమ్బకే స్వసప్తీన్వ్యవహితవిశ్లథఖలచక్రమక్రమార్తాన్ । స్వయితుమివ పశ్చిమామ్బురాశౌ చరమగిరేశ్శిఖరం జగామ సూర్యః ॥ ౮౬ ॥ పతితమదిరావిపాటలాభిర్దివసకరస్య నిచోళితః ప్రభాభిః । చరమగిరిరభాత్స్వరోపసిక్తో (౬) హరిభిమరకతనిస్సృతైరివాస్రైః ॥ ౮౭ ॥ ఇయమతివిపులా స్త్రిలోకసీమాగమనభవక్లమవిక్లబేన తస్య । దివసపరిబృఢస్య పాదపఙ్క్తిః ప్రకటయతి స్మ నితాన్తపాటలత్వమ్ ॥ ౮౮ ॥ చరమసలిలరాశిమజ్జదీచీపటలపరస్పరఘట్టనోత్థితస్య । మధురిపుభుజమధ్యకౌస్తుభస్య ద్యుతిమతనిష్ట దివాకరస్య బిమ్బమ్ ॥ ౮౯ ॥ అరుణకిరణకైనరాభిరామం వరుణదిగన్తరలమ్బిభానుబిమ్బమ్ । త్రిభువనవిజిగీషుణాస్త్రమాభాత్స్రసవణవప్రసవేషుణా ప్రయుక్తమ్ ॥ ౯౦ ॥ సరభసమపరామ్బురాశిపూరే దివసకరేణ నిమజ్జతా నభస్తః । ప్రభవతి కణశోవలమ్బితుం మామితి దివి నూనముదక్షిప్తతంకరాగ్రిమ్ ॥ ౯౧ ॥ అనుచితమహిమద్యుతేర్నిపాతం

---

౧ కుశలవ(పా). ౨ ఊర్జే=కార్త్తికే. ౩ కృత్తికాయుక్తా పౌర్ణమాసీ. ౪ విధాతుమైచ్ఛత్. ౫ ఉపహారవస్తుభోపదా. ౬ సూర్యాశ్వాః.

*కమితురిహేక్షితుమిత్యసౌ విషణ్ణా ।ముకుళితకమలేక్షణాబ్జినీయత్ప్ర
కృతిరియంప్రత్యుచితాపతివ్రతానామ్ ॥ ౯౨ ॥ అపరశిఖరిశృఙ్గతఃపత
ఙ్గపతితఇతిప్రథమేతరామ్బురాశౌ । (౧)అచకథదివనిస్వనైర్ఘనానాం
నిజనిజ‡నీడనిపాతిపత్త్రిజాలమ్॥ ౯౩ ॥ సపదిముకుళదమ్బుజోపవిష్ట
భ్రమరకదమ్బమిషాత్సరోజినీయమ్। ప్రియరవివిరహవ్యథాసహిష్ణుర్గ
రళభరం కబళీచకార నూనమ్ ॥౯౪ ॥ జహిహి శుచమిమాంసహస్వ
రాత్రింతవదయితఃపునరేష్యతీత్యుపాన్తే। ఇతినిజకరుణస్వనైరళీనాంకు
లమిదమమ్బుజినీమివాన్వరౌదీత్ ॥ ౯౫ ॥ అపరజలధివిద్రుమాంశువీ
ప్స్వాచరమధరాధరధాతుపౌనరుక్త్యమ్ । నభసిపదమధత్త సాన్ధ్యరా
గో వరుణపురీవనితాఙ్గరాగభేదః ॥ ౯౬ ॥ గగనజలనిధిప్రవాళజాలం
మనసిజభూపభుజఙ్గప్రతాపవహ్నిః । అపరదిగబలాపదాబ్జలాక్షాచరమ
మహీభృదశోకకర్ణపూరః॥౯౭ ॥ నవకిసలయజాలమమ్బరద్రోస్తిమిర
మధువ్రతరక్తపద్మవన్యా । అరుణయవనికానటత్పురారేర్విరహకృశా
నుశిఖారథాఙ్గనామ్నామ్ ॥ ౯౮ ॥ గతవతిచరమామ్బుధౌనిపత్యప్రణ
యినిచణ్డరుచావగోచరత్వమ్ । అనుమరణచికీర్షయాదినశ్రీర్విహితశిఖివ
రరాజసాన్ధ్యరాగః॥౯౯ ॥ అథకుసుమకదమ్బమమ్బరద్రోరుడునికురు
మ్బమజృమ్భతావదాతమ్ । దినవిగమనటత్కపర్దిమూర్ధప్రసృతమరు
త్సరిదూర్మిశీకరాభమ్॥ ౧౦౦ ॥ ధృవమఖిలదిశానితమ్బినీనాంకబరభ
రత్వమయాదియంతమిస్రా। సితముడునికురుమ్బమప్యయాసీత్తదుదర
సంయతపుష్పదామశోభామ్ ॥ ౧౦౧ ॥వియదసితసరోజభృఙ్గసఙ్ఘోమ
నసిజబాహుమహోగ్నిధూమపాళిః । రజనియువతిమేచకోత్తరీయంత్రి
భువనకాననకేళిదన్తిబృన్దమ్॥ ౧౦౨ ॥ విరహిజనకరాళకాలదూతోవి
లసదులూకదృగఞ్జనప్రపఞ్చః । దశహరిదబలాశిరోజభారోగగనమహా
ర్ణవశైవలప్రరోహః ॥ ౧౦౩ ॥ విరహిమశకమణ్డలైకధూమోవిషమశర

*భర్తుః. ౧అచకథత్=అబ్రవీత్. ‡నీడం=కులాయః.

ద్విరదకదళికాదానపూరః । గగనవనతమాలతల్లజశ్రీర్గరళరుచిస్సముజ్జృమ్భతాన్ధకారః ॥ ౧౦౪ ॥ ఘనపటలసనాభిభిస్తమోభిర్నిఖిలదిశాఞ్చనిచోళితేన్తరాళే । సకలజనవిలోచనాపమృత్యు ప్రశమభిషగ్విధుకాన్తిరుజ్జిమేష ॥ ౧౦౫ ॥ శశినిపిబతిశర్వరీరమణ్యాముఖమనురాగిణిమీలితామ్బుజాక్షమ్ । తదసితబహుళశ్రమామ్బుబిన్దుశ్రియమకరోదుడుబృన్దమన్తరిక్షే ॥ ౧౦౬ ॥ నివసనమసితం దిగఙ్గనానాం తిమిరసమూహమభఙ్గురంనిరస్య । విధురమలదుకూలమేషదత్తే విసృమరదీధితికన్దళచ్ఛలేన ॥ ౧౦౭ ॥ వికచకుముదకాననాన్తరాళస్ఫురితరజఃపునరుక్తచన్ద్రికాద్యాః । విహరదుదధివీచిశీకరాళీపునరుదితోడుపరమ్పరేవరేజే ॥ ౧౦౮ ॥ ఉదయతిసకలాఽకలాదధానే*తిమిరమపాయమియాయయన్మృగాఙ్కే । యుగపదివతమశ్చచర్వమూర్వ్యాకబళధియాహరిణస్తదఙ్గసఙ్గీ ॥ ౧౦౯ ॥ కుముదదళకవాటకుఞ్చికానాం తృషితచకోరగణార్తిభఞ్జికానామ్ । యువజనవృజజాలపిఞ్ఛికానాం దివిపటలంవిసపారచన్ద్రికాణామ్ ॥ ౧౧౦ ॥ ఉదయగిరికరీన్ద్రకుమ్భశఙ్ఖో మదనమహీపతిమౌక్తికాతపత్రమ్ । తుహినకిరణబిమ్బమాబభాసే గగనసరస్సముదయమానపుణ్డరీకమ్ ॥౧౧౧॥ ఉడుపరిబృఢబిమ్బరూప్యపాత్రే విమలమయూఖదశేసుధాజ్యపూర్ణే । అసృజదుదయరాగదీపమాదౌ మధుమథనాయ (౧) పితృప్రసూర్ముహూర్తమ్ ॥ ౧౧౨ ॥ విధివదుపహృతా ఇన్దుభైమాహూర్తమణిమయపాత్రగతాః విలోక్యదీప్రాః । నిరగమదవలోకితుంవిమానాదధిశిబికం(౨) సమనోజ్ఞ (౩)తాళదీపమ్॥౧౧౩॥ మధురిపురథహేతిరాజధామ్నామనుపదిశాభిముఖాస్థితఃపురస్తాత్ । ఉపరిరచితదీపికంపురస్తాజ్జ్వలితమపశ్యదసౌ మహాప్రదీపమ్ ॥ ౧౧౪ ॥ వృతనుతరమణీయతాళనాళం శిఖికణదర్శితకేసరాభిరామమ్ । వితతబ

---

*తిమిరం(కర్తృ)అపాయం, ఇయాయ. ౧ సాయంసన్ధ్యాపితృప్రసూః. ౨ సభగవాన్. ౩ తాళపత్ర పుఞ్జికార చితదీపవిశేషః (శోకటాపానె).

హలశిఖాదళం సధూమ్యా మధుకరపఙ్క్తి మహాప్రదీపపఙ్క్తిమ్ ॥౧౧౫॥ దివి విసృమరయా ప్రదీపపఙ్క్తేః కిరణపరంపరయా కృతోపగూహాః । వలభిముపవనప్రమాముహూర్తం జ్వలితా(1) మహౌషధీసన్నిభా విరేజుః ॥౧౧౬॥ పునరపి పురవైరివీర్యతప్తస్స్మరసరితి జ్వలనః పపాత నూనమ్ । అపి చ సకలలోకవస్తుమిష్టం హవిరిహ దాతుమివోత్థితస్సురేభ్యః ॥౧౧౭॥ మురరిపురుపరిస్ఫురత్ప్రదీపైః ప్రశమముపేయుషి కాన్తకాలవహ్నౌ । జలనిధితనయాలయాధ్వనాసౌ(2) పరనరసాగ్రపభద్రపీఠమాప ॥౧౧౮॥ కలికలికాం నుతిం స శృణ్వన్(3) దశవిధభృత్యనివేదితస్తదాత్వే । నిరుపమశతకోపగీతగాథావిశేషనకౌతుకనిఘ్నమానసోఽభూత్ ॥౧౧౯॥ †జనమపయభృతిప్రణాశహేతుం *విస్మృతహృతా వరగన్ధమాల్యపూర్వమ్ । పరిజనముఖతస్తదా నినీషుస్స్మరరిపుపార్శ్వమసీనయన్నిదేశమ్ ॥౧౨౦॥ శఠజిదపి సముత్థితః పురస్తాత్ప్రతిహరిశాసనమాగతం ప్రణమ్య । శిరసి చ సనిధాయ గానహేతోర్నిరగమదుజ్జ్వలతైలసిక్తకణ్ఠః ॥౧౨౧॥ అథ హిమగసమయస్సమావిరాసీత్సరసిజకాననచారుకాన్తరాయః ; అలఘుతుహినవృష్ట్యేకవస్త్రా దయితవియుక్తవధూకృతాన్తదంష్ట్రా ॥౧౨౨॥ తుహినభరమశేషతోపనేతుం వ్యోమమణిరలం న ఘనం కరైస్తదాఽభూత్ । లఘురపి మహతీం వివృద్ధిమాప్తా సువిహతోపి భవేద్ధి కృచ్ఛ్రసాధ్యః ॥౧౨౩॥ అవిరళపతితైస్తుషారపూరైర్గ్లిమసమయస్సహసా సరోరుహాణామ్ । శ్రియమపహృతవాన కేవలం వధూటీవిరహిజనస్య చ వక్త్రపఙ్కజానామ్ ॥౧౨౪॥ విశదదశనకాన్తిపూర‖రఞ్జిం విరచితసీత్కృతివిభ్రమాభిరామమ్ । అధరదళమసోఢ నాఙ్గనానాం యువహఠచుమ్బనడమ్బరం తదాత్వే ॥౧౨౫॥ హిమమహిమసురు

---

౧ జ్యోతిర్లతాః. ౨ అళ్కియమణవాళర్ తిరుమణ్డపత్తిల్ శేరపాణ్డియసింహాసనమ్. ౩ అరయ్యార్కళ్. †. *విస్మృతం(భగవత్కృతంగన్ధమాల్యాదికం)హరః, ప్రాపయతీతి, విస్మృతహృత్, తేన. ‖మనోజ్ఞం.

పతత్త్రైలోక్యనిస్త్రాణత్రాణసంహారకారణమ్ । శ్రీమచ్ఛ్రీరఙ్గనాథస్య శాసనం శాశ్వతంపరమ్ ॥ * ॥

తారణవర్షమ్ కార్త్తికైమాసమ్ ౧౯ తేది

కార్త్తికైక్కార్త్తికైతిరుక్కార్త్తికైత్తిరునాళుక్కునామ్పురప్పట్టరుళిఅళకియమణవాళ న్తిరుమణ్డపత్తిల్ శేరపాణ్డియశిఙ్గాశనత్తిల్ శున్దరపాణ్డియ న్తిరుత్తుప్పన్దలిక్కీళ్ అరికరిరాయ న్తిరుప్పళ్ళికట్టిలిన్మేల్ నామ్ఎళున్దరుళివీఱ్ఱిరున్దు కలియన్పాట్టుక్కేళ్ళానిన్ఱైయిల్, కోవనవర్, కొడువర్, కొడువార్, ఎడుప్పార్, పాడువార్, తళైయిడువార్, మఱ్ఱుముళ్ళనమ్మిరామానుశముడైయార్కళుమ్వన్దు శడకోపనుక్కు మున్పెఱ్ఱపేఱుమ్ పేఱుత్తర వేణుమెన్ఱు విణ్ణప్పఞ్జెయ్కైయిల్, నామ్ శాఱ్ఱిక్కళైన్దశన్దనముమ్, శూట్టిక్కళైన్దశుకన్దముమ్, ఉడుత్తుక్కళైన్దపొలియనుమ్, నమ్తళైయిడువార్కైయిల్ కొడుత్తనుప్పినోమెన్ఱు పెరుమాళ్ తిరువాయ్మలర్న్దరుళినార్. *

* పతత్ప్రిబన్ధముద్రాప్రిపణసమయే శ్రీ॥ ఉ॥ ఆళ్వార్ణ్డవిల్లిశ్రీనివాసరాఘవాచార్యస్వామిముఖేన శ్రీరఙ్గరాజయాదృచ్ఛికానుగ్రహసమధిగతం శ్రీపదిసం శ్రీముఖమ్.

చన్ద్రస్య నాశహేతోస్సకమపి జనికారణం శక్నన్నద్ధిరాతుమ్। కమలవనమపీడ యత్తదిష్టం ప్రహరతి హి ప్రబలాహతస్తదీయాన్ ॥ ౧౨౬ ॥ జలనిధిమహితుస్సప్రసాదరాయాముఖరుచిలేశః డమ్బినీతిరుష్టః। తుహినరుచిరపాహగత్తుషారైర్ధ్రువమరవిన్దకదమ్బకస్య లక్ష్మీమ్॥ ౧౨౭ ॥ వికసితశతపత్రికా సుగన్ధా విపులతుషారకణానుషఙ్గశీతే। విహరతి మరుదమ్బురేజనానాం మనసి మనోజకృశానురుద్ధదీపే ॥ ౧౨౮ ॥ సముదితవతిరఙ్గే శే (౧)తదంశేకృశమదనే జసిమాసి మార్గశీర్షే। దధిగుడఘృతముద్గముద్గ‡భక్తాన్యువసి*విబోధమహోంశ్చకారలోకః ॥౧౨౯॥ ద్విజవరకృతసాఙ్గవేదపారాయణమహితద్రమిడాగమశ్రవణే। § దశశతపదచిత్రమణ్డపస్థో హరిరనయద్దినవింశతిం తదాత్వే ॥ ౧౩౦॥ గతవతి మకరం తదా పతఙ్గే॥ శతపదమణ్డపమాసపాదరఙ్గే। సహ యువతిజనైరనేకడోళావిహృతిమహానుభవం చికీర్షమాణః ॥ ౧౩౧ ॥ మధురిపురధిరుహ్య రత్నడోళాంసమమవరోధవధూజనేన తత్ర। మదకళమహిళాధిరూఢడోళావిహరణవిభ్రమమప్యసౌ దదర్శ ॥ ౧౩౨ ॥ సుతనుమణికదమ్బకానువిద్ధాం మధుమథనో భ్రమిశాం దదర్శ డోళామ్। భువనవిజయిమన్మథావదూకస్మరకరపత్త్రవివర్తితాం తుమూలామ్ ॥ ౧౩౩ ॥ అతిసుగభిరనిద్రకుద్ధఘోష్పరధశిశిరస్సమయస్సమావిరాసీత్ । యదుదితమసహిష్ణు నెవశీతం దినమణినా (౨) పి(౩) విశాముఖం కృశానోః ॥ ౧౩౪ ॥ ఉరసి నని వ సైద్రమానసా రేశ్చ్వద్వపుషి చ(౪) సామి గిరేస్సుతాపురారేః। అభిముఖమధిపా గిరాఞ్చధాతుః కక్షమివ తే శిశిరవ్యథాం సహేరన్ ॥ ౧౩౫ ॥ కమలముఖశిలీముఖేషు తస్మిన్ని బిడతుషారనిపాతసంహృతేషు। రతిపతిరతనిష్టశీతమేకం విరహిజనైక్యవిధాసదకుసుమాస్త్రమ్ ॥౧౩౬॥ విలసదగరుధూ

ఞప్రతీకారం. ౧"మాసానాం మార్గశీర్షోస్మి". ‡అన్నాని. *తిరుప్పళ్ళియెழுచ్చి ఉత్సవమ్. §ఆయిరక్కాల్. ॥నూఱ్ కాల్. ౨అపి. ౩అప్నాతేః కర్మణి లుజ్. ౪అగ్నేయదిజ్ముఖమ్ రసామీత్యర్థః (అవ్యయమ్).

పితైర్భిన్నకైస్త్రైఃకుటిలదృశాంకుచమణ్డలైశ్చ కోష్ణైః । కథమపి శిశిరస్య
ధామనైషుస్స్ఫురిత (౧) హసన్నికయాపి కేపిధన్యాః ॥౧౩౮॥(౨)ప్రి
తిసరస్థి పూర్వ (౩) మాదిధాతుర్మహవిషయే ఝషమాసి రోహిణీ
భే।సురగణముపహూయ భేరినాదైర్గ్విరథరోపయతిస్మ తార్క్ష్యకేతుమ్॥
కుముదముఖగణైశ్శశప్తసప్తావరణసుపర్వబలిఃకృతాగ్నికార్యః।అధిగతవ
ర(౪)కాయమానవాహోనిశసపరీత్యవివేశధామవీథీః ॥౧౩౯॥ మణిమ
యచతురస్రయానమేత్యోపవనగతోఽగమయద్దినంద్వితీయమ్।అధిగత
తురగోఽదినంతృతీయం*గుహానగరోపవనే(౫)వ్యహారయత్సః॥౧౪౦॥ ఖ
గపతిరథముష్ణపేచతుర్థందినముపవాహ్యనిశాముఖేఽధితార్క్ష్యమ్। ప్రతి
విశిఖమటన్ ప్రజాశయేస్వాంప్రతిదిశతిస్మసభావనాంతదాత్వే॥౧౪౧॥
దివసముగమయత్సపఞ్చమంశ్రీజనిసిచుళానగరేవివాహదేశే।(సకు
సుమశిబికాన్తరాధిరూఢస్సమధికవైభవమాససాదనక్తమ్॥ ౧౪౨ ॥కల
శజదిశివాసరేఽథషష్ఠేదినముపవాహ్యపునర్గజాధిరాజమ్) ।సపదిసమ
ధిరుహ్యచానుగత్వాపురవిశిఖాస్స్వవరుహ్యగేహమాగాత్ ॥ ౧౪౩ ॥అ
ధిగతశిబికోరమామహీభ్యాంహరిరథసప్తమవాసరేఽపరాహ్ణమ్। పున
రకృతనిశామయంహరిర్ద్రాక్కృతతతచూర్ణసుదర్శనేనకేళిమ్ ॥ ౧౪౪ ॥
విరచితవిశిఖావిహారకృత్యస్సనిశిరమాగృహమేత్యతత్రికృత్వా। స్నప
నవిధిముఖాఖిలక్రియావిరామే పునరధివీథిచగన్ప్రవేశధామ॥ ౧౪౫ ॥కృ
తనిజపురపూర్వభాగసీమా తటవిహృతిర్దివసేష్టమేదనాదౌ । అధిగత
తురగఃకదమ్బతీర్థోపవనతలాదభజత్స్వధామసాయమ్ ॥ ౧౪౬ ॥
నవమదినవిభాతకల్పకాలే స్వపనవిబోధకలాలసత్స్వవేషః। ప్రతిగృ
హరచితార్హణస్సవీథ్యానుభజత్క్షమాసదనంపతిర్యతీర్థమ్॥౧౪౭ ॥ రథ
వరమధిరుహ్యపుష్పకాఖ్యం ప్రతివిశిఖంవ్యచరద్రమామహీభ్యామ్ ।స

౧అష్టారథాన్యా.౨అజుల–రార్పణరక్షాబన్ధా.౩ఆదిబ్రహ్మోత్సవః.౪ప
న్దల్.*జీయపురమ్౫ఉత్యవాహయత్సః(పా).౬శ్రీరఙ్గనాయకీమన్దిరమ్.

హాజనకజయాప్రీతిప్రియాణాస్స్వయమివదాశరథిః పురాసగఙ్గీ ॥ ౧౪౮ ॥
సహరిరవభృథంసమాప్యసాయందశమదినేఽకృతపుష్పయాగకృత్యమ్।
నిజమితభణితిర్విసృజ్యదేవానభజతధామపరీత్యసప్తసాలీమ్॥ ౧౪౯॥
ఏవం శ్రీరమణో యథర్తు విహృతింపర్యబ్దమాతన్వతి శ్రీరఙ్గాఞ్జనకుఞ్జ
రాచలముఖశ్రీధామసుస్వాస్పదాత్ । దేశాద్దేశమవన్మృగానివ జనానా
కృష్య శిష్యాన్సరోముఖ్యస్సూరిగణస్స ఏష విషురగాద్ధామానిదివ్యాన్యస
వా ॥ ౧౫౦॥ స్వస్వాన్తేవాసిలోకం ప్రపదనవిలసద్భక్తిమార్గోపదే
శాత్పారమ్పర్యాత్ప్రపన్నాన్సకలమపిజనం తాప్రీతుకామానియోజ్య ।
స్వస్వస్కన్ధప్రబన్ధద్రుమ ఇవ విటపస్తోమభూమా మ్నాఫలానాం హేతుం
జ్ఞాత్వాన్వభూవన్ పరమపదమథ ప్రేప్సవో యోగనిష్ఠామ్॥౧౫౧॥ ।

॥ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే పఞ్చదశస్సర్గః॥

షోడశసర్గప్రారమ్భః.

శ్రీమన్నాథయోగివైభవమ్.

అస్తి ప్రశస్తః కనకాభిధాయాః కశ్చిత్తటీసీమ్నికవేరజాయాః।
శ్రీవీరనారాయణనామధేయో గ్రామ (౧) శ్శ్రుతిగ్రామవిదాం నివా
సః ॥ ౧ ॥ శ్రీవీరనారాయణనామకృష్ణో దేవో దయాపూరితదృష్టిపా
తః। అర్చాకృతిర్యత్రకరోతి వాసం తపఃఫలంచోళధరాధిపస్య ॥ ౨ ॥
ప్రాయో మురారేర్వరహాసహిష్ణుః క్షీరామ్బుధిస్తస్య నిషేవణాయ ।సర
స్స్వరూపేణవిభాతియత్ర శుద్ధాకృతిఃకింనుజహాతినాథమ్ ॥ ౩ ॥ శ్రు
తిస్మృతిజ్ఞానవిశుద్ధవృత్తాస్సమస్తశాస్త్రార్ణవకర్ణధారాః। ద్విజాతయ
స్తత్రచతుస్సహస్రసంఖ్యాస్సదాచారపరా వసన్తి ॥ ౪ ॥ తేషుద్విజే
ష్వీశ్వరభట్టనామా శ్రోత్రైకకుల్యేష్వాదురభూత్ప్రతీతే ।శ్రుత్యన్తవిత్క
శ్చనవిప్రవర్యో నిత్యంతపస్యాముదితేన్ద్రిరేశః ॥ ౫ ॥ తస్మాదభూన్నాథ

౧ నిషాదర్షభాది తత్తత్స్వరానుగుణ శ్రుతిసన్దోహః, తద్విదామ్.

మునిస్స విష్వక్సేనాద్యభ్యస్తేభముఖాంశజో యః। యద్గానవిద్యావిజితో
హ్రియైవ వీణాం తు తథా హ్యశ్నుత నారదోపి ॥ ౬ ॥ యోఽసూత్రగర్భ
స్థితఏవ కృష్ణాదవాప్య సమ్యగ్ఘటకాక్షవీక్షామ్। శౌణ్డిస్స్వతస్సర్వకలా
సకృష్ణం ప్రత్యక్షతాం ధ్యానవశాదనైషీత్ ॥ ౭ ॥ అథేశ్వరాఖ్యో
మునిరావిరాసీద్యః (౧) పృశ్నిగర్భాంశ‡భవస్సతస్మాత్। అష్టాఙ్గ
యోగానుగతాన్తరాత్మా కృష్ణాష్టజానైర్దృఢభక్తిసక్తిః ॥ ౮ ॥ తౌనా
థయోగీశ్వరయోగివర్యౌ విజ్ఞాస్యకృష్ణాయపురోధివాయ। § తత్కేళి
ధామౌఘనిషేవణాయ నిర్జగ్మతుర్బ్భావలయంస్వపుర్య్యాః॥ ౯ ॥ యా
వన్తి ధామాని జనార్దనస్య యావన్తి తీర్థాన్యపి పావనాని। తౌ తేషు తే
షు త్రిదినం వ్యతీత్య క్రమాద్దదీక్షిం దిశమాపతుస్తే ॥ ౧౦ ॥ కళిన్దజారో
ధసి తౌ మునీన్ద్రౌ నిషేవ్య గోవర్ధననామపుర్య్యామ్। కృష్ణం కిశోరం య
మునాధినాథం న్యషీదతాం తత్ర సమర్చయన్తౌ ॥ ౧౧ ॥ తత్రస్థితౌ త
ద్విరహాసహిష్ణుశ్శ్రీవీరనారాయణ వాసుదేవః। స్వప్నే సమాహ్వ
ద్భుజతస్తతౌ హి తత్పార్శ్వ (౨) మూధ్వా యమునేశమన్త్రః ॥ ౧౨ ॥
శ్రీవైష్ణవేభ్యః కురుకాగతేభ్యశ్శ్రావసా (౩) ఽపూర్ణసుధాభిధా
జ్ఞమ్। సహస్రగాథాసు పరాఙ్కుశేన కృతాసు గాథాదశకం కదా
పి ॥ ౧౩ ॥ నిశమ్య గాథాదశకం సనాథయోగీ ముదితో ఽవశి
ష్టాః। గాథాస్తదీయాశ్శ్రవణామృతాని శుశ్రూషమాణః కురుకామ
యాసీత్ ॥ ౧౪ ॥ నిషేవ్య భక్త్యా కురుకాపురేశం సనాథయోగీ హరి
మాదిదేవమ్। వినిద్ర చిఞ్చాతరుమూలమాప పరాఙ్కుశం తత్ర ము
నిం దదృశుః ॥ ౧౫ ॥ యోగప్రభావాన్నతదాశ్రితారిమన్త్రస్థితం నాథ
మునిర్దదర్శ। తదావిషీదన్మనసాన్యషీదత్ సర్గ్నవాపాయకలాం బుభు
త్సుః ॥ ౧౬ ॥ కవీన్ద్రనోక్తం మధురాభిధేన సతత్రిగాథా దశకం శతా
రైః। సాన్నిధ్యహేతోర్ద్విస్సహస్రముక్తాయుతం తదావర్తయతిస్మ వా

౧ పృశ్నిగర్భః=విష్ణుః. ‡ అంశావతారః. *అష్టజానిః (అష్టౌ జాయా యస్య)=కృష్ణః. § బృన్దావనాది. ౨ ఊధ్వా=ధృత్వా. ౩ ఆరావముతు.

రమ్ ॥ ౧౭ ॥ ప్రీతశ్శ్రుతారిర్మధురేణసాకం కవీన్ద్రనాఽగ్రేకృతసన్నిధా
నః । ఉపాదిశత్సద్వ్యయమన్త్రపూర్వం సాఙ్గానముష్మై చతురః ప్రబ
న్ధాన్ ॥ ౧౮ ॥ చతుర్భిరవ్యర్థమయాన్ప్రబన్ధాన్ సద్రామిడానైత్య
పరాఙ్ముఖః శ్రోక్తాన్ । సదాతదావర్తనసప్రమోదాయనిష్ణాతచేతాస్సప
సాదతత్ర ॥ ౧౯ ॥ మయాసమం తన్మననం కురుష్వ శ్రీనాథయోగిన్నితి
సానుకమ్పః । శ్రీవీరనారాయణపుర్యధీశస్తమాహ్వాయత్స్వప్నముఖే
నకృష్ణః ॥ ౨౦ ॥ శ్రీవీరనారాయణకృష్ణమేత్య స తేనసార్ధం మననం వి
తన్వన్ । అగాపయద్గానచణైస్స్వశిష్యైర్దివ్యేనగానేనసహస్రగా
థాః ॥ ౨౧ ॥ చోళక్షితీన్ద్రస్సుగగానశౌణ్డాం కాఞ్చిత్ (స్త్రి)యం గానపటుం
విధాయ । పరీక్షితుం ద్రాగ్భరతాగమజ్ఞైః ప్రాజ్ఞైస్సమం నాథమునీన్ద్ర
మాహ్వాత్ ॥ ౨౨ ॥ సర్వోపి లోకాస్స్వరగానయుక్తం న (౧)విన్దతే ద్రా
మిడగానతత్త్వమ్ । ప్రకాశయామీతి పురో నృపస్య సమీపమాపత్సముని
స్సశిష్యః ॥ ౨౩ ॥ (౨) సభాజనం ప్రాప్య సభాముపేతస్సభాజనా
నాం పురతో నిదేశాత్ । సభాజనం సర్వకలావలీనాం భద్రాసనే నా
థ మునిర్న్యవాత్సీత్ ॥ ౨౪ ॥ ఇమే సుమధ్యే కలహాయమానే శ్రుత్వాఽ
నయోర్గానకలావివాదమ్ । నిరూప్య సమ్యఙ్నిగదేదమిత్థమిత్యాబభా
షే నృపతిర్మునీన్ద్రమ్ ॥ ౨౫ ॥ తథేతి గానం స తయోః పరీక్ష్య జగాద
కస్యాశ్చిదుదేతి గీతిః । మయాభవద్భిశ్చపరం *సుబోధా మయాపి చై
వైరపి చాపరస్యాః ॥ ౨౬ ॥ తతో మరుస్థానవగానభేదజ్ఞానార్థ సా
మాజిక సంశయార్థమ్ । నాదేన నానాలపతాలమాత్రామూర్ఛైకదా
సోఽనణుమాత్రశూన్యమ్ ॥ ౨౭ ॥ రాజాపి సామాజికమణ్డలేన సాకం
తదజ్ఞ్యోఽప్రణినామ హృష్టః । సంభావనాం సంప్రతిగృహ్య తస్మాచ్ఛ్రీ
వీరనారాయణమాప భూయః ॥ ౨౮ ॥ జాతోజయస్తైన విపశ్చితాం శ

౧ (విన్దై- విన్దాతే-విన్దతే). ౨సత్కారమ్. *సుబోధమాయాతి(పా).

శ్రీపుణ్డరీకాక్ష ఇతి ద్విజేన్ద్రః (౧) కాలాధిపాంశః (౨) కురుకాధిపశ్చ తౌ చాత్ర ఛాత్రతాం నాథమునేరవాప్తౌ ॥ ౨౯ ॥ శ్రీపుణ్డరీకాక్షముఖాన్మునీన్ద్రశ్ఛాత్రాన శేషాన్ సహగానభక్త్యా । అజిగ్రహద్ద్రామిడవేదగాథాస్స న్యాయతత్త్వం స్వకృతఞ్చ భూయః ॥ ౩౦ ॥ అథాగమచ్చోళపతిర్దిదృక్షుః శ్రీరాజనారాయణ వాసుదేవమ్ । తదాకృతిధ్యానసమాధినిష్ఠం విసృష్టనానావిషయం మునిఞ్చ ॥ ౩౧ ॥ నిషేవ్య కృష్ణం స్వపురం ప్రయాతం సహానరోద్ధైర్నృపతిం విభావ్య । సాక్షాద్విజస్త్రీసహితం ముకున్దం మా (౩) తత్పురం నాథమునిర్జగామ ॥ ౩౨ ॥ స పుణ్డరీకాక్షముఖ్యశిష్యగణాయ పృష్టాగమనక్రమాయ । యథావదుక్త్వానుగతాయ భూయః శ్రీవీరనారాయణపార్శ్వమాగాత్ ॥ ౩౩ ॥ భూయోఽపి తం కృష్ణముపాస్య భూపం సోఽముహ్యాదారూఢగజం విభావ్య । సామన్తమౌలౌ చరణం నివేశ్య బ్రహ్మేడిమౌలౌ హరిమాత్త[illegible]మ్ ॥ స పుణ్డరీకాక్షముఖాదిదేశ శాస్త్రార్థవృత్త్యా ప్రథయస్వ తత్త్వమ్ । సమాధినిష్ఠా వరయోగభక్త్యా పశ్యేతి తత్త్వం కురుకాధిపఞ్చ ॥ ౩౫ ॥ (౪) పురాభవత్సద్గుణధీభరత్వాత్సింహాసనాంశస్తనయో మహాత్మా । తం యామునేయం రచయేతి నామ్నా స నాథయోగీ స్వసుతం జగాద ॥ ౩౬ ॥ శ్రుత్యర్థజాతైర్ద్వయమన్త్రతత్త్వయోగైశ్చ సద్రామిడవేదగానమ్ । శ్రీపుణ్డరీకాక్షముఖాన్ సశిష్యాన్ వ్యయుఙ్క్త పాత్రస్య తదోపదేష్టుమ్ ॥ ౩౭ ॥ కృతార్థమేవం కృతకృత్యశేషో బభూవ యోగాన్తసమాధినిష్ఠః । అవాప్తకామో నిభృతాన్తరాత్మా సనాతనం బ్రహ్మ స నాథయోగీ ॥ ౩౮ ॥ శిష్యేషు నాథాఖ్యమునీశ్వరస్య సమాధినిష్ఠే కురుకేశతాం తే । తదన్యసచ్ఛాత్రయుత (౫) స్తతాన స పుణ్డరీకాక్షసుధీరధీతమ్ ॥ ౩౯ ॥ శ్రీరామమిశ్రః కుముదాక్షసూరేరంశాద్యమునార్యమవతీర్ణమాహుః । స పు

---

౧ కాలప్రకృతి. ౨ కురుకైకావలప్పన్. ౩ ఆతత్పురం=తత్పురపర్యన్తమ్. ౪ భవిష్యతీత్యర్థః (యావత్పురానిపాతయోర్లట్). ౫ విస్తారయామాస.

ద్ధరీకాత్తమనీషిణోఽభూచ్ఛిష్యాగ్రణీర్గర్హిత శైవ్యభక్తిః ॥ ౪౦ ॥ శుశ్రూ
షయాప్రీతమనాస్సతస్మైగురూపదిష్టం పరమార్థజాతమ్ । ద్వయేనస
త్రాసునసనోపదశ్య పునర్వ్యచావిశ్వజనీనమాఖ్యత్ ॥ ౪౧ ॥ మయోపది
ష్టాన్ హరిదర్శనార్థాన్ కృతానురోధోఽప్యనుశాధి గూఢమ్। త్వంభావి
నం నాథమునీన్ద్రపౌత్రం శ్రీయామునేయం సుతమీశ్వరస్య ॥ ౪౨ ॥
శ్రీరామమిశ్రిస్సవచస్తథేతి నిశమ్య తద్దాపవరమేవమత్వా । దినాకు
లో వ్యాకృత దర్శనార్థశ్శ్రీయామునేయోదయలిప్సురాస్త ॥ ౪౩ ॥
అథేశ్వరాతి సంహాముఖాంశభూతశ్శ్రీయామునేయస్తనయోఽజని
ష్ట । నిర్వృత్తచౌళో విధినోపనీతః (౧)ప్రారబ్ధ సోఽధ్యేతుమకృత్రిమో
క్తీః ॥ ౪౪ ॥ ధియాసకృద్గ్రాహి (౨) చణేస్వపిత్రానకింగతోఽధ్యేతుమసీతి
పృష్టః । అచష్టసోపీతికథం వ్రిజేయంపూర్వైర్వ్యరుక్తంగురురద్యవక్తి ॥ ౪౫ ॥
ఏవం సమస్తాన్నిగమానధీత్య సలక్షణం శాస్త్రపథావతీర్ణః । తతః కృతో
ద్వాహవిధిర్న్యషీదత్పురా మహాభాష్య గురోస్సకాశే ॥ ౪౬ ॥ తదా
కిలయామాఖ్యో వానభిధస్సుధీన్ద్రః పురోహితశ్శైవళ ధరాధిపస్య । విద్వజ్జన
ద్రవ్యదశాంశహారీ సత్రాహిణోద్భావ్యగురోర్నిదేశమ్ ॥ ౪౭ ॥ సయా
మునేయోగురుఖేదహేతుంసమీక్ష్యతచ్ఛాసనమాత్తరోషః । ధిత్వాత
దాహర్తృకరే విలిఖ్య వాదార్థమేవం*ప్రజిఘాయ పత్రమ్ ॥ ౪౮ ॥
(౩) నకేవలంసత్కవయోవయంస్మ నకేవలంతన్త్రితటంప్రియారోః ।
కింతుఽప్రతిద్వన్ద్వికరీన్ద్రగర్వసర్వస్వనిర్వాపణపఞ్చవక్త్రాః ॥ ౪౯ ॥
పురోహితస్తత్రివిలోక్యపత్రం విజ్ఞాపితోదన్తసవిస్మయస్య । రాజ్ఞో
నిదేశాత్సహదేశికేన శ్రీయామునేయం గురుమాననాయ ॥ ౫౦ ॥

---

౧౪ భతేఽగకర్త్రిలజ్. ౨చణేన(పా). *ప్రహితవాన్. ౩౯ నవయఃకవ
యస్తు కేవలంనవయంకేవలతన్త్రిపారగాః । అపితుప్రతివాదివారణ
ప్రకటాటోపవిపాటనక్షమాః ॥" ఇత్యస్త్రిస్మర్త్యమ్. ఽప్రతిపక్షి.

(౧)ఆకాళికాకాన్తనివాసశైలాదాజానకీజానికృతాచ్చ సేతోః ।ఆశైలయుగ్మాదరుణేన్దుచూడాన్ మీమాంసికో మత్సదృశోఽస్తి నాన్యః ॥౫౧॥ ఇతి స్ఫుటార్థం వినిబధ్య పత్రం మహీపతేర్ద్వారి పురోహితేన । తేరఙ్గం విధిత్సుస్స సభాముపేత్య ప్రాప్తార్హణో భూపతిమిత్యువాచ॥౫౨॥ అస్మాక(౨)మారబ్ధిగవాదపక్ష్యోః పరీక్షణార్థం భవతా మహీన్ద్ర । ఆకారణీయాస్సహసా ప్రవాచో విపశ్చితో నిశ్చితశాస్త్రతత్త్వాః ॥౫౩॥ తథేతి సర్వానపి లబ్ధవర్ణానాహూయ చోళక్షితిపస్సభాయామ్ । దేవ్యా సహాధిష్ఠితభద్రపీఠః ప్రవర్తయామాస తయోర్వివాదమ్॥౫౪॥ యావన్న తౌ వాదపరావభూతాం దేవౌ చ తావత్పణమిత్యకార్ష్టామ్ ।స యామునేయస్య వచోజితశ్చేత్పురోహితోఽర్ధం విషయం ప్రదద్యామ్ ॥ అస్తిత్వనాస్తిత్వపదేత్వముక్తైర్భిన్నాఙ్గికా లౌకికవైదికార్థే। నోచేచ్ఛరగపాదుకయా(౩)జహీతి పురోహితోఽభాషత యామునేయమ్॥౫౬॥ తథేతి వృద్ధం విహితప్రతిజ్ఞం సలౌకికన్యాయవిదాహ బాలః। అత్రోత్తరం దేహి జనన్యవన్ధ్యా తవేతి రాజాపి చ సార్వభౌమః ॥౫౭॥ అశక్నువన్నుత్తరమత్ర దాతుం సోఽవాఙ్ముఖో భూమిపతేః పురోధాః । అద్వైతవాదీ శ్రితభేదవాదం శాస్త్రీయమాలమ్బ్య జగాద వాదమ్॥౫౮॥ మిథ్యాప్రపఞ్చోఽయ(౪)మముష్యశుక్తి(౫)దుర్వర్ణవద్దృశ్యతయా సబాధ్యాత్ । ఏతన్న సమ్యగ్యదయం ప్రపఞ్చో మిథ్యాతదన్యస్థతయా తథా(౬)సౌ॥౫౯॥ త్వయా ప్రపఞ్చస్య తదన్యమిథ్యామిథ్యాత్వమేవ ప్రతిపాదితం స్యాత్ । కిన్నామ మిథ్యాత్వమిహ త్వముక్తం పురః ప్రసిద్ధార్థ

---

౧. “ఆశైలాదద్రికన్యాచలకిసలయన్యాసధన్యోపకణ్ఠాదారక్తానీతసీతాముఖకమలసముల్లాసహేతోశ్చ సేతోః । ఆచ ప్రాచ్యప్రతీచ్యక్షితిధరయుగళాదర్కచన్ద్రావతంసాన్మీమాంసాశాస్త్రయుగ్మశ్రమమృదితమనా మృగ్యతాం మాదృశోఽన్యః”. ౨ఆరిప్సిత(పా). ౩హస్తైకకర్తరిలోట్. ౪ప్రపఞ్చస్య. ౫రజతమ్. ౬సా=మిథ్యాత్వమపిమిథ్యేత్యర్థః

కదమ్బకస్య ॥ ౬౦ ॥ ప్రతీయమానేతరతాకిముస్యాదుతన్వతస్సంవిద గోచరత్వమ్। తద్రూపబుద్ధిఃకిమతత్స్వరూపె తస్మిన్నతద్బుద్ధిగుతా ద్యదిష్టః ॥ ౬౧ ॥ నేష్టం ద్వయఞ్చాత్రహి తత్త్వసంవిదగోచరత్వే ఇతి చేనిదఞ్చ। యతఃప్రపఞ్చస్య చగోచరత్వం నస్యాదతస్తావదసాంప్రతంస్యాత్ ॥ ౬౨ ॥ ఖణ్డత్వముణ్డత్వగుణౌచ పూర్ణశృఙ్గత్వమప్యేకగవేకథంస్యాత్। "మయాజితోలౌకికవైదికార్థన్యాయేనే(౧)మధ్యేసభముక్తిభగ్నో ॥ ౬౩ ॥ నో(౨) పానహోన్యథ్వరయాహతస్త్వంతరేణకిన్తుప్రహతోధికల్పమ్। సభాసదోపీత్యతదాతమేవంవిధూతపారోధసయుక్తజాతమ్ ॥ ౬౪ ॥ అనన్తరంసాధ్విత సాలిలిఙ్గ*మాం త్రాతుమాయాతఇహేతిరాజ్ఞీ। శ్రుత్వాసభాసాముదితస్తదుక్తం పురోధసంశ్వయమముష్యకృత్వా ॥ ౬౫ ॥ అస్మైవిభజ్యాక్షదిదేశదేశమాదేశతోర్థం నిజవల్లభాయాః। మహీభుజాదత్తమవాప్యరాజ్యం ప్రాజ్యోదయంస్వీకృతరాజ్యభాగమ్ ॥ ౬౬ ॥ తం రామమిశ్రోభ్యగమద్వినేతుం స్వచిత్తఖేలత్పరమార్థదానాత్। అశక్నువన్దర్శనమస్యలబ్ధుంతద్దర్శనజ్ఞానకలానిదానమ్ ॥ ౬౭ ॥ అక్షరఙ్ఘపత్రంతదభీష్టమూపక్త్వాసంకరేప్రాదితపాచకస్య। విలోకనం దైవవశాన్నతస్య యత్నేనచాపం మహతేతిఖిన్నః ॥ ౬౮ ॥యత్రాప్యహ్నినాదిష్టదక్షరఙ్ఘపత్రంతస్మిన్న(౩)పారోగవమిత్యువాచ। నాస్మిన్దినేదత్తమక్షరఙ్ఘపత్రం త్వయాకథం వాఞ్ఛ్యపహారహేతోః ॥ ౬౯ ॥ కొఽద్యాదితఃపూర్వమితిబ్రువాణః పారోగవోఽభాషతయామునేయమ్। ఆమాసషట్కంస్థవిరోగ్రజన్మా దినేదినేకశ్చిదక్షరఙ్ఘపత్రమ్ ॥ ౭౦ ॥ ప్రాదాద్భవద్దర్శనవాఞ్ఛయాసః కిమద్యనాదాదితితన్నజానే। నిశమ్యతస్యేతి వచోజగాదశ్వస్తం ద్విజం మేఽన్తికమానయస్వ ॥ ౭౧ ॥ "ఇతీరితస్సూపకృదస్యనైషీచ్ఛ్రీరామమిశ్రార్యమముష్యపార్శ్వమ్। తంయామునేయోనిజగాదనిత్యం

౧సభాయాంమధ్యే. ౨ఉపానత్ = పాదుకా. *"యస్మైఅక్షవస్త్రీరో" ౩పాచకః.

పత్రీణ్యస్యాశరణమదాశ్చకివర్ధమ్ ॥ ౨౨ ॥ తేతే శ్రీపుకిస్త్రఫలవత్సు
కామోథనేష్వవాక్షొకిముతాద్యశేషు । తేనేత్యుక్తస్స్వగమాంబభాషే
తేతేశ్రీషు చార్థేషు న మే భిలాషః ॥ ౨౩ ॥ న్యస్తో నిగూఢం భవదీయ
పూర్వైర్నిధిశ్శాశ్వతయి స్థాస్యతి తం గృహాణ । ఇత్యీరితస్తేన స తం బభాణ
కిం నామ యామాత్యకృతే విధేయమ్ ॥ ౨౪ ॥ స చాహ వస్తుం ఘటికాశ్చత
స్రస్త్వయాన్నుపం(౧) ద్వారకి ... తామనోధా । అపోహదౌవారికరో
ధకృత్యస్సపాంశ్చ షట్సప్తాదశవాసరేస్మై ॥ ౨౫ ॥ శ్రీ
కృష్ణగీతోపనిషద్రహస్యం దశాధ్యాయసమర్థితార్థమ్ । ఆకర్ణ్యతత్
స్మాచ్చగుస్తత్త్వమార్గాద్విరక్తశ్చ దినే దినే సః ॥ ౨౬ ॥ కృష్ణం తమా
సాదితుం సన్న్యాపాయకః కో వేత్తం కౌతుకవానపృచ్ఛత్ । తేనేతి పృ
ష్టః పరమో ఉపాయస్తద్ధతోష్టార రక్షైకహేతుః ॥ ౨౭ ॥ అస్తీ
తి తస్మైవిజనే జగాద శ్లోకస్య సార్థం చరమస్య గూఢం । తతస్సమాక
ర్ణ్యవిరక్తిభాజా నిరస్తసంసారరసాదరేణ ॥ ౨౮ ॥ స యామునేయే
న సమం మహాత్మా సమాసదద్రఙ్గపురం గరీయః । తం(౨) శేవధిం ప్రోజ
గదేకకన్దం రఙ్గేన్దుముగ్ధామృదయామ్బురాశిం ॥ ౨౯ ॥ ప్రాదర్శయత్తం
భవదీయపూర్వైర్న్యస్తస్సమార్జితోయం నిధిరిత్యముష్మై । అర్థం రమాము
ద్రితమాప్తమేతమిదం ప్రయోజ్యానవపత్రభావం ॥ ౩౦ ॥ ఇత్యా
నతాయోపదేశతస్మై శ్రీరామమిశ్రో ద్వయమన్త్రరత్నమ్ । సాతు
ర్యతింజగ్ముషి రఙ్గరాజే స యామునేయో ద్వయమన్త్రలాభాత్ ॥ ౩౧ ॥
ఆనన్దబాష్పావిలలోచనస్తమ్ పాదచూడం ప్రణనామ ఘుజ్ఞః । శ్రీ
రఙ్గరాజానుభవాత్తదీశ్లోభావేన సంన్యాస్యదపాస్యరాగమ్ ॥ ౩౨ ॥
అర్థస్య లాభే సతి శాశ్వతస్య కిం నశ్వరం వస్తు భజన్తి సన్తః ।
ససంవిదాత్మేశ్వరసిద్ధి* వేదప్రామాణ్య(౩)మాస్తోత్రయుజోష్టచక్రే
గీతార్థసంక్షేపణ(౪) పూరుషార్థనిరూపణ,స్తోత్రమణీన్ ప్రబన్ధాన్ ॥

---

౧ ద్వారం. ౨ నిధిం. ౩ చతుశ్శ్లోకీ. * ఆగమప్రామాణ్యం. ౪ పురుషనిర్ణయః,

అంశా బభూవుః కుముదాక్షశఙ్కుకర్ణాహినేత్రోజ్జ్వలవామనానామ్ ।
శ్రీయామునేయస్య చ తస్య శిష్యా భవాబ్ధిమగ్నోద్ధరణప్రవీణాః॥౮౪॥
ఏషాం మహాపూర్ణమనీషి,రఙ్గికుశీలవాధీశ్వర,కాఞ్చిపూర్ణాః । శ్రీమా
ల్యభృద్గోష్ఠిపురేశపూర్ణా ఇతి క్షితౌ ఖ్యాతిమవాపురాఖ్యాః॥ ౮౫ ॥ స
సమ్యగేతానపరాంశ్చ శిష్యాన్ సాకం ద్వయోపనిషద్రహస్యమ్ । అ
ధ్యాపయద్ద్రావిడమాగమం చ* సుధాపయస్యాస్సుకృతాఃకృతీశ్చ ॥
పితామహస్తైః పరిగృహ్య చాస్మాన్ కిఞ్చిద్రహస్యం కురుకేశ తాతే ।న్య
స్తం చ కాలేతి స రామమిశ్రగిరాఽప(౧)గఙ్గాధరరాజధానీమ్॥౮౭॥
స తత్ర జీర్ణాలయకుడ్యభాగే నివిష్టమారూఢసమాధిభేదమ్ । విలో
క్య తస్యావసరం ప్రపిత్సుస్సహాస్త పశ్చాన్నిభృతం స్వశిష్యైః ॥౮౮॥
స యోగనిష్ఠః పరివృత్య పశ్చాతోఽర్వాగమచ్ఛొట్టైకులాఙ్ఘ్రవోఽత్ర ।ఇతి
బ్రువాణం పదయోః ప్రణమ్య భక్త్యేదమాపృచ్ఛత యామునేయః ॥
పశ్చాన్నివిష్టం నిభృతం కథం మామబుద్ధ యోగీతి తముక్తవన్తమ్।
తత్స్యశొట్టైకులజేతరేషాం నానుగ్రహోఽస్తీతి మమైవమూచే ॥౯౦॥
ఉక్త్వైవమస్మై వినతాయ యోగరహస్యవిజ్ఞానసముత్సుకాయ। కాలే
పదేయం చరమే మమేతి తం ప్రాహిణోత్స్వాన్తిమపత్రజాతాత్ ॥
స త్రం సమాదాయ తదన్త్యకాలనిరూపకం రఙ్గగతోఽన్యశిష్యాః।ర
ఙ్గాగ్రతో రఙ్గికుశీలవేశగీతామునన్తైశయకీర్తి(౨) గాథామ్ ॥ ౯౨ ॥
ప్రియాద్యదాఽనన్తపురే ముకున్దస్సిసేవిషుస్స్వస్య ఘనస్య భోగా। తదా
వధిం పత్రముఖేన తస్య విలోక్య మధ్యే సరణిం వ్యపీడత్ ॥ ౯౩ ॥ అ
ప్రాప్య తద్యోగరహస్యమార్త్యస్స మైత్య శిష్యైస్సహ రఙ్గధామ । ప్ర
వర్తకో వైష్ణవదర్శనస్య శిష్యేషు కస్స్యాదితి తేన మేనే॥౯౪॥ స్థానే
వ్యాఖ్యానకుఞ్జరావనిధర శ్రేష్ఠాదు గోష్ఠీపురీముఖ్యేషు పావని వెశ్యశిష్యకల
కాన్ సర్వాన్ ప్రజా రక్షితుమ్ । తమూప్యః పూర్ణమనీషిణో నిజజయస్త

* అన్యాంతతుల్యాః గకస్టైకొణ్డశో ఖపురమ్. ౨ః నడమిన్నోనమర్ కల్ ".

మ్యాపివాసాస్థితో రఙ్గే కశ్చనలిప్సురాత్మసదృశం శిష్యైస్తదన్యైర్వృతః।

శ్రీ ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే షోడశస్సర్గః॥ శ్రీ

సప్తదశసర్గప్రారమ్భః.

శ్రీ శ్రీరామానుజవైభవమ్. శ్రీ

తుణ్డీరాహ్వయవిషయే మహాగ్రహారఃపూఽభూరిత్యవనివిశేషకోఽస్తి కశ్చిత్ । ఆవాసో హరిచరణాబ్జభక్తిభాజాం విప్రాణాం శ్రుతిశిఖరాధ్వజాఙ్ఘికానాం ॥ ౧ ॥ పక్ష్యాజోరగపతిభావివిప్రయోగప్రస్తావాసహ ఇవ భక్తవత్సలత్వాత్ । యత్రాసౌ సహ రమయా పురైవ వాసం వైకుణ్ఠో రచయతి కేశవాభిధానః ॥ ౨ ॥ యత్రోద్యద్ద్విజసవనాగ్నిధూమలేఖా(౧) లేఖాలిప్రమదవిధానవైజయన్తీ। నిశ్రేణీదివసుధిరోహతాంజనస్యాలిశ్రేణీగగనవినీలనీరజస్య ॥ ౩ ॥ ఏకోఽభూన్మధురిపుభక్తినిఘ్నచిత్తస్తత్రోర్వీసురపతిరాసురీకులేన్దుః। త్రైలోక్యావనచణసూనుజన్మభూర్యో ధాతారం వ్యజయత కాశ్యపం మహిమ్నా ॥ ౪ ॥ ఆర్ద్రర్క్షే సమజని చైత్రమాసి తస్మాద్దార్ద్రాత్రౌ బహుళకృపారసైకకశ్చిత్। (నిస్సీమాఖిలగుణసజ్జ)నాశ్రయత్వాచ్ఛ్రీరామానుజమకృతాఖ్యయా పితాయమ్ ॥ ౫ ॥ శుద్ధాత్మా హృదయనివిష్టకైటభారిశ్చక్రాజోద్ధృతసకలక్షమాకలాపః । సర్వేషాం మరుదభినన్దితాత్మవృత్తిశ్శేషత్వం ప్రకటయతిస్మ యోఽపరోక్షమ్ ॥ ౬ ॥ వక్త్రైర్వ్యద్విషమవిషాకులద్విజిహ్వవ్యాపారం, విహిత (౨) విజింహగత్వభఙ్గే । భోజఙ్గం వపురపహాయ శేషభోగీయద్రూపం త్రిభువననన్దితం జగామ ॥ ౭ ॥ శేషత్వం సకలజగద్ధురంధరస్యాపర్యాప్తం మధుమథనస్య మన్యమానః । లిప్సుర్యో జగతి తదీయకైఙ్కర్యాణాం భూరీణామపి సమవాతరత్పరస్తాత్ ॥ ౮ ॥

---

౧ లేఖాళిః=దేవసఙ్ఘః. ౨ అకుటిలగతిస్వభావతా విశిష్టం (వపుః).

చౌళాదావథవిధివత్త్రయ్యాకలాపే నిర్వృత్తే గురురవదాతధీభ
రస్య। అభ్యస్తాఖిలనిగమస్య తస్య పశ్చాదుద్వాహోత్సవమపి కార
యాంబభూవ ॥ ౯ ॥ శాస్త్రాణాం దురధిగమప్రమేయభాజాం జా
లాని ప్రథమమకుణ్ఠధీః పఠిత్వా। శ్రీకాఞ్చ్యాం వరదముపాస్య వేద
చూడాపాఠోత్కోఽభజత స యాదవప్రకాశమ్ ॥ ౧౦॥ అర్థానామథని
గమాన్తవాక్యపఙ్క్తేరద్వైతం నిగదతి యాదవప్రకాశే। సద్వైత
ప్రకటనలమ్పటస్తదాత్వే పాణ్డిత్యం స్ఫుటమతనిష్టలక్షణార్యః ॥ ౧౧ ॥
సద్వైతం శ్రుతిశిఖరార్థమాత్మనీనం వ్యాహర్తుః శ్రవణసుధాం కథాం నిశ
మ్య। శ్రీరామానుజవిబుధస్య యామునేయస్తాం కాఞ్చీమభజత వీక్షి
తుం సశిష్యః ॥ ౧౨ ॥ సేవిత్వా వరదమనన్తదీర్ఘికాయాః పావన్యాస్త
టభువి యాదవప్రకాశమ్। శిష్యాణాం నిశితధియాం గణైః పరీతం నక్ష
త్రైః శశినమివ వ్యలోకయత్సః ॥ ౧౩ ॥ తం పార్శ్వస్ఫురితమముష్య శిష్య
మధ్యే నిర్దిష్టం కరసముదఞ్చనాత్స్వశిష్యైః। దృష్ట్వాఽసౌ మహామని
ధిం కదా మమాన్తేవాసీ స్యాదితి సదయాళురాలులోకే ॥ ౧౪ ॥ శ్రీరా
మానుజవిదుషానుగచ్ఛతా (౨) తం వ్యాహర్తుం కిమపి దురాసదావకాశః।
ఆలోకైశ్చిరమనుగృహ్య తం దయార్ద్రైః శ్రీరఙ్గం నగరమసావియాయ భూ
యః ॥ ౧౫ ॥ శ్రీరామానుజముఖశిష్యవర్గసేవ్యో వ్యాఖ్యానం విద
ధతి యాదవప్రకాశే। తద్రాజ్యాధిపతనయస్తదా బభూవ బ్రాహ్మేణ
(౩) ప్రతిభయరక్షసా గృహీతః ॥ ౧౬ ॥ ఉద్గాహగ్రహమదనిగ్ర
హం విధాతుం నిష్ణాతం నిరుపమమన్త్రవాదశౌణ్డమ్। శ్రుత్వోర్వీపతిర
థ యాదవప్రకాశం శిష్యాణాం పరివృతమాహ్వయత్సమూహైః ॥ ౧౭ ॥
రక్షో యద్గ్లపయతి మామకాత్మజం తదివక్షోభరనయనిరపాయమన్త
శక్త్యా। ఇత్యుక్త్వా నిజతనయస్య సంనిధానం మేదిన్యాః పతిరనయద్యతిం
తు తేన ॥ ౧౮ ॥ ఆలోక్య ప్రతిభయరక్షసా పురస్తాదావిష్టం ధరణిపుర

---

౨ తం = యాదవం. ౩ భయఙ్కరం ప్రతిభయమ్.

న్దరస్యసూనుమ్ । ఉద్దామమంజపతిమనుయతావపాదీన్ క్రోధంచర
ణమశేఖరతఃప్రసాద్యా ॥ ౧౯ ॥ జానేహంమనుపదవైభవంత్వదీయం
ప్రాచీనం (౧) జనురపి జన్మమామక ఇచ్ఛ। తేషుత్వంకిమపిన వేత్సికిన్తు
(౨) శాన్తంపాపంమాంకథమివశిక్షితుంసమాగాః ॥౨౦॥ ఇత్యేవంస
(౩)గదితవజ్జగాద(౪) రక్షఃకింవైతన్మనుపదమాదృతంమమాద్య ।కో
వాహంగతజననేతవాపికాభూముత్పత్తిస్త్వమసియతోఖిలంపటేత్॥౨౧
రక్షస్తంయతిమభణీదితిబ్రువాణం భాపత్కం మనుపదమీక్ష్యతం పున
స్త్వమ్ । ప్రాగ్జన్మన్యసిమధురన్తకాగ్రహారాం (౫) బ్యాధారోన్నతత
ట (౬) వామలూరు(౭) గోధా ॥ ౨౨ ॥ శేషాద్రిప్రసదమహోయగ
చ్ఛతాంత్వం తత్రాటపథిహరిధామవైష్ణవానామ్ । యద్భుక్తోచ్ఛిష్ట
శుచిభక్తలేశమా (౮)దాస్త్వంతస్మాదిహతనుమీదృశీమయాసీః ॥ ౨౩॥
పూర్వస్మిన్నహమపిజన్మనిద్విజాతిః (౯).ప్రారబ్ధంక్రతువరమృత్విజాం
గణేన । తత్రత్యై (౧౦) రజనిషిమన్త్రకర్మలోపైర్బ్రహ్మస్వాకృతిమి
హరక్షఃప్రపన్నః ॥ ౨౪ ॥ త్రస్తోహంతవసవిధేపి తాదముష్మాచ్ఛే
షాంశాజ్జనమవతుంకృతావతారాత్ । భూభర్తుస్త్వజసుతమిత్యసౌ
వదేచ్చే (౧౧)దళిత్తుస్త్వం తమపిహరాదహంత్యజేయమ్ ॥ ౨౫ ॥ ఆ
లోకైరమ్నాతమమైరివా (౧౨) నుబద్ధంమమకర్మాఖిలమపిదూరితం మ
దీయమ్ । ముక్తిశ్చాభవదితిపాదపద్మయోస్తంప్రాణంసీత్ప్రకటితభక్తి
(౧౩)ర్యాతుతస్య ॥౨౬॥తద్యాతుఃక్షితిపతినన్దనంవిముచ్య(౧౪)త్వద్యా
తుద్రుతమధునానియోగమాప్త్వా । సన్నిష్టస్పృశయతినేతివీక్ష్యరక్షస్స

౧జనుష్=జన్మ.౨శామ్యతాంపాపం(ఆశంసాయాంభూతవచ్చేతిభూతవత్ప్రత్యయః).౩గదితవదితినిష్ఠా,రక్షఇత్యస్యవిశేషణం.౪రక్షః(ప్రతి).౫తటాకం.౬వల్మీకం.౭కృకలాసః=(ఉడు).౮అదభక్షణే.౯రభేఃకర్తరిలుఙుత్తమః.౧౦జనేఃకర్తరిలుఙుత్తమః.౧౧రాక్షసత్వమ్.౧౨(ఆమ్నానం)అనుస్యూతమ్.౧౩యాతురక్షసి.౧౪త్వరత్=త్వరితః.

స్తుష్టో మధుమధురాముపాచ వాచమ్॥౨౭॥ జానే త్వాం మమవశగం ము
దాయథేష్టం త్యక్త్వా నేతుస్సుతమపహాయ యాహి రక్షుః। తచ్చిహ్నం నిజప
దపిప్పలద్రుభేదాద్ధృచ్ఛిన్త్వా మపనయ భూపతేః ప్రకాశ్య ॥౨౮॥ ఇ
త్యాజ్ఞాం ప్రసభమనుష్య యాతు లబ్ధ్వా తత్యాజ క్షితిపసుతం సహాత్మదో
షైః। అశ్వత్థం సహ నృపతిప్రియైరభాక్షీద్విశ్వస్తస్స్పృహయతి నానృపోపి
తస్మిన్ ॥౨౯॥ నిర్యాతే నిజతనయాగ్రహేణ నృపాలో మర్యాదాధిక
మధిరూఢవాన్ ప్రమోదమ్। పర్యాయే మారగపతయే పరం సపర్యాం వ
ర్యాయాః కృతవిదుషాం(౧)ద్విషాం పురస్తాత్ ॥ ౩౦ ॥ ఉద్దామం నరపతి
నార్హణం వితీర్ణం తద్దాన్తో నిజగురవే సమర్ప్య భక్త్యా। శ్రీకాఞ్చీం స
హ గురుణా వివేశ భూయస్సాకాఙ్క్షే మనసి (౨)దధత్స దేవరాజమ్॥౩౧॥
అభ్యగ్రం విరచయతో గురౌ విరుద్ధం వ్యాఖ్యాతి శ్రుతిశిఖరైకవాక్యతత్త్వమ్
శ్రీరామానుజవిదుషో రుపాకదుష్టం ప్రాప్తం తన్నయనపయస్తదా తదూ
ర్వ్యాః ॥౩౨॥ వర్ధోరుర్నయనపయఃకణైస్తదీయైః క్రోధాన్ధో యతిరవద
త్సలక్ష్మణార్యమ్। పాఠ్యోద్య ప్రభృతి మయా(౩) ప్రతీప మాభూర్గచ్ఛ త్వం
మమ నయనాధ్వనో యథేచ్ఛమ్ ॥ ౩౩ ॥ ఇత్యుక్తో గురుమపహాయ ముక్త
పాఠశ్శ్రీకాఞ్చ్యాం కృతవసతిస్స్వమంగృహిణ్యా। కైఙ్కర్యం ప్రతి
దినమాతనోత్స శాలం కూపామ్బ్వాదదదిభశైలవల్లభాయ॥ ౩౪ ॥ శ్రుత్వా
స్త్రాదితమభిధేయ సమన్యథా ప్యాదాఖ్యాతుర్విధుమివ రాహుతో విముక్తమ్
తం కర్తుం స్వమతరతం సయామునేయః ప్రాజ్ఞైషీత్సుమతిమణిం మహోగ్ర
పూర్ణమ్ ॥ ౩౫ ॥ కాఞ్చీం స ద్రుతమభిగమ్య(౪) తిష్ఠమానః కూపా
మ్భోభరణపరాయణాయ (౫)తస్మై। స్వచ్ఛన్దం శ్రుతిమణిజం పరా
త్పరవిష్ణోరుత్కర్షప్రకటనకారి (౬) పద్యమేకమ్ ॥ ౩౬॥ శ్రుత్వా తత్ప్ర

౧యతేః(పా). ౨సదధదిత్యత్ర నాభ్యస్తాచ్ఛతురితి నుం ప్రతిషేధః. ౩(హే) ప్రతికూల. ౪ప్రకాశయన్(ప్రకాశనస్థేయాఖ్యయోశ్చేతి తిష్ఠతేరాత్మనేపదాచ్ఛానచ్). ౫శ్లాఘహ్నుఙ్స్థాశపామిత్యాదినా చతుర్థీ. ౬స్వాభావికే శ్లోకమ్

కటితమాధవాపదానంపానన్దంతమచకథత్స్రఘుంసపూర్ణం।యేనేదం
శ్రుతిమధురంవ్యధాయిపద్యంకృన్వాస్తేసగురురగముంపునర్దిదృక్షుః॥ ౩౭॥
పద్యంతాదృశమిదమాహయామునేయోయోగీన్ద్రఃస్వసఖపునస్స్వరఙ్గధా
మ్ని। సత్యంతేసులభ ఇతిప్రణీయపూర్ణస్తేనాగాత్సహసహసా కద
మ్బతీర్థమ్ ॥ ౩౮ ॥ శ్రీరఙ్గాత్కనకసరిత్తటేచలన్త్యౌశ్రీరఙ్గేకళకళశబ్దతో
వివిత్వా। వైకుణ్ఠంగతఇతియామునేయయోగీమూర్ఛాలౌహృది(౩)భి
దురాహతావివాస్తామ్ ॥ ౩౯ ॥ ఉద్బుద్ధస్సకథసుపితంమహోర్గ్నాపూర్ణో
నిన్దన్నన్తంనియతిగతింప్రబుద్ధమేత్య। కావేరీతటలవణాపటోపకణ్ఠం యో
గీన్ద్రోరనఘమసేవయత్ప్రతీకమ్ ॥ ౪౦ ॥ వ్యాకీర్ణప్రచలశిఖోవిముక్త
కణ్ఠంవ్యాక్రోశన్విసృమరబాష్పపూరితాక్షః । తత్క్రోణీతలలుఠనాతి
ధూసరాఙ్గో విక్రాభాకులకరణో యతిర్వ్యనంసీత్ ॥ ౪౧॥ (౪)శోకా
స్తైధృతివిభవేఽస్యచతుర్గ్రస్త్రంవ్యారోత్సీత్తనుమతనుర్జహోరకమ్పః।
ఆతజ్జోరుహహృదయమనుచూచుర (౫) ద్విజేతుర్భఙ్గేహోవ్యదధతి పరా
జితాః ప్రకర్షమ్ ॥ ౪౨ ॥తత్త్వార్థంవితరితుమేవ్యతేఽథయస్తైవ్యా
ఖ్యాతౄంసమబధియాకరేన్త్ర్యకాసే। పాదాబ్జంశ్రుతవతితస్యలక్ష్మణా
ర్యే సానుక్రపరిముముచే స్వయంయతీన్ద్రః ॥ ౪౩॥ శోకాగ్నిప్రసర
విలీనచిత్తలాక్షాపిణ్డేఽసౌయతితిలకస్యపుణ్యముఙ్గమ్। తత్త్వార్థంనిధిమివ
లబ్ధమాశుతస్మాత్త్రాసాత్సుస్పృహమముద్రయన్మనీషీ ॥ ౪౪ ॥ తత్త్వా
ర్థగ్రహణమహోయ జీవతోస్మాద్రఙ్గేన్ద్రస్మయివితతాననప్రసాదమ్ । ఇ
త్యన్తస్ఫురితగురువ్యథోననత్వార్రఙ్గేశంపునరగమత్తతస్సకాఞ్చీమ్॥౪౫॥
కాఞ్చీప్రశార్చననిరతఃపురేవకాఞ్చీప్రపూర్ణార్యంసవరదసూనృతోక్తిపా
త్రమ్ । ఆచార్యంనిజమచికీర్షదస్యవంశ్యంనోగణ్యోభవతిమహాత్మనాం
కులాదిః॥౪౬॥పూర్ణోయద్యపి వరదానుకమ్పయాఽహంనోయుక్తంద్వి

---

౩ పఙ్క్తిః. ౪ ధైర్యవిభవే శోకేననిరస్తేసతి. ౫ విజేతుః (ధృతేః) భఙ్గేసతి
(పూర్వం) పరాజితాః (అస్త్రాదిః), (అద్య) ప్రకర్షమాదధత.

జపర లౌకికక్రమస్య । ఇత్యుక్త్వా ప్రణతిపరం స తం న్యరౌత్సీన్నా
చ్ఛాస్త్రీయం ప్రథయతి సజ్జనస్స్వకీయమ్ ॥ ౪౭ ॥ యద్యేవం సుమతిధురీ
ణ కేచిదర్థాశ్చిన్త్యన్తే మనసి మయాఽభ్యర్థితాన్నివేద్య । శ్రీకాఞ్చీపతివర
దాయ తన్ముఖోక్తం కర్తవ్యం మమ కథయేతి సాఽబ్రవీత్తమ్ ॥ ౪౮ ॥ ఇత్యు
క్తస్స పదితథేతి కాఞ్చిపూర్ణో విజ్ఞప్తుం రహసి జగామ దేవరాజే । వ్యా
ధూతవ్యజనముపేత్య తం చచక్షే సోఽపీత్థం కిము పిభవాన్వివక్షతీతి ॥ ౪౯ ॥
ఇత్యుక్తో వరదముపాచ సోఽతిసమ్యగ్ మాం రామానుజబుధ ఏవమాచచ
క్షే । కేప్యర్థా మనసి విచిన్తితా మయా తానుక్త్వా తేక థయ హితాహితం
మమేతి ॥ ౫౦ ॥ విజ్ఞప్తస్స తమితి వాచమాచచక్షే కాఞ్చీశః స్సుమతి
పరస్స లక్ష్మణాఖ్యః । దాసత్వం సహజమభఙ్గురం దధానో భావజ్ఞో మమ
సకలార్థతత్త్వవేత్తా ॥ ౫౧ ॥ శ్రీసాన్దీపనివిదుషో యదూద్వహః ప్రాగ
ప్రాక్షుత్స పదియథాసమస్తవిద్యాః । ప్రాపృచ్ఛ్యార్థానయమఖిలాంస్తథా
గురుభ్యః ప్రీతుం కాఙ్క్షతి జనతాం సిజోశతో మే ॥ ౫౨ ॥ తద్భావోత్తర
మిదమస్త్యహం హి తత్త్వం సద్ద్వైతం మతమపి సాధనం ప్రపత్తిః । మో
క్షస్స్యాద్ధ్రువిచరమస్మృతిశ్చ హిత్వాపూర్ణార్యో మహతి సమాశ్రయో
స్యకార్యః ॥ ౫౩ ॥ శ్రుత్వార్థాన్వరదసమీరితాన్ స కాఞ్చీపూర్ణార్యా
ద్ధృదికలితాన్న తస్తదగ్ర్యోక్తిః । ఆనన్దప్రసరదమన్దరోమహర్షః శ్రీరఙ్గం పు
రమథ లక్ష్మణః ప్రతస్థే ॥ ౫౪ ॥ ఏతస్మిన్నవసర ఏవ యామునార్యాచార్యో
క్తం త్వవితథమాకలయ్య రఙ్గాత్ । సచ్ఛాత్రాన్ సుమతియుతో మహార్హ పూ
ర్ణః కర్తుం (౧) ప్రాస్థిత వరగం స లక్ష్మణార్యమ్ ॥ ౫౫ ॥ నిర్గచ్ఛన్ పథి మధు
రాన్తకాగ్రహారే శ్రీవిష్ణోః పృథులతటాకనాయకస్య । ధామోపాశ్రమశ
మనం యదా విధిత్సుః శ్రీరామానుజసుమతిశ్చ తత్ర దాప ॥ ౫౬ ॥ తిష్ఠ
న్తం మహతి (౨) తటాకపాలవిష్ణోః శ్రీధామన్యభిలషితం మహార్హపూ
ర్ణమ్ । ఈక్షిత్వా స పదితుతోష లక్ష్మణార్యః కిం వా స్యాత్ప్రముదకృదీప్సి
తార్థలాభాత్ ॥ ౫౭ ॥ సాన్నిధ్యం సుకృతభరైః పురాకృతైస్తైః ప్రాప్త

---

౧ ప్రాస్థితేత్యర్థః ౨ ఏరికాత్త పెరుమాళ్.

స్త్వందివసకరోయథామ్బుజస్య। ఇత్యుక్త్వైరభిదధదస్యపాదపద్మేప్రా
ణాంస్తత్ప్రకటితభక్తిర్లక్ష్మణార్యః ॥ ౫౮ ॥ ఉత్థాప్యప్రణతమముం తదా
భుజాభ్యాసాశ్లిష్యప్రణయపరశ్చుచుమ్బమూర్ధ్నిప్రాప్యాప్యస్తువశీ
కృతవిగ్రహస్సపశ్చాత్కింకిం నప్రియజనసఙ్గమఃకరోతి ॥ ౫౯ ॥ వన్దిత్వా
వినయకృతాఞ్జలిర్మహాశ్రీపూర్ణస్త్వం మహితహితోపదేశపూర్వమ్।
త్వత్పాదామ్బుజయుగళే మనోహరే మామఙ్గీకుర్వితి నిగదన్తమబ్రవీ
త్సః॥ ౬౦॥ శ్రీకాఞ్చీనగరలలామపుణ్యకోటిచ్ఛాయాయాంవరదవిభోస్స
సన్నిధానే। త్వాం మేధావినమురరీక్రియాసమిత్యాచక్షాణంపునరిద
మాహలక్ష్మణార్యః ॥ ౬౧ ॥ అజ్ఞానిప్రకృతివిభఙ్గురాణినృత్త్రక్షేత్రస్య
క్షణమపి యాన్తినైకర్యాస్యమ్। కోవేత్తిక్షణరుచిదామచఞ్చలానాం
ప్రాణానాంస్థితిమథవావినిర్గమఞ్చ ॥ ౬౨ ॥ ఉక్తంనోనిరుపమయామున
నేయ యోగిగ్రామణ్యాస్స్వచరణసేవనంచికీర్షోః। శ్రీరఙ్గంనగరముపే
యుషాసరాణామస్థైర్యంపరమపదంపురాగతేన ॥ ౬౩ ॥ తద్విష్ణోస్స
పదితటాకరక్షిణోగ్రే మూలేశ్రీవకుళతరోర్గృహీతోపదేశైః। మన్త్రంకు
రునిరవగ్రహంప్రబోధం రాజీవంరవిరివరోచిషాంప్రరోహైః ॥ ౬౪ ॥ త
త్రైర్థంగదితవతేసపాదపద్మంసమ్భావ్యస్వమనసియామునేయసూరేః।
ప్రాహాస్మైసగురుపరంపరాంద్వయాఖ్యం తత్త్వార్థప్రకటనకారిమన్త్ర
రత్నమ్ ॥ ౬౫ ॥ శ్రీరామోజగదవనాయపాదుకేస్వేవిన్యస్యాశ్మున్నత
భరతేయథావనాన్తమ్।సస్వాఙ్ఘ్రింమయివినివేశ్యయామునేయస్త్వాం
పాతుంమామునిమాసదత్తథాస్వైః ॥ ౬౬ ॥ శ్రీకాఞ్చ్యాంద్వయ
మనునోక్త్వావాచ్యముచ్చైఃప్రత్యక్షంతవరచయేయమిత్యుదీర్య। తాంగ
త్వాసమమథలక్ష్మణేనతస్యాంమన్త్రార్థంవరదమదర్శయత్ప్రతస్మై॥ ౬౭॥ స
స్నాసంవరదపదారవిన్దసేవాహేవాకీయుపతిసఖోమహార్హపూర్ణః।సూ
ధార్థాన్గురుగదితాన్స్వదర్శనస్యవ్యాకార్షీదథగృహిణీసఖాయతస్మై॥
కూపామ్బుగ్రహణవిధౌమిథఃకదాచిత్పత్న్యోర్ఘటమిళనేనలక్ష్మణస్య
గేహిన్యాసపదివిమానితాపరోధశ్రీరఙ్గంనిభృతమగాన్మహార్హపూర్ణః॥

తస్మిన్ప్రస్థితవతిదేశికేసరోషాజేతస్మిన్నవినయతఃకృతాద్గృహిణ్యాః।సా
తఙ్కఃప్రథమకృతాచ్చకాఞ్చిపూర్ణేసన్న్యాస్యత్తఙ్కృతభవగర్హణస్త్రిద
ణ్డే ॥ ౨౦ ॥సంన్యస్యన్సరసికరాపిహితత్రిదణ్డోనిశ్శేషంనిరముచదేవబ
న్ధుసర్గమ్ । వాఘూలంప్రకటిత (౧) దాశరథ్యభిఖ్యం (౨) నాహాసీచ్ఛ
ధవరముగ్రజాతనూజమ్ ॥ ౨౧ ॥ సంన్యాస్యప్రకటితవైదికాధ్వనీతిస్త్వం
రామానుజగురువద్ధృతత్రిదణ్డః ।మాత్రేతీరితమపనిప్రదక్షిణోత్తఙ్కందేవే
శోవదదితియాదవప్రకాశమ్ ॥ ౨౨ ॥ మద్రామానుజయతినఃప్రదక్షి
ణంత్వంపర్యాయంకురుధరణీప్రదక్షిణస్య। స్వప్నేతద్గిరమవధూయకా
ఞ్చిపూర్ణంప్రైతంవరదవిభోర్నివేదితుంసః ॥ ౨౩ ॥ తస్యార్థంరహ
సినిశమ్యకాఞ్చిపూర్ణాద్దేవేశస్తమితితముత్తరంజగాద । ప్రాక్స్వప్నే
మదభిహితప్రకారత(౩)స్తన్నిశ్శఙ్కంరచయతుయాదవప్రకాశః॥ ౨౪॥
ఇత్యేవంవరదవచోనిశమ్య,విజ్ఞస్సప్రీతోవిహరణభావవిశ్వమూర్తేః।శ్రీ
రామానుజయతినంపరీత్యతస్మాత్సన్న్యస్యాకలయదముష్యశిష్యభావమ్ ॥
శ్రుత్వాతంశ్రితచరమాశ్రమంప్రహృష్టారఙ్గస్థాఃకృతమతయోనిదేశ
పూర్వమ్ ।రఙ్గేన్ద్రోస్స్వసవిధమానినీషవస్తంప్రాహైషుర్బ్ధమథరఙ్గగా
యకాఖ్యమ్ ॥ ౨౫ ॥ శ్రీకాఞ్చీపురమథరఙ్గగాయకాఖ్యస్సమ్ప్రా
ప్తావరదవిభోస్సగానతుష్టాత్ । తంరామానుజగురుమేత్యపూర్ణపా
త్రం శ్రీరఙ్గంపురమగమత్సతేనభూయః ॥ ౨౬ ॥ సేనాన్యాసపరిక
రేణతంనిదేశాత్స్వత్ప్రత్యుగ్గతమవలోక్యలక్ష్మణాఖ్యమ్ । రఙ్గేన్ద్రఃకర
తలసాధగోభియాతోవిన్యాస్యై(౪)రలమకృతాస్యశీర్షమఙ్ఘ్రిః॥ ౨౭॥
సేవిత్వానిజపదమఙ్ఘ్రిచూడమస్మైహృష్టోయాదితవరమాదిమస్సరఙ్గీ ।
ప్రహ్వేభ్యోభవతిచతేవిభూతియుగ్మంప్రాదాస్త్వంమమగృహకృత్య
మాచరేతి ॥ ౨౮ ॥ రఙ్గేన్ద్రోగ్యతిపతిరాజ్ఞయావిధాయస్వాన్తేవాసిన
(౫) మకళఙ్కనామభూపమ్ ॥ దుర్వృత్తానపివినిగృహ్యశాశ్వతంత

౧ముదలియాణ్డాన్. ౨నాముఞ్చత్. ౩తత్ = శ్రీరామానుజసమా
శ్రయణమ్. ౩అలఞ్చకార. ౫అకళఙ్కనాట్టాళ్వాన్.

తోసత్కగ్రంథం విరచయతిస్మ రఙ్గకార్యమ్॥౨౦॥ రఙ్గేశాచ్ఛ్రియమభజంత్వ దఙ్ఘ్రిదాస్యాదీద్దృక్షీమితివదతోస్యసోతిపూర్ణః । ఉక్త్వార్థాన్ గురుగదితాన్ సుతశ్చకృత్వా తచ్ఛాత్రం పునరతిలక్ష్మణార్యమూచే॥౨౧॥ నిక్షిప్తాస్తవకిలయామునేయుతీర్థైః కేప్యర్థా జగదవనాయ తాన్ గృహాణ । శ్రీగోష్ఠీనగరవృషావనీధ్రపూర్ణ, శ్రీమాలాధరవర, రఙ్గగాయకేషు ॥ తస్యోక్తిం శ్రవణసుధా విధాయ సార్థా నాదిత్సుర్నసికుతూహలాంతిభారమ్ । ఛాత్రాణాం సురగురుజైత్రధీభరాణాం సప్తత్యా సహాపరమాప్తయా బభార ॥౨౩॥ శ్రీరఙ్గాధిపతిధురంధరో యతీన్ద్ర(౪)శ్శ్రీకార్యప్రతిసరపూర్వరఙ్గభృత్యాన్ । సమ్భృత్య స్వమతపరాననేకదేశ్యాన్ సంన్యాస్యద్దశవిధకింకరాన్ ద్విజేన్ద్రాన్ ॥౨౪॥ భృత్యానాం దశవిధవర్ణాద్విజానాం శూద్రాణాం యతితిలకస్స తావతాఞ్చ । శేషత్వాదకృతనికృష్టకర్మయోగాదత్రాముత్ర చ నియమం మహార్థసిద్ధైః॥ రఙ్గేశం యతిపతిరేకదా స్వశిష్యాద్ధధ్యన్నా(౫)నుపదనివేద్యమానజమ్బుం శ్రుత్వా తన్నిళనవశాద్విషాతిరేకి ప్రాహారీద్యతితిలకస్సరఙ్గభృత్యమ్॥౨౬ రాజ్ఞీయోపచరణలాలసా మురారౌ తద్దోషప్రశమమదాపయత్కషాయమ్। ఆరోగ్యాపదమథాకలయ్య శాలాం శ్రీధన్వన్తరిహరిధామ తచ్చకార। రఙ్గేన్ద్రోస్య గరుడవాహభట్టకౢప్తం పథ్యాయానుదినమదాపయత్కషాయమ్॥౨౭॥ శ్రీకార్యప్రతిరోధినః పరికరాన్ రఙ్గేశితుర్దుర్మదాన్ దూరీకృత్య తదీయకార్యనిరతో రఙ్గప్రతిష్ఠామిమ । వేదాన్తార్థవిరుద్ధసౌగతముఖాన్ దుర్వాదనస్సంహరన్నాచన్ద్రార్కమసౌ చకార నిగమోత్తంస ప్రతిష్ఠామపి ॥ ౨౮ ॥ * * * * * * * *

శ్రీ ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే సప్తదశస్సర్గః శ్రీ

౪ శ్రీకార్యేషు ప్రతిసరపూర్వం రఙ్గభృత్యాన్. ౫ అనుపదం=అనన్తరమ్.

శ్రీ అష్టాదశసర్గప్రారమ్భః శ్రీ

శ్రీరామానుజమునిరానినంసురఙ్ఘ్య్రిశ్శ్రీగోష్ఠీపురవరపూర్ణదేశికస్య। శ్రీరఙ్గేన్ద్రానుమతిమానథ ప్రతస్థే శ్రీగోష్ఠీపురమఖిలైర్వృతస్స్వశిష్యైః ॥౧॥ గత్వా లక్ష్మణయతిరన్తికం దశాష్టావారానస్యానుపమగోష్ఠిపూర్ణసూరేః। గూఢం తత్ప్రచరమపద్యవాచ్యమాప్త్వా విస్పష్టం జగదఖిలరక్షితుం జగాద ॥౨॥ త్వన్నామ్నా భువి హరిదర్శనప్రతీతం తన్నామ్నాయమితి పరమేత్య గోష్ఠిపూర్ణాత్। శ్రీరామానుజవిబుధస్సుతం తదీయం శిష్యత్వం పునరపదాత్ తథీరనైషీత్ ॥౩॥ శ్రీమాలాధరవిదుషస్సదివ్యసూరిప్రోక్తద్రామిడనిగమోక్తమర్థమాప। తద్గానక్రమమపి రఙ్గగాయకార్యాచ్ఛ్రీరామాయణగదితం వృషాద్రిపూర్ణాత్ ॥౪॥ శ్రీగాత్పప్రముఖసమస్తశిష్యవర్గైర్న్యస్తార్థానభజత యామునేయతీర్థైః। స్వచ్ఛాత్రానపి విరచయ్య తత్తనూజాన్ సోఽజ్ఞాసీత్ త్రిమణిముఖ్యతత్ప్రబన్ధాన్ ॥౫॥ ఆయాతో యతిరమరాపగోపకన్త్రా తాం కారుణ్యాకర ఇతి కల్పదేకదణ్డీ। శ్రీరఙ్గం పరిచితశాస్త్రపఙ్క్తిరేత్య శ్రీరామానుజగురుమాహవాదమీప్సుః ॥౬॥ శిష్యస్సాస్యదపజయభాగితి ప్రతిజ్ఞాముద్బాహుర్జ్వలన్నృహరేః పురో విధాయ। అన్యోన్యం విరచయతోస్తయోర్వివాదం తత్రాష్టాధికనవవాసరా వ్యతీయుః ॥౭॥ జాతేష్టాదశదివసే హరేర్విపన్నస్స్వప్నే కామపి జయహేతుమేత్య యుక్తిమ్। తం రామానుజసుమతిర్నిరాకృతాగ్నిర్మార్తాణ్డాద్రుచిమివ నైశమన్ధకారమ్ (౧) ॥౮॥ తద్భక్త్యాహితమతిరుజ్ఝితైకదణ్డస్సన్యస్తః పునరుపనీతవాంస్త్రిదణ్డీ। ధాతా శ్రీలక్ష్మణయతినోఽభవత్ప్రచస్వచ్ఛాత్రాణామకృతతమాత్మనిర్విశేషమ్ ॥౯॥ విష్ణ్వర్చాకృతనువనోత్సు

---

౧ అగ్నిః, మార్తాణ్డాద్రుచిమేత్య, నైశమన్ధకారమివ, నిరాకృతేత్యన్వయః

కౌజనానాం శ్రీగీతావివరణభాష్యదీపసారా౯ । తద్గద్యత్రయమకృ
తప్రపన్న నిత్యానుష్ఠానక్రమమపియోగిరాట్ప్రబధ్నా౯ ॥ ౧౦ ॥ ఆ
శాన్తేష్వపివిహితాస్పదాన్విజేతుం మోహాన్ధానమలమతిఃకుదృష్టిబా
హ్యా౯ । నిశ్శేషైర్యతిపతిరాశ్రితస్స వశిష్యైర్నక్షత్రైరివవిహితఃదిధి
తిఃప్రతస్థే ॥ ౧౧ ॥ జిత్వాసప్రతిదిశమున్మదా౯ప్రవాచస్సచ్ఛాత్రా
నపిధరణీపతీన్విధాయ। నిక్షిప్యాఖిలహరిధామసుస్వశిష్యా౯పర్యాటత్క్షి
తివలయంప్రదక్షిణేన ॥ ౧౨ ॥ పీఠంసప్రథితమవాపశారదాయావాణీ
తంకృతవినతిర్విలోక్యతత్ర । స్వం వేశ్మాశ్యమలమగర్హయచ్చతస్మైగృ
హీణ్వాఖిలషిత*పుస్తమిత్యభాణీత్ ॥ ౧౩ ॥ అప్రాక్షీదితివిహితాద
రాంసవాణీం త్వంభక్త్యాంకిమితిమయీదృశామకార్షీః। ఇత్యేవంయతిపతి
నాఽఽదరేణపృష్టాసావాదీచ్ఛ్రుతిపథురంవచస్సహేతు ॥ ౧౪ ॥ కప్యా
సంవచనమభాణిశఙ్కరేణత్రయ్యన్తైకపిగుదమిత్యయుక్తవాచ్యమ్। అ
ద్యత్వంకమలపదిత్యనన్యథార్థంయదావ్యాఖ్యస్తదసిమమాపిపూజనీ
యః ॥ ౧౫ ॥ ఇత్యుక్త్వానిగమశిఖార్థసఙ్గ్రహాఖ్యాం విన్యస్తాంకృతి
మురరీకిర్యార్థమస్య । వాగ్దైవీకుమతినిరాసనంస్వమూర్ధ్నా (౧) హా
మేవాధితవిదుషాంముదాసమక్షమ్ ॥ ౧౬ ॥ శ్రీబోధాయనకృతవెకమా
లివృత్తిం సఙ్గృహ్యాపహృతతమస్యవాదిగర్వః । తత్రత్యైర్నృపతిభిరర్చి
తస్స వశిష్యైస్సన్తుష్టస్సనిరగమత్తతోయతీన్ద్రః ॥ ౧౭ ॥ తత్రత్యాస
నుసరతానివర్త్యభూపానుత్తీర్యత్రిదశనదీంజగత్పతింసః । సంసేవ్య
శ్రితపురుషోత్తమంతదీయా౯దుర్వృత్తానపినశశాసతన్నిదేశాత్ ॥
నిక్షిప్తానిశిపురుషోత్తమాధిపేన శ్రీకూర్మాలయకుహరేససమ్ముఖబిమ్బే।
లబ్ధ్వాశ్రీవిశదమ్యముద్ధతేశలిఙ్గశ్రీకూర్మంప్రకటయతిస్మలక్ష్మణార్యః ॥ ౧౮ ॥
సింహాద్రౌవిరచితఖేలనంనృసింహంనత్వాఽహోబిలనరసింహముప్య
పాస్య । సంగాయత్పురతరుణీజనాభిరామం సమ్ప్రాపద్యతిపతిరఞ్జ

*పుస్తం=పుస్తకం. ౧మాల్యమివ.

నాభిమూలమ్ ॥ ౨౦ ॥ దృష్ట్వా తం విస్మయరమోదబాష్పధారాపూర్ణాక్షుస్స్ఫురదతిసీమరోమహర్షః । ఆనన్దాదధిమనగాధవానివాసావానంసీనహిపతరూపమద్రిరాజమ్ ॥ ౨౧ ॥ ప్రాప్య (౧) శ్రీపురమురగేన్ద్రశైలమూలాలజాకరంపదనతవిఠ్ఠలేన్ద్రభూపాత్ । లబ్ధ్వా సా (౨)వకరమధిక్షిపచ్ఛతత్రిప్రఖ్యాతాస్త్రిగుణశతంస్వశిష్యముఖ్యాన్ ॥ నారూఢగకిలపరకాలముఖ్యభక్తైశ్శేషాంశో హ్యయమితి సారురోహయాపత్ । తావత్సప్రసభ (౩) మనన్తనాథపూర్వశ్ఛాత్రోక్త్యావృషగిరిశృఙ్గమధ్యరుక్షత్ ॥ ౨౩ ॥ ఆయాన్తం యతితిలకం (౪) వృషాద్రిపూర్ణో బిభ్రాణో వృషశిఖరీశితుఃప్రసాదమ్ । ఆమోదస్తబకితమానసో హ్యుదస్థాదమ్భోధిశ్శశినమివోల్లసత్తరఙ్గః ॥ ౨౪ ॥ వన్దిత్వా తమథ సుధీస్తతో గృహీత్వా భక్త్యా శ్రీవృషగిరినాయకప్రసాదమ్ । ప్రాపోచత్తమితికిమాహరస్త్వమేవత్వత్తః ప్రత్యవరకరేణకిం ప్రసాదమ్ ॥ ౨౫ ॥ ఇత్యుక్తస్స యతివరం (౫) సమిత్యపాదీద్వ్యధ్యాస్యాన్నిభృతమవేక్షితాశ్చితస్రః । మత్తః ప్రత్యవరమలబ్ధినాసుకశ్చిద్యత్తేనాహం గసహమేవ తేప్రసాదమ్ ॥ ౨౬ ॥ ఆకర్ణ్య శ్రుతిమధురాం గిరం తదీయాం శిష్యాణాం వదనమవేక్ష్య లక్ష్మణార్యః । శ్రీశేషక్షితిధరపూర్ణశేషభావం శ్లాఘిత్వా వృషగిరినాథధామ భేజే ॥ ౨౭ ॥ సస్నాత్వా గుహాసరసి ప్రదక్షిణేనాతన్వానశ్చ్రుతసృషువీథిషు ప్రచారమ్ । సేవిత్వావరణసురాన్ క్రమేణహృష్టః పూర్ణాద్యైస్సహమణిమణ్డపం జగామ ॥ ౨౮ ॥ నత్వా తం వృషగిరినాయకం సమీక్ష్య ప్రత్యక్షం ప్రణిపరాయణస్తదక్షోర్భిః । సంసారార్ణవగతలోకతారకో సావానందామ్బుధిమహరే భవన్నిమగ్నః ॥ ౨౯ ॥ శ్రీరఙ్గే విహితఫణీన్ద్రభోగతల్పం నిద్రాణం నిగమశిరోవిహారివస్తు । తల్లక్ష్యే సహఫణిశైలమూర్ధ్ని నిద్రాంత్యక్త్వాసఞ్చాం విహరతి పూరుషః పరోత్ర ॥ ౩౦ ॥ వైకుణ్ఠాంకలిసమయే భువీదమేవ

౧తిరుపతి. ౨అగ్రహారం. ౩అనన్తాళ్వాన్. ౪తిరుమలైనమ్బి. ౫గోష్ఠ్యాం.

ప్రాప్యాస్మిన్ ధ్రువమయమాశ్రయోఽఖిలానామ్ । యల్లక్ష్మ్యా విధు
రతివాఞ్ఛితప్రదాయీ దేవానామపి పదసేవిదానవానామ్ ॥ ౩౧॥ కా
గుణ్యాస్త్రంబకితచక్షుషే నమస్తే కామివ్యాకబళితవత్సనమస్తే । నాగే
న్ద్రాద్రిలయగృహమేధినే నమస్తే (౧) నన్త్ర్యాంగానుభిమతదాయినే నమ
స్తే ॥ ౩౨ ॥ ఇత్థం సశ్రుతిశిఖరార్థగమ్యమీశం స్తుత్వా ప్రీతకృతకరుణా
కటాక్షపాతః । తత్రైవ త్రిదినమసౌ ప్రపద్య దృష్టతీర్థః పూర్ణార్యైస్సహ సమ
వరోహత్ స్మ తస్మాత్ ॥ ౩౩ ॥ శ్రీరామాయణగదితం వృషాద్రిపూర్ణా
చ్ఛ్రుత్వార్థం సుదృఢమముం నిజప్రబన్ధాన్ । సంశ్రావ్యాకృతకవచోర్థ
సన్నిరోధీ స్వాన్తైషీత్ త్రయమముష్య శిష్యతాం హి॥ ౩౪ ॥ గోవిన్దా
భిధమథ దేశికైకతానం ధారాపూర్వకముపలభ్య లక్ష్మణార్యః । శేషోర్వీ
ధరవరపూర్ణదేశికేన శ్రీకాఞ్చీనగరముపాసదద్విసృష్టః ॥ ౩౫ ॥ శ్రీకా
ఞ్చ్యాం వరదముపాస్య గోపపుర్యాం భక్త్యైశం హరిమభిధాపునైచ్యుతఞ్చ ।
శౌరీశం ప్రతిపతి శార్ఙ్గపాణిముఖ్యాంశ్చోళే శానపికురుకాపురీం సభజే ॥
వైకుణ్ఠప్రభృతిమహోష్టధామనాథైస్సవితావ్యసహకురుకేశమాదినా
థమ్ । తత్రార్ణ్ణోగపథమనయద్వినిద్రచిఞ్చామూలేఽసౌ మధురకవిఞ్చితం
శఠారిమ్ ॥ ౩౬ ॥ సేవిత్వా (౨) గగనమహోచలేశవిష్ణుం ప్రాణంసీ
త్తదనుహరిం కురఙ్గనాథమ్ । తం పూర్ణం శ్రుతిశిఖరార్థబోధనేన చ్ఛా
త్రం సాకృత మణిభద్రపీఠవర్తీ ॥ ౩౭ ॥ సోనన్తైశయితమనన్తపుర్యధీశం
నత్వాస్మిన్నతముపిక్ష్టప్తవాన్ స్వనామ్నా । సేవిత్వా మధుమథనాంశ్చ
కేరళేన్ద్రాన్ ప్రాపదే జలధిగరామసేతుమూలమ్ ॥ ౩౮ ॥ ఫుల్లాటవ్యధిగ
తదివ్యచాపనాథం శ్రీదర్భాసనపినివిష్టమర్చయిత్వా । అద్రాక్షీద్రజనిచ
రేన్ద్రనీతసీతాసన్తాపప్రశమనహేతుమేష సేతుమ్ ॥ ౪౦ ॥ సప్రా
ప్తగపురపథధన్వినాతనాత్యం జ్యాయాంసం సుమతిముపాస్య విష్ణుచి
త్తమ్ । గోదాయాః కృతియుగళైన తత్సుతాయాస్సాకం తత్కృతిమ

---

౧ నప్రాణాం (పా). ౨ పానమాహాలై.

పధార్యసన్తుతోష ॥ ౪౧ ॥ గోపస్త్రీకులమయగోదయోపదిష్టఃకృ
ష్ణాజస్రంప్రీణనమివాచచారజప్యమ్ । సత్రింశత్పరిమితపద్యమార్గశీర్ష
ప్రారబ్ధోత్సవసమయోచితంప్రబన్ధమ్ ॥ ౪౨ ॥ శ్రీగోష్ఠీనగరధురీణ
సున్దరేశశ్రీనారాయణఫణిశాయిదక్షిణేశౌ । తత్రత్యంగురుమపి
పూర్ణమర్చయిత్వాసచ్ఛాత్రైస్సహమధురాపురీం ప్రపేదే ॥ ౪౩ ॥
తత్రశ్రీసహచరసఙ్గమేశవిష్ణుంస్తుత్వాస్మజ్జ్వలపరవిష్ణుచిత్తసూక్తైః। నత్వా
మోహననగరేవకాళమేఘం లక్ష్మీశం వనగిరిమూలమాసదత్సః ॥౪౪॥
తీర్థానాంపయసిసనూపురస్రవన్తీముఖ్యానాంవిరచితమజ్జనోయతీన్ద్రః।
ఆరామక్షితిధరపారిజాతమారాదస్తౌషీత్ఫణితిభరేణసున్దరేశమ్ ॥౪౫॥
పత్యాద్రేస్తిలకముపాస్యసత్యనాథంసుస్నాతశ్శుచినిజలేకవేరజాయాః
శ్రీరఙ్గంనగరముగాచ్ఛలత్పతాకాహస్తాగ్రైః ప్రసభమివా (౧) హ్వ
యత్ప్రమోదాత్ ॥ ౪౬ ॥ రఙ్గేన్ద్రఃకృతవినతింయతింనిజాఙ్ఘ్ర్యోః ప్ర
ప్రాక్షీద్విత్తికుశలోక్త్యానన్తరంతమ్।కింత్వంమద్విహరణమన్దిరాణిభూమా
ధామానిస్ఫుటమవలోకయాఞ్చకర్థ॥సస్తోత్రైరథసతమిత్యువాచదృష్టం
త్వద్ధామోపవననిభాన్యధామబృన్దమ్ । ధామైతత్పరమిహనాన్యదీయ
మీదృక్షం జాతిస్థఃకిమళిరపేక్షతేఽన్యపుష్పమ్॥ ౪౭ ॥ ఇత్యుక్త్వాపిరచిత
రఙ్గైకార్యముద్రా నిర్వాహశ్శఠరిపుపూర్వసూరిక్లృప్తైః । సార్ధంద్రామిడ
నిగమాదిభిఃప్రబన్ధైర్వ్యాకుర్వన్నిగమశిఖార్థమాస్తతత్ర ॥ ౪౮ ॥ జీ
వాతుంకుమతిభుజఙ్గదంశముహ్యద్వేదానామకృతముముక్షుభాగధే
యమ్। సద్వైపాయనశుకముఖ్యభావగర్భంశ్రీబోధాయనఫణితిక్రమే
ణభాష్యమ్॥ ౪౯ ॥ శ్రీరఙ్గామృతకవిరాహరఙ్గభృత్యస్తచ్ఛిష్యోయతిప
తివైభవానుబన్ధమ్ । అన్తాదిద్రమిడగిరామహాప్రబన్ధంగాథానామ
మృతముచాంయుతంశతేన ॥ ౫౧ ॥ అన్తాదింశతకమిదంప్రపన్నలోకః
కాసారప్రముఖమునీషిభిఃకృతానామ్ । ప్రాగవద్రమిడజరద్వచఃకృ

౧అహ్వాయదితిస్థితం.

తీనాం పారమ్యప్రవపదాతతానజస్యమ్ ॥ ౫౨ ॥ కూరేశప్రథితవ
ధూలదాశరథ్యాదిచ్ఛాత్రప్రవరముఖానలక్ష్మణార్యః । సాంప్రఖ్యాతశ్రుతి
శిఖరార్థకప్రబన్ధాన్ సవ్యాఖ్యీకరదఖిలోపకారహేతోః ॥ ౫౩ ॥ సన్త్రాతు
స్స్వనుతపబోధనాజ్ఞానాం మాహాత్మ్యం సమచకథన్మదీయతీన్ద్రః ।
రఙ్గేశాదిమహారయశ్చ పఞ్చ, రఙ్గోమూకాద్యాః, శఠరిప్పూర్వసూరి
మోష్టౌ ॥ ౫౪ ॥ (౧) కారుణ్యాకరయతివాదివాదకాలే సద్యుక్తిప్రి
కథనకర్మణా సరఙ్గీ । తత్పాదప్రణయజుషాఞ్చ మానుషాణాముద్దామదివ్య
విధవిభూతిదానతశ్చ ॥ ౫౫ ॥ శ్రీరఙ్గేమహితవిభూతియుక్సమృ
ద్ధానైనాఞ్జనగిరిరాట్చ శిష్యభావాత్ । కాఞ్చీశస్సకలమహీప్రదక్షి
ణానాం మాఖ్యానాత్ప్రమమిళితప్రదక్షిణశ్చ ॥ ౫౬ ॥ గోష్ఠ్యాం సున్దర
పతిరాహ్వయంస్తదీయానర్చామైపరిథమమనుష్ఠితోరుపూర్ణాన్ । శిష్యో
భూత్పహిభవతాం తథాయథాహం న్యాదేస్త్వనయ ఇతీన్స్వశోక్తిభఙ్గ్యా ॥
మైనత్వం జగదకృథా మమాప్యవశ్యం వశ్యస్త్వం మమ వదమన్త్రమిత్యుదీ
ర్య । శిష్యస్సన్ యతిశశినో మహాసనస్థాచ్ఛ్రీమన్త్రగ్రహవిధినాకురఙ్గ
నాథః ॥ ౫౭ ॥ దక్షః త్వాపతితనయాగ్రతం తముక్త్వా (౨) న్యత్కుర్వ
ద్గురుమపియాదవప్రకాశః । దగ్ధాద్ధైఃఫణిపతిరాసలక్ష్మణాత్రైత్వాఖ్యా
నాత్పునరధికాఞ్చినష్టమూకః ॥ ౫౯ ॥ ధిక్త్వాపాన్మదనశగాంశ్చ లోక
ముక్తైకకశ్చిన్నైస్స్వవశగమాచరేజ్జనిత్వా । నష్టస్యాత్కలిగరిమాపి తేన
లోకా వీక్షధ్వం ధ్రువమితిభాషణాచ్ఛతారిః ॥ ౬౦ ॥ న్యస్తం యజ్జల
మధిగోప్రదాయయదిస్యాదాస్వాద్యం (౩) చటకగణస్య (౪) వాస్తదేవ ।
న్యస్తం చేన్మహతి జలాశయే కృతార్థాం స్తాంకురాద్యదితి గదనేన నాథయో
గీ ॥ ౬౧ ॥ సచ్ఛాత్రో గురురధికాఞ్చియామునేయో దృష్ట్వైతం స్థిత
ముపయాదవప్రకాశమ్ । ధ్యానాన్తం కిమయమమెతనో మహాత్మేత్యాభా
ష్యస్ఫురితకటాక్షవీక్షణేన ॥ ౬౨ ॥ హిత్వామాం గురువచనాత్ గంజ

---

౧ అరుళాళప్పెరుమాళెమ్బెరుమానార్ (యజ్ఞమూర్తిః).

౨ తిరస్కుర్వత్. ౩ కలవిఙ్కాః. ౪ వాః=వారి.

సానాంముక్తిస్స్యాదితిగదతోస్యగూఢమర్థమ్। శిష్యంస్వంసుతముపహూ
ద్యదర్శనంత్స్వనామ్నాహ్నాస్యాదిఃభణనేనగోష్ఠీపూర్ణః॥ ౬౩ ॥స్వేచ్ఛాభ్రాంత
ముపగతంవిలోక్యహృష్టోమన్వానోనిజగురుమేవయామునేయమ్।ఉద్ధా
నాచ్యవతిసఖోమహార్హపూర్ణఃకుర్వాణోనిజతనయఞ్చతస్యశిష్యమ్॥
తస్యాభ్యర్ణమనపరఃప్రసాదహస్తోనాపశ్యంచతసృషువీధికాసుకశ్చి
త్। యత్రాల్పంజనమితిసజ్వలయ్యశిష్యాత్ త్వధానాత్స్వతనుభువో
వృషాద్రిపూర్ణః ॥ ౬౫ ॥ శ్రీమాలాధరవిబుధశ్శఠారిసూక్తిస్తోమార్థా
పనసమయేనవీనమర్థమ్। తేనోక్తంగురుగదితంసగోష్ఠీపూర్ణాచ్ఛ్రి
త్వాస్మిన్ సహతనయేనశిష్యభావాత్ ॥ ౬౬ ॥ శ్రీరఙ్గామృతవిబుధో
యతీన్ద్రనాభూస్స్నాత్రితాకలికలుషార్ద్రితేతివాదాత్। ఇత్థంతేభువిసక
లాతిశాయితేజశ్శ్రీరామానుజమిమమ్ప్రచక్షతేస్మ ॥ ౬౭ ॥ శ్రీరఙ్గా
ధిపజలధేస్సరఃపురోగైః కాళాబ్దైర్వృతమధినాథయోగిమేరు। ఉత్సృ
ష్టంగురువరరామమిశ్రపద్మాక్షా (౧) త్సాక్ష్యాంసుశ్రితమురుయామునే
యనద్యామ్ ॥ ౬౮ ॥ సమ్పృక్తం శుభగుణలక్ష్మణార్యధారాబద్ధా
స్త్రైర్భరితమనేకథాప్రవృత్తమ్। కూరేశప్రథితవధూలదాశరథ్యాది
చ్ఛాత్రైః(౨)భ్రమపరివాహయత్రమార్గైః ॥ ౬౯ ॥ సంసార్య(౩)న్వ
తవిషయంప్రసిచ్యతస్మిన్ తన్వానాప్రపదనసస్యకన్దళాని। కారుణ్యా
మృతమఘునాఽఖిలస్యజన్తోస్సన్నత్రైఫలమనపాయిముక్తిరూపమ్ (౪) ॥
చోళోభూదఘకులపాంసనోనృశంసోదోషాణామివకలిజన్మనాంసమూ
హః। తద్వంశక్షయకరణాయమన్త్రినీత్యాపాణ్డ్యస్తంవ్యతనుతశైవ

౧ఉత్సఃప్రస్రవణంవారి. ౨జలనిర్గమప్రదేశః. ౩మరారోహప్రదేశం.
౪అత్రానుసన్ధేయమ్:—లక్ష్మీనాథాఖ్యసిన్ధౌ శఠరిపుజలదఃప్రాప్యకా
రుణ్యనీరంనాథాద్రావభ్యషిఞ్చత్తదనురఘువరామ్భోజచక్షుర్జ్ఝరా
భ్యాం। గత్వాశ్రీయామునాఖ్యాంసరితమథయతీన్ద్రాఖ్యపద్మాకరేన్ద్రం
సమ్పూర్యప్రాణిసస్యప్రవహతిసదయందేశికేన్ద్రభ్రమాఘైః.

మార్గనిష్ఠమ్ ॥ ౭౧ ॥ దుర్మేధాఃపరుషపురోహితానురోధనిర్భిద్యత్రి భువననాయకస్య విష్ణోః । ధామైకంసులళితచిత్రకూటముఖ్యం పాథో ధేఃపయసిసపాతయాంబభూవ ॥ ౭౨ ॥ ఆస్థానాన్యఖిలవిపశ్చితాం పురస్తాదాహూతస్స్వవిషయవాసివైష్ణవేభ్యః ।అదిత్సత్పరతరమస్తినో శివాదిత్యాబద్ధాక్షరపదముచ్చకైస్సపత్రిమ్ ॥ ౭౩ ॥ చోళస్యాశుత్రిక టుచేష్టితంయతీన్ద్రశ్శ్రుత్వాథశ్రితవిమలామ్బరస్సరఙ్గాత్ । శ్రీర జ్గే(౧)న్నవతవధామదర్శనంచేత్యుక్త్వా వ్రప్రాస్థితవినివెశ్యకూరనాథమ్ ॥ నిర్యాతోయతిపతిరాగతంగృహీతుంచోళేనప్రహితబలంవిలోక్యపశ్చా త్ । వన్యాశ్మాపథసికతావలీఃకిరద్భిస్స్వచ్ఛాభైర్ద్రుతమ(౨) భిమన్త్రి తాన్న్యరౌత్సీత్ ॥ ౭౫ ॥ మార్గైసప్రతివసతిప్రజాస్తతస్త్వ్యర క్షిత్వావిరచితభీరుసాన్ద్రమోదమ్ । ఆలోకైర్నిజచరితప్రదర్శనాచ్చ శ్రీనారాయణపురమాసదద్విపశ్చిత్ ॥ ౭౬ ॥ తస్మైన్యంయతిపతిమన్త్రి తప్రకీర్ణైస్సంరుద్ధంపథిసికతాభరైర్నివృత్తమ్ । ఆనైషీన్నృపసవిధం మహార్ణపూర్ణం శ్రీరఙ్గాత్సహయతివేషకూరభర్త్రా ॥ ౭౭॥ పత్రేస్మిన్ పరతరమస్తినోశివాదిత్యాధాతుంలిపిమధిగోష్ఠివిద్వదగ్రే । చోళేనా నుమతపురోధసేతిపృష్టౌతౌ(౩)న్యాయ్యామితివదతస్సవాచముచ్చైః॥ అనాత్యయ్యంతదిహహరింవినావరీయస్తత్రేత్థంనృపతినియోగదత్తప త్రే। మానార్థంశివపదమాకలయ్యతస్మాదోర్ణఙ్ఘ్రాచత్యధికమితిస్ఫు టాక్షరాణి ॥ ౭౯ ॥ తాదృక్షాంలిపిమవలోక్యతం(౪) చతుర్గ్రామిష ణ్యుక్త్వైకపటమతంచతత్రమత్వా । క్రోధాన్ధస్సనయనహానిమస్యచ క్రేస్వందృష్ట్వాశివమఘునిష్కృతింవిధాస్యన్ ॥౮౦ ॥ (౫)దాసేన వనిజకృతనిష్ఠురపరిహాసైర్వీతాసుం సపసిమహార్ణపూర్ణసూరిమ్ । కూ రేశంతమపినృపాక్షిపత్పురాతాన్ స్వాదాయుపద్రవిణహరావివస్వకీ

౧అవ=రక్ష. ౨అభిమన్త్రితాదితభావేనిష్ఠా. ౩న్యాయాదనపేతం=న్యాయ్యం. ౪నాలూరాన్. ౫దాసైనాః=దాసవరాః.

యాత్ ॥ ౮౧ ॥ కూరేశసూనుసపరాన్తకద్విజేన్ద్రైస్సంసజ్య తోష్యచితవి
ధినామహార్హపూర్ణమ్ । శ్రీరఙ్గం ప్రతిగతవానుదన్తమేనం ప్రాశ్రౌషీ
ద్యతిపతిరేష (౧) స్వశేనగుప్తమ్ ॥ ౮౨ ॥ చారోక్తం శ్రుతిభిదురం నిశ
మ్య వృత్తం శోకాన్ధో యతితిలకో రుషార్ఘ్యకాలే । దత్త్వార్ఘ్యోధికమభివే
ఙ్కటేన్దుచోళస్యారే ఖేప్రళయకృతే*విహాభిచారమ్ ॥ ౮౩ ॥ త్యాగేశః
పురగజిమపేన్ద్రభక్తముఖ్యశ్చోళేశాన్వయవసుధాధిపత్యముద్రామ్ ।
అద్యాదామితికమతాలయోఽశరీరం వాగ్భరీం ముఖరయతిస్మ గోపురా
గ్రే ॥ ౮౪ ॥ శ్రీరామానుజవిబుధార్ఘ్యచోదితస్సః ప్రశ్లోదోత్సుక
నృహరిర్యథా హిరణ్యమ్ । విద్యాధక్షితిపతిమాయుధేనకణ్ఠే నిద్రాణం ని
శి నిశితేన వేఙ్కటేశః ॥ ౮౫ ॥ తద్ధేతిప్రదళితకణ్ఠనాళరన్ధ్రాన్నిస్సీ
మాపధిమనుభేదమగ్నివారాత్ । ఉత్తస్థౌ క్రిమిపటలం యతస్తదాసీత్
స్యాప్తం క్రిమిగళనామ పాపలక్ష్మ ॥ ౮౬ ॥ ఉద్భూతైర్విపృమగదేహ
విస్రసగం తైశ్చోళేశం జ్వలితచితాగ్నిదగ్ధగాత్రమ్ । సజ్ఞాత్వా (౨) ఫ
ణిచితిపో మతో వ్యరంసీత్తద్వ్యాహారకపరిచారకాగమార్థీ ॥ ౮౭ ॥
ఆయాతాద్యతిపతిరాకలయ్య శిష్యాచ్చోళేశం వృషగిరినాథహేతివి
ద్ధమ్ । నిర్యాతక్రిమిపటలాద్గళాత్ప్రణాసుం ప్రీతో దాన్మనుమణిపూర్ణ
పాత్రమస్మై ॥ ౮౮ ॥ శ్రీనారాయణపురిసమ్పదాత్మజాఖ్యం కల్యా
ణాహ్వాయసరసీతటేముకున్దమ్ । ఉత్పాద్యాకృతసదశోత్తరద్విచత్వా
రింశత్కఙ్కరనికరాశ్చితం యతీన్ద్రః ॥ ౮౯ ॥ శ్రీనారాయణనగరో
షితాయతీన్ద్రాగప్రస్థానోత్సుకమనసో ముకున్దభక్తాః । కృత్వార్చాకృతి
మురుశక్తిమర్చయన్తో నిస్యూస్తద్విరహరుజం యథాకథఞ్చిత్ ॥ ౯౦ ॥ ని
ర్యాతస్సపరిజనస్తతోఙ్గనాదేర్ఘ్యాలే (౩) శ్రీపురివినిధాయ చోళలు
ప్తమ్ । గోవిన్దాధిపమథ చిత్రకూటనాథం విష్ణూనాం ఖిలభవనాన్యతి
ష్ఠిపత్సః ॥ ౯౧ ॥ శ్రీరఙ్గం పునరధిజగ్ముషః ప్రవాచా భద్రా శాసనకరణె

౧ చారేణ. *విహా=పక్షిణా. ౨ ఫణికృతి (పా). ౩ తిరుపతి.

షురఙ్గరాజః । అభ్యర్ణే యతితిలకస్య కూరనాథం దృష్ట్వా తం కిమపి వచో
వదద్దయాలుః ॥ ౯౨ ॥ కూరేశ త్వమభిమతం వరం వృణీష్వేత్యాఖ్యా
తః పరమపదం తతస్స వవ్రే । త(౧)త్పశ్చాదితి జగదే హరిస్సరామానా
పక్తిర్ద్విరితి వదం స్తదా పతస్మాత్ ॥ ౯౩ ॥ రఙ్గేశః పరమపదోపలబ్ధిచి
హ్నానందత్వాన్నం బహుమతవస్తు కూరభర్త్రే । తత్సూనుం స్వసుతమయా
స్నిశాన్ముపానాత్ప్రశీకశ్శ్రీగురుభట్టనామధేయమ్ ॥ ౯౪ ॥ ఇత్థం ప్రాప్తే
సపది పరమవ్యోమ శిష్యాగ్రగణ్యే కూరాధీశే నిగమశిఖర వ్యాక్రియా
లమ్పవత్త్వమ్ । శిష్యస్తోమైశ్శ్రితిగురుముఖై రఙ్గికార్యేణ సాకం విన్యస్యా
త్మైః పరమపదమథారోఢుమైచ్ఛద్యతీన్ద్రః ॥ ౯౫ ॥ కాసారాదిమది
వ్యసూరికృతసత్ప్రపానబద్ధాఞ్చయ శ్రీమన్తౌ భయపార్శ్వదణ్డఘటి
తాం శ్రీభాష్యకీలస్థిరామ్ । నిశ్శ్రేణీం నిఖిలో జనశ్చ పరమవ్యోమస్థలీప్రా
పికాం స్వస్వాచార్యనిరూపితాధ్వవశతః ప్రాప్యాధిరోహేత్సదా ॥ ౯౬ ॥
ఇత్యాశాస్య సగశ్శతాన్తకముఖశ్రీదివ్యసూర్యాకృతీరర్చాస్వస్య చత
త్ప్రబన్ధనివహైస్సార్ధం ప్రతిష్ఠాప్య సః । శ్రీరఙ్గాదిమధామసు స్వయమ
భూఃశ్చీద్దివ్యసూరివ్రజైస్సైసాకం పరమం పదం జిగమిషూ రామానుజా
ఖ్యోమునిః ॥ ౯౭ ॥ * * * * * * * * *

ఇతి శ్రీకాశ్యపకులతిలకస్య, రఙ్గాధిపారోగ్యశాలావల్లభస్య,

కవివైద్యపురన్దరనామధేయస్య, గరుడవాహనపణ్డితస్య

కృతౌ, దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యేఽష్టాదశస్సర్గః.

శ్రీ శ్రీమతే రామానుజాయ నమః. శ్రీ

౧ తత్ (పరమపదప్రదానం) కాలాన్తరే

శుద్ధాశుద్ధపత్రికా.

పుట.	ప.	అశుద్ధం.	శుద్ధం.	పుట.	పఙ్త్తి.	అశుద్ధం	శుద్ధం
౧	౧౪	ప్రపత్త్యో	ప్రపత్త్యో	౨౩	౨౦	భగవచ్ఛ	భగవచ్ఛ
,,	౧౭	దీపికా	దీపకా	౨౫	౮	శ్రుణు	శృణు
,,	౧౮	ధ్యాన	ధ్యాన	౨౬	౧౩	బ్రహ్మజ్ఞా	బ్రహ్మజ్ఞో
,,	౨౧	శ్రుణ్వన్తు	శృణ్వన్తు	౩౬	౨	దామ్నీ	దామ్నా
,,	౪	స్వయమ్భు	స్వయమ్భూ	౪౦	౯	నవేస్తే	నమేస్తే
౨	౯	పాంసు	పాంసు	౪౨	౧	ముద్బ	ముల్బ
౩	౭	క్లిప్తై	క్లృప్తై	,,	౨౨	వైదభె	వైధభె
౫	౨౨	భూపాన్వ	భూపాన్వ	౪౪	౧౩	కమ్పితాః	కమ్పితా
,,	౨౩	గృహిప్యా	గ్రహిష్యా	౪౫	౧౬	చారుము	చారము
౬	౧	శ్రుణు	శృణు			ఖాంని	ఖాన్ని
,,	౨	వ్రతి	వ్రతి	౪౬	౧౧	శ్రుణు	శృణు
౮	౩	శజ్ఞాన్త	శృఙ్గాన్త	౪౮	౪	నిర్యయా	నిర్యయా
,,	౮	నానాంఅ	నానామా	౫౦	౨	స్రమదా	ప్రమదా
,,	౧౦	మూజ్జిని	మాజ్జినీ	,,	౨౩	దారయ	దాహర
,,	౧౫	మ-సా	మాసె	,,	౨౪	నద్దితః	నన్దితః
,,	౧౯	భిదా	భిధా	౫౧	౧౧	మస్చితం	మచ్ఛితం
౯	౨౪	వళ్ళాగ	వళ్ళాఙ్గ	,,	౧౨	ద్రుపద	ద్రుపద
౧౦	౧౩	అవెత్స్య	అవెత్స	౫౨	౪	కతమాల	కృతమాల
,,	౧౯	త్రైవ్య	త్రైవ	,,	౬	క్లిప్తా	క్లృప్తా
,,	౨౨	పెశం	పెశీ	౫౩	౫	మడెక	మదెన
౧౨	౬	క్లిప్త	క్లృప్త	౫౪	౧౧	భుక్తైః	భక్తైః
,,	౨౧	మీత్స్య	మేత్స్య	,,	౧౮	స్వరో	స్పదో
౧౩	౧౪	భగన్మ	భగవన్మ	,,	౨౪	ముళ్ళే	ముఞ్చ
౧౪	౪	శ్లాఘ్యో	శ్లాఘ	,,	౨౫	దయమధు	దయామధు
౧౬	౪	ద్వాదశ	ద్వాదశ	౫౫	౧	తతిః	తతే
౨౧	౧౭	వామళ	వామాళ	౫౬	౧	సాదితుం	సాధితుం
౨౨	౨౨	నొడనం	నౌదనం	,,	౧౫	త్యభిదాం	త్యభిధాం
,,	౨౩	నిత్యభిదా	న్నిత్యభిధా	౫౭	౨౨	రుక్మణీం	రుక్మిణీం

పుట.	ప.	అశుద్ధం	శుద్ధం
౫౮	౬	సమూమ్బ	శ్రమామ్బ
౫౯	౮	యవ్వనం	యౌవనం
౬౦	౧౩	దామ	ధామ
,,	౨౩	శ్రుణ్వతీ	శృణ్వతీ
౬౨	౨౩	ప్లాషిణీ	ప్లావణీ
౬౫	౪	సీ ॥	ని ॥
౬౬	౧౪	కాహళిః	కాహలిః
౬౭	౨	ధృవ	ధ్రువ
౬౮	౨౬	నివాస	వివాస
౬౯	౧౫	హన్య	హాత్య
౭౨	౪	ఆయాన్త	ఆయాత
,,	౨౦	తాంబు	తామ్ర
౭౪	౮	మువెతు	మైత్రు
౮౦	౧౫	మహోత్ర	మహోత్రా
,,	౧౮	జాక్షి	జాక్షి
౮౧	౧౧	యేనా	యేన
౮౪	౯	వీచీ	వీచి
౮౭	౧౬	శ్రుణ్వన్	శృణ్వన్
,,	,,	శ్రోత్రి	శ్రోత్ర
౮౮	౨౨	మర్త్యైః	మర్త్యైః
౯౦	౧౩	దృత	ద్రుత
౯౩	౨౩	న్యరోత్స	న్యరౌత్సీ
౯౪	౨	జిజృమ్భే	జజృమ్భే
౯౭	౪	ర్యాయ	రియాయ
,,	౯	పాణ్డవ	పాన్థవ
౯౮	౮	ద్రువం	ధ్రువం
౯౯	౨౦	క్రిముదా	క్రిమివా

పుట.	ప.	అశుద్ధం	శుద్ధం
౧౦౦	౧౫	వ్యధత	వ్యధిత
౧౦౧	౧౨	చికీర్ష	చికీర్షు
౧౦౧	౧౪	కృషక	కృషిక
౧౦౪	౩	నిప!	నిపి
,,	౧౭	హ్వదితి	హ్వయత
౧౦౯	౧౯	ద్వివిటుకః	ద్వివటుకః
౧౧౦	౨౦	వికజ	వికచ
౧౧౨	౧౪	శుభోద	శుభోద
౧౧౪	౧౮	ధృవ	ధ్రువ
౧౧౬	౧౫	వర్ష్మా	వర్ష్మా
౧౨౦	౧౭	గాధాం	గాధా
౧౨౨	౩	అజీగ్	అజీగ్
౧౨౪	౨	డాక్మీ	డాన్సీమాంస మాంసి
,,	౧౫	వాజుఖో	వాఙ్ముఖో
౧౨౫	౨౫	యాంమద్యై	యామధ్యై
౧౨౭	౪	పురాఖ్యాః	పురార్యాః
,,	౧౫	ఉక్తైవ్యాన	ఉక్తైర్యన
౧౨౮	౭	జాజ్ఞికా	జాజ్ఞికా
౧౩౦	౨	పరిసార్యా	పరిసార్య
,,	౧౫	మవతుం	మవితుం
౧౩౧	౧౯	త్సనుతి	త్సునుతి
౧౩౨	౧౫	ఖ్యాపాలం	ఖ్యాపాల
,,	,,	శుతి	శితి
౧౩౪	౧౬	సూత్రైః	సూత్రైః
,,	౧౭	పరాం	పరం
౧౩౫	౯	పవే	వవే
౧౩౬	౬	సుధా	సుధాం